

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXVIII Nr. 3—4
MARTIE - APRILIE
1979

Redacția și Administrația: Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul V

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte
I U S T I N
Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul
Bisericii Ortodoxe Române

VICEPREȘEDINȚI :

I. P. S. Dr. **ANTIM**
Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos

P. S. Dr. **ANTIM**
Episcopul Buzăului

MEMBRI :

P. S. ROMAN IALOMIȚEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

**P. S. EPIFANIE NOROCEL-
TOMITANUL**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Tomisului și Dunării de Jos

P. C. Pr. OCTAVIAN POPESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. ILIE GEORGESCU
Consilier cultural mitropolitan

REDACTOR ADJUNCT :

P. C. Pr. GH. BOGDAPROSTE

C U P R I N S U L

Pag.

PASTORALE

Prea Fericitul Părinte IUSTIN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, «Pastorală» la <i>Invierea Domnului</i> , 1979	197
Înalt Prea Sfințitul ANTIN, Arhiepiscopul Tomisului și Dunării de Jos, «Pastorală la <i>Invierea Domnului</i> »	205
Prea Sfințitul ANTIM, Episcopul Buzăului, «Pastorală la <i>Invierea Domnului</i> »	209

INDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Diac. Asist. EMILIAN CORNÎȚESCU, <i>La Duminica izgonirii lui Adam din rai</i>	213
Pr. Prof. CONSTANTIN N. GALERIU, <i>La Duminica a III-a din Postul Mare</i>	216
Pr. CORNEL SAVA, <i>La Buna Vestire (25 martie)</i>	220
Pr. dr. GHEORGHE PASCHIA, <i>La Duminica a IV-a din Postul Mare</i>	223
Arhim. IEORONIM MOTOC, <i>La Denia de miercuri seara din a V-a săptămână din Postul Mare (despre Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul)</i>	226
Pr. dr. ȘTEFAN SLEVOACĂ, <i>La Duminica a V-a din Postul Mare</i>	229
Diac. Prof. MARIN VELEA, <i>La Sfântul Gheorghe (23 aprilie)</i>	232
Pr. dr. VICTOR VLĂDUCEANU, <i>La Sfânta și Marea Vineri — (Meditație)</i>	235
Pr. Vicar OCTAVIAN POPESCU, <i>Pentru o pastorație mai rodnică</i>	237
Pr. HORIA CONSTANTINESCU, <i>Rugăciunea și viața</i>	242
Pr. ION SPIRU, <i>Gînduri despre Sfânta Liturghie</i>	252

PAGINI ALESE DIN SFINȚII PĂRINȚI

Sf. Vasile cel Mare, <i>Omișia îndemnătoare la Sfântul Botez</i> , traducere de Pr. Prof. DUMITRU FECIORU	257
---	-----

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

REDAȚIA, <i>Fapte și acțiuni în slujba Patriei și a Păcii (martie-aprilie)</i>	267
Diac. Prof. OREST BUCEVSCHI și drd. NICOLAE MIHĂIȚĂ, <i>Știri ecumenice</i>	273

CHIPURI DE CLERICI

IONEL KIRMAIER, <i>Centenarul nașterii lui Gala Galaction</i>	284
Pr. GHEORGHE CUNESCU, <i>Părintele Grigorie (Gala Galaction) — «Gură de Aur»</i>	287

ARTICOLE ȘI STUDII

Drd. A. MANOLACHE, <i>Sfânta Taină a Mărturisirii</i>	297
Pr. GHEORGHE TACHE, <i>Pentru ocrotirea patrimoniului cultural-național și îndatoririle ce revin slujitorilor Bisericii (Legea nr. 63/1974)</i>	311

DOCUMENTARE

† P. S. Episcop-vicar EPIFANIE NOROCEL-TOMITANUL, <i>continuitate românească și creștină — noi contribuții</i>	320
GHEORGHE ȘELARU, <i>Aspecte ale luptei poporului român pentru independență, reflectate în folclor (partea a II-a)</i>	338

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

Pr. Protoiereu DINCĂ ALEXANDRU, <i>Restințirea bisericii parohiale Pleașov, jud. Teleorman</i>	362
Pr. Protoiereu ȘTEFAN SĂVULESCU, † <i>Preotul Iconom Stavroilor Dumitru Neicu</i>	363
Diac. Conf. NICU MOLDOVEANU, † <i>Preotul Grigore Gilcescu</i>	364
ASISFENT, † <i>Preotul Iașcu Sima</i>	366
Pr. ION SERGHIE, † <i>Preotul Ion Râzvan</i>	366

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

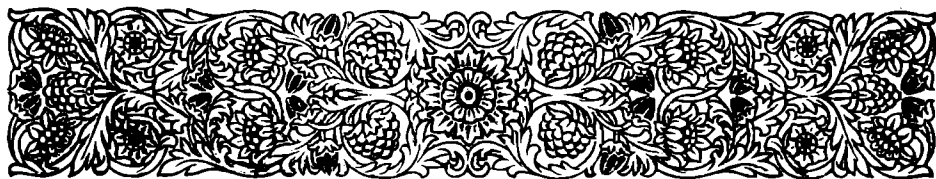
Arhim. IERONIM MOTOC, <i>Din activitatea Centrului Arhiepiscopal — Galați</i>	368
---	-----

EPISCOPIA BUZĂULUI

Pr. GHEORGHE GUȚĂ, <i>Știri din cuprinsul Eparhiei Buzăului</i>	376
---	-----

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

Constantin Daniel, și Ion Acsan, <i>Faraonul Kheops și vrăjitorii. Poveștile Egiptului Antic</i> , Ed. Meridiane, București, 1977, p. 331, de Diac. Asist. EMILIAN CORNIȚESCU	387
« <i>Indrumător bisericesc 1979</i> » editat de Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, p. 275, de Diac. Prof. OREST BUCEVSCHI	388
George Munteanu, <i>Itinerarii istorico-literare</i> , Editura Minerva, București, 1978, de Lect. Univ. MIHAI RĂDULESCU	391
Diac. Prof. OREST BUCEVSCHI, <i>Note bibliografice</i>	395

PASTORALE

---

† IUSTIN

DIN MILA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL UNGROVLAHIEI ȘI PATRIARH
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

*Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptcredincioșilor creștini
har și pace de la Dumnezeu Atoateșitorul, iar de la Noi părintească
binecuvîntare.*

«HRISTOS A ÎNVIAT !»

Iubiți credincioși,

*Ziua Învierii Domnului este marea sărbătoare a întregii lumi
creștine; pretutindeni ea se înfățișează ca împărăteasă a zilelor,
ca praznic al praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor. Nicăieri însă
bucuria învierii nu este mai adînc simțită și mai intens trăită ca
în Biserica noastră Ortodoxă.*

*În adevăr, prăznuind după datină Învierea Domnului, în
memoria noastră se reîmprospătează, an de an, tot ceea ce noi
știm despre cele din urmă zile ale Mintuitorului pe pămînt, des-
pre trecerea Sa de la moarte la viață, despre ridicarea Sa din
mormînt la mărirea pe care a avut-o «mai înainte ca lumea să
fie» (Ioan XVII, 5).*

*În același timp, fiind uniți în duh cu Domnul nostru Iisus
Hristos, noi trăim acum, împreună cu El, patimile și înfricoșata*

Sa moarte pe cruce, învierea și preamărirea Sa. «Ieri m-am răstignit împreună cu Hristos, astăzi împreună cu El mă preamăresc, — așa mărturisim noi, zilele acestea, de aproape două mii de ani —; ieri am murit împreună cu Hristos, astăzi împreună cu El dobîndesc viață; ieri împreună cu El m-am îngropat, astăzi împreună cu El mă ridic din morți». Trăirea aceasta duhovnicească a învierii lui Hristos de către noi dă sărbătorilor de Paști o semnificație religioasă cu totul excepțională.

Niciodată noi nu ne simțim mai aproape de Dumnezeu și niciodată nu ne simțim mai strîns uniți unii cu alții ca în ziua învierii Domnului. La această manifestare a unității noastre lăuntrice se asociază, alături de oștile îngerești, însăși firea neînsuflețită, participînd deopotrivă la bucuria împăcării tuturor cu Dumnezeu, prin Hristos Cel înviat din morți.

O pace adîncă domnește acum pretutindeni. Îngerii o cîntă în ceruri și oamenii o învederează, îmbrățișîndu-se frățește. Iar în atmosfera aceasta de primăvară, cînd toate clocotesc de viață, însăși făptura necuvîntătoare își exprimă, în felul ei, dorința de a scăpa de sub robia pieirii pentru a se bucura «de libertatea mării fiilor lui Dumnezeu» (Romani VIII, 21).

«Acum valurile mării cu țărmurile se îmbrățișează, — zice sfîntul Grigorie de Dumnezeu Cuvîntătorul —, norii cu raza soarelui, vîzduhul cu vînturile, glia cu roadele sale; acum livezile se umplu de mireme și semințele încolțesc».

Să sărbătorească deci Învierea Domnului «cerurile cerurilor... vestind mărirea lui Dumnezeu, — zice Sfîntul Ioan Gură de Aur...; să sărbătorească și îngerii și arhanghelii...; să sărbătorească și mulțimile de stele, arătîndu-ne pe Cel ce a răsărit mai înainte de luccafăr; să sărbătorească și acrul... și apa mării... și pămîntul care s-a spălat cu sînge sfînt; să sărbătorească și tot sufletul omenesc care prinde iarăși viață spre o nouă naștere prin înviere».

Dreptmăritori creștini,

Bucură-te! Acesta a fost cuvîntul pe care «l-a primit ea, cea dintîi, ca pricină a bucuriei tuturor, Maica lui Dumnezeu, cea cu totul fără de prihană». Văzînd pe Iisus «înviat din mormînt cu slavă, s-a umplut de bucurie și a strigat: Fiul meu și Dumnezeul meu, măresc învierea Ta cea mai presus de cuvînt». Acestea sînt

mărturii pe care vechile cîntări bisericești ni le-au păstrat de-a lungul vremii despre arătarea Domnului nostru Iisus Hristos în fața Sfintei Sale Maici, îndată după învierea Sa din morți.

Iisus «nu este aici, fiindcă a înviat, precum a zis. Veniți să vedeți locul unde a zăcut. Duceți-vă repede și spuneți ucenicilor Săi că a înviat din morți...» (Matei XXVIII, 6—7). Acestea sînt cuvintele pe care îngerul lui Dumnezeu le-a rostit către femeile care veniseră la mormînt ca să ungă trupul Domnului cu miresme, în ziua întâia a săptămîinii, adică Duminică dis-de-diminează, pe cînd era încă întuneric.

Am văzut pe Domnul, I-am auzit glasul, am vorbit cu El, I-am cuprins picioarele și ne-am închinat Lui. Acestea erau veștile pe care femeile, la întoarcerea lor de la mormînt, le aduceau Sfinților Apostoli cu sfială și bucurie. O mărturie asemănătoare a dat desigur în fața apostolilor și Iacob cel drept căruia i s-a arătat Mintuitorul, scurtă vreme după înviere și a mîncat împreună cu El.

În aceeași zi, adică în ziua Învierii, Domnul nostru Iisus Hristos s-a arătat în fața celor doi ucenici care mergeau spre Emaus. Plini de bucurie, ei s-au întors îndată la Ierusalim și au istorisit apostolilor cele petrecute; iar apostolii le-au spus lor că, în adevăr, Iisus «a înviat și s-a arătat lui Simon» (Luca XXIV, 34).

Iată, că, în timp ce spuneau ei, unii altora, cele întimplate cu fiecare, Iisus însuși a apărut în mijlocul lor și le-a zis: «Pace vouă». Dar, în loc să se bucure, apostolii s-au înspăimîntat de arătarea Domnului, pîrindu-li-se că văd un duh. A fost nevoie ca Mintuitorul să le arate mîinile și picioarele Sale străpunse de cuie și să mînince în fața lor pentru a-i încredința că este El. Apoi, «văzînd că este Domnul, s-au bucurat ucenicii».

După opt zile, ei erau iarăși adunați laolaltă. De data aceasta, era și Toma cu ei. Neîncrederea lui Toma în cuvîntul celorlalți apostoli, care mărturiseau că au văzut pe Iisus, a determinat pe Mintuitorul să-i spună: «Adu degetul tău aici și vezi mîinile Mele și adu mîna ta și o pune pe coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios. A răspuns Toma și a zis Lui: Domnul meu și Dumnezeu meu» (Ioan XX, 27—28).

Ultima umbră de îndoială din sufletele ucenicilor s-a risipit atunci, cînd Toma, «necredinciosul», a mărturisit că Iisus este Dumnezeu; din clipa aceea misiunea sau solia lor de apostoli s-a

contopit cu misiunea de martori și vestitori ai învierii. De aceea, la a treia arătare a Mîntuitorului în fața apostolilor, lângă Marea Tiberiadei, nici unul din ucenici «nu cuteza să-L întrebe : Cine ești ? — știind că este Domnul» (Ioan XXI, 12).

Așadar, ucenicii știau acum că Iisus a înviat. Convingerea lor se formase deplin și definitiv ; îl văzuseră viu după moarte, cu proprii lor ochi, îi auziseră glasul cu propriile lor urechi, îi pipăiseră corpul cu propriile lor mâini ; mîncaseră cu El.

Fără îndoială, martori ai învierii Domnului nostru Iisus Hristos sînt, în primul rînd, toți cei ce L-au văzut viu după moarte. Sînt însă martori ai învierii și cei ce nu L-au văzut, dar au primit mărturia celor care L-au văzut. La aceștia se gîndea Mîntuitorul cînd a zis : «Fericii sînt cei ce n-au văzut și au crezut» (Ioan XX, 29).

Tot atît de vrednică de crezut este și mărturia pe care credincioșii o dau despre Iisus pe care îl simt viu în inimile lor. Aceasta este mărturia pe care Sfîntul Duh o dă credincioșilor în care El sălășluiește. La acest adevăr se gîndea Sfîntul Petru și ceilalți apostoli cînd ziceau că «Dumnezeu... a înviat pe Iisus... și L-a înălțat Începător și Mîntuitor... ca să dea pocăință... și iertarea păcatelor. Și pentru aceste cuvinte noi sîntem martori și Duhul Sfînt pe care Dumnezeu L-a dat celor ce îl ascultă» (Fapte V, 30—32).

Avînd în sufletele noastre pe Sfîntul Duh care mărturisește că Hristos a înviat și viețuiește în noi, sîntem și noi, împreună cu toți cei care au văzut pe Iisus în viață, după moartea Sa, martori ai învierii.

Iubiți fii sufletești,

În vremea viețuirii Domnului nostru Iisus Hristos în trup omenesc, pe pămînt, învățătura biblică despre înviere era bine cunoscută. Înseși neînțelegerile dintre farisei și saducei cu privire la înviere stau mărturie în această privință. De altfel, cei care citeau cărțile Vechiului Testament știau că «oamenii lui Dumnezeu» Ilie și Elisei săvîrșiseră de demult asemenea minuni (III Regi XVII, 17—23; IV Regi IV, 33; XIII, 21). Dar, în vremea viețuirii Mîntuitorului pe pămînt minunile erau socotite ca «semne» ale vremii mesianice, dovezi ale arătării Sale în lume. De aceea, cînd Sfîntul Ioan Botezătorul a trimis doi ucenici ai

săi la Mîntuitorul pentru a-L întreba dacă este El «Cel ce trebuia să vină», adică Mesia — Hristos, Iisus le-a răspuns : «Mergeți și spuneți lui Ioan cele ce auziți și vedeți : orbii își capătă vederea și șchiopii umblă, leproșii se curățesc și surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește» (Matei XI, 4-5 ; Luca VII, 20-22).

Intr-adevăr, ca și despre celelalte minuni, în Sfintele Evanghelii, ni s-au păstrat istorisiri de învieri din morți săvîrșite de Mîntuitorul. O tînără fată, fiica lui Iair, mai marele Sinagogii din Capernaum, a fost înviată de Mîntuitorul, îndată după moartea ei (Matei IX, 18-19 ; 23-26 ; Marcu V, 21-24, 35-43 ; Luca VIII, 40-42, 49-56). Singurul fiu al unei văduve din localitatea numită Nain a fost înviat, în timp ce era transportat spre cimitir (Luca VII, 11-17). Iar Lazăr din Betania a fost înviat după patru zile de la moartea sa (Ioan XI).

Despre învierea fiicei lui Iair «vestea a ieșit peste tot pămîntul acela» (Matei IX, 26) ; nu s-a răspîndit în afară de Capernaum, fiindcă Mîntuitorul «le-a poruncit cu stăruință ca nimeni să nu afle de aceasta» (Marcu V, 43 ; Luca VIII, 56). Dar, învierea fiului văduvei din Nain s-a aflat, în scurtă vreme, în «toată Iudeea și în toată împrejurimea».

Credincioșii și-au dat seama că «prooroc mare» s-a arătat și că «Dumnezeu a cercetat poporul Său» (Luca VII, 16). În ce privește învierea lui Lazăr, aceasta rămîne cea mai mare minune săvîrșită de Mîntuitorul asupra unui om.

Învierea lui Lazăr este unul din cele mai mișcătoare momente din viața Mîntuitorului. Cînd mergea spre mormîntul lui Lazăr, Iisus «lăcrăma» (Ioan XI, 35). Iar minunea pe care a săvîrșit-o a dat prilej serei lui Lazăr, Marta, să spună către Iisus aceste cuvinte : «Doamne... cred că Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care a venit în lume». În același timp, mulți din Iudeii care erau de față au crezut în Iisus. Însăși intrarea triumfală a Mîntuitorului în Ierusalim, ca «împărat», s-a datorat acestei minuni. «De aceea I-a ieșit norodul înainte, — zice Sfîntul Evanghelist Ioan —, pentru că auzise că a făcut acest semn», că a înviat pe Lazăr (XII, 18).

La întîmpinarea entuziastă a lui Iisus de către mulțimi, care strigau : «Osana ! Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului, împăratul lui Israil», mai marii preoților și fariseii au răspuns cu hotărîrea luată în sinedriu de a omorî pe Mîntuitorul.

Pe Iisus, într-adevăr, ei L-au răstignit, căci «așa a fost scris : să pătimească Hristos». Dar, tot scris a fost ca «Hristos să învieze din morți a treia zi» (Luca XXIV, 46).

Fiica lui Iair, fiul văduvei din Nain și Lazăr din Betania au înviat din morți, redobîndindu-și viața lor, de mai înainte, prin puterea Domnului nostru Iisus Hristos. Iar, după un oarecare timp, ei au murit din nou. Dar, Domnul nostru Iisus Hristos, înviind din morți, n-a revenit la viața Sa de mai înainte, în trup omenesc, supus morții, ci a trecut de la moarte la o nouă viață, întru mărire dumnezeiască veșnică, în ceruri. «Hristos, — zice Sfîntul Apostol Pavel —, după ce a înviat din morți nu mai moare. Moartea nu mai are stăpînire peste El» (Romani VI, 9).

Iubiți credincioși,

Ziua Învierii Domnului este praznic al vieții, al fericirii și al păcii. Jertfindu-se pentru noi și învîind din morți cu puterea lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos ne dăruiește nouă viață din viața Lui, adică viață veșnică ; ridicîndu-ne la sînul Părintelui ceresc, El ne face părtași ai fericirii dumnezeiești ; așezînd dragostea desăvîrșită la temelie vieții noastre în lume, noi sîntem neîncetat chemați să trăim în bună-înțelegere între noi, în prietenie și pace unii cu alții.

În viețuirea noastră cu trupul, pe pămînt, să se oglindească viețuirea noastră cu duhul în Hristos. Pe Dumnezeu în cugetele noastre curate să-L purtăm și rugăciuni de mulțumire pentru toate binefacerile Sale pentru noi să-I înălțăm ; din gura noastră să iasă numai cuvinte alese pentru toți semenii noștri, iar pornirile lăuntrice să le îndreptăm spre săvîrșirea faptei celei bune. Pe toți oamenii să-i privim ca pe adevărați fii ai lui Dumnezeu și

frați ai noștri; de aceea, pe toți la inimile noastre calde să-i ținem și unul altuia sprijin în nevoi să fim ; în pace, bună-înțelegere și prietenie cu toții să trăim.

Să purtăm «sarcinile unii altora», cum ne învață Sfântul Apostol Pavel (Galateni VI, 2), trudind fiecare nu numai pentru sine și ai săi, dar și pentru întreaga obște în mijlocul căreia trăim, iar cu toții împreună să ne străduim pentru propășirea neîntreruptă a patriei noastre iubite.

Din roadele muncii sale să se îndestuleze cu cele de trebuință fiecare dintre noi : iar «de facerea de bine și de viețuirea îndebște, să nu uităm ; căci jertfe ca acestea primește cu plăcere Dumnezeu» (Evrei XIII, 16).

Hărnicia în muncă să o împerechem cu dragostea noastră statornică de neamul nostru românesc și de pământul strămoșilor noștri. Uniți în cugete și strădanii, cu toții pentru țară să muncim, la întărirea și propășirea ei neîncetat să gândim, cu fapta și cuvîntul numele ei să cinstim.

Mergînd în întîmpinarea celei de a XXXV-a aniversări a eliberării patriei, pe care o vom sărbători la 23 August din acest an, să ne îndreptăm gîndurile, cu recunoștință, către făuritorii acelei zile, zi-piatră de hotar în viața poporului nostru. Întru neuitată amintire și adîncă prețuire să păstrăm pe toți cei care s-au jertfit pentru nimicirea cătușelor în care era ținut poporul nostru; și acum, cu toții să ne străduim, zi de zi, clipă de clipă, să zidim țara noastră cea nouă, România fericită, liberă, independentă și suverană.

Pildă să fim în întreaga lume pentru omenia noastră ; adevărați făcători de pace să ne dovedim ; în bună-înțelegere și cooperare cu toate popoarele să viețuim.

Cu convingerea nestrămutată că săvîrșim dumnezeiască lucrare, să sprijinim strădaniile cîrmuitorilor statului nostru, în frunte cu Președintele Republicii noastre Socialiste, Dl. Nicolae Ceaușescu, atît pentru dezvoltarea, întărirea și înflorirea patriei noastre scumpe, cît și pentru prietenie și pace între popoare, pentru eliminarea războaielor din viața lumii, pentru dezarmarea generală și totală.

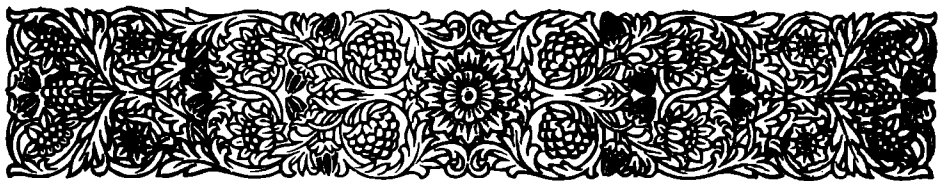
Odată cu acest cuvînt de învățătură creștinească, de dreaptă povățuire și de îndemn părintesc, în ziua aceasta a luminatului praznic al Învierii Domnului, vă trimit tuturor arhierescă binecuvîntare și calde urări de bine, întîmpinîndu-vă cu vestirea : «Hristos a înviat !».

Al vostru de tot binele voitor și pururea către Domnul fierbinte rugător,

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR
MITROPOLIT AL UNGROVLAHIEI ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† A N T I M

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL EPARHIEI TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

*Intregului cler și tuturor dreptcredincioșilor creștini din această Eparhie:
har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus
Hristos, iar de la smerenia noastră arhieriești binecuvântări*

HRISTOS A ÎNVIAT !

*«Aceasta este ziua pe care a făcut-o
Domnul, să ne bucurăm și să ne
veselim în ea» (Ps. 117, 24).*

Iubiții mei fii sufletești,

Ne-a ajutat Bunul Dumnezeu ca noi cei de față și toți fiii noștri sufletești, în cursul Marelui Post care a trecut, să ne străduim după putere de a împodobi cămara sufletului nostru, spre a ne putea împărtăși astăzi din bucuria Sfintei Învieri.

La deniile la care am luat parte, cu inimile noastre smerite, ascultînd sfintele Evanghelii, am urmat pe Domnul în drumul spre Golgota și ne-am plecat genunchii în fața cutremurătoarelor Sale patimi, celor primite de bunăvoie pentru păcatele noastre.

Astăzi ne împărtășim de marea sărbătoarea a Învierii Domnului nostru Iisus Hristos — numită în imnele noastre bisericești împărăteasă și doamnă a sărbătorilor — prilej de mare și sfintă însuflețire pentru toți creștinii. Praznicul de acum aduce în inimile noastre freamătul de negrăită bucurie pe care l-au cunoscut martorii Învierii, sfintele femei și apostolii, încredințați de izbînda vieții asupra stăpînirii morții și de biruința luminii asupra întunericului.

Piatra cea grea, așezată la ușa mormîntului, a fost prăvălită de îngerul Domnului și pecetea morții au căzut. Cel ce a pătimit pentru noi și pentru mîntuirea întregului neam omenesc a scuturat jugul morții și ca un biruitor s-a ridicat din mormînt cu strălucire dumnezeiască.

Ne bucurăm astăzi că, luînd pe umerii Săi păcatele noastre, prin înfricoșatele Sale patimi și prin jertfa de pe cruce, Domnul nostru Iisus Hristos, prin Învierea Sa ne-a adus nouă de la Tatăl-ceresc nemurirea și nesticăciunea. Astfel, Fiul lui Dumnezeu ne-a făcut pe noi fii ai Învierii și ne-a născut din nou spre nădejde vie, spre moștenire neîntinată și neveșejită (I Petru 1, 3—4).

Pe noi, cei ce eram morți pentru greșelile noastre, ne-a făcut viu, ne-a sculat și ne-a așezat în cele cerești (Efeseni 2, 5—6).

Luînd trup de om la naștere și însușindu-și greșelile noastre cu patimile și moartea Sa, El ne-a ridicat la viață, odată cu învierea Sa. «Răstigniți ieri cu Iisus Hristos — zice Sf. Grigorie Teologul — noi sîntem astăzi ridicați de Iisus Hristos; El a murit, murim și noi cu El; El a înviat, înviem și noi cu El».

E adevărat, purtăm în noi sămînța nemuririi, ca unii ce sîntem zidiți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Această sămînță însă n-a putut să rodească din pricina păcatului, care ne-a îndepărtat de Ziditorul. Dar prin unirea firii omenești cu cea dumnezeiască în Hristos și ispășirea păcatului, prin jertfa de pe cruce, poarta vieții veșnice a fost din nou deschisă în fața noastră.

Duhul dătător de viață, pe care l-a revărsat Dumnezeu peste Domnul nostru Iisus Hristos, dîndu-I puterea să învieze din morți, coboară și peste noi. Pentru aceasta și apostolul Pavel spune: «Dacă duhul Celui care a înviat pe Iisus din morți sălășluiește în voi, Cel ce a înviat pe Iisus Hristos din morți va da viață și trupurilor voastre biruitoare prin Duhul Său, care locuiește în voi» (Romani 8, 11).

Iubiți credincioși,

Aducîndu-ne aminte așadar de toate cele ce s-au făcut pentru noi, de cruce, de îngropare, de Învierea cea de a treia zi, vom zice împreună cu Psalmistul: «Ce vom răsplăti Domnului pentru toate cîte ne-a dat nouă?» (Ps. 115, 3).

Să ne străduim a aduce astăzi Mintuitorului, Iisus Hristos smeritul prin os de proslăvire al inimilor noastre, precum și legămîntul de împlinire a chemărilor Sale sfinte pentru noi.

Paștile sînt sărbătoarea luminării noastre duhovnicești, a iertării, a împăcării și înfrățirii dintre oameni, precum zice cîntarea: «Ziua Învierii! Să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm. Să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pertru Înviere».

Paștile ne cheamă la înnoirea sufletească, prin cuvintele: «Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind, cu neapropiata lumină a Învierii». Întreaga noastră făptură îmbracă haină nouă și luminoasă, țesută din faptele dragostei de aproapele, după îndemnul Sf. Ap. Pavel: «Îmbrăcați-vă dar, ca niște aleși ai lui Dumnezeu, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blîndețe, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unul pe altul și iertînd unul altuia. Iar peste toate acestea îmbrăcați-vă întru dragoste care este legătura desăvîrșirii» (Coloseni 3, 12—14).

Iubiții mei,

În aceste prea luminate zile de proslăvire a Învierii Domnului și a lucrării Sale mîntuitoare, sîntem adînc pătrunși de vestea cea mare a Învierii care a răsunat ca o trîmbiță cerească în tot pămîntul și a constituit însăși temelia propovăduirii creștine în lume.

Apostolii aleși dintre pescari și necărtușari, luminați însă de Duhul Sfînt, ajung după Înviere neînfricați propovăduitori ai Evangheliei, mărturisind cu tărie : «Nu putem să nu grăim cele ce am văzut și am auzit» (Fapte 4, 20). Martorii Învierii și ucenicii acestora pornesc cu îndrăzneală la răspîndirea Cuvîntului lui Dumnezeu pînă la marginile pămîntului, urmînd porunca Mîntuitorului : «Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura» (Marcu 16, 15).

Chemarea de participare a credincioșilor la împlinirea misiunii Bisericii în lume n-a încetat niciodată. Fiecare credincios are datoria să fie o mărturie vie a credinței și a vieții sale creștine, după cuvîntul Domnului, care zice : «Oricine Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor, îl voi mărturisi și Eu pe el înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri» (Matei 10, 32).

De asemenea Sf. Ap. Petru spune : «Pe Domnul, pe Hristos, să-L sfințiți în inimile voastre și să fiți totdeauna gata să răspundeți oricui va cere socoteală despre nădejdea voastră, însă cu blîndețe și cu cuviință» (I Petru 3, 15).

La încheierea fiecărei Sfinte Liturghii rostim cu însuflețire cuvintele : «Am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată». Aceste sfînte graiuri se cuvine ca fiecare creștin ortodox să le mărturisească prin faptele și viața sa de toate zilele și să stăruie cu rivnă pentru păstrarea dreptei credințe, care este îndreptar neclintit și pavază a unității Bisericii noastre strămoșești. Pentru aceasta, între faptele milosteniei față de aproapele nostru, Sfînta Biserică a rînduit : «Să îndreptăm pe cel ce greșește ; să învățăm pe cel neștiutor ; să dăm sfat bun celui ce stă la îndoială».

Îndemnul spre lucrarea de îndreptare a celor ce greșesc din mijlocul nostru ne dă și Sf. Ap. Iacob, care zice : «Frații mei, de va rătăci cineva din voi de la adevăr și îl va întoarce cineva, să știe că el cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va mîntui sufletul de moarte și va acoperi mulțime de păcate» (Iacob 5, 19—20).

Dreptmăritori creștini,

Sărbătoarea Paștilor este firesc legată de sosirea primăverii, de primenirea și înnoirea naturii, cînd oamenii de la sate pornesc cu hărnicie la lucrarea cîmpului, cu nădejdea de a culege la vremea potrivită roadele bogate ale trudei lor, pentru îndestularea lor și a întregului popor. Iar cei de la orașe nu pregetă de a ajuta la curățenia și împodobirea străzilor și grădinilor, la sădirea de pomi și flori.

În familiile noastre, primăvara este reprezentată de voioșia vîlștarelilor tinere, care se ridică sub ochii veghetori ai părinților, pentru a prelua răspunderile de mîine ale societății. Spre copiii și tineretul de

astăzi din țara noastră și de pretutindeni se îndreaptă gândul și nădejdea noastră, îndeosebi în cursul acestui an, proclamat «Anul Internațional al Copilului» prin hotărîrea Organizației Națiunilor Unite.

Dorința noastră este ca aceștia să se bucure de dreptul la dragoste și îngrijirea noastră, să beneficieze de un climat de pace și să fie pregătiți a-și pune toate calitățile în slujirea progresului și pentru bunăstarea omenirii.

În țara noastră se acordă multă atenție creșterii și educației copiilor. Sub înțeleapta îndrumare a Conducerii de stat se depun eforturi deosebite pentru a le face copilăria neumbrită de griji și pentru a le asigura un viitor fericit, într-o lume fără teamă de războaie.

Biserica noastră socotește așezămîntul familiei ca sfînt și pe prunci ca pe o binecuvîntare de la Dumnezeu. Copiii sînt temelie familiei, iar gingășia lor veselește casele și întărește trînicia căminului familial.

Tot în acest an ne este dat să sărbătorim aniversarea a 35 de ani de la istoricul act al eliberării Patriei noastre de sub dominația fascistă. Acești ani reprezintă o perioadă de profunde transformări și de rodnice realizări în toate domeniile de activitate ale țării.

Poporul român, strîns unit în jurul Conducătorilor săi, a depus mărețe eforturi pentru înălțarea Patriei pe noi culmi de progres și bunăstare. Întîmpinăm cu bucurie această strălucită aniversare, cu hotărîrea fermă de a spori strădaniile noastre pentru continua propășire a țării noastre și pentru afirmarea independenței și suveranității poporului român.

Iubiți fii duhovnicești,

Ziua Învierii Domnului, pe care o sărbătorim cu multă bucurie, să ne fie la toți izvor de putere duhovnicească, de îndemn și încurajare la tot lucrul bun, pentru ca pretutindeni să înfăptuim numai binele, ca niște adevărați fii ai lui Dumnezeu, «pentru că ai lui Dumnezeu împreună-lucrători sîntem, a lui Dumnezeu arătură, a lui Dumnezeu zidire» (I Corinteni 3, 9).

Ca părinte sufletesc al vostru vă împărtășim a noastră arhipăstorească binecuvîntare și vă dorim din toată inima ca slăvitul praznic al Învierii lui Hristos să-l petreceți cu sănătate și deplină bucurie duhovnicească, adăugînd și îndemnul Sf. Ap. Pavel, care zice: «Fraților, bucurați-vă! Desăvîrșiți-vă, mîngîiați-vă, fiți uniți în cuget, trăiți în pace și Dumnezeu dragostei și al păcii va fi cu voi» (II Corinteni 13, 11).

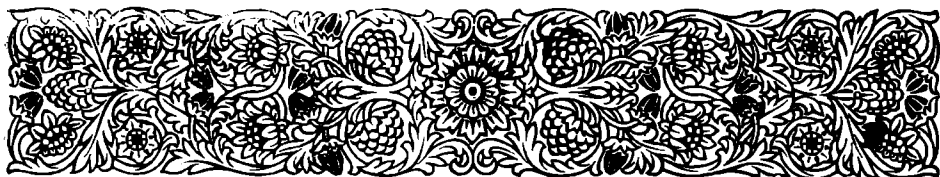
HRISTOS A ÎNVIAT!

Al vostru către Domnul rugător și de tot binele voitor,

† ANTIM

Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos

† ANTIM

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptcredincioșilor creștini: har, milă și pace de la Dumnezeu, iar de la noi arhierescă binecuvîntare.

«Să ne apropiem purtători de lumină la Hristos cel ce a ieșit din mormînt ca un mire și să serbăm împreună cu cetele iubitoare de serbare, Paștile lui Dumnezeu cele mînluitoare» (Canon).

Iubiții mei fii duhovnicești,

Străbătut-am iară calea cea lungă și grea a Sfîntului și Mare-lui Post. Ne-am înfrînt poftele, ne-am lipsit de multe plăceri, am stat împotriva ademenirilor vieții; ne-am rugat și am ascultat slujbe bisericesti ca să ne spălăm sufletele și să ne curățim trupurile în nădejdea învierii.

Și așa, cu păcatele mărturisite și iertate, ușurați și primeniți sufletește, împăcați cu Dumnezeu și oamenii, ajuns-am cu sufletele senine și cugetele limpezite, să luăm parte la strălucirile învierii Domnului nostru Iisus Hristos, în acest an al îndurărilor lui Dumnezeu.

Inima noastră a fost răscolită și s-a întristat la amintirea durerilor patimi ale Fiului lui Dumnezeu.

«Așa este scris și așa trebuia să pătîmească Hristos, iar a treia zi să învieze» (Luca XXIV, 46).

Osîndit la moarte, este silit să-și ducă greaua Sa cruce. Dru-mul este penibil. Oboseala Îl istovește și cade sub greutatea crucii.

Sus, pe Golgota, cu groază L-am privit apoi pironit în cuie, pe cruce. Cu trupul sfișiat, sîngele Lui vărsatu-s-a pentru păcatele noastre. Este scuipat, bătut și batjocorit, I s-a pus cunună de spini.

Pentru iertarea noastră, a oamenilor și pentru păcatul strămoșesc, a primit crucificarea *«ca o oaie spre junghiere și ca un miel fără de glas, împotriva celui ce-l tunde, așa nu și-a deschis gura Sa»* (Isaia 53, 7) și nu i-a blestemat pe cei ce-L urgiseau.

În acele clipe tragice, cînd cerul și pămîntul se zbuciumau, Iisus întrerupe tăcerea îndelung păstrată și zice : *«Părinte, iartă-i că nu știu ce fac»* (Luca XXIII, 34).

Pînă la sfîrșitul vieții Sale pămîntești, a propovăduit înțelegerea și iubirea între oameni.

Lucruri minunate vestesc clipa în care Iisus și-a dat duhul. Cerul s-a întunecat sub nori de plumb, catapeteasma se rupe, pămîntul se cutremură, stîncile se prăvălesc, morții înviază. Totul părea că s-a sfîrșit.

Discipolii Lui fideli L-au îngropat Vineri seara.

Au trecut o zi și două nopți. În zorii zilei următoare, cu propria putere, fără a sparge sau a atinge piatra mormîntului, Iisus a ieșit glorios și triumfător din mormînt.

S-a arătat apoi sfinților Săi ucenici și apostoli, sfintelor femei și la cinci sute de frați deodată care toți s-au bucurat și au crezut. Vestea s-a lătit peste tot pămîntul, străbătînd secole de-a rîndul pînă în zilele noastre.

Iată pentru ce Sf. apostol Pavel face din învierea Domnului temelia credinței noastre și cheazășia învierii proprii.

Acum știm că Răscumpărătorul este viu și că noi vom învia la ziua cea de apoi.

Iubiților,

Iată că și în acest an bunul Dumnezeu ne-a învrednicit de bucuria Învierii, praznicul praznicelor noastre, al iertării și dragostei creștinești.

Cu toți laolaltă, fără deosebire de grai, să ne bucurăm.

«Rămii cu noi. Nu ne părăsi Doamne pentru păcatele noastre, pentru că te iubim».

«Dar mai presus de orice, țineți din răspuțeri la dragostea dintre voi, pentru că dragostea acoperă mulțime de păcate» (I Petru IV, 8).

Precum stă scris în cărțile vechi, însuși Sf. Ioan Evanghelistul cînd din pricina vîrstei sale înaintate, picioarele i s-au îngreuiat

și nu a mai putut merge în mijlocul credincioșilor, a rugat pe ucenicii lui să-l ducă acolo pe targă. După ce a ajuns la iubiții săi fii suflatești, le-a ținut cuvînt de învățătură sfîntă.

Cu glas stins, cu puteri sleite și cu ochii înlăcrimați dar cu inima fierbinte și fața transfigurată de credință le-a spus : «*fiiilor iubiți-vă unii pe alții*» așa precum Iisus Hristos îl învățase.

«Din iubirea Sa cea mare noi ne-am mîntuit». Dragostea este temeliea învățăturii Sale nezdruincinate, postamentul credinței noastre, a creștinilor.

Copii, iubiți-vă părinții voștri care s-au străduit pentru voi și ascultați-le sfaturile de oameni încercați.

Părinți, dragostea voastră pentru copiii voștri este dar de la Dumnezeu. Păziți-i și îndrumați-i.

Soți, ajutați-vă între voi așa precum v-ați făgăduit lui Dumnezeu și oamenilor.

Peste toate acestea, iubiți pe Domnul Dumnezeuul vostru din toată inima, din tot sufletul și cu toată puterea (Luca X, 27).

Fii ai țării mele, fără deosebire de neam, iubiți-vă patria căreia să-i dați ce aveți mai bun în voi, lucrînd înfrățiți cu spor și apărînd-o pînă la sacrificiu.

Iubiților,

Proorocii de demult au vestit împăcarea cu Dumnezeu prin Iisus Hristos. Ei anunțau că în lume «*va înflori dragostea și va fi belșug de pace cît va sta luna pe cer*» (Ps. LXXI, 7).

Dragostea lui Iisus nu se poate dezvălui decît într-un climat de pace. Toți sîntem frați, fii ai Domnului și trebuie să trăim și să ne iubim în pace.

Cărțile sfinte sînt pline de chemări la pace (v. Ps. 75, 3 ; Isaia IX, 4 ; Isaia XXV, 12 ș.a.).

Salutul lui Iisus Hristos a fost «*Pace vouă*» (Luca XXIV, 36 ; Ioan XIV, 27 ; Ioan XX, 19 ș.a.).

Apostolii Lui au propovăduit pacea (Rom. XV, 13 ; Rom. XII, 18 ; II Cor. XIII, 11 ; Filip. IV, 7 ; Colos. III, 14 ; Evr. XII, 14 ș.a.).

Pace în inimile și sufletele voastre, pacea care aduce liniștea sufletească și bucuria datoriei împlinite, pace cu vecinii tăi și între popoarele din întreaga lume.

Și acest gînd luminos și dumnezeiesc al păcii este acoperit astăzi de zăngănitul armelor în diferite părți ale lumii. Cu neliniște și teamă aflăm cum pacea este tulburată uneori.

Să ne rugăm pentru pace și pentru făcătorii de pace.

Se cade să ne amintim că ideea păcii universale, a înțelegerii între popoare, a deslușirii diferendelor dintre ele la masa tratativelor, este susținută pe plan superior de eminentul nostru bărbat de stat, Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, a cărui autoritate internațională a contribuit la dezlegarea multor probleme grele. Îi datorăm cinste osebită și ascultare.

Ctitor de viață nouă, președintele iubit al Republicii ne-a asigurat liniștea și pacea și ne-a condus spre culmile luminoase ale civilizației printr-o pilduitoare activitate în țară și peste hotare.

Unii dintre voi nici nu erau născuți în anul eliberării, 1944, când noi am început episcopatul și nu vă puteți da seama de drumul impetuos spre progres și bunăstare străbătut de poporul nostru, de greutățile ce au fost întâmpinate și învinse spre a ajunge din starea de înapoiere în care am trăit, la binele și mulțumita de astăzi.

Vom sărbători cu dragoste anul acesta la 23 August, ziua eliberării, 35 ani de mers victorios spre progres și bunăstare a țării noastre care mai bine de un deceniu este legat de numele președintelui nostru, cunoscut pe toate meridianele.

Iubiții mei fii sufletești,

La acest mare și luminat praznic, ca un bun și iubitor părinte duhovnicesc al vostru, v-am adus cu viu grai preț de 35 ani, cuvânt de slavă și învățătură, v-am binecuvîntat pe fiecare și m-am rugat pentru voi și familiile voastre.

Astăzi la al 85-lea an al vieții vă scriu și vă binecuvîntez din nou. Gîndurile și simțămintele noastre sînt alături de voi.

Dragostea și credința voastră în Hristos ce mîngîie sufletele credincioșilor și ne unește, sînt toiagul bătrînetelor noastre. Ele ne dau putere să înălțăm rugi fierbinți către bunul Dumnezeu ca bucuriile Învierii să sălășluiască în inimile și casele voastre.

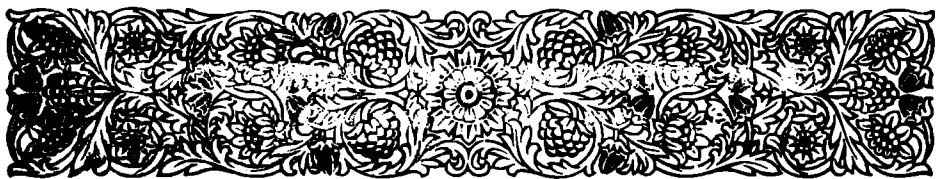
«Înviind Iisus din mormînt precum mai înainte a zis, a dăruit nouă viață veșnică și mare milă» (din cîntările de Paști).

«HRISTOS A ÎNVIAT !»

Al vostru de amîndouă fericirile rugător către bunul Dumnezeu,

† ANTIM

Episcopul Buzăului

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

LA DUMINICA IZGONIRII LUI ADAM DIN RAI

«Cînd postiți, nu fiți ca fățarnicii; căci ei își smolesc fețele lor, ca să arate oamenilor că postesc...» (Matei VI, 16).

Aceste cuvinte dumnezeiești, rostite de Fiul lui Dumnezeu atunci cînd învăța mulțimea de pe muntele Fericirilor, se referă la modul în care fiecare creștin trebuie să postească în vederea sfințirii lui pentru a primi cu multă bucurie marele praznic al Învierii.

Desigur că pentru a fi vrednici de această mare Sărbătoare, în fiecare an Sfînta noastră Biserică a rînduit înaintea Postului Sfințelor Paști cele patru duminici pregătitoare privind felul nostru de preamărire a lui Dumnezeu cu gîndul curat și sincer ca al vameșului, de reîntoarcere de la căile rătăcitoare al păcatului ca și fiul cel risipitor, de gîndire asupra celor viitoare cînd la judecata obștească cei buni vor fi răsplățiți cu fericirea paradisiacă și cei răi vor suferi în focul iadului și de a lua aminte că din Edenul pămîntesc, ca imagine a celui ceresc, au fost izgoniți protopărinții noștri Adam și Eva. Prin jertfa Mîntuitorului pe cruce Edenul cel ceresc sau împărăția cerurilor este deschis tuturor creștinilor care prin har, credință și fapte inclusiv postul sînt răsplățiți după moarte cu bunurile fericirii veșnice.

După învățătura creștinească, rostul petrecerii noastre pe pămînt este să trăim în bună pace cu Dumnezeu și semenii, pentru ca Ziditorul să ne miluiască și să ne întărească în viața de apoi neîncadrată în legile materiei. Ca să fim părtași acestei vieți, unul din mijloacele ce ne înlesnesc această trecere spre limanul mîntuirii este și postul care nu înseamnă o torturare a trupului și nici a sufletului, ci un medicament foarte folositor acestora.

Dacă postul înseamnă o înfrînare a noastră de la bunuri materiale și de la vorbele rele, am putea spune că originea lui o găsim chiar în grădina Raiului. El apare atunci cînd Dumnezeu a poruncit primilor oa-

meni ca din pomul binelui și al răului așezat în mijlocul raiului să nu mănince (Geneză III, 3) pentru ca prin respectarea acestei porunci să poată gusta din pomul vieții. Din cauza diavolului, n-au ținut acest post Adam și Eva au fost scoși din Rai păzit de heruvimi cu săbii de foc (Geneză III, 24).

Comentind aceste texte biblice un mare Sfânt Părinte din secolul IV, ne învață că Dumnezeu cel Atotputernic și Atotbun a permis diavolului să ispitească pe Adam și Eva, însă cel rău socotind că aceștia vor fi părtași morții celei veșnice n-a bănuț că din iubire de oameni Tatăl cel cereș va ridica creatura sa rațională la o demnitate și mai mare — îndumnezeirea după har prin Întruparea lui Hristos.

Pierderea raiului de către primii oameni, a avut loc, așadar, în urma încălcării postului, de aceea Dumnezeu a rinduit ca tot prin el urmașii lor să ajungă la bunătățile sale așa după cum a rinduit ca păcatul Evei să fie așters tot printr-o descendentă a ei — Fecioara Maria, sau după cum ne învață Sfântul Apostol Pavel că dacă prin Adam cel vechi a intrat păcatul și moartea în lume, prin Adam cel nou — Domnul Hristos a fost înlocuită cu viața «căci precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia» (I Cor. XV, 22).

Iată deci, că postul este cheia cu care putem deschide poarta cerească; de aceea Domnul Hristos s-a referit în mod special la el și chiar l-a practicat în pustiul Carantaniei înainte de a-și începe activitatea publică. El este foarte util credinciosului întrucit îl sfințește, îi sensibilizează trupul și sufletul pentru comoara nepieritoare a paradisiului și cit este hărăzit de Dumnezeu să trăiască în trup să nu se înfricoșeze de frica inexistenței după moarte, de neantul sau tăcerea ce se așterne dincolo de mormint.

Din cuprinsul Sfintei Scripturi, postul înobilează firea umană, îl salvează de la neșazurile pricinuite de duhurile rele care nu se îndepărtează decit prin rugăciune și post (Matei XVII, 21 ; Marcu IX, 29).

Din istoria timpurilor vechi testamentare, aflăm că Moise înainte de a primi Legea pe muntele Sinai a postit 40 de zile (Ieșirea XXXIV, 28), iar regele David cind era amenințat de dușmani își smerea sufletul cu post (Ps. CVIII, 23—24). De asemenea toți dreptii și profetii din Vechiul Testament precum și Sfântul Ioan Botezătorul și-au petrecut viața numai în post și rugăciune ceea ce însemnează că la temelia vieții noastre duhovnicești ele sînt foarte necesare. Postul împletit cu rugăciunea și faptele bune îmbogățesc sufletele noastre cu acele comori cerești pe care «nici molia, nici rugina nu le strică, și unde furii nu le sapă și nici nu le fură» (Matei VI, 20).

Postul redus numai la un regim alimentar nu este potrivit cu preceptele Sfintei Scripturi, el trebuie unit și cu abținerea de la poftele rele adică să umblăm în mod cuviincios, nu în ceartă și în pizmă, nu în fapte de rușine «ci să ne îmbrăcăm în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o facem spre pofte» (Rom. XIII, 13—14). Sfântul Ioan Gură de Aur subliniază acest lucru prin cuvintele : «Zadarnic este postul tău material, tu nu măninci din carne de animal, ci carne din fratele tău».

Imbinarea celor două posturi — material și spiritual — transformă viața credinciosului îndreptându-l pe drumul mântuirii; beneficiind de la primul de sănătate trupească, lungirea zilelor sale, iar de la cel de al doilea de desăvârșirea în viața morală și liniștea conștiinței sale.

Sensul adevăratului post, care va începe de mâine este prin urmare dublu, canonul ce se va citi în săptămîna ce urmează, nu trebuie să-l privim ca o chinuire a trupului, ci ca un ghid folositor lui. Înfrînarea trupului și a cugetelor noastre este cel mai potrivit mijloc de a trece cu bine zilele Postului mare și de a primi cu mare bucurie duhovnicească Sfintele Paști.

Pe lângă nenumăratele exemple din Sfînta Scriptură mai avem și pe Sfîntii Părinți trăitori și păstrători fideli ai vieții și învățaturii Domnului Hristos. Astfel Sfîntul Ioan Scărarul căruia i s-a rînduit duminica a 4-a din post, definește astfel sensul păcatului: «Postul este o silire a firii, curăția rugăciunii, luminător al sufletului, pază a minții, pierderea nesimțirii din inimă, ușa umilinței, suspinare smerită, zdrobire plină de bucurie, străjerul ascultării, ușurarea somnului, sănătatea trupului, pricinuitor nepătimirii, dezlegare de păcate, ușa raiului și desfătare trupească». Sfîntul Vasile cel Mare adaugă că cel ce postește numai de mîncare și ziua păcătuiește, nu se deosebește de diavol, care nu mă-nincă fiindcă este ființă spirituală și totdeauna se împotrivese lui Dumnezeu.

Din aceste cîteva exemple înțelegem cît de mare este rostul postului în viața credincioșilor și ce condiții trebuie să îndeplinească pentru a-l deosebi de cel ținut de fărnici. Postul este de o importanță covârșitoare în viața omului pentru că prin el credinciosul ajutat de har și de credință poate vedea cu ochi spirituali prin cortina imobilă a morții atît cît Dumnezeu socotește că trebuie cunoscut din cealaltă lume. În el trebuie să vedem o reînviare și întărire a puterilor noastre trupesti și sufletești pentru ca să celebrăm cu inima curată preaslăvita zi a Învierii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, căruia i se cuvine toată cîntea, slava și închinăciunea în vecii vecilor. Amin.

Diac. Asist. EM. CORNIȚESCU

LA DUMINICA A III-A DIN POSTUL MARE

G.B. 1979
XXXVIII, 3-4

«Cel ce voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie» (Marcu VIII, 34).

Cu acest cuvînt dumnezeiesc începe Sf. Evanghelie ascultată astăzi. Și cel dintîi gînd pe care ni-l inspiră e icoana unei vieți vii, în mers. Mîntuitorul spune: «Cel ce voiește să vină după Mine». Cum le spusese și ucenicilor: «Veniți după Mine». Viața în Hristos este cale; e mersul nostru împreună cu El, către același țel.

Și Biserica numește zilele, săptămînile pe care le parcurgem în acest timp, «calea Postului». Iar în această cale a rînduit popasuri, răs-pîntii,

pe care înaintăm, suim duhovnicește ca pe niște «temeiuri și trepte», cum zice Sf. Andrei Criteanul. Și în șiragul acestor popasuri duminicale, Biserica ne cheamă să medităm la cruce, temă fundamentală a vieții creștine. Să cugetăm la cruce împreună cu Mîntuitorul, cu cuvintele Lui. Căci creștinul gîndește, vorbește, poartă crucea în Hristos, împreună cu El.

✓ Și a zis Mîntuitorul : «Cel ce voiește să vină după Mine». Cuvîntul Lui cheamă, nu silește : deși El se descoperă pe Sine : «Calea, Adevărul și Viața» (Ioan XIV, 6). Face apel însă la voință, la conștiință. Dealtfel, fără conștiința și voia noastră, umblarea pe această cale nu ar avea spirital, valoare, rod ; nu ar fi un «mers», o înaintare.

Iisus Hristos ne arată calea prin cuvîntul și prin pilda vieții Lui, zicînd : «Cel ce voiește să vină după Mine, să se lepede mai întîi de sine. «Greu e cuvîntul acesta», spunem și noi adesea, împreună cu unii dintre ucenicii Lui (Ioan VI, 5). Să te lepezi de «sine», cînd atîția dintre noi, nimic nu iubim mai mult decît acest «sine»: Cuvîntul Mîntuitorului se adresează însă celor ce voiesc să-I urmeze și trebuie pătruns, înțeles în duhul lui, în duhul în care a fost conceput, grăit și împlinit de Domnul Însuși. Iar în acest duh și înțeles dumnezeiesc, să mă lepăd de mine, înseamnă : să mă lepăd de acea «iubire de sine» egoistă, care face din «sinele meu» idol. «Eu insumi idol m-am făcut», zice iarăși Sf. Andrei Criteanul. Ceea ce înseamnă, nu jertfire de sine pentru alții, ci jertfirea altora pentru sine. O inversiune și pervertire a jertfei adevărate. — Altfel spus, lepădarea de sine înseamnă izhăvirea de adorarea de sine, de egocentrism, această boală a existenței noastre, care e izvor și reazim a tot păcatul : lăcomie, desfrîu, trîndăvie sau pismuire, mînie, nedreptate..., și mai ales mîndrie, slavă deșartă, care mă închide în mine, în sinea mea, mă îndepărtează de semeni și așa mă osîndește la izolare, opacitate spirituală, nerodire, sărăcie sufletească. «Mîndria e dovada unei minți sărace» zice Sf. Ioan Hrisostomul. Într-adevăr, făcînd un pas și mai adînc în înțelegerea lepădării de sine, observăm : cînd eu mă văd, mă preocup numai de mine, cînd sînt plin de mine, nu mai las loc să pătrundă în suflet, în inima mea nici o rază din lumina și iubirea lui Dumnezeu și a semenilor mei. În schimb, cînd eu reușesc să mă golesc de mine, «să mă lepăd», cum zice Mîntuitorul, golul acesta nu înseamnă vid, ci un negrăit plin ; e deschidere și plinire nesfîrșită din plinătatea lui Dumnezeu și bogăția zidirii. Aceasta e taina și dezlegarea, cel puțin în parte, a chemării la lepădarea de sine. În esență : plin de mine, rămîn gol de restul celorlalți, rest infinit ; gol de mine, mă umplu din plinătatea tuturor. — Apostolul era fericit să spună : «Nu mă trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine» (Gal. II, 20). Și : «O, Corintenilor... s-a lărgit inima noastră către voi» (II Cor. VI, II).

Dar se înțelege, pilda, icoana acestei «lepădări» ne este Mîntuitorul Însuși. El mai întîi s-a lepădat de Sine. Cum învață Sf. Pavel : «Hristos Iisus în chipul lui Dumnezeu fiind... s-a golit pe Sine chip de rob luînd, făcîndu-se asemenea oamenilor... s-a smerit pe Sine ascultător făcîndu-se pînă la moarte — și încă moarte de cruce» (Filip. II, 6—8).

Pentru a ne primi cu toate ale noastre, cu firea noastră omenească, fire rănită de păcat ; pentru a se face și om, mai mult, chip de rob, s-a golit de Sine, s-a smerit pe Sine. N-a venit la noi cu strălucirea, în «lumina neapropiată» a Dumnezeirii Sale, ci s-a apropiat și s-a unit cu noi, luînd chipul nostru smerit, îmbrăcînd veșmintul, haina smereniei noastre. De aceea Sf. Isaac Sirul zice : «Smerenia este veșmintul lui Dumnezeu». — Și atunci, dacă El, Dumnezeu fiind, s-a golit pe Sine pentru a ne primi de noi, în chip firesc, aceasta e și calea noastră : ne golim, ne lepădăm de noi înșine, pentru a-L primi în noi pe Dumnezeu, pe aproapele nostru, lumea. Acesta e primul pas al celui chemat să vină după Hristos.

∕ Dar în chip firesc, îi deschide calea celui alt. Zice Domnul mai departe : «Să-și ia crucea sa». Fiecare să-și ia crucea sa și chiar «în fiecare zi» (Luca IX, 23). Deodată, cuvîntul ne spune că fiecare avem de purtat o cruce proprie, întemeiată pe o chemare și un dar, pe o nevointă și un rod propriu. Dar totodată creștinul știe că această cruce a lui e răsădită în crucea lui Hristos.

În mod obișnuit, cînd noi vorbim de cruce, înțelegem mai întii : nevointă și încercări ; sau o boală, suferință, moarte. Dacă însă în toate acestea, care alcătuiesc crucea mea, rămîn singur, le port singur, cu puterea și orizontul meu mărginit, în care dincolo de suferință și moarte nu mai văd nimic, decît sfîrșitul ; atunci, lipsit de «harul și adevărul» (Ioan I, 17), de lumina și puterea lui Hristos, lesne mă pătrunde neliniștea, descurajarea, cu întrebări firești, ca de pildă : în lumea aceasta a Ziditorului, în care pentru creștin, fapta ziditoare justifică existența, viața, binele însuși, ce rost are o suferință oarbă ? Nu e absurdă, «nebunie», cum spune Sf. Pavel (I Cor. I, 18) ; ce sens ziditor are moartea ? — Dar cînd crucea mea e prinsă în crucea lui Hristos, ca mlădița în viță, ca raza în soare, atunci se luminează întreg sensul și orizontul ei. În Hristos crucea nu e punct final, nu e sfîrșit, ci cale ; cale luminoasă spre înviere. Crucea poartă asupra ei pe Soarele dreptății, pe Hristos. Și crucea noastră este și crucea Lui, Care «a luat asupra Sa durerile noastre» (Isaia LIII, 4). Și atunci osteneala, nevointa, suferința noastră, moartea însăși, totul e săvîrșit, suportat în Hristos. Și totul devine în El jertfă luminoasă, iubire, dăruire.

Și privind astfel, ni se deschide un înțeles tot mai adînc, mai cuprinzător al crucii, al purtării ei. Și anume, fundamental : crucea este iubire. Nu este numai nevointă, încercare, suferință a mea, pentru mîntuirea mea. E și aceasta ; dar și ceva cu mult mai mult, Mîntuirea mea este inseparabil legată de Hristos. Iar în crucea lui Hristos e prezent aproapele meu, Biserica, lumea. În cruce eu mă întilnesc deodată cu Hristos, cu semenii mei. Hristos nu poate fi conceput, fără aceștia. «Atît de mult a iubit Dumnezeu lumea încît pe singurul Său Fiu l-a dat...» (Ioan III, 16) pentru ea, pentru noi. Crucea e fapta cea mai revelatoare a iubirii Lui. Așa cum «cerurile spun slava lui Dumnezeu» (Ps. XVIII, 1), crucea spune, descoperă iubirea lui Dumnezeu.

Dar în Hristos și crucea noastră trebuie să descopere iubirea noastră. Crucea ne vedește atunci iubirea, suferința noastră din iubire pen-

tru ceilalți, pentru aproapele ; și manifestată în diverse chipuri : oste-neală, purtare de grijă, purtare a poverii lui la nevoie, rugăciune, răbdare pilduitoare, ajutor, salvare, sacrificiu. Acestea și altele asemenea acestora, poartă pecetea crucii. Și toate sînt dovada acelei realități, că eu nu pot să nu fiu solidar cu semenii, cu aproapele meu, atît timp cît port numele lui Hristos, Cel ce a pătimit pentru el. Iubirea adevărată nu poate fi străină vieții celuiilalt. Altfel nu e iubire. Cum ai putea suporta căderea cuiva și să nu simți răspundere pentru el, cînd ești de o obîrșie cu el ; și Hristos s-a jertfit și pentru tine și pentru el. De aceea Apostolul spune : «Cine este slab și eu să nu fiu slab, cine se smîntește și eu să nu ard ? (II Cor. XI, 24).

Crucea înseamnă schimbul de iubire între Hristos și mine, între mine și aproapele ; este un schimb de euri, de vieți, în care îl înțeleg, îl cunosc ; simt că trăiesc aspirația sau durerea, destinul semenului meu ca pe ale mele, așa cum simte mama ca pe ale ei, bătăile inimii, dorurile și durerile copilului ei.

Crucea este revelația însăși a iubirii și vieții Prea Sfintei Treimi, în inimile noastre. E locul de întîlnire, comunicare și unire cu Dumnezeu și întreolaltă. Înainte de pătımirea Sa, Iisus se ruga : «Părinte, toți să fie una, după cum Tu ești întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una» (Ioan XVII, 21). Așa cum ne poartă Dumnezeu în iubirea Lui, și noi să ne purtăm în inimă, «să ne iubim unii pe alții, ca într-un gînd să mărturisim Treimea cea deoființă și nedespărțită», cum rostim în Sf. Liturghie.

Firește, nu trebuie pierdut din vedere că această iubire implică suferință ; e cruce. «A te ruga pentru alții, e a-ți dărui sînge pentru ei», zicea un suflet credincios. Se poate spune că iubirea e sîngele de viață dătător al sufletului. În iubire transmiți celuiilalt energie, putere din puterea ta, care izvorăște din puterea iubirii, a crucii lui Hristos. — De aceea e și transformatoare, mîntuitoare ; și pentru noi și pentru cei pe care îi iubim.

Și aceasta mai ales, pentru că iubirea se manifestă și crește paralel cu scăderea păcatului. Crucea crește deodată cu lepădarea de sine. Scade iubirea de sine, crește iubirea jertfelnică. Biruindu-mă pe mine mă dăruiesc altuia. Și cita înfrinare am, atita iubire am. În purtarea crucii se descoperă astfel o legătură strînsă între răstignirea păcatului : «Cei ce sînt ai lui Hristos și-au răstignit patimile, poftele» (Gal. V, 24), și manifestarea iubirii. Iar în acest fel, crucea nu îngăduie nici un ascetism sau o sfințenie egoistă, de dragul sfințeniei, doar a desăvîrșirii proprii. Aici, sfințenia, desăvîrșirea creștinului se încrucisează cu iubirea, ca înseși brațele crucii ; aici e și tindere spre cer și îmbrățișare a lumii. E iubire a lumii cu iubirea lui Dumnezeu.

În această cuprindere stă și puterea ei pe care o mărturisește Sf. Pavel cînd zice : «Cuvîntul crucii... pentru cei ce ne mîntuim este puterea lui Dumnezeu» (I Cor. I, 18). Crucea este putere. Și este putere pentru că e iubire. Iar în iubire e putere pentru că în ea e viață. Iubirea salvează, dă viață. Și așa cum din iubire naște viața, din crucea Domnului naște noua viață : învierea.

În Hristos, aminteam și mai înainte, crucea, moartea nu reprezintă ultimul cuvânt în existență. Crucea poartă în ea lumina și puterea vieții. Zice o cântare a Bisericii : «Dacă Te-a văzut Mielușeaua pe Tine pe cruce răstignit, Hristoase... cu amar s-a tînguit : Fiule prea iubite ! Ce minune este această ce se vede ? Iar Tu ai răspuns : Maică Prea Curată, întru aceasta se va cunoaște viața a toată lumea» (Și acum... a crucii. Miercuri a II-a săptămîină din Postul Mare, stihologie — Utrenie). — Așa precum noaptea poartă în ea zorile dimineții ; precum bobul de grîu pus în pămînt poartă spicul ; «grăunțele de grîu dacă moare, multă roadă aduce» (Ioan XII, 24) ; după cum luminarea mistuindu-se poartă în virful ei lumina, crucea poartă în ea viața, învierăa.

Mai mult, unifică în ea prin Hristos care unifică totul, taina și sensul către tot mai multă viață, al întregii zidiri. — Cînd noi citim primul capitol al Cărții Facerii, ne izbește dintr-o dată faptul că zilele creației nu încep cu «dimineata», ci cu «seara» ; de la seară la dimineată. — «Și a fost seară și a fost dimineată, ziua întâia... Și a fost o seară și o dimineată, ziua a doua. Și apoi... ziua a treia... și celelalte. Și în fiecare dimineată a creației apărea ceva nou, începînd cu lumina, apele, pămîntul, plante, viețuitoare. Iată așadar calea creației : de la seară la dimineată ; de la întuneric la lumină, de la neființă la ființă, de la oste-neală la rod, de la cruce la înviere.

Crucea poartă astfel în ea condiția și puterea zidirii ; a începuturilor ei și a nașterii ei din nou. Sf. Ev. Ioan vede «Mielul jertfit încă de la întemeierea lumii» (Apoc. XIII, 8). Jertfa este temeiul ei.

Și dacă orice viață, după un rost proniator, poartă în ea moartea, căci se și sacrifică pentru o altă viață ; atunci și moartea, moartea în Hristos ca jertfă, poartă în ea viața, ilustrată, cum s-a spus și de pilda bobului de grîu : Hristos, primind fără de păcat și de bunăvoie moartea, El moare morții. Și, «cu moartea pre moarte călcînd», descoperă o nouă viață : învierea.

Iar creștinul îi urmează pe acest drum al vieții. — «Mie să-mi urmeze» zice Mîntuitorul, în cea de a treia chemare a Evangheliei Sale. Și care sînt dovezile, semnele prin care creștinul arată că răspunde acestei chemări, că îi urmează lui Hristos ? Acestea sînt vădite de întreaga lui viață în Biserică. Prin Botez sîntem membre ale Trupului lui Hristos Cel răstignit și înviat, și prin Hristos și în noi trebuie să simțim cum se răstignește și moare păcatul de orice fel, mîndrie, răutate sau patimi stricăcioase, și cum se înnoiește și înviază sufletul, conștiința noastră, în gîndire, cuvinte, fapte bune, ziditoare, de tot felul. Acestea sînt dovadă vie că lucrează în noi harul Botezului și puterea învierii ; pentru care a și fost numită această taină începătoare : mica înviere. De asemenea și celelalte Sf. Taine : pecetluirea cu darul Sfîntului Duh al lui Hristos ; împărtășirea cu Trupul și Sîngele lui Hristos, cum a zis Domnul : «Cel ce mîncă trupul Meu și bea sîngele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi» (Ioan VI, 54) ; precum și pocăința, preoția, nunta... Și pe toate le susține și le pune în lumină, iubirea. «Cunoaștem că am trecut din moarte la viață pentru că iubim

pe frați», zice Sf. Ev. Ioan (I Ioan III, 14). Iubirea, izvor al întregii vieți creștine, este semnul și arvuna învierii — rod al crucii.

Și acum, în această zi sfântă, privind la cruce, la Mîntuitorul Care s-a răstignit pe ea, așa cum El, cu o iubire cuprinzătoare se încredința atunci Tatălui, se ruga să-i ierte pe răstignitorii Săi, purta grijă dumnezeiască Mamei Sale — Prea Curatei Fecioare și ucenicului, iar prin aceștia Bisericii însăși, primea pocăința tîlharului și îl lua cu Sine în raiul iubirii Sale și al învierii; la fel creștinul, chemat și el să-și poarte crucea lui, pentru care se și însemnează cu ea la orice rugăciune, lucru și drum al vieții sale, ca și cu o pecete, trebuie să arate acea iubire a Domnului său, în orice loc, în orice timp sau situație și față de oricine. — Și atunci, cu credință și nădejde vrednic este să se roage, să rostească: «Crucea Tale ne închinăm, Hristoase și sfîntă învierea Ta o lăudăm și o mărim». — Amin.

Pr. prof. CONSTANTIN N. GALERIU

LA BUNA VESTIRE

După iarna ce a trecut razele călduroase ale primăverii au început să veselească inimile, înnoindu-ne în duh. E Postul Mare și Duminica a III-a a Sf. Cruci. Sub cerul senin și liniștit al anotimpului primăvărat, promițător de roade bogate, creștinul urcă an de an la praznicul Bunei-vestiri cu pas duhovnicesc dar hotărît spre culmile însozite de Adevărul mîntuitor al Întrupării.

La acest urcuș ne ajută popasul închinat Maicii Domnului de azi și pe care în rugăciunile noastre o pomenim imediat după rugăciunile către Dumnezeu și către Iisus. Știm că Biserica Ortodoxă are în cursul unui an 12 sărbători împăratești socotite cele mai mari sărbători creștine. Dintre acestea cinci sînt dedicate Maicii Domnului: Nașterea Maicii Domnului (8 septembrie), Intrarea în Biserică a Maicii Domnului (21 noiembrie), Întîmpinarea Domnului (2 februarie), cunoscută și ca Sărbătoarea curățirii; Buna Vestire (25 martie) și Adormirea Maicii Domnului (15 august).

Sf. Evanghelie citită ne evocă marele praznic al zilei cînd «Mama Vieții» venea să mîntuie din osînda grea pe Eva «mama morții» și pe tot neamul ei. Oamenii vor îndura de acum mai ușor pedeapsa păcatului, întăriți fiind de făclia nădejzii, «la împlinirea vremii», cînd Arhanghelul Gavriil a fost trimis să vestească Fecioarei Maria planul veșnic dumnezeiesc prin cuvintele: «Și iată vei lua în pîntece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema și-i va da lui Domnul Dumnezeu... și împărăția Lui nu va avea sfîrșit» (Luca I, 31—33), iar aceasta luminată de sfințenia și smerenia ce o caracteriza, pătrunzînd în adîncul tainei i-a răspuns: «Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău» (Luca I, 38).

Imnologul Bisericii Ortodoxe, cutremurat de măreția minunii, preamărește astfel fapta: «Taina cea din veac ascunsă și de îngerî neștiută, prin tine Născătoare de Dumnezeu, celor de pe pămînt s-a arătat: Dum-

nezeu împreunare neamestecată întrupându-se și crucea de bunăvoie pentru noi luînd, prin care înviind pe cel întâi-zidit, a mîntuit de moarte sufletele noastre» (gl. 4) și iarăși : «Astăzi este începătura mîntuirii noastre și arătarea tainei cei din veac : Fiul lui Dumnezeu, fiul Fecioarei se face și Gavriil darul bine vestește. Pentru aceasta și noi împreună cu dînsul Născătoarei de Dumnezeu să-i strigăm : Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine» (tropar).

De acum, pe aceea din care se va naște mîntuirea, proorocii o vor proslăvi. Unul o va asemăna cu o scară răzimată de marginea cerului, prin care cerul se pogoară pe pămînt și pămîntenii se urcă la ceruri (Fac. 28, 10), iar altul o va vedea într-un «rug ce arde, dar nu se mistuie» (Ieșire 3, 2). Unul o va vedea «ușa neumblată» și va rămînea «închisă» (Ezechii), și mai limpede : «Domnul va da semn : Iată Fecioara va lua în pîntece fiu și vor chema numele lui Emanoil» (Isaia, 7, 14).

Acestea sînt o parte din cuvintele cu care cei inspirați de Duhul Sfînt vestesc pe Preacurata Fecioară : scară și flacăra arzătoare, ușă și lăcaș sfînt, chivot și mană cerească, iar noi îi strigăm neîncetat : («Acatistul Bunei Vestiri»)

«Bucură-te, prin care răsare bucuria,
Bucură-te, prin care pierе blestemul,
Bucură-te, chemarea lui Adam celui căzut,
Bucură-te, stea care arăți soarele,
Bucură-te, prin care prunc se face făcătorul
Bucură-te, Mireasă pururea Fecioară !»

Fecioarei Maria (care se tilcuiește «Împărăteasa»), dumnezeieștii Mirese, i-a fost dat ca să audă prima oară vestea cea bună, Taina cea mare. Mare și nepătrunsă taină. Ea nu se poate înțelege cu minte omenească. Căci la Dumnezeu nici un lucru nu este cu neputință (Luca 1, 37).

Hristos care a umblat pe valurile mării, care a înviat din morți, lăsînd pecețile nestricate și la Apostoli prin ușile încuiate, a intrat în Fecioară și «ca dintr-o cămară prea curată s-a născut lăsînd pecețile fecioriei ei nestricate». Despre acestea grăiesc și Sfînții, care pătrunși de Sf. Duh ajung cu mintea mai presus decît noi zicînd : «se cuvenea că stăpînul nostru să se întrupeze dintr-o Fecioară după trup» (Fer. Augustin).

Teologia ortodoxă acordă Maicii Domnului două însușiri deosebite : ea este rugătoare și mijlocitoare. Dar nici una din aceste două nu este dogmă. Căci «dogmele mariologice sînt strict scripturistice și legate de întruparea Fiului, a celui ce s-a născut din ea. Preacurata, ca Maică a Domnului, devine astfel un martor al întrupării, al nașterii lui Dumnezeu în condiție omenească. Cum putea El să fie mai om, decît născut dintr-o femeie ? Domnul Iisus, Sf. Scriptură și Sf. Părinți ne arată că Maria este cea mai apropiată de Hristos și prin aceasta este cea dintîi dintre oameni care a ajuns la starea de îndumnezeire la care toți sîntem chemați să ajungem. Ea este modelul realizat. În ea s-au revărsat, mai întîi și mai mult decît în oricine, daruarile lui Hristos. De aceea pietatea creștină îi acordă supracinstire. Dar ea a rămas solidară cu neamul

omenesc. Maica Domnului este maica tuturor creștinilor și îi cheamă pe toți să fie una, să fie frați așa cum sînt fiii aceleiași mame». Potrivit pietății ortodoxe și credinței adevărate, Maica Domnului nu e Dumnezeu, e om, dar e om îndumnezeit, de aceea evlavia arătată ei ia adesea forme care se aseamănă cu cea cuvenită numai lui Dumnezeu, datorită vieții ei fără de păcat, iubirii față de oameni, prin trăirea în lumina lui Dumnezeu, prin smerenie și ascultare desăvîrșită.

Căci o frumoasă pildă de ascultare și supunere în fața vocii lui Dumnezeu ne dă Maica Domnului astăzi pentru fiecare creștin. Căci ascultarea este o virtute potrivită și chiar necesară timpului de post în care ne găsim. În istoria mîntuirii neamului omenesc sînt multe și frumoase pilde de ascultare. Dar cea mai înaltă pildă de supunere în fața vocii lui Dumnezeu, ne-a dat-o însuși Iisus care, «în chipul lui Dumnezeu fiind... s-a smerit pe sine ascultător făcîndu-se pînă la moarte, și încă moarte de cruce» (Filipeni, 2, 6—8). Sfinții Părinți numesc *fericita ascultare*, supunerea și ascultarea față de părinții duhovnicești, care ne dau în spovedanie sfaturi și porunci în numele Domnului, pentru mîntuirea noastră.

Fiecare creștin adevărat este dator să-și aibă duhovnicul său, în fața căruia descoperindu-și faptele, cuvintele și chiar gîndurile, să primească sfaturi și îndemnuri duhovnicești, să primească canonul cuvenit pentru îndreptarea lui. Sfatul, judecata și mustrarea duhovnicului să le privească așa cum ar veni de la Domnul și așa să le împlinească.

Dacă Iisus Hristos s-a făcut pildă de ascultare de Tatăl Ceresc, tăindu-și voia Sa cea omenească și a primi crucea și moartea pentru mîntuirea noastră, dacă Sf. Apostoli, «au lăsat toate» și au urmat lui Hristos și pe urma lor toți sfinții, dacă și Prea Curata Fecioară strălucește astăzi, în ziua cînd a primit Buna ei Vestire, prin virtutea ascultării, și, noi vom primi răsplata de la Dumnezeu dacă vom asculta și vom urma cu încredere poruncile și sfaturile părintelui nostru spiritual și duhovnic. «Un suflet care se gîndește la spovedanie și ascultare e oprit de ele ca de un friu de la păcate, — zice în Scara sf. Ioan, iar acestea îl feresc pe credincios și de multă vorbire». Un sfînt părinte (Pateric) seamănă pe cel ce vorbește mult cu o baie ale cărei uși deschizîndu-se de multe ori, își pierde căldura. Așa și gura celui ce vorbește prea mult face să piardă căldura inimii, căci «Fericîți sînt cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și-l păzesc» (Luca 11, 28).

Iată de ce praznicul Bunei Vestiri este pentru creștinul ortodox sărbătoare de bucurie și de veselie duhovnicească, pentru că el este întii și mai presus de toate praznicul biruinței, al milei și al iertării lumii prin întruparea Domnului, praznicul nădejdiei creștine, al adevărului și păcii. Căci simburele și rostul întregii lucrări a Bisericii a fost și este pacea, după propovăduirea Domnului, pacea dintre oameni și dintre popoare. De aceea a sluji pacea în lume înseamnă a renaște prin puteri și har, prin muncă și jertfe sufletele și viața semenilor.

Pr. CORNEL SAVA

LA DUMINICA A IV-A DIN POSTUL MARE

Scară la cer¹

Sfânta Biserică Ortodoxă ne dă, iubiți credincioși, astăzi model de sfințenie pe Cuviosul Ioan Scărarul din minăstirea Sinai, iar pentru pregătire în sfântul post al Paștilor, ne recomandă învățăturile din cartea sa numită Scară. Cine a fost Cuviosul Ioan Sinaitul sau Scărarul? Ne pare rău că istoria nu ne-a păstrat multe știri despre el. Tot ce știm datorăm monahului Daniil din minăstirea Raitu, ce se afla la sud de minăstirea Sinai, amîndouă în deșertul Sinai. Acest Daniil scrie că, sfântul Cuvios Ioan Scărarul s-ar fi născut pe la anul 525 și la vârsta de 16 ani a intrat în renumita minăstire Sinai de pe muntele Sinai, munte unde, după cum se știe, Moise a primit Tablele celor 10 porunci ale Legămîntului vechi. Ucenicia și-a făcut-o în jurul starețului Martirie. După moartea acestuia, tînărul Ioan se retrage din minăstire, ca să ducă viață de pustnic într-o peșteră a muntelui Sinai. Ales stareț, n-a stat mult la conducerea minăstirii, căci s-a întors la liniștea lui din peșteră, unde și-a dat și sfîrșitul pe la anul 600.

Viața Cuviosului Ioan Scărarul, iubiți ascultători, nu este deosebită de aceea a altor mii de pustnici bineplăcuți lui Dumnezeu. Totuși, numele lui este pomenit de toată creștinătatea. Îl prăznuim ca sfînt în ziua de 30 martie, iar duminica de azi, a 4-a a postului sfintelor Paști îi poartă numele. Cum se explică acest lucru? Iată cum: Cuviosul Ioan Scărarul, care a fost un om cu multă știință de carte pe vremea lui, a ajuns renumit în lumea creștină, mai ales, prin cartea numită, nu de el, ci de alții, *Scară*, *Scară la cer* sau *Scara Paradisului*. Frumos nume!

Cine dintre noi n-ar vrea să aibă o scară pe care să se suie pînă la cer? Cine n-ar vrea să aibă o scară pînă la rai? Cine nu ar vrea să aibă o carte, care să-l învețe ce să facă și pe ce cărări ale vieții să meargă spre a ajunge la cerul Sfinților lui Dumnezeu? Mult am dorit și doresc și azi, dragii mei, să vă arăt în scurt cuprinsul renumitei *Scări* a Cuviosului Ioan Scărarul, dar am întîmpinat și întîmpin două greutăți: 1. Cartea aceasta numită *Scară* a fost făcută pentru călugări și 2. Nu este cu puțință în timpul unei predici să rezumi o carte care cuprinde 30 de predici.

Nu tot ce se potrivește pentru călugări se potrivește și pentru creștinii din lume. Chiar Cuviosul Ioan Scărarul a fost întrebat: «Cum putem noi cei căsătoriți și prinși de grijile lumii să imităm pe călugări? Cuviosul a răspuns: «Faceți tot binele pe care îl puteți face. Pe nimeni să nu ocăriți, de la nimeni să nu furați, să nu mințiți pe nimeni, asupra nimănui să nu vă ridicați, pe nimeni să nu urîți, de adunările bisericești să nu vă depărtați, celor lipsiți să le dați milostenie, pe nimeni să nu smîntiți, de parte străină să nu vă aproțiați și să vă îndestulați cu tai-

1. Din volumul de predici, manuscris, *Aici și dincolo*.

nurile femeilor voastre. Dacă veți face așa, nu veți fi departe de împărăția cerurilor»².

S-ar părea, dragii mei, că din toate învățăturile scrise în Scară, numai aceasta ar fi pentru noi cei din lume. Mitropolitul Moldovei, Veniamin Costache are altă părere. El zice: «Scara este nu numai monahilor, ci și mirenilor prea bun îndreptar»³. Așa este și ca dovadă să cugetăm azi asupra celor ce scrie Cuviosul Ioan în treptele a 11-a și a 22-a.

Treapta a 11-a este numită, iubiți credincioși, treapta vorbăriei și a tăcerii. Călugării, ca și noi cei din lume, sînt ispititi să vorbească mai mult decît trebuie. Se știe că, acel care vorbește mult, ușor cade în flecăreală, în birfire, în vorbire de rău, în critici și glumiri pe socoteala altuia etc. Cuviosul Ioan Scărarul numește vorbăria «ușă a grăirii de rău... conducătoare către glume, slujire a minciunii, risipire a umilinței» etc., și îndeamnă la tăcere. Mare virtute este tăcerea pentru cei ce știu s-o întrebuițeze, cînd trebuie!

La treapta a opta, Cuviosul Ioan Scărarul arătase că, cel ce vrea să înlătore minia și tulburarea inimii să tacă, să nu vorbească. Acum la treapta a 11-a, spune că «tăcerea este cercetătoarea gîndurilor». Și așa este. Ca să gîndești, să crezi cu gîndul, trebuie să taci. Nu poți să cercetezi dacă un gînd este bun sau rău, dacă nu taci ca să cugeți. Cine vrea să fie liniștit să tacă. «Tăcerea este tovarășa liniștei», zice același sfînt. Însuși Mintuitorul a tăcut, cînd trebuia să tacă, în fața lui Pilat⁴ și în fața lui Irod⁵.

Este bine, dragi credincioși, să ne aducem aminte de virtutea tăcerii, mai ales acum în post! Să ne înfrîmăm gura, să n-o lăsăm să flecărească. Sfîntul Apostol Iacov a scris: «Dacă nu greșește cineva în cuvînt, acela este bărbat desăvîrșit, în stare să înfrîneze tot trupul»⁶. Greșelile cu cuvîntul sînt cele mai multe, care apasă sufletul creștinului. Se spune că însuși Cuviosul Ioan Scărarul a fost acuzat că vorbește mult. Ca să răspundă birfelilor, n-a scos un cuvînt din gură timp de un an întreg. Strașnică voință și lecție în același timp! Noi sîntem ispititi mai mult decît călugării să vorbim ce trebuie și ce nu trebuie, de aceea virtutea tăcerii pe care a trăit-o și pe care o recomandă Cuviosul Ioan Scărarul în treapta a 11-a a cărții sale, ne trebuie și nouă tuturor celor din lume.

Treapta a 22-a a renumitei Scări poartă, iubiți frați și fii în Domnul, titlul de «Slavă deșartă». Ce este slava deșartă? ar întreba cineva. Răspundem: slava deșartă este lauda de sine și încă ceva. Cînd un om își laudă singur faptele sau calitățile cu gînd de a fi admirat și mai ales în fața celor care îl cunosc, îi cunosc toate faptele, spunem că umblă după slavă deșartă. Cel ce ocupă fără merit locul care se vede mai bine pe la adunări este omul slavei deșarte. Celui căruia îi place să fie laudat, lingușit, sărbătorit, celui căruia îi place să ocupe cît mai multe sluj-

2. Pentru frumusețea limbii române de acum o sută de ani dăm textul acesta din Scara prea cuv. părintele nostru Ioan, cuvîntul 1, în traducerea Mitropolitului Veniamin Costache al Moldovei, tipărită în Iași, 1841. 3. Din Prefața lucrării citate.

4. Marcu XV, 5.

5. Luca XXIÎI, 9.

6. Iacob III, 2.

be înalte, numai pentru ca lumea să se învîrtească pe lingă el, să vorbească de el este stăpînit de slavă deșartă.

Mîntuitorul a respins slava deșartă atunci, cînd n-a voit să primească de la diavol «împărățiile lumii și slava lor»⁷, atunci cînd un tînăr I-a zis : «Învățătorule bun, ce bine voi face, ca să am viața de veci» ? Iar El i-a zis : «Ce-mi zici bun ? Nimeni nu este bun, decît numai unul Dumnezeu»⁸. Laudele care se aduc de părinți copiilor ascultători, de profesori elevilor merituoși, de meșteri ucenicilor harnici, de cei superiori subalternilor care și-au făcut datoria cu prisosință nu este slavă deșartă, ci răsplată sau încurajare. Lauda pe care o adresăm, din cuviință, unei gospodine, care ne-a servit cu o prăjitură bună și alte asemenea, nu se numără în rînd cu slava deșartă. Încrederea în noi, că putem face mai mult decît alții, nu este slavă deșartă, atît timp cît nu ne spovedim la doi, trei cunoscuți.

Cuviosul Ioan Scărarul spunînd că «slava deșartă este muma mîndriei» a fost rugat să explice cum vine aceasta. Și a explicat în felul următor : «Laudele înalță și umflă pe om, iar după ce l-a înălțat, mîndria luîndu-l îl ridică pînă la cer și de acolo îl aruncă apoi în adînc». Tot el spune că slava deșartă se transformă în mîndrie, după cum copilul ajunge om matur, iar grîul piine. Cum ne putem feri de acest păcat al slavei deșarte ? Cuviosul Ioan Scărarul ne răspunde și la această întrebare. Fiindcă slava deșartă este lauda nemeritată ce se face de cineva cu gura, trebuie să ne înfrîmăm în primul rînd gura. Tăcere și iarăși tăcere ca la treapta a 11-a, ne recomandă el.

Ne oprim aici, dragi credincioși și fii în Domnul, cu aceste culegeri de nectar din florile cărții Cuviosului Ioan Scărarul, perla învățăturilor călugărești, dar și pentru noi. Este bine să fie o întrecere între noi cei din lume și călugării din mînăstiri, care să ajungă mai întii și mai sigur sus în cer, urcînd pe scara virtuților. În rai nu se urcă cu racheta interplanetară, ci pășind treptat pe scara virtuților. Postul sfințelor Paști este bună ocazie pentru acest lucru. Ne trebuie numai voință și curaj. Dumnezeu ne așteaptă la capătul de sus al scării. Ne așteaptă cu dragostea cu care părinții își așteaptă fiii. Ajută-ne, Doamne, să ajungem cu bine la Tine sus ! Așa să fie !

Pr. dr. GH. PASCHIA

**LA DENIA DE MIERCURI SEARA
DIN A V-A SĂPTĂMINĂ A POSTULUI MARE.
DESPRE CANONUL CEL MARE AL SFÎNTULUI ANDREI CRITEANUL**

Cu ajutorul lui Dumnezeu, odată cu acest ceas de rugăciune, am ajuns la prima denie din Sfîntul și Marele Post al Paștilor. Cu duh umilit, cu inimă înfrîntă și smerită am cîntat în mijlocul bisericii Canonul cel mare al Sf. Andrei Criteanul. care a încălzit inimile noastre cu această rugăciune fierbinte și hrană a sufletului.

7. Matei IV, 8.

8. Matei XIX, 16—17.

Slujba privegherii din această seară este un popas de reculegere și de întărire duhovnicească, iar canonul Sf. Andrei un îndemn de a urma curgerea postului cu râvnă și cu statornicie, pentru a întâmpina cu vrednicie marele praznic al Sfintei Învieri.

Noi am mai avut prilejul să ascultăm acest canon de rugăciune la pavecernița mare din primele patru zile din săptămîna I-a a acestui post, cu deosebirea că atunci, așa cum se arată în cărțile de slujbă, în fiecare zi s-a citit cîte o parte din el, iar acum în întregime.

Pentru că astăzi dorim să vorbim despre acest canon și rostul pe care-l are în slujba bisericească, vom arăta mai întîi ce este un canon.

Canonul, în înțeles liturgic, este o cîntare bisericească de întindere mai mare, alcătuită după o anumită regulă din mai multe rugăciuni (trepere), grupate de obicei în nouă cîntări (pesne), după numărul cetelor îngerești. Sînt însă și canoane mai scurte, de opt, patru, trei sau două cîntări.

Canoanele au fost întocmite de imnografi, adică de poeți bisericești pentru preamărirea lui Dumnezeu în cele Trei Persoane ale Sfintei Treimi, a Maicii Domnului, a sfinților îngeri și a tuturor sfinților. Ele se cîntă sau se citesc la slujbele din biserică din fiecare zi. Unele dintre ele se pot citi și în casele credincioșilor cu prilejul anumitor servicii religioase sau la obișnuita pravilă de rugăciune.

Canonul cel mare poartă numele Sfîntului Andrei Criteanul pentru că el este cel ce l-a alcătuit. Acest sfînt părinte s-a născut la Damasc în anul 660. Din tinerețe a trăit ca monah la Ierusalim și la Constantinopol, apoi mai tirziu ca arhiepiscop în insula Creta, de unde i-a venit și numele de Criteanul, dar uneori i se mai spune și Ierusalimneanul. Înzestrat cu mult talent poetic și cu o înclinație către smerenie și pocăință, el a compus multe cîntări bisericești, canoane și predici și este considerat printre cei mai însemnați imnografi. S-a săvîrșit din viață în anul 726, iar pomenirea lui ca sfînt se face la 4 iulie.

Acest canon se numește mare, atît pentru întinderea lui, căci are 250 de trepere, cît și pentru frumusețea ideilor pe care le înfățișază, profunzimea simțămîntelor de umilință, lupta continuă împotriva patimilor, îndemnul spre pocăință, nădejdea mîntuirii pe care le cuprinde și le transmite credincioșilor cu multă putere de pătrundere. În imagini și asemănări el folosește numeroase pilde de virtute și de învățături culese din grădina dumnezeiască a Sfintelor Scripturi din Vechiul și Noul Testament și ne învață să urmăm exemplul celor drepiți și sfinți și al celor care s-au pocăit și să fugim din calea păcatului, ca și Lot din Sodoma și Gomora, ca să ne mîntuim sufletul. Între persoanele sfinte care au izbutit să se elibereze din legăturile patimilor prin rugăciuni și lacrimi, prin mărturisire și alte fapte bune, este dată ca exemplu Sf. Maria Egipteanca, a cărei viață a fost scrisă de Sf. Sofronie, patriarhul Ierusalimului († 628).

Prin rugăciunea ei către Maica Domnului, cu puterea Sfintei Cruci, prin îndelungate nevoințe sufletești și trupești, ea a dobîndit iertarea păcatelor și sfințenia, pentru care a fost trecută în rîndul sfinților.

Canonul cel Mare este o rugăciune de pocăință, o tinguire a sufletului pentru păcatele sale. «De unde voi începe a plînge faptele vieții mele celei ticăloase? Care începere voi pune, Hristoase, tinguirii cestei de acum? Ci ca un milostiv dă-mi iertare greșalelor» (Cîntarea I, 2)*. În același timp acest canon este un dialog al sufletului cu propria sa conștiință, care se simte împovărată de păcate și amenințată cu pierzania. Este apoi și o chemare la trezvie și la nevoie: «Suflete al meu, suflete al meu, scoală! Pentru ce dormi? Sfîrșitul se apropie și vrei să le tulburi. Deșteaptă-te dar, ca să se milostivească spre tine Hristos Dumnezeu, Cel ce este pretutindenea și toate le plinește!» (Condac).

Sufletul se trezește la acest strigăt al conștiinței sale, își cercetează amănunțit viața pe care a dus-o și, ca într-o mărturisire în fața Mîntuitorului, se acuză pe sine și arată că: «N-au fost în viață păcat, nici faptă, nici răutate care să n-o fi săvîrșit eu, Mîntuitorule, cu mintea și cu cuvîntul, cu voința și cu gîndul și cu știința și cu fapta păcătuiind, ca altul nimenea nici odinioară» (Cîntarea IV, 15). Ca urmare constată cu înfricoșare că «Gol sînt — zice el — spre a intra în cămară, gol sînt și de a merge la nuntă și la cină; candela mi s-a stins, fiind fără untdelemn, cămara mi s-a închis, dormind eu. Cina s-a mîncat; iar eu fiind legat de mîini și de picioare m-am lepădat afară» (Cîntarea IV, 32).

Sufletul se teme, însă nu deznădăjduiește în starea sa de păcătoșenie, ci luminat de harul Sfîntului Duh, care pe cele neputincioase le vîndecă, iar pe cele cu lipsă le plinește, cere cu încredere ajutorul Maicii Domnului, zicînd: «Preacurată, Stăpînă, Născătoare de Dumnezeu, nădejdea celor ce aleargă la tine și limanul celor înviforați, pe Milostivul și Făcătorul și Fiul tău, fă-L îndurat și mie cu rugăciunile tale» (Cînt. II, 46).

Tot așa se adresează Sf. Ioan Botezătorul, Sfinților Apostoli și altor sfinți ca să-i fie mijlocitori către Dumnezeu.

* Statornic în hotărîrea sa de căință, ca și fiul cel risipitor, se îndreaptă către Mîntuitorul Iisus Hristos, rugîndu-se cu umilință: «Miluiește-mă pe mine cel ce am greșit, Mîntuitorule, ridică mintea mea spre întoarcere. Primește-mă pe mine cel ce mă pocăiesc; Miluiește-mă pe mine cel ce strig: greșit-am Ție, mîntuiește-mă; nelegiuît-am, miluiește-mă!» (Cînt. VIII, 12). «Ascultă suspinurile sufletului meu și primește picăturile ochilor mei, Doamne și mă mîntuiește» (Cînt. II, 29).

Sufletul, făcînd fapte de adevărată pocăință, nu se mai îndoiește de mîntuirea sa, cînd vede că Mîntuitorul a iertat pe păcătoasa, pe tilharul de pe cruce, pe Petru cel ce s-a lepădat de El, pe Maria Egipteanca și pe mulți păcătoși, care s-au pocăit și au venit la lumina cunoștinței de Dumnezeu. El simte acum că s-a deschis și pentru el Edenul — adică raiul — cel ce se încuiase odinioară și își ia de acum măsuri ca să nu mai cadă, spunîndu-și: «Pe toți cei din legea veche i-am adus Ție, suflete, spre pildă; urmează faptelor iubite de Dumnezeu ale dreptilor și fugi de păcatele celor vicleni» (Cînt. VIII, 23). În continuare el adaugă pentru sine: «Pildele Scripturii cei nouă îți aduc ție, ca să te ducă pe

* Triod, 1968.

tine. suflete, spre umilință ; rîvnește dar dreptilor, iar de păcătoși te lea-pădă și îmblînzește pe Hristos cu rugăciunile, cu postul, cu curăția și cu smerenia» (Cînt. IX, 16).

În ultima rugăciune din canon, Sf. Andrei imploră protecția Preacuratei Născătoare de Dumnezeu pentru împărăteasca cetate — Constantinopolul, capitala patriei sale. El a venit în acest mare centru spiritual și cultural al lumii creștine la puțin timp după ținerea Sinodului VI Ecu-menic (680—681), ca trimis al patriarhului Ierusalimului. Aici a prezentat el canonul său de pocăință, care a fost primit în cultul Marii Biserici, de unde a trecut la toate Bisericile Ortodoxe și astfel a ajuns pînă la noi.

Cele înfățișate de noi în acest cuvînt sînt date numai ca idei călăuzitoare în bogăția imaginilor sfinte puse înaintea noastră de Sf. Andrei. Criteanul, în prezentarea învățaturii Bisericii noastre despre adevărata pocăință și a mijloacelor prin care ea se înfăptuiește în viața noastră.

Sînt aproape treisprezece veacuri de cînd această rugăciune a Sf. Andrei, alcătuită cu multă evlavie și iscusință, a îndrumat sufletele generațiilor de credincioși, pe calea pocăinței și le-a adus la Hristos, însoțite de nevoițele vieții duhovnicești și de mijlocirile Maicii Domnului și ale tuturor sfinților, pe care el i-a asociat în lucrarea de mîntuire a noastră ca ajutători și chezași.

Ca și psalmistul David, în numele său și al tuturor oamenilor, Sf. Andrei Criteanul s-a smerit pe sine, a suspinat și a plîns cu lacrimi amare păcatele care întunecă chipul dumnezeiesc al omului. Iar prin cuvintele sale pline de dragoste către toți a insuflat credincioșilor darul trezviei, al privegherii, al căinței și al speranței în milostivirea Mîntuitorului, care aduce pace și alinare sufletului. El ne întărește încrederea, arătînd că noi nu sîntem singuri niciodată, ci sîntem în familia mare a lui Dumnezeu, în Sfînta Treime, cu Hristos, Cel ce s-a făcut om pentru mîntuirea noastră, cu Preacurata Sa Maică, mijlocitoarea noastră fierbinte în fața Fiului ei, cu sfinții îngeri, cu toți sfinții rugători pentru noi și cu semenii noștri, în mijlocul cărora trăim și ne ajutorăm spre cele de bine ale vieții trupești și sufletești, ca «Toate cu cuviință și după rînduială să se facă» (I Cor. XIV, 40).

Să ne pătrundem dar de cuvintele pline de foc dumnezeiesc ale acestei rugăciuni cutremurătoare și purificatoare a sufletelor noastre și să ne îndulcim de aceste sfinte graiuri, cîntînd și noi înlăuntrul cugetului nostru «Miluiește-mă Dumnezeuule, miluiește-mă», rugăciunea de umilință a Psalmistului cu care încep strofele acestui canon.

Iar Sf. Andrei Criteanul, care ne-a prilejuit nouă aceste clipe de înălțare sufletească, să-i cerem, ca niște fii duhovnicești, să ne însoțească mai departe pe drumul marelui post, cu rugăciunile sale, pentru a ne învrednici să ne închinăm și Sfintei Învieri.

Cuvioase Părinte Andrei roagă-te lui Dumnezeu pentru noi. Amin.

Arhimandrit IERONIM MOTOC

LA DUMINICA A V-A DIN POSTUL MARE

Cine este cel mai mare?

Mîntuitorul Hristos era în drum spre Ierusalim, cea din urmă călătorie înainte de patimile Sale. Pe cale El avea grijă să pregătească inimile ucenicilor Săi pentru cele ce erau să se întîmple. Le vorbea dinainte de arestarea Sa, de osîndirea la moarte, dar și de înviere, ca să le întărească credința și să-i prevină de descurajare și dezamăgire la ceas de grea cumpănă.

«Iată ne urcăm la Ierusalim și Fiul Omului va fi dat în mîinile mai marilor preoți și ale cărturarilor... Ei îl vor omori, dar, după trei zile El va învia» (Marcu 10, 33).

Cuvintele lui Iisus erau însă mai presus de înțelegerea ucenicilor. Ca și cei mai mulți evrei din acea vreme, cei 12 așteptau o eliberare politică prin Învățătorul lor, o renaștere a gloriei regelui David, un stat independent după scuturarea jugului roman. Iar cînd Iisus vorbea de suferință și de moarte, ucenicii se certau pentru mărire. Chiar doi din cei mai apropiați de Domnul, Iacob și Ioan, erau plini de ambiție și nădăjduiau locurile cele mai de sus în guvernul care, sperau ei, se va așeza. *«Doamne, dă-ne să stăm unul de-a dreapta, iar altul de-a stînga în slava Ta»* (Marcu 10, 37).

Răspunzînd la cererea celor doi, Mîntuitorul a învățat una din cele mai pilduitoare lecții pentru noi, lecție care dacă ar fi urmată, ar face din lumea aceasta un rai pămîntesc.

Mai întii Iisus a arătat falsă înțelegere a măririi, care după mintea atitor oameni constă în forță, în bogăție, în dorința de a domina asupra semenilor cu autoritatea puterii. Apoi el a continuat zicînd: *«Dar între voi să nu fie așa. Ci, oricare va vrea să fie mare între voi, să fie slujitorul vostru iar cel ce va vrea să fie primul între voi, să fie sluga tuturor* (Marcu 10, 43—44).

Un mare teolog creștin din zilele noastre, Yves Congar, a zis că aceste cuvinte rostite de Iisus sînt cele mai hotărîtoare din Evanghelia Sa. Adevărat, însă nu numai cuvintele ci mai ales pilda Sa personală. *«Căci Fiul Omului a venit nu ca să i se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea viața pentru rîscumpărarea multora»*.

De la însuși începutul istoriei, oamenii au însetat după mărire și putere. Adam a poftit să fie ca Dumnezeu și de atunci otrava aceasta pentru dominare, pentru locurile cele mai înalte pentru auto-preamărare, s-a strecurat în vinele tuturor urmașilor lui, ca un venin.

Urmările ei au fost și sînt trufia deșartă, invidiile, rivalitățile, înstrăinarea, ura și războiul între oameni.

A fost de trebuință ca însuși Dumnezeu să vină pe pămînt ca să-i învețe pe oameni în ce constă adevărata mărire.

Mult înainte de venirea lui Hristos, prorocul Isaia îl vedea pe Mesia — Izbăvitorul nu ca un rege, ci în chipul unul rob, un om chinuit și asuprit, fiindcă purta pe umerii Săi suferințele și durerile tuturor (Isaia 53, 4—5).

Cînd Iisus a ieșit pentru prima oară între semeni ca să se recomande cine este și la ce a venit, El a arătat că misiunea Sa era una de slujire. «*Duhul Domnului e peste Mine pentru că M-a uns să predic săracilor vestea cea bună, să vestesc celor încătușați eliberarea, să vindec pe cei cu inimă zdrobită*» (Luca 4, 18).

Știm bine că ceea ce Domnul a prezis cu vorba, a împlinit cu fapta. Petrecerea Sa între oameni a fost o revărsare neconținută de milă, de dragoste, de mîngiere. «*Eu sînt în mijlocul vostru ca unul care slujește*», zicea Iisus. El avea ochi să descopere toată obida, mîini să tămăduiască toată suferința, inimă să înțeleagă pe fiecare, indiferent de vîrstă, naționalitate sau rang. A fost cea mai compătimitoare inimă care s-a văzut vreodată.

Iar una din cele mai mișcătoare scene din Evanghelie este aceea de la Cina cea de Taină.

Iisus, cunoscînd că ceasul a venit cînd trebuia să-și dea viața ca răscumpărare pentru neamul omenesc, s-a ridicat de la cină, s-a încins cu un ștergar, a pus apă într-un vas și a început a spăla picioarele ucenicilor Săi și a le șterge cu ștergarul.

După ce a sfîrșit lucrul, s-a așezat din nou la masă și a zis celor doisprezece :

«*Înțelegeți voi ce v-am făcut ? Voi mă numiți Domnul și Învățătorul vostru și bine ziceți, căci sînt. Deci dacă Eu, Domnul și Învățătorul vostru, v-am spălat picioarele, și voi sînteți datori să vă spălați picioarele unii altora*» (Ioan 13, 12—14). Aceasta-i poruncă deosebită ; aici e icoana adevăratei măriri : slujirea aproapelui, izvorită din iubire pentru el. Peste veacuri, cuvintele Mîntuitorului străbat pînă la noi și ne obligă cu puterea unui testament. Să purtăm sarcinile fraților noștri, să slujim nevoilor lor, în același duh de dragoste cum a făcut-o Învățătorul Lumii.

În răstimpul scurt de 33 de ani cît a trăit pe pămînt, El n-a fost în stare să dea grai întregii iubiri ce-L însuflețea, nici să slujească tuturor, cum ar fi dorit. Mîntuitorul ne cheamă pe noi, care sîntem oarecum reprezentanții Lui în lume, să-L ajutăm să fie pentru toți ceea ce El a fost doar pentru cițiva.

Sîntem obișnuți să înțelegem religia creștină ca o serie de obligații față de un Dumnezeu «în ceruri», ca rugăciune personală sau în biserică, post, înfrinare... Toate aceste lucruri sînt lăudabile, bune. Dar inima creștinismului este iubirea de frați, arătată în slujire.

«*Marele adevăr, marea poruncă a Evangheliei și suprinzătoarea ei nouăte*», zice un gînditor creștin, «*este că Dumnezeu a venit la pragul nostru, în chipul aproapelui care așteaptă dragostea noastră*».

Dintre părinții răsăriteni amintim că Sf. Ioan Gură-de-Aur spune că omul în suferință este mai prețios decît altarul bisericii pe care este jertfit Hristos. Altarul de piatră e sfințit prin trupul lui Hristos, pe cînd aproapele nostru este Hristos însuși.

Da, slujirea este «liturghie», o slujbă rezervată tuturor creștinilor, nu numai preoților. În fiecare ceas din zi și din noapte noi putem oficia

această slujbă, dacă ne ajutăm frații, casnicii, vecinii, tot omul în întristare sau nevoie.

Facem un bine unui semen și binele se urcă pînă la cer și e primit ca și cînd ar fi fost făcut lui Dumnezeu.

Iar la judecata de pe urmă acel bine va deschide raiul. Căci din gura dreptului Judecător se vor auzi cuvintele: *«Intrați în bucuria Domnului vostru. Căci orice ați făcut unuia din acești frați ai Mei mai mici, Mie ați făcut»*.

Fraților, sînt nenumărate pildele din trecutul Bisericii creștine și din timpurile mai noi cînd creștinii devotați Evangheliei Domnului Hristos au făcut din slujirea aproapelui crezul cel mai înalt al vieții lor. Nu pot să nu amintesc cu acest prilej pe sfîntul Vasile cel Mare care în Cezareea Capadociei a înființat cel dintîi spital din lumea creștină, așezămînt în care, pe lângă îngrijirea bolnavilor, avea secții pentru bătrîni, pentru străini, pentru infirmi, pentru leproși.

Este de trebuință să arătăm că la noi românii, Biserica Ortodoxă, prin episcopii și preoții ei, a săvîrșit o lucrare de mare însemnătate socială, purtînd grijă nu numai de nevoile sufletești ale poporului, ci și de cele trupești. Această Biserică «s-a identificat cu cel flămînd, cu cel sărac și cu cel bolnav», cum zicea cîndva fericitul întru adormire patriarhul Justinian.

Se știe doar că la noi primele așezăminte spitalicești au luat ființă în preajma mănăstirilor și a bisericilor.

O impresionantă slujire în dragoste a pilduit doctorul european dr. Albert Schweitzer, care a părăsit casa sa, catedra sa universitară și s-a dus în Africa să ajute pe bolnavii și săracii din junglă.

La o faimă mondială a ajuns și o misionară din Biserica apuseană, maica Tereza. Aceasta a început apostolatul ei în India unde, în Calcutta mai întîi, s-a ocupat cu îngroparea săracilor, apoi cu adăpostirea copiilor părăsiți de mamele lor, apoi cu îngrijirea leproșilor. Astăzi Maica Tereza are peste o mie de așezăminte de caritate, în întreaga lume. «Cea mai mare suferință astăzi — zicea ea recent la televiziunea americană — este să te simți singur, părăsit, nedorit. Cel mai mare rău este lipsa iubirii, teribila nepăsare față de necazul aproapelui. Pentru noi ceea ce interesează este ființa umană, respectul pentru om. Eu cred în persoană. Pentru mine orice persoană este Iisus Hristos».

Anul trecut, Maica Tereza a fost răsplătită după dreptate cu medalia de «cel mai mare binefăcător» al anului.

Ce părere ai despre această chestiune? Cum stai tu personal cu slujirea aproapelui? Ai dorința să porți sarcinile lui? Le porți tu?

Să nu aștepti să săvîrșești lucruri extraordinare. Eu socot că Dumnezeu nu așteaptă de la noi minuni, afară doar de «minunea» care depășește și credința și vorbirea în limbile ingerilor: dragostea. Acolo unde te afli, foarte aproape, la îndemînă, în casa ta, în vecini, tu poți împlini porunca despre care vorbește Mîntuitorul astăzi. Să îngrijești cu iubire copilul acela bolnav, să spui un cuvînt de mîngîiere celui întristat, să

vizitezi pe cel ce zace într-un pat de spital — iată slujirea «spălării picioarelor» la care te cheamă astăzi Domnul.

Slujiți pe semeni și veți fi oameni cu inima de aur..., Ce vă zic eu ?
Veți fi cei mai mari dintre oameni. Amin.

Pr. dr. ȘTEFAN SLEVOACA

LA SFÎNTUL GHEORGHE

(23 aprilie)

Slava cea negrăită a Praznicului Învierii Domnului ne stăpânește întreaga ființă, îndemnându-ne inimile, gândurile și cugetele să ne ridicăm cuvîntul bucuriei necuprinse și al mulțumirii, către Împăratul Cel ce a biruit pentru noi moartea.

Alături de puterile cerești, de întreaga făptură care trăiește împreună cu omul bucuria alungării piericiunii de la sine, credincioșii își manifestă conștiința de a fi fost și ei părtași la roadele actului Învierii Domnului, prin care ne-a venit primăvara harului. În acest ocean necuprins al obșteștii bucurii prilejuite de împlinirea nădejzii și așteptării ale Învierii Domnului, Praznicul Marelui Mucenic Gheorghe este sărbătoarea duhovnicească înveșmîntată în bucurie și lumină, căci Sfîntul Gheorghe — ca de altfel toți sfinții și mucenicii — strălucește ca una din pietrele cele mai de preț ale coroanei dumnezeiești, stînd cum spune Sfînta Scriptură la Apocalipsă cap. VII, 15—17, «Înaintea scaunului lui Dumnezeu, slujindu-I ziua și noaptea».

Vorbînd despre viața și faptele Marelui Mucenic Gheorghe și despre oglindirea lor în conștiința Bisericii, noi slăvim puterea Învierii, actul suprem al slujirii împărătești a Domnului nostru Iisus Hristos.

Căci în Sfîntul Gheorghe, Biserica noastră prăznuiește astăzi un fiu scump al ei, un mare mucenic al lui Hristos, model prea ales pentru noi cei ce ne nevoim pe calea adevărului creștin.

Sfîntul și Măritul Mucenic Gheorghe a trăit în vremea împăratului Dioclețian și se trăgea dintr-o familie creștină de neam strălucit din Capadocia.

Rămas orfan de tată din copilărie, evlavioasa sa mamă îl crește în frica lui Dumnezeu, picurîndu-i în suflet cu nemăsurata-i iubire de mamă nectarul dragostei lui Hristos.

Intrînd în armata lui Dioclețian, prin muncă și perseverență, seriozitate și destoinicie, dragoste și nădejde, tînărul Gheorghe ajunge tribun și după aceea comis, făcîndu-se cunoscut prin destoinicia și înțelepciunea sa. I se deschidea înainte așadar, o carieră dintre cele mai rîvnite de către cei de o seamă cu el, un viitor pe placul celor mai mulți dintre contemporanii săi.

Nimic nu putea să împiedice realizarea acestei strălucite cariere în viața militară și de stat, ale cărei ranguri și onoruri puteau să fie pri-

mite de îndată de către tânărul de neam mare, dăruit cu alese însușiri personale și prețuit de însuși împăratul Dioclețian.

Sămînța credinței însă, semănată în sufletul acestui tânăr de către buna sa mamă, a început să rodească o viață aleasă, un caracter dîrz, neînfricat înaintea încercărilor și a ispitelor.

Astfel pînă la anul 303 d.Hr., împăratul Dioclețian deși era păgîn, nu ia nici o măsură administrativă de persecuție împotriva creștinilor, fapt care le dă posibilitatea să se ridice pînă la cele mai înalte funcții în imperiul său.

La 303 însă, împăratul Dioclețian, luîndu-și ca ajutor de domnie pe ginerele său — păgînul Galeriu — un om vanitos, rău, lingușitor, crud, dușman al creștinilor este determinat de acesta să-și schimbe atitudinea față de creștini și să decreteze legi aspre împotriva lor, spre a feri astfel imperiul de răzburarea zeilor.

Istoria creștinismului mărturisește cu amănunțe cutremurătoare că de la anul 303, pînă la anul 313, Biserica creștină trece printr-o veninoasă sabie și înfruntă cea mai grea persecuție: bisericile sînt închise, cărțile sînt confiscate și arse, iar creștinii de la cei mai tineri pînă la cei mai în vîrstă, sînt supuși la cel mai înfricoșător examen, punîndu-li-se în față viața sau moartea, condiționate de hotărîrea fiecăruia de a se închina la zei sau a sluji lui Hristos.

Văzînd această cruntă persecuție, cugetul și inima Sfîntului nu s-a putut împăca cu închinarea la idoli și biruindu-se pe sine, se prezintă în fața împăratului Dioclețian și în prezența întregii curți imperiale, dă mărturie sfîntă că este creștin și că înțelege să slujească ca ostaș al lui Hristos cu toată viața sa.

Și astfel, Sfîntul Mare Mucenic Gheorghe a devenit în întregime oștean al lui Hristos, așa cum este el numit în cîntările Sfintei noastre Biserici, tăgăduind puterea idolilor și mărturisind dumnezeirea Domnului nostru Iisus Hristos.

Uimit de această îndrăzneată mărturisire și îndemnat de ginerele său Galeriu, împăratul Dioclețian dă ordin să fie întemnițat și supus la chinuri, pînă se va lepăda de dreapta credință. Sfîntul însă a suportat cu bărbăție creștinească toate chinurile la care a fost supus.

Atunci crezînd că este vrăjitor, împăratul l-a dat în seama unui vestit vrăjitor al timpului ca să-l iscodească. Acesta i-a dat două băuturi vrăjite, care dacă le-ar fi băut cineva, urmările erau dezastruoase. Sfîntul Gheorghe le-a băut pe amîndouă, fără însă să i se întîmple ceva. Atunci i-a adus un mort de care atingîndu-se, îndată a înviat. Văzînd împăratul însă, că Sfîntul a trecut prin toate chinurile fără să i se întîmple ceva, a venit să-l înduplece să se lepede de Hristos, făgăduindu-i cele mai mari onoruri.

Sfîntul a refuzat categoric. Și astfel urcînd cu bărbăție întreaga scară a suferințelor pe treapta cea mai de sus, Sfîntul Gheorghe s-a împodobit cu moartea de martir al lui Hristos. De aceea, mucenicescul său sfîrșit nu este o înfrîngere a acestuia, un act prin care să se reverse

întristarea asupra Bisericii lui Hristos, ci dimpotrivă este momentul de slăvire al vieții celei adevărate pe care Sfântul a dobândit-o prin moartea sa martirică.

Prăznuirea lui este totdeauna legată de aceea a prea luminatei Învieri a Domnului și de anotimpul primăverii, ca unele ce sînt treceri de la moarte la viață și care ne îndeamnă să ne bucurăm de izbînda vieții asupra morții.

În iconografia Bisericii noastre, Sfântul Gheorghe ni se înfățișează ca biruitor al unui cumplit și fioros balaur, simbol al potrivniciei față de Iisus Hristos. El aduce credincioșilor Bisericii noastre imaginea apărătorului vajnic al binelui și adevărului, luptător neînfricat împotriva răului și minciunii idolești, chipul său duhovnicesc inspirînd optimism și încredere în valorile nepieritoare ale creștinismului, tinerețea sa atotbiruitoare fiind cheazăia puterii pe care ființa omenească o dobîndește trăind intens adevărurile creștine ca acest neînfricat slujitor al lui Hristos.

Harul Duhului Sfînt de care Sfântul Mare Mucenic Gheorghe s-a învrednicit, a adus prin sfintele sale moaște și prin rugăciunile sale, nenumărate tămăduiri și alte fapte minunate ce s-au revărsat asupra credincioșilor Bisericii noastre, cum citim în cărțile sfînte care-i cinstesc pomenirea.

În viața și faptele sale și-au găsit întruchipare vie poruncile evanghelice și idealurile înalte ale Creștinismului în plină ofensivă spirituală, împotriva păgînismului care-și trăia cele din urmă zile ale sale într-o încleștare fără seamăn cu apărătorii acelei religii.

Faptele și viața Sfîntului Mare Mucenic Gheorghe și-au dobîndit în conștiința și memoria vie a Bisericii lui Hristos un loc de cinste, fiind pomenit pretutindeni ca un slujitor al adevărului veșnic al Evangheliei, ca un mărturisitor al lui Hristos și ca un pururea rugător către Cel Atotputernic pentru noi credincioșii.

Numele lui este purtat de nenumărați creștini și de nenumărate hraturi ale sfintelor lăcașuri din întreaga Ortodoxie, dovedind cît de trainică și de vie este amintirea faptelor sale minunate în inimile noastre. Dar cea mai mare cinstire pe care o putem aduce pururea Sfîntului Gheorghe este urmarea pildei vieții sale luminoase închinată în întregime idealului evanghelic și slujirii omului, în căutarea adevărului, în întărirea acestuia pe temelia cea tare a învățaturii creștine, căci nu în zadar Biserica laudă pe Sfîntul prăznuit, astfel: «Răsărit-ai ca o stea purtătoare de lumină, Gheorghe, cu vitejia sufletului și cu tăria credinței întunecarea înșelăciunei ai gonit» (mineiul pe aprilie).

Urmînd pilda Sfîntului Gheorghe să slujim adevărului evanghelic care ne aduce lumina deplină asupra binefacerilor dragostei, a păcii și a buneîntelegeri între oameni și popoare.

Ne facem prin aceasta și o datorie sfîntă față de moșii și strămoșii noștri, care au cinstit pe Sfîntul și Marele Mucenic Gheorghe cu viața și faptele lor pioase transmițîndu-ne și nouă îndatorirea de a sluji idealurilor sfînte ale întăririi adevărului și păcii, care zidesc temelia binelui obștesc, prin izgonirea dintre noi a vrajbei și urii.

Tuturor să ni se deschidă cugetul și inima spre împlinirea acestor adevăruri descoperite nouă prin pilda vieții Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, care și-a iubit semenii, întărindu-i pe temelia adevărului nepieritor al evangheliei lui Hristos Cel Înviat.

Diac. Prof. M. VELEA

LA SFÎNTA ȘI MĂREA VINERI

— Meditație —

După învierea lui Lazăr — splendidă confirmare a dumnezeirii Sale — Iisus se îndreaptă spre cetatea sfântă. Minunile săvârșite de El și îndeosebi aceasta din urmă, umple de admirație mulțimea, copleșită de măreția divină a Mântuitorului.

Cînd intră în cetatea Ierusalimului pentru a împlini Scripturile, poporul cu stîlpări de finic, cu ramuri și în tumultuoase revărsări de bucurie îl întâmpină ca pe un împărat. Într-un entuziasm delirant, mulțimea aclamă pe Iisus cu imnul de slavă al împăraților biruitori : «*Osana ! Binecuvîntat este Cel ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israel !*» (Ioan XII, 13).

Intrării triumfale în Ierusalim — simbol de profundă iubire și venerație — după cîteva zile îi urmează sublima dramă de pe Golgota, ca apoi accentele sinistre ale Patimilor să sfîrșească în finalul de sublimă grandoare al Învierii.

Zdrobit, desfigurat și maltratată, Iisus pornește pe drumul crucii spre Golgota suferinții. «*Și ducîndu-și crucea Sa, a ieșit la locul ce se cheamă Căpățînii, care se zice evreiește Golgota*» (Ioan XIX, 17). O centurie romană în ordine și disciplină severă își îndeplinește porunca. Mulțimea se îmbulzește plină de o demonică curiozitate. Alergau după El oamenii din străzi lăturalnice, dornici de spectacole sîngeroase, iar din balcoane și pridvoare lumea aleasă urmărea cu privirea gălăgiosul cortegiu.

Unde era mulțimea tămăduită de Iisus, orbii care și-au recăpătat vederea, bolnavii care s-au vindecat, leproșii care s-au curățit ?

Obosit și trist, Mîntuitorul urcă încet dealul Căpățînii. Ajuns la locul de osîndă, este pironit pe cruce între doi tîlhari, în timp ce mulțimea vocifera tumultuos. Sute de priviri ce scînteiază de ură se îndreaptă spre înălțimea crucii.

Privind de pe cruce mulțimea infuriată care nu-I mai trimitea osanale, ci strigăte de ură, Iisus își ridică ochii spre cer și rostește : «*Părinte iartă-le lor, că nu știu ce fac*» (Luca XXIII, 34). Batjocurile mulțimii nu-I pot răpi strălucirea. Pe figura Lui însîngerată, se observă o seninătate desăvîrșită, o măreție imperială ca o rază de lumină dintr-o lume mai înaltă.

La ceasul al IX-lea, Iisus extenuat de puterile trupești, strigă cu glas mare : «*Săvârșitu-s-a !*» (Ioan XIX, 30) și apoi : «*Părinte în mâinile Tale Îmi încredințez sufletul Meu !*» (Luca XXIII, 46). Exclamațiunea aceasta este ultima izbucnire a omenescului dintr-Însul. Adânc recules în tainițele sufletului Său, Iisus aruncă o ultimă privire asupra vieții Sale pămîntești. Betleemul, Iordanul, Ghenizaretul, Capernaumul, Ierusalimul... toate trec pe dinaintea ochilor Săi sufletești. «*Și plecîndu-și capul, și-a dat duhul !*» (Luca XXIII, 46).

Ce încheiere magnifică a unei vieți sublime ! Urcînd cu resemnare treptele Calvarului, pătîmind nu pentru El, ci pentru noi și a noastră mîntuire, Iisus nu reacționează o singură clipă, căci trebuia gustat în întregime paharul suferințelor. Moartea Lui lentă, maiestatică este ca ultima lucire peste ocean a razelor solare, în reflexul unui splendid apus de soare.

Iată epilogul dramei de pe Golgota, sfîrșitul celui mai celebru proces din cîte a cunoscut istoria omenirii.

Pe înălțimea Golgotei, cu perspective largi în toate părțile lumii, suspendat între cer și pămînt, ca mijlocitor între amîndouă, cuprinzînd cu brațele lumea întreagă, astfel moare Mîntuitorul lumii, Arhiereul Cel veșnic astfel trebuia să moară. «Astăzi s-a spînzurat pe lemn, Cel ce a spînzurat pămîntul pe ape. Cu cunună de spini s-a încununat Împăratul îngerilor... Cu piroane s-a pironit Mirele Bisericii, cu suliță s-a împuns Fiul Fecioarei ! Închinămu-ne patimilor Tale Hristoase !» (Antif. 15, Slujba Sf. Patimi).

Istoria Patimilor Mîntuitorului Hristos este cea mai zguduitoare tragedie din istoria Bisericii noastre, tragedia divinului Învățător, care a propovăduit sufletelor credincioase cea mai sublină învățătură metafizică și etică, întărită prin nenumărate minuni, tot atîtea splendide confirmări ale dumnezeirii Sale. Dar divina Sa misiune evanghelică n-a fost înțeleasă de lumea contemporană. Și scena petrecută cu dreptul Aristide cel exilat, cu marele filozof elen Socrate, cel condamnat la moarte prin otrăvire, pe nedrept, cu ilustrul matematician și astronom italian Galileo Galilei condamnat pentru sistemul său heliocentric, că pămîntul se învîrte în jurul soarelui, sistem dovedit mai tîrziu ca adevărat și științific, se repetă și cu Sfîntul sfinților, cu Răscumpărătorul lumii, Hristos Mîntuitorul. El este răstignit după cererea chiar a poporului, în mijlocul și pentru mîntuirea căruia coborise pe pămînt.

Consumîndu-se drama de pe Golgota, puternice semne cosmice adevărate dumnezeirea Celui crucificat. Pămîntul s-a cutremurat, stîncile s-au despicat, mormintele se deschid ! Este suspinul prelung al naturii în fața tragediei ce s-a petrecut ! Pînă și centurionul roman care stătea de strajă la cruce își ridică mîna ca să mărturisească solemn : «*Cu adevărat, acest om, Fiul lui Dumnezeu a fost !*»

Un mormînt nou, neîntrebuințat încă, cavoul unei familii nobile, așteaptă să primească trupul dumnezeiescului galileian. Pe cînd Iosif face demersurile oficiale de a-L pogori de pe cruce și își pune la dispoziție cavoul familial, Nicodim ia asupra sa grija pentru o înmormîntare

demnă. Cu multă pietate, ei coboară trupul lui Iisus de pe cruce, pentru a-L așeza în mormînt. Cît de satisfăcută privește la acești doi bărbați nobili, Mama Lui și Mama noastră a tuturor, Preacurata Fecioară Maria, Maica tuturor durerilor.

Figura de grandioase proporții sufletești a Mîntuitorului Hristos, rămîne peste veacuri, cea mai strălucită personalitate. Tot ce a realizat El poartă pecetea generozității, aristocrației spirituale și maiestății divine. Iubirea Lui se revarsă în proporții și lumini granadioase. Perfecțiunea Lui n-o poate atinge nici penelul, nici dalta, nici condeiul. Aceasta a determinat pe Leonardo da Vinci să arunce mîhnit penelul. Aceasta a împins la disperare pe un Bossuet și Pascal. E unicul caz cînd geniul artistic, se dovedește incapabil să idealizeze realitatea.

De două mii de ani, credincioșii îl adoră !

De două mii de ani, cuvîntul Său divin face să vibreze profund inimile credincioșilor, răscolind sufletele pînă în cele mai tainice profunzimi.

De două mii de ani, milioane de adoratori se prostern în fața tronului Său dumnezeiesc, implorîndu-I milă și ajutor !

Contemplînd sublimitatea dramei de pe Golgota, însuși Jean Jacques Rousseau conchidea : «Dacă viața și moartea lui Socrate e demnă de un înțelept, apoi viața și moartea lui Iisus e demnă de un Dumnezeu».

Opera Mîntuitorului rămîne prin veacuri înainte, imprimînd creștinismului cea mai splendidă aureolă.

Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeul nostru, Cea ce pentru noi și a noastră mîntuire, cu trupul ai primit Patimile cele înfricoșate și crucea cea de viață făcătoare și îngroparea cea de voie, miluiește-ne și ne mîntuiește pe noi, ca un bun și de oameni iubitor.

Inchinămu-ne Patimilor Tale Hristoase !

Pr. dr. VICTOR VLĂDUCEANU

PENTRU O PASTORAȚIE MAI RODNICĂ

Între popoarele ortodoxe, credința religioasă a românilor își are specificul ei, venind din străfunduri de veacuri, temeinicită pe credința strămoșilor noștri, care și-au apărat ființa neamului, luptînd pentru păstrarea limbii, credinței, obiceiurilor, libertății și independenței țării lor.

Fără îndoială că cei care au vegheat ca această credință religioasă să se păstreze curată, în duhul ortodoxiei sobornicești, au fost ierarhii și preoții. Ei au apărat-o împotriva celor ce unelteau sfărîmarea unității sufletești a neamului, prin strecurarea de credințe străine ortodoxiei.

Istoria poporului nostru înscrie la loc de cinste nume de ierarhi și preoți care au luptat și s-au jertfit, transmițînd din generație în generație, flacăra credinței, curată și vie.

Datorită legăturilor pe care Biserica noastră le are cu alte cuite și organizații creștine de peste hotare, mulți reprezentanți ai acestora au venit să ne viziteze țara și să cunoască spiritualitatea poporului nostru. Majoritatea au fost profund impresionați, mai ales văzând participarea numeroasă a credincioșilor la hramuri, la moaștele sfinților, praznicul Învierii, etc. Întorși în țară, unii au scris cuvinte elogioase în presa lor, despre cele ce au văzut și constatat în Biserica noastră Ortodoxă.

Nu putem trece însă toful la superlativ. Așa cum sfințenia nu se atinge niciodată, ci numai «se caută» și omul se nevoiește toată viața s-o dobândească, tot astfel și în pastorație e nevoie de mai multă dragoste și nevoită și de mai multă identificare cu modelul tuturor păstorilor sufletești, Mîntuitorul Iisus Hristos.

În cele ce urmează vom face câteva meditații asupra unor probleme de pastorație, gîndind la folosul confrăților mai tineri, spre a le folosi pentru o pastorație mai rodnică, mai ales că mulți au a se confrunta cu propovăduitori care știrbesc unitatea noastră de credință.

Mai întii orice frate preot să nu uite nici o clipă și în nici o împrejurare, că el este reprezentantul și chiar locțiitorul văzut al Mîntuitorului și cît de covârșitor de importantă este misiunea lui. Nici un împărat sau conducător vreodată, n-a investit pe trimișii și ambasadorii lui cu puterea dată de Mîntuitorul Hristos Sf. Apostoli și urmașilor acestora : *«Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi... Cine vă primește pe voi pe Mine mă primește și cine se leapădă de voi, de Mine se leapădă»* (Ioan 13, 20 ; Ioan 20, 21).

În puterea preotului stă intrarea sau oprirea enoriașilor săi de a intra în împărăția cerurilor : *«Iată vă dau vouă cheile împărăției cerurilor»*. Puterea de a ierta păcatele aparține în exclusivitate lui Dumnezeu, așa cum afirmau cărturarii în casa din Capernaum, cînd Mîntuitorul spune slăbănogului : *«Îndrăznește fiule, iertate sînt păcatele tale !»*. Și această dumnezeiască putere o dă Mîntuitorul Sf. Apostoli și urmașilor acestora, episcopi și preoți : *«Și a suflat asupra lor zicînd : luați Duh Sfînt ; cărora veți ierta păcatele vor fi iertate și cărora le veți ține vor fi ținute»* (Ioan 20, 23).

Pe cît de covârșitoare puterea, pe atît și răspunderea duhovnicului. Dacă un chirurg în timpul operației tale greșit un vas de sînge, poate pune în pericol viața pacientului. Tot astfel, duhovnicul trebuie să întrebuițeze tot tactul în cuvinte, întrebări, gesturi, atitudini și sfătuire pentru a cîștiga sufletele ce vin din frămîntarea vieții pline de ispite, să caute ușurare și mîntuire.

Preotul trebuie să iubească pe Mîntuitorul mai mult decît pe oricare altă ființă *«Cine iubește pe tată sau pe mamă, pe fiu sau pe fiică, mai mult decît pe Mine, nu este Mie vrednic»* (Luca 14. 26). Fără a desființa aceste afecțiuni naturale, Mîntuitorul ne cere ca acestea să pălească față de iubirea pentru El. După învierea Sa din morți, adresîndu-se Sf. Petru, Mîntuitorul îl întrebă : *«Simone, fiul lui Iona, mă iubești tu oare ?»*. «Da, Doamne», răspunse Petru, *«Tu știi că Te iubesc»*. «Paște oile Mele». Și la întreita întrebare dacă-L iubește, Iisus îi spune :

«Paște oile Mele», arătînd că pentru a fi păstor de suflete, pentru succesul în pastorație, e de trebuință iubirea pentru Hristos. Iubirea preotului pentru Mîntuitorul trebuie să se transforme în unire mistică, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel : «Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine» (Gal. 2, 20).

«Dumnezeu este iubire și cel ce iubește, trăiește în Dumnezeu și Dumnezeu trăiește în el» (Ioan 4, 16). Cine iubește dorește să fie în prezența persoanei iubite, s-o asculte, s-o urmeze, să se identifice cu ea. Identificarea aceasta o cere Mîntuitorul cînd se aseamănă cu vița și pe ucenici cu mlădițele : «Eu sînt vița, voi mlădițele. Cine rămîne în Mine, și în cine rămîn Eu, aduce roadă multă, căci despărțiți de Mine, nu puteți face nimic. Pe orice mlădiță care este în Mine și n-aduce roadă, El o taie ; și pe orice mlădiță care aduce roadă, o curățește, ca să aducă și mai multă roadă» (Ioan 15, 1—5).

Pentru a ajunge acest stagiul, preotul trebuie să fie un om al rugăciunii.

Mîntuitorul se ruga petrecînd chiar nopți întregi în rugăciune, cum a făcut înainte de alegerea Sf. Apostoli, după Cina cea de Taină și în Ghetsimani, în munte după înmulțirea pîinilor. Am putea spune că Mîntuitorul era tot timpul în legătură cu Tatăl prin rugăciune. La fel preotul trebuie să păstreze legătura cu Ființa supremă prin rugăciune.

Pe scara rugăciunii se coboară harul divin care-l întărește, călăuzește, luminează și-l sprijină în toată autoritatea Sa.

Credincioșii cunosc dacă preotul lor este un om de rugăciune. Se înțelege, nu la rugăciunile cerute de ei sau la biserică, ci rugăciunea particulară. Preotul rugător este nîmbat de o lumină harică, asemănătoare aceleia ce făcea fața lui Moise să strălucească, după cele patruzece zile petrecute în rugăciune pe muntele Sinai.

Preotul ca liturghisitor — Sf. Liturghie este rugăciunea supremă în care întreaga comunitate de credincioși împreună cu preotul aduc jertfă de mulțumire rinduită de Mîntuitorul în Joia Sf. Patimi «Aceasta s-o faceți întru pomenirea Mea» (I Cor. 11, 24).

Să recunoaștem că unii frați preoți slujesc Sf. Liturghie cu veșminte murdare sau rupte, și ceea ce este mai rău, fără solemnitatea și trăirea corespunzătoare. Dacă un servitor de la casele boierilor de altădată, se îmbrăca în livrea și anunța venirea unui oaspete, sau servea la masă cu gesturi și mișcări studiate, cu cît mai mult slujitorul lui Dumnezeu trebuie să fie îmbrăcat în veșminte curate și potrivite demnității preoțești, precum și să vorbească rugăciunile și cîntările cu prestanță și solemnitatea cerută de momentele respective, identificîndu-se cu Mîntuitorul, în numele Căruia vorbește : «Luați mîncăți... și beți dintru acesta toți...».

Mult folos sufletesc are preotul din rostirea, cu convingere și căldură, a rugăciunilor de pregătire pentru slujirea Sf. Liturghii și la îmbrăcarea veșmintelor : «Doamne trimite mîna Ta din Sfîntul Tău locaș și mă întărește spre slujirea Ta de acum, ca fără de prihană să stau înaintea sfîntului Tău jertfelnic și să săvîrșesc jertfa cea fără de sînge, că binecuvîntat ești în vecii vecilor».

«Spăla-voi în cele nevinovate mîinile mele...».

«Preoții Tăi Doamne se vor îmbrăca întru dreptate».

Cît trebuie să se cutremure preotul la rugăciunea din timpul heruvicului : «*Nimeni din cei legați cu poște și desfătări trupești nu este vrednic să vie sau să se apropie sau să slujească Ție, Împărate al slavei, căci a sluji Ție este lucru mare și înfricoșat chiar pentru puterile cerești.* Sf. Simeon al Tesalonicului spune că dacă preotul liturghisitor nu s-a înfiorat măcar o singură dată în timpul Sf. Liturghii, a slujit ca un străin de cele sfinte.

Preotul iubitor și predicator al cuvîntului lui Dumnezeu.

Dacă în rugăciune omul vorbește lui Dumnezeu, citind Sf. Scriptură, Dumnezeu vorbește omului. Hrana sufletească a preotului trebuie să fie cuvîntul lui Dumnezeu : «*Nu numai cu pîine trăiește omul ci cu orice cuvînt care iese din gura lui Dumnezeu*» (Matei 4, 4), spune Mîntuitorul.

Iar Sf. Apostol Pavel îndeamnă pe creștinii din Colose : «*Cuvîntul lui Dumnezeu să locuiască dn belșug în voi în toată înțelepciunea*» (3, 16). Din predica Mîntuitorului se vede că folosește adesea cuvinte și citate din Scriptura Vechiului Testament. După învierea Sa, încredințează pe ucenici că Patima, Moartea și Învierea au fost vestite de proroci : «*și începînd de la Moise și proroci, tilcuia la Scriptura ce era cu privire la El*» (Luca 24, 27).

De asemenea Sf. Părinți erau profund cunoscători ai Sf. Scripturi, pe care o știau aproape pe de rost.

Predicile Sf. Ioan Hrisostom sînt presărate, din destul, cu citate din Vechiul și Noul Testament. Preotul trebuie să fie familiarizat cu Sf. Scriptură și pentru a ști să lămurească pe credincioși cu privire la adevărurile de credință disputate cu cei ce aparțin altor culte, care le dau eronate interpretări.

Ajungem aici la datoria preotului de a predica cuvîntul lui Dumnezeu, cu timp și fără timp, după exemplul Mîntuitorului care era numit «rabuni» învățător și vestea Evanghelia străbătînd orașele și satele, uimind pe trimișii cărturarilor și fariseilor care ziceau «*niciodată n-a vorbit om ca omul acesta*».

După porunca Mîntuitorului : «*Mergeți în toată lumea și vestiți Evanghelia la toată făptura*» (Matei 28, 20). Sf. Apostoli au fost neobosiți în predicarea cuvîntului divin.

Sf. Apostol Pavel care, luîndu-și rămas bun de la cei din Efes, le spune că timp de trei ani n-a încetat zi și noapte să învețe, cu lacrimi, pe fiecare din ei (Fapte 20, 31), îndeamnă pe ucenicul său Timotei : «*Propovăduiește Cuvîntul, stăruiește asupra lui cu timp și fără timp, mustră, ceartă, îndeamnă cu toată blîndețea și învățătura*» (II, 4, 2). De aci, datoria fiecărui preot de a explica și predica Cuvîntul lui Dumnezeu, fie în cadrul Sf. Liturghii, fie la diferite împrejurări din viața credincioșilor. Este indicat ca predica să fie bine studiată și pregătită, și să se folosească Sf. Scripturi în timpul rostirii predicii, pentru a arăta ce se vorbește cu autoritatea ei.

În încheierea acestei meditații, doresc să recomand fraților preoți ca în toată activitatea lor să fie călăuziți de *iubirea pentru om*. Iubirea e mai mult decât un sentiment, e forța spirituală care dă valoare întregii lucrări preotești. Fără ea, cum spune Sf. Apostol Pavel (I Cor. 13) nu are valoare nici predica, oricât de frumoasă, nici știința, nici credința care mută munții, nici darul proorociei, nici martiriul chiar. Și în această privință, ca întru totul, iubirea Mîntuitorului rămîne pilduitoare. Orice medic este căutat într-un anumit loc și la ora indicată pentru consultație. Mîntuitorul străbătea Galileea, Samaria și Iudeea ca să ajungă la Ierusalim pentru a vindeca pe slăbănogul care de 38 ani aștepta omul care să-l arunce în scaldătoare. De asemenea, merge în părțile Tirului și Sidonului pentru a vindeca pe fiica Canaanencei, sau în Gadara, pentru îndrăciți, la Ierihon pentru Bartimeu etc. Totodată El dă și mîntuirea sufletului bolnavilor cu credință deosebită cum face cu paralicul din Capernaum, cu samarineanca, cu leprosul din cei zece, care vine și-i mulțumește cu recunoștință, cu orbul din naștere, cu femeia ce era bolnavă de curgere de sînge.

Pentru păcătoși Mîntuitorul arată aceeași iubire: plinge pentru locuitorii Ierusalimului, iată pe marii păcătoși ca: Zaheu, femeia adulterină, păcătoasa din casa lui Simon, țîlharul răstignit în dreapta Sa, și chiar pe ucigașii Săi, rugînd pe Tatăl ceresc pentru iertarea lor — atri-buind neștiinței, cea mai mare crimă — deicidul.

Din iubirea pentru om derivă și slujirea omului, preotul făcîndu-se tuturor toate pentru ca pe toți să-i dobîndească. Nimic nu e mai urît decât un preot arogant și infatuat, sau arghirofil. Aceste scăderi dau naștere la unele conflicte între credincioși și preoți, cercetări și anchete care tulbură viața duhovnicească a parohiei și produc sminteală între enoriași — *«Învîțați-vă de la Mine, zice Mîntuitorul, că sînt blind și smerit cu inima»* (Matei 11, 29). Smerenia este temelia virtuților și ea trebuie să împodobească sufletul slujitorului lui Dumnezeu. Mai mult, preotul trebuie să fie, «lumină lumii», «păstorul cel bun care-și pune sufletul pentru oi» și «Calea» pe care trebuie s-o urmeze păstoriții, după exemplu său, pentru a dobîndi viața de veci.

Meditînd zilnic la Păstorul păstorilor, Mîntuitorul Hristos, care ne spune: *«Pildă vă dau vouă, ca precum am făcut Eu și voi să faceți»* (Ioan 13, 15), cu ajutorul harului divin, care pe cele de lipsă le împlinește, lucrarea pastorală va rodi mai bogat, spre mărirea lui Dumnezeu Cel în Trei închinat.

Pr. OCTAVIAN POPESCU

RUGĂCIUNEA ȘI VIAȚA

Rugăciunea este vorbirea și petrecerea noastră cu Dumnezeu.

Prin rugăciune omul se unește cu Dumnezeu și Dumnezeu cu omul. Insuși Mîntuitorul ne îndeamnă: «Privegheați, dar, în toată vremea, ru-

gîndu-vă» (Luca XXI, 36). Știind aceasta, ne rugăm dimineața, după cum ne învață psalmistul: «Dimineața auzi glasul meu, Dumnezeu meu și Domnul meu» (Ps. V, 3), ne rugăm în necazuri: «Chiamă-mă pe Mine în ziua necazului și Eu te voi scoate și mă vei proslăvi» (Ps. XXXIX, 16), ne rugăm cînd sîntem în ispite: «Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispite» (Matei XXVI, 41). Așadar, «neîncetat vă rugați» (1 Tes. VI, 17—18), cerînd cele ce sînt de folos pentru viață. Cu alte cuvinte, rugăciunea particulară și obștească sînt plămîinii prin care respiră viața noastră. Și una și alta alcătuiesc însăși viața noastră, pe care o încredințăm purtării de grijă a lui Dumnezeu.

Viața este de la Dumnezeu, după cum citim în Sfînta Scriptură: «Atunci, luînd Domnul Dumnezeu țărîină din pămînt, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie» (Facere 11, 7). Mîntuitorul face cunoscut tuturor: «Eu am venit ca (lumea) viață să aibă și mai mult să aibă» (Ioan X, 16—19) și recunoaștem că El este «cală, adevărul și viața» (Ioan XVI, 6). Viața este un dar de la Dumnezeu: «Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său, cel Unul-Născut, L-a trimis în lume, ca prin El, viață să avem...» (Ioan IV, 9). Dumnezeu fiind deci creatorul vieții, numai El are drepturi nemărginite asupra ei. Deci viața este cel mai mare bun al omului și izvorul tuturor celorlalte bunuri. Prin urmare, conservarea vieții este și un drept și o datorie, pentru fiecare din noi.

Între rugăciune și viață este un perfect acord, în sensul că ambele formează un singur tot în comunitatea creștină, adică «rugăciunea este izvor de viață» (Ps. XXXV, 9), «rugăciunea este duh și viață» (Ioan VI, 63) și «rugăciunea este mireasmă a vieții spre viață» (II Cor. 11, 16). Rezultă de aici că rugăciunea nu se detașează de viață, ci coexistă cu ea, păstrîndu-se între una și alta o perfectă interdependență. Prin rugăciune se petrece o întîlnire reală între credincios și viață. Rugăciunea aduce deci pe Dumnezeu în viața noastră. În felul acesta, rugăciunea nu este o ficțiune, ci o realitate, nu este o lucrare întimplătoare, ci o componentă permanentă a vieții, nu izolează pe credincios de îndeletnicirile lui, ci, dimpotrivă, îl însoțește în toate împrejurările din viața lui, nu vizează numai cerul, ci și pămîntul, nu se îngrijește numai de suflet, ci și de trup și nu slujește numai pe îngeri, ci și pe oameni, deci viața.

Cu alte cuvinte, rugăciunea este trăită și adaptată la toate nevoile credincioșilor și ale societății.

Un prim aspect al vieții, de care rugăciunea ține seamă, este sănătatea, care apare ca o realitate de viață imediată. Lipsa de sănătate este un atentat atît la viața individuală cît și la viața socială. Păstrarea ei și-a dovedit importanța covîrșitoare în viață încă din vechime: «Fiule, în boala ta (să) nu fii nebăgător de seamă, ci te roagă Domnului și El te va tămădui pe tine» (Isus Sirah XXXVIII, 1—4). Mîntuitorul trimițînd pe Sfinții Apostoli la propovăduire le poruncește: «...tămăduiți pe cei bolnavi» (Matei XII, 5—8) și «...pe bolnavi mîinile veți pune și se vor face bine» (Marcu XVII, 17—18). Altădată, fiind înfruntat de farisei

că șade la masă cu vameșii și păcătoșii, El răspunde: «n-au trebuință de doctori cei sănătoși, ci cei bolnavi» (Matei IX, 9—14). Se știe însă că Mântuitorul, întotdeauna, își însoțea cuvîntul cu fapta. Astfel, El tămăduiește pe soacra lui Petru (Matei VII, 14—23), pe fiica femeii canaanence (Matei XV, 21—28), pe paralizicului din Capernaum (Matei IX, 1—6; Luca 11, 1—12), pe sluga sutașului (Luca VI, 1—10), pe cei zece leproși (Luca XVII, 12—19), pe femeia girbovă (Luca XIII, 11—13), pe femeia cu scurgere de sînge (Matei IX, 20—22), pe slăbănogul de la Betezda (Ioan V, 1—14) etc..., «pe tot felul de bolnavi» (Matei IV, 24) și pe toți, «cei ce se atingeau de El» (Matei XIV, 31). Sfinții Apostoli, încă de la prima lor propovăduire, «draci mulți scoteau și ungeau cu untdelemn pe mulți bolnavi și-i tămăduiau» (Marcu XIII, 7). Sfîntul Apostol Iacob face bolnavilor o recomandare expresă: «E vreunul din voi în suferință? să se roage» (Iacob V, 13). Este știut că «suferințele trupești și sufletești sînt sau pedepse de la Dumnezeu (Luca V, 18) sau încercări pentru statornicia în credință (Iov XXX, 1) sau semne ale puterii divine» (Ioan IX, 1—17). Oricare ar fi însă cauzele suferinței, pretutindeni, în lumea creștină, se aude strigătul omului: «Dumnezeule, ajutorul meu și izbăvitorul meu ești Tu» (Ps. 69). De aici, Biserica a rînduit o seamă de rugăciuni pentru sănătatea celor bolnavi. Astfel ne rugăm ca Dumnezeu «pe cel bolnav să-l dăruiască Bisericii Sale întreg, cinstit, sănătos și îndelungat în zile». În alți termeni, ne rugăm lui Dumnezeu pentru bolnavii din cadrul slujbelor. Pentru toate acestea sînt atît rugăciuni personale, cit, mai cu seamă, rugăciuni deosebite. Spre pildă, la Vecernie, pe de o parte, mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit de sănătate în cursul zilei, iar pe de altă parte, ne rugăm ca să ne învrednicească de aceeași sănătate și în cursul nopții. Deci, împreună cu Luca și Cleopa, ne rugăm așa: «Doamne Iisuse Hristoase rămii cu noi, căci ziua a trecut și e spre seară» (Luca XVI, 9—20). Cu alte cuvinte, acum, în prag de noapte, ne rugăm lui Dumnezeu «să ne dăruiască cealaltă vreme a vieții noastre cu sănătate» (Rug. 2), «să păzească fără de bîntuială viața noastră» (Rug. 5), «să ne dea pașnică seara și noaptea ce vine», «să ne izbăvească de frica nopții» și «să ne dăruiască somn spre odihna neputinții noastre» (Rug. 7). Pe scurt, la Vecernie, ne rugăm lui Dumnezeu să ne dea somn trupesc, somn de odihnă, somn de sănătate, somn de viață. De asemenea, la Litie, ne rugăm pentru «tămăduirea celor ce zac în boale» (Rug. pentru vii). Ținînd seamă de trebuințele firești ale credincioșilor, Biserica a rînduit pentru sănătatea lor și rugăciuni de dimineață, care se găsesc mai cu seamă, la Utrenie. Această slujbă, săvîrșindu-se dimineața, ne amintește de ocupațiile noastre zilnice. Acum, deci, ne rugăm Celui ce «păzește fără de ispită viața noastră» (Rug. 3), Celui ce «toate le face spre binele vieții noastre» (Rug. 7) și Celui ce «a făcut să treacă umbra nopții și ne-a arătat iarăși lumina zilei» (Rug. 12). La Sfînta Liturghie ne rugăm «pentru cei ce pătînesc» și «pentru cei bolnavi» (Ectenia mare). Tot acum, preotul se roagă, în taină, la diferite rugăciuni, astfel: «Adu-Ți aminte, Doamne, de cei ce pătînesc», «pe cei bolnavi îi tămăduiește», «întăreș-

te-ne pe noi, pe toți» și «păzește viața noastră». Dar Biserica a așezat pentru sănătatea celor bolnavi, chiar slujbe speciale. Amintim, în acest sens, Sfânta Taină a Maslului. Specificul acestei slujbe se descoperă din însăși rînduiala ei. Cităm: «Este cineva bolnav dintre voi? să cheme preoții Bisericii să se roage pentru el, ungîndu-l cu untdelemn întru numele Domnului și rugăciunea credinței va tămădui pe cel bolnav» (Iacob V, 10—16). Pornind de la acest temei scripturistic, preoții se roagă în continuare: «Unule, Cel ce ești grabnic spre ajutor, Hristoase, arată de sus grabnică cercetare robilor Tăi celor ce pătimesc și-i izbăvește de boli și de durerile cele amare (Troparul). «Părinte Sfinte, doctorul sufletelor și al trupurilor, care ai trimis pe Unul-Născut, Fiul Tău, Domnul nostru Iisus Hristos, să vindece toată boala și să răscumpere din moarte, tămăduiește pe robul Tău acesta (N) de neputința trupească și sufletească ce l-a cuprins și-l fă să vieze» (Rug. ungerii bolnavului). Desigur, exemplificările se pot înmulți, dar ne oprim aici, citind dintr-o altă slujbă specială următorul text: «Ca un îndurat cu dreapta Ta cea întru tot puternică, stinge-i focul, ce l-a cuprins pe el, încetează-i boala și cu milostivire îl ridică din patul durerii» (Rug. pentru cei bolnavi). De remarcat este faptul că acest text se rostește în timp ce preotul, la Proscomidie, scoate părțicia pentru cel bolnav. Practica devenind regulă, Biserica a rînduit și alte rugăciuni pentru bolnavi, ca: Rugăciune la toată neputința, Rugăciune la toată Litia, RUGĂCIUNE pentru durere de cap, Rugăciune pentru cei ce călătoresc, Rugăciune pentru somn, Rugăciune pentru tot felul de boli molipsitoare etc... Dar noi nu trebuie să așteptăm sănătatea numai de la rugăciune. Datoria noastră este să cerem și ajutorul medicului și să facem întrebuintare de recomandările date de el, după cum citim: «Cinstește pe doctor cu cinstea lui, pentru trebuințe, căci și pe el l-a făcut Domnul... Domnul a zidit din pămînt leacurile și omul înțelept nu se va scribi de ele» (Înțelepciunea lui Iisus Sirahul XXXVIII, 1—4). Astăzi, mai mult ca oricînd, sănătatea este căutată cu toată convingerea. Climatul politic din țara noastră oferă tuturor oamenilor condițiile menținerii sănătății, printr-o permanentă și conștiințioasă asistență sanitară.

În strînsă legătură cu sănătatea trupească este și sănătatea sufletească sau morală. Din toate Idealurile care frămîntă omenirea, cel mai mare și mai demn, este acela al formării și creșterii omului generos și moral. Timpul prețuiește atît cît izbutim să înfăptuim și valoarea lucrării noastre sporește și mai mult dacă o închinăm desăvîrșirii morale. În calea acestui deziderat stă însă păcatul. Teologic, păcatul este călcarea cu știință și voință a legilor dumnezeiești și omenești. Literar, el este arca răului, al cărei cîrmaci este satana, ai cărei mateloți sînt viciile și ai cărei călători sînt poftetele. Viața noastră este strînsă în menghinea păcatului. Rezultă de aici că păcatul este o realitate socială negativă, împotriva căruia trebuie luptat cu convingere. Cel ce a învins definitiv păcatul a fost Domnul nostru Iisus Hristos și El a făcut aceasta din dragostea Sa dumnezeiască față de oameni (1 Petru IV, 8). În activitatea Sa, El a iertat păcatele paralyticului din Capernaum (Matei VIII, 1—7), pe

ale femeii păcătoase (Ioan VIII, 1—18) și pe ale altora. Trimițind pe apostoli la propovăduire, El le-a poruncit : «Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, se vor ierta, și, cărora le veți ține, ținute vor fi» (Luca XX, 23). Unul din mijloacele, pentru iertarea păcatelor, deci pentru sănătatea morală, este și rugăciunea. La aceasta ne îndeamnă, în primul rând, Sfânta Scriptură : «De va greși omul față de om, atunci se vor ruga pentru el lui Dumnezeu (Samuil XI, 25). «Fiule păcătuیت-ai ? să nu mai adaugi încă, și pentru cele mai dinainte ale tale te roagă» (Isus Sirah XXI, 1). «Dacă vede cineva pe fratele său păcătuind... să se roage și Dumnezeu va da viață acestui frate» (1 Ioan V, 16). «Pocăiește-te dar de această răutate a ta și te roagă lui Dumnezeu, doar se va ierta cugetul inimii tale» (Fapte VIII, 22). Însuși Iisus Hristos se roagă așa : «Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm celor ce ne greșesc nouă» (Marcu XI, 4). În același sens ne îndeamnă și Liturghierul : «Cel ce va trebui să ia asupra-și sarcina grea a duhovniciei, unul ca acela este dator să se facă pildă și chip al faptelor bune, în tot timpul rugându-se către Dumnezeu, ca să poată îndrepta pe cei păstoriți de dînsul» (Înv. către preotul ce se face duhovnic). În duhul acestei dumnezeiești învățături, Biserica a rînduit o seamă de rugăciuni în acest sens. Atunci cînd este vorba de păcat, rugăciunea devine un strigăt către toți cei care trăiesc departe de viața cea adevărată. Mai mult, în acest strigăt, rugăciunea, denunțînd păcatul, comunică ideea într-un limbaj expresiv, ca în textul : «Ce rău nu mi-am închipuit în sufletul meu ? Că iată și cu faptele am făcut desfrîinare, mîndrie, trufie, batjocură, hulă, vorbă deșartă, înfierbîntare la ris, lăcomie, răutate, beție, pizmă, iubire de argînt, iubire de avuție, camătă, iubire de mine însumi, iubire de mărire, hrăpire, nedreptate, invidie, grăire de rău, fărădelege» etc... (Rug. 6 Sfînta Împărtășanie). Atunci însă cînd este vorba de virtute, rugăciunea devine o șoaptă, ca în textul : «Așa, Doamne, însuflă într-însul Duhul Tău cel pașnic, ca fiind păzit de el, să facă roade de credință, de fapte bune, de înțelepciune, de curăție, de înfrîinare, de dragoste, de bunătate, de nădejde, de blîndețe, de îndelungă răbdare, de îngăduință, de smerenie, de pricepere» etc... (Molitva Sf. Vasile). O rugăciune care, pe de o parte, denunță păcatul, iar pe de altă parte, evocă virtutea, este aceasta : «Doamne și Stăpînul vieții mele, duhul trîndăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpînire și al grăirii în deșert nu mi-l da mie; iar duhul curăției, al gîndului smerit, al răbdării și al dragostei dăruiește-l mie slugii Tale»... (Rug. Efreim Sirul). Dar, iertarea păcatelor nu trebuie înțeleasă numai ca o atitudine pasivă, a credincioșilor, cum zic unii. Dimpotrivă, pe lîngă ajutorul lui Dumnezeu, credincioșii trebuie să-și afle puterea morală și în ei. Iisus, după ce a vindecat pe slăbănogul de la Betezda, îi atrage atenția : «de acum să nu mai greșești, ca să nu ți se întîmple ceva și mai rău» (Ioan V, 14). De asemeni, femeii păcătoase îi spune : «Du-te, și de acum să nu mai păcătuiești» (Ioan VIII, 11). Urmează de aici că efortul personal este temeiul oricărui reviriment moral, deci al sănătății morale. Toate acestea impun credincioșilor tăria în ispită (Pilde XVII, 3), lupta împotriva păcatului (Evrei XII, 1)

și biruința asupra a tot răul (Geneză IV, 7). Iată și un exemplu de rugăciune: «Pune, dar, de acum început bun, nădăjduind spre Dumnezeu, Cel ce poate să ajute, și, mai virtuos, păzește-te ca să nu te mai întorci la greșelile acelea ce ai făcut, ca să nu mai fii de rîs și batjocură lumii» (Rug. la mărturisire). Se înțelege de aici că rugăciunea nu este numai o simplă manifestare a sentimentului religios față de Dumnezeu, ci și instrumentul prin care se exercită mereu o pătrunzătoare influență asupra vieții omului.

*

O altă realitate a vieții, de care Biserica ține seamă în rugăciunile ei, este și munca. Chiar de la facerea lumii, după Sfînta Scriptură, munca apare, pentru viață, cînd ca un temei primordial: «Și a luat Domnul Dumnezeu pe omul pe care l-a făcut și l-a pus în rai să-l lucreze» (Gen. II, 15), cînd ca o lege fundamentală: «Cu osteneală să te hrănești în toate zilele vieții tale» (Gen. II, 17), cînd ca o coordonată prioritară: «Omul se naște spre osteneală, precum puii vulturului zboară la înălțime» (Iov V, 7). Mîntuitorul însuși zice despre Sine: «Se cade să lucrez lucrurile Celui ce M-a trimis pe Mine pînă este ziuă, căci vine noaptea, cînd nimeni nu poate să lucreze» (Ioan IX, 4). Referindu-se la evoluția vieții înconjurătoare, El amintește de lucrătorii viei, care și-au luat plata după munca lor (Matei XX, 1—16), apreciază osteneala slugilor care au înmulțit talanții (Luca IX, 12—24) și atrage atenția că sămînța rodește numai în pămînt muncit (Luca VIII, 5—15). Se știe că Sfinții Apostoli au fost pescari (Matei IV, 18), deci au muncit. Sfîntul Apostol Pavel, se recomandă pe sine pildă de muncă (II Tes. III, 8) și poruncește tuturor să muncească (II Tes. III, 10). Unele atestări scripturistice explică originea muncii (Isus Sirah VII, 16), diversitatea ei (Iov V, 7), calitatea ei (Efes. IV, 28) și peste toate, dragostea față de ea (Isus Sirah VII, 16). Alte atestări scripturistice impun și aceste concluzii: munca este cea mai veche taină și lege din lume (Facere II, 1—5), este vitejia supremă, ai cărei ostași sînt muncitorii și a cărei armă este unealta creatoare (I Cor. III, 12), este, în sfîrșit, sfințită de gîndul către o poartă și-i binecuvîntată atît cît clădește (Fapte XX, 35). Din toate acestea rezultă că munca este o altă realitate a vieții, așa cum am mai spus, de care Biserica ține seamă în rugăciunile ei. Un singur exemplu este concludent în această privință. Spre pildă, la slujba Tainei Cununiei, se rostește sau se cîntă, sub formă de rugăciune, stihul: «Fiecare să mănînce din ostenele sale» (I Tes. II, 9). Aceasta înseamnă că Biserica pune la temelia căsniciei, deci a vieții, principiul actului creator al muncii și se roagă pentru tinerii căsătoriți, ca, prin muncă, «să sporească spre tot lucrul bun, avînd toată îndestularea», «să înmulțească, întru bunătați viața lor» și «să-i umple de toate trebuințele vieții pămîntești» (Rug. la cununie). Cu alte cuvinte, ne rugăm pentru ei, ca prin muncă, să se lege unul de altul, în viață, cît mai strîns, să-și împlinească lipsurile și să-și desăvîrșească darurile. Firește, rugăciunea muncii nu rămîne circumscriasă doar în cadrul restrîns al rînduiei acestei slujbe, ci

ea îmbrățișează deopotrivă toate aspectele reale ale vieții. Astfel, sînt rugăciuni pentru munca ogoarelor, pentru pregătirea semănăturilor, pentru culesul viilor, pentru ridicarea de casă nouă etc... Din punctul de vedere creștin, rugăciunea muncii este creatoare de valori morale, asigură omului mîntuirea sufletului și adaugă vieții un spor de bine și de frumusețe. Vorbind însă, la modul general, rugăciunea muncii este forța de ferment moral, care duce la progres multilateral, la condiția umană și deci la calitatea vieții.

*

O trebuință vitală a omului este hrana. Fără ea nu putem munci, nu putem să ne rugăm, nu putem trăi. Chiar de la facerea lumii, Dumnezeu a zis primilor oameni : «Fiți rodnici și vă înmulțiți și umpleți pămîntul și-l stăpîniți și domniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pămînt». «Iată vă dau iarba ce face sămîntă, de pe toată fața pămîntului și tot pomul ce are rod cu sămîntă întrînsul ; acestea vor fi hrana voastră (Facerea 1, 26—29). Se înțelege de aici că Dumnezeu a făcut pe om domn al pămîntului și i-a dat în stăpînire toate bunătățile lui, pentru a putea viețui. În același sens se pronunță și psalmistul, în al cărui glas răsună accentele imnului bucuriei de a trăi : «Cînd cercetezi Tu pămîntul, potolești setea lui și verși peste el belșug de bogăție. Rîurile Tale, Doamne, sînt pline de apă ; cu ele faci roditor pămîntul și pregătești hrana vietăților. Pentru aceasta pregătești ogorul și netezești bulgării lui, apoi îi înmoui cu picăturile de ploaie și binecuvintezi rodirile lui. Așa încununezi omul cu bunătățile Tale ; cîmpiile izvorăsc belșug și pe urmele Tale izvorăște grăsime. Dealurile se îmbracă cu turme de oi și văile se acoperă cu holde de grîu. Toate se bucură» (Ps. 64). Și, în sfîrșit, exemplul care urmează arată elementele fundamentale ale vieții : «Începutul a toată trebuința vieții omului este : apa, focul și fierul și sarea și făina de grîu și mierea și laptele și singele strugurelui și untdelemnul și haina (Isus Sirah XXXIX). Însuși Mîntuitorul, niciodată, n-a desconsiderat viața în trup și trebuințele ei firești. Concepția Lui în această privință este clară cînd spune fariseilor : «Tatăl Meu dă vouă... pîinea cea adevărată, pentru că pîinea lui Dumnezeu este aceea ce se pogoară din cer și dă viață lumii» (Matei XVI, 1—3 ; Luca IV, 24—26 ; Ioan VI, 30—33 ; Ev. la vreme de secetă). Ca om, ca să-și astîmpere foamea s-a abătut la «smochinul neroditor» (Marcu II, 12—13), a mîncat în casa lui Simon Leprosul (Marcu XIV, 3) și, la Cina cea de Taină «cînd a sosit ceasul, s-a așezat la masă», adresîndu-se ucenicilor : «Cu dor am dorit să mînc cu voi acest Paște» (Luca XXII, 14—15). După înviere, a întrebat pe ucenicii Săi : «aveți ceva mîncare ? iar ei i-au pus înainte o bucată de pește fript și un fagure de miere» (Luca XVI, 9—20), altădată, stînd împreună cu ei la masă, a luat «pîinea, a binecuvîntat-o și, frîngînd, le-a dat lor» (Luca XXIV, 12—35) și, în sfîrșit, cu ocazia pescuirii minunate, cînd apostolii «au ieșit la țarm, au văzut acolo jar întins și pește pus deasupra și pîine» și pe Iisus care le-a zis : «veniți de prînziti» (Ioan XXI, 1—4). Dar Iisus s-a îngrijit și de viața altora, a tuturor oamenilor, a întregii lumi. Teoretic, El cu, «dum-

nezeiasca Lui putere ne-a dăruit toate cele ce sînt spre viață» (II Petru 1, 1—10) și «a venit în lume, ca lumea viață să aibă» (Ioan X, 9—14). Practic, El a venit cu trup asemenea nouă și s-a plecat cu iubire să aline durerile trupului, să sature pe cei flămînzi, să ridice pe cei săraci și să se facă samarineanul milostiv al tuturor oropsiților vieții. Cînd «ucenicii au flămînzit» El le-a îngăduit, «să smulgă spice și să mănînce» (Matei XII, 1), a săturat odată «cinci mii de oameni cu cinci pîini și doi pești» (Luca IX, 12—17; Ioan VI, 6—14), altădată, «patru mii de oameni cu șapte pîini și puțin pește mic» (Marcu VIII, 1—9) și la nunta din Cana-Galileii a prefăcut apa în vin (Ioan II, 1—12). Cu dumnezeiască putere și cu forța de convingere, Mîntuitorul, în vorbirea Sa, a propovăduit gînduri și acțiuni diurne, luînd ca termeni de comparație elemente care tutelează viața. Astfel, sînt concludente: Parabola lucrătorilor tocmiți la vie (Matei XXI, 1—16), Parabola semănătorului (Luca VIII, 5—15), Parabola cu marele ospăț (Luca XIV, 16—24), Parabola cu oaia cea pierdută (Luca XV, 3—9), Parabola cu talanții (Luca XIX, 12—25), Parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (Luca XVI, 19—31). Dar, Mîntuitorul ne îndeamnă ca și noi, în rugăciunile noastre, să cerem cu fiiască încredere ajutorul lui Dumnezeu pentru hrană. Și, El ne-a dat ca exemplu rugăciunea «Tatăl nostru». În cererea a patra, din această rugăciune, Mîntuitorul ne învață să cerem lui Dumnezeu «pîinea noastră cea spre ființă», adică cele de trebuință vieții. Din această cerere se desprind două adevăruri de mare însemnătate pentru viață. Mai întîi ea ne arată valoarea vieții, cu trebuințele ei firești și, în al doilea rînd, înțelegem că viața noastră stă sub purtarea de grijă a lui Dumnezeu. În această cerere se întilnește binecuvîntarea lui Dumnezeu cu munca strădalnică a omului. Desigur, prin pîine se cuvine să înțelegem toată hrana de trebuință vieții noastre, iar prin cuvintele «cea spre ființă» înțelegem că această hrană este necesară permanent. Se mai cuvine să observăm că Dumnezeu ne învață să ne rugăm pentru cele ce sînt de folos tuturor de aceea, nu zicem «pîinea mea», ci «pîinea noastră», socotindu-ne solidari și cu ceilalți oameni în toate trebuințele vieții. Deci, ca oameni ce sîntem, «cerem și pîinea cea spre întărirea ființei tuturor semenilor, știind că și aceasta este tot de la Tine», cum spune Sfîntul Simion al Tesalonicului (*Voroavă de întrebări și răspunsuri*, București, 1765, Cap. 320, p. 316) și că «noi nu putem trăi fără pîine» cum spune Fericitul Augustin (*Exp. CX, Ad. Pradam*). «În cuvîntul «pîine» se cuprind toate cele trebuitoare, ca lumea să-și păstreze viața», se scrie în *Mărturisirea Ortodoxă*. Știind «că nimeni, vreodată, nu și-a urît trupul său, ci fiecare îl hrănește și-l încălzește» (Efes. V, 29), cerem de la Dumnezeu, ca lumea să aibă «toată îndestularea bunătăților celor de pe pămînt», așa cum ne învață Biserica. Avînd deci ca temei toate acestea, Biserica a rînduit rugăciuni și în acest sens. Astfel, în rugăciunile noastre, căutăm la «porunca slavei lui Dumnezeu, care poruncește pămîntului să răsară, să crească și să dea sămînță semănătorului și pîine, spre mîncare» (Rug. la semănături). În rînduiala slujbei la vreme de secetă, ne rugăm lui Dumnezeu «pentru ca să poruncească pămîntu-

lui să răsară roade spre veselia și hrana poporului, verdeață spre trebuința oamenilor și iarbă dobitoacelor» (Ectenie specială). Mai departe, în aceeași rînduială ne rugăm lui Dumnezeu «să crească piine de mîncare pentru noi și iarbă pentru dobitoace» (Rug. 2), «să umple sînurile pămîntului de apele cele roditoare de viață» (Rug. 3), «să scoată piine din pămînt și să izvorască vin și cu untdelemn să veselească fețele oamenilor» (Rug. 4), «să dea celor care cer acum, împreună cu hrana cea duhovnicească și pe cea trebuitoare trupului» (Rug. 5) și «să plinească toate cele omenești pentru noi, precum se cuvine» (Rug. la schimbarea vinturilor). Dar, Biserica a rînduit și «Rugăciuni pentru multe feluri de trebuințe» (Liturghier). Rezultă de aici că rugăciunea este interesată de tot ceea ce constituie suportul vieții materiale. Spre pildă, ne rugăm lui Dumnezeu așa: «binecuvintează casa aceasta și cu frica Ta întărește pe cei ce vor vieții în ea» (Rug. la casă nouă), «ne dăruiește nouă în acest loc apă limpede, bună, îmbelșugată, pentru trebuințe și nevătămătoare la băut» (Rug. la săpatul fîntinii), «binecuvintează această roadă nouă a viței, care prin buna întocmire a văzduhului, prin picături de ploaie și prin liniștea vremii, ai binevoit a o aduce la acest ceas al coacerii» (Rug. la gustarea strugurilor), «Stăpîne Doamne, Dumnezeul nostru, ziditorule și făcătorule a toate, binecuvintează brînza și ouăle acestea» (Rug. la Paști), «Caută Doamne, Iisuse Hristoase, spre mîncărurile acestea de carne și le sfințește» (Rug. la cărnuri). Toate acestea le cerem de la cel ce a «poruncit pămîntului să scoată multe feluri de roade spre desfătarea și hrana noastră» (Rug. colivei). Dar, rugăciunile noastre, în acest sens, nu vizează numai strictul necesar, ci și bunăstarea tuturor oamenilor. Astfel, ne rugăm lui Dumnezeu «pentru îmbelșugarea roadelor pămîntului», ca în Sfînta Liturghie, pentru «ploaie aducătoare de roadă multă pămîntului și poporului», ca în Te-Deum-ul începutului de an, pentru «dobîndirea cu prisos a bunătăților celor lumefști», ca în Rugăciunea la schimbarea vinturilor și pentru ca «să înmulțească piinea, vinul și untdelemnul în orașul acesta, în țara aceasta și în toată lumea», ca în rînduiala Litiei. Firește, prisosul hranei ne îndatorează să-l dăm aproapelui nostru care este orice om «Împarte piinea ta cu cel flămînd spune proorocul Isaia (LVIII, 7), «ajută pe aproapele tău după puterea ta», spune Isus Sirah (XXIX, 36) și «se cade să ajuți pe cei neputincioși», spun Faptele Apostolilor (XX, 35). Toate acestea înseamnă că noi ne socotim solidari și cu ceilalți oameni în toate trebuințele vieții, așa cum au mai spus. Căci dacă unul sau altul poate să aibă toate din belșug, sînt încă destui pe pămînt care nu au. Așadar, Iisus ne îndeamnă să avem simțul responsabilității, care să ne oblige să ne îngrijim și de cele ce sînt de lipsă tuturor. Oricum, avînd cele de trebuință pentru trai, să nu ne lăsăm copleșiți de grijile prea mari ale vieții materiale, adică de îmbuibare, de lăcomie, de furt, de lux, de asuprire etc., «că ce este mai mult răpește sufletul și-l depărtează de grija cea dumnezeiască», afirmă Grigore de Nissa (Cuvînt către cei ce amînă botezul, Migne, P.G., XLVI, col. 416—432) și că «avînd hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați să fim», zice Sf. Ap. Pavel (1 Tim.

VI, 2). În final, hrana noastră să fie câștigată numai prin muncă, căci iarăși zice Grigore de Nissa : «Dacă piinea cu care ne hrănim nu e răpită de la altul, dacă nimeni n-a flămînzit ca să ne săturăm noi și nimeni n-a suspinat ca să ne umplem noi pîntecele, ci este agonisită cinstit și deci, din al tău, și este rod al dreptății și spic neprihănit și ne-amestecat al păcii, piinea a lui Dumnezeu este una ca aceasta (*Ibidem*, p. 99).

*

Rugăciunea însă nu vizează numai viața individuală, ci și viața colectivă. Omul este creat pentru viață în societate, adică pentru traiul laolaltă cu semenii săi (Facere II, 18). Cea dintii formă a vieții de obște este familia. Instituită de Dumnezeu (Facere 1, 27—28), binecuvîntată de Domnul Iisus Hristos (Ioan II, 1—11) și sfințită de Biserică (Taina Cununiei), familia este o realitate imediată de viață, de care rugăciunea ține seamă. De altfel, toată rînduiala slujbei cununiei este o rugăciune în acest sens. Dar în mod special, în timpul acestei slujbe, preotul se roagă așa : «pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe muma sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amîndoi un trup și pe care i-a unit Dumnezeu, omul să nu-i despartă (Matei XIX, 6 ; Rug. la cununie). Deducem de aici caracterul de indisolubilitate al căsătoriei. Indisolubilitatea căsătoriei este o poruncă divină, așa cum spune Sf. Ap. Pavel : «Celor căsătorii poruncesc nu eu, ci Domnul : femeia să nu se despartă de bărbatul ei și bărbatul pe femeie să nu o lase» (1 Cor. VI, 10-11). Chiar Dumnezeu operează această indisolubilitate. Cităm «Însuși și acum, Stăpîne, întinde mina Ta din sfîntul Tău lăcaș și unește pe robul Tău (N) cu roaba Ta (N), pentru că de Tine se însoțește bărbatul cu femeia» (Rug. 3 cununie). Punînd, pe rînd, miinile pe Evanghelie și cruce, mirii jură că vor «păzi legătura dragostei și a unirii... pînă la mormînt» (Rug. la cununie). Aceste rugăciuni însă impun concluzii referitoare la atenția ce trebuie acordată privind întărirea vieții de familie, așa cum auzim : «Căsniciile lor în pace și întru unire le păzește» (Rug. Liturghiei Sf. Vasile cel Mare). Aceasta înseamnă că rugăciunile citate nu sînt numai niște texte care se adresează doar minții, ci influențează pozitiv viața de familie și impune o perfecțiune complexă a stilului de muncă în acost sons. În tot cazul, astfel de rugăciuni prezintă interesante forme specifice realizării indisolubilității căsătoriei și cuprind în ele metode corespunzătoare exigențelor actuale pentru acest scop. Astfel, aceste rugăciuni pun la temelia vieții de familie : legătura dintre un singur bărbat și o singură femeie (1 Cor. VII, 2), dragostea curată dintre soți (Efes. V, 22—32), buna viețuire dintre ei (Colos. III, 19), respectul desăvîrșit (Efes. V, 22—32), munca laolaltă (1 Cor. III, 9) etc.

Tot în timpul acestei sfinte taine, Biserica, prin preoții ei, se roagă cu glas tare «pentru dănuirea neamului omenesc» (Rug. la cununie), ceea ce dă acestei rugăciuni caracterul de continuitate a vieții pe pămînt. De altfel, perpetuarea speciei umane este cea mai veche taină și lege de pe lume. Dumnezeu a poruncit primilor oameni și urmașilor lor :

«Cresteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți» (Facere 1, 28). Analizând acest text vom înțelege că Dumnezeu, creînd pe primii oameni, nu le-a dat un planing familial, adică nu le-a fixat un anumit număr de copii, ci, dimpotrivă, le-a grăit prin gura psalmistului, așa : «Ferice de omul ce-și umple casa de copii» (Psalm. 127). Prin urmare, căsătoria este simburele din care răsare viața, temelia vieții de obște și deci izvorul de continuitate a vieții. Avînd în față textele sacre : «Să nu ucizi» (Ieșire XX, 13), «Dumnezeu este al viilor și nu al morților» (Matei XX, 32) și «Eu am venit ca lumea viață să aibă» (Ioan X, 10), se înțelege, uciderea este un păcat strigător la cer, este o ofensă adusă lui Dumnezeu, fiindcă se intervine în ceea ce numai El are dreptul. Ucigînd, chiar, și în acest fel, se răpește bunul cel mai de preț al omului, se calcă porunca iubirii și se știrbesc drepturile societății. Social, reducerea cifrei demografice, este susceptibilă de a prejudicia în mod considerabil, perspectivele creșterii economiei. Producătorul este dublat de consumator și în fața mașinilor, ordinatorilor și utilajelor, stă omul.

Și, în sfîrșit, tot în timpul acestei slujbe, preotul se roagă iarăși cu glas tare : ca tinerii căsătoriți să aibă, «prunci buni». Firește, această rugăciune pune în lumină una din cele mai de seamă îndatoriri ale părinților față de viață, aceea de creșterii și educării copiilor. «Părinți, nu vă întăriți fiii voștri spre minie, ci-i creșteți pe ei într-o învățătură și cercetarea Domnului, zice Sf. Ap. Pavel (Efes. VI, 4) și tot el poruncește părinților : «Feciori ascultători să aveți cu toată curăția» (1 Tim. III, 4). Cum orice lucrare trebuie să înceapă cu Dumnezeu, tot așa, mai ales aceasta, care pune început vieții pămîntești. De aceea și auzim această rugăciune : «pentru ca să li se dăruiască bucuria nașterii de prunci buni și purtate fără prihană» (Ectenia mare) sau «să vă dea vouă viață îndelungată și naștere de prunci buni» (Rug. la cununie) : Deci familia este cel dintîi așezămint de creștere morală a omului, neapărat trebuitor societății, deci vieții. Familia trebuie să fie răsadniță de virtuți și izvor de întărire morală. În sînul ei își primește copilul cele dintîi îndrumări de viață, care îi rămîn în suflet pentru totdeauna. Căci, dacă temelia bunei educații a copilului este dragostea și înțelegerea firii sale, apoi lucrul acesta se face mai întîi și mai bine în familie. Astăzi, există condiții sociale optime, în care să se formeze familia și în care să fie educați copii pentru viață.

Una din însușirile de căpetenie ale rugăciunii este universalismul ei, în sensul că rugăciunea este a tuturor și pentru toate trebuințele vieții. O mărturie în această privință o întîlnim în Sfînta Liturghie a Sf. Vasile cel Mare. Pentru frumusețea ei o redăm așa cum se rostește ea : «Cămările lor le umple de tot binele, căsniciile lor în pace și întru unire le păzește, tinerețea o călăuzește, bătrînețea o întărește, pe cei necăjiți la suflet îi mîngie, pe cei risipiți îi adună, pe cei rătăciți îi întoarce, cu cei ce călătoresc împreună călătorește, văduvelor le ajută, pe săraci îi apără, pe cei robiți îi slobozește, pe cei bolnavi îi tămăduiește. Adu-ți aminte, Doamne, de cei ce sînt în judecăți, în temnițe, în surghiunuri, în amară robie și în toată nevoia, întristarea și strîmtorarea; adu-ți a-

mente, Doamne, de cei ce ne urăsc și de cei ce ne iubesc pe noi și de cei ce ne-au poruncit nouă să ne rugăm pentru dînșii, căci Tu ești, Doamne, ajutorul celor fără de ajutor, nădejdea celor fără de nădejde, Mîntuitorul celor înviforați, limanul celor ce umblă pe mare și tămăduitorul celor bolnavi. Insuți, tuturor, toate le fii, cela ce știi pe fiecare, cererea lui și trebuința lui. Cercetează-ne pe noi, Doamne, cu bunătatea Ta, ajută-ne nouă cu bogatele Tale îndurări, văzduhuri potrivite și de folos dăruiește-ne, ploi bune dăruite pămîntului spre aducere de roadă, binecuvîntează cununa anului bunătății Tale și fă să înceteze dintr-o dată toate dezbinările»... Atotcuprinzătoare, această rugăciune ne încredințează despre bunătatea, iubirea și milostivirea lui Dumnezeu pentru viața noastră. În alte slujbe ne rugăm «pentru pacea și buna așezare a întregii lumi» (Rug. Litie) sau «pentru toată lumea» (Ectenia mare) sau, în sfîrșit, «pentru toată lumea» (Anaforaua Sf. Liturghie Ioan Gură de Aur). Dar caracterul universalist al rugăciunii pentru viață se face vădit și în Sf. Liturghie. Începînd cu rugăciunea dialogată — Ectenia mare — ne rugăm pentru pace între oameni, pentru Biserică, pentru mai marii orașelor și satelor, pentru țară, pentru îmbelșugarea roadelor pămîntului, pentru cei ce sînt în călătorie, pentru cei ce se află în robie, pentru izbăvirea de tot necazul, mînia și primejdia, deci pentru propășirea întregii vieți. Prin universalismul ei, rugăciunea cultivă spiritul de solidaritate în credință, în dragoste, în frățietate, în egalitate, în muncă, într-ajutorare. În sfîrșit, în universalismul ei, rugăciunea iubirii presupune niște realități care solicită viața, adică niște raporturi între oameni și popoare, excluzînd ura, colonialismul, neocolonialismul, subdezvoltarea, discriminarea rasială, războiul etc.

În concluzie, rugăciunea dă credincioșilor cadrul fundamental al concepției lor despre viață; este o veșnică referire la viața credincioșilor, dînd rînduiești de viață, aplicate în viață și încorporate în viață; dă avînt și putere vieții, înalță și purifică viața.

Pr. HORIA CONSTANTINESCU

GÎNDURI DESPRE SFÎNTA LITURGHIE

În Biserica creștină Ortodoxă, cea mai obișnuită formă de rugăciune comună este Sfînta Liturghie. Această sfîntă lucrare nu este altceva decît: «Cina cea de Taină», prin care se continuă pînă astăzi, împărtășirea cu trupul și cu sîngele Domnului Hristos, după însuși porunca lui: «Aceasta să o faceți întru pomenirea mea» (Luca XXII, 19).

Acel sînge scump, care a curs pe cruce pentru noi, a rămas la noi în Sfîntul Altar. Acel trup, care a fost pironit pe cruce, a rămas și el și este de-a pururi la noi în sfînta Euharistie.

Și prin ele, însuși Iisus Hristos întreg, Dumnezeu desăvîrșit, în sfînta noastră Liturghie, atunci cînd ne rugăm, ne cucerim și binecuvîntăm

sfintele Daruri : «Și fă adică pîinea aceasta trupului Hristosului tău, iar ce este în potirul acesta, sîngele Hristosului tău, prefăcîndu-le cu Duhul tău cel sfînt». Ea continuă deci opera de răscumpărare și de mîntuire în lume. Incepută acum aproape 2000 de ani de Iisus Hristos. Fiind o continuitate în timp, a jertfei lui Iisus, sfînta Liturghie, nu este numai o amintire, ci însăși conștiința întregii Biserici, despre lucrarea pururea prezentă a lui Dumnezeu în lume. Tocmai de aceea, piozitatea și dragostea creștinilor, față de această dumnezeiască lucrare, a îmbrăcat sfînta Liturghie cu simboale, ceremonii, cîntări și rugăciuni, pentru a-i da nu numai frumusețe și pentru a crea cea mai potrivită atmosferă, pe care trebuie s-o ofere această prezență reală a Mîntuitorului celor credincioși. Ea devine astfel expresie de dragoste, de credință și de recunoștință a întregii comunități creștine, pentru cinstea de a fi în stare de comuniune cu Dumnezeu : «Și iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului».

Prezența la sfînta Liturghie devine o necesitate pentru orice creștin, deoarece răspunde dorului său de mîntuire, făcîndu-se pârtaș jertfei lui Iisus, dar și învierii lui.

«Eu sînt pîinea cea vie, care s-a coborît din cer, Și cine mănîncă din pîinea aceasta, viu va fi în veci,

Iar pîinea pe care Eu voi da-o, este trupul Meu pe care Îl voi da pentru viața lumii» (Ioan 6, 51).

În Sfînta Liturghie sîntem dar de față, asemenea ucenicilor, aceluiași moment solemn cînd Mîntuitorul se oferă lumii la Cina cea de Taină : «Luați, mîncăți, acesta este trupul Meu care se frînge pentru voi ; beți dintru acesta toți, acesta este sîngele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor».

Cu drept cuvînt mărturisim în fața sfintelor Taine : Cred Doamne și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos Fiul lui Dumnezeu celui viu, care a venit în lume să mîntuiască pe cei păcătoși». În aceeași măsură mergem și noi pe calea milenară pe care, rînd pe rînd, au mers apostolii, martirii, părinții bisericii și toate generațiile străbunilor noștri. Ca și ei, și noi aducem azi în biserică, Sfintele Daruri, pîinea și vinul ce vor deveni, în momentul cel mai solemn al sfîntei Liturghii, trupul și sîngele lui Iisus. Trupul său dumnezeiesc, trupul care a primit umiltoarele patimi, ocările și loviturile, cel ce a gustat fierea și oțetul: trupul Domnului cel răstignit pe cruce, iar vinul din sfîntul potir, însăși sîngele lui Iisus. Este întreg Dumnezeu-Fiul, cel zămislit de la Duhul Sfînt și născut din Sfînta Fecioară. Iată de ce sfîntii părinți prin pana sfîntului Irineu mărturiseau : «După cum pîinea pămîntească prin chemarea puterii lui Dumnezeu asupra nu mai este pîinea obișnuită, ci se face Euharistie, alcătuit din pămîntesc și din ceresc, tot așa și trupurile noastre, după ce ne-am împărtășit, nu mai sînt pieritoare, ci au nădejdea învierii».

Cine dar va pune la îndoială acest adevăr pe care îl rostește preotul în sfînta Liturghie : Acesta este trupul Meu, și acesta este sîngele Meu...

Deși simțurilor noastre ni se înfățișează numai pîine și vin, vinul nu mai este vin, ci sîngele lui Iisus, și pîinea, trupul lui Hristos. Să nu judecăm lucrurile după aparență și, încredințați că primim trupul și sîngele cel dumnezeiesc, ne facem astfel înșine un trup și un sînge cu El devenind purtători de Hristos și părtași ai firii celei dumnezeiești (II Petru 1, 4).

Sfînta Liturghie adună la rugăciune pe toți oamenii fără deosebire. În ceasurile de rugăciune, indiferent de etate, de stare socială sau profesională, toți creștinii devin o gură și o inimă. Nu mai sînt nici bărbați, nici femei, nici bătrîni și nici tineri, ci cu toții, o singură inimă în fața aceluiași altar și al aceluiași Dumnezeu, ca într-o nouă grădină a raiului împreună cu Dumnezeu. Pentru a sublinia și mai puternic această tainică legătură, în sfînta Liturghie toate rugăciunile se rostesc la plural. Preotul nu zice : eu, mie sau pentru mine, ci zice noi, pentru noi etc... De asemenea, și credincioșii răspund în mod colectiv : «Doamne miluiește-ne ; mîntuiește-ne pe noi, Veniți să ne închinăm» etc., îndeplinind astfel, înșăși voința lui Dumnezeu care voințește ca toți să fim una și toți într-un gînd să fim, așteptînd ceasul mîntuirii noastre (Ioan 17, 35).

Caracterul comunitar colectiv al sfintei Liturghii se vede și din felul slujirii preotului, care nu zice : «Eu mă rog ; Eu îți cînt ; Eu îți slujesc etc., ci zice «Noi ne rugăm, noi îți cîntăm», întrucît tot ceea ce face, face în numele comunității sale și nu pentru el sau pentru un oarecare om.

Preotul slujind are deci o misiune, o lucrare sfîntă pe care o săvîrșește atît în numele lui Iisus, cît urmaș direct al apostolilor, dar și în numele credincioșilor săi și care i-au garantat vrednicia săvîrșirii sfintelor taine : «Vrednic este».

Preot slujind singur sfînta Liturghie nu se poate, dar, investiț cu prezența credincioșilor la slujbă, el capătă putere și încetează de a mai fi el ; intră în rol și devine reprezentantul lui Dumnezeu, dar și inima și sufletul comunității sale, rugînd mulțumind și lăudînd pe Dumnezeu. El devine purtătorul de cuvînt al poporului în fața lui Dumnezeu, dar în același timp și vasul prin care va coborî harul lui Dumnezeu, sfîntînd și transformînd sfîntelo daruri în trupul și sîngele Domnului.

Această putere sfîntitoare a preotului, face din el, un împreună-lucrător cî Dumnezeu și de aceea și rostește: «Acesta este Trupul Meu..., și acesta este sîngele Meu»... și nu zice : Acesta este trupul lui Iisus, ...acesta este sîngele lui Iisus». Slujind lui Dumnezeu și cu Dumnezeu împreună, preotul devine întrucîtva Dumnezeu și prin lucrarea sa și pe alții îndumnezeind.

Iată de ce atunci cînd săvîrșește jertfa cea fără de sînge în sfînta Liturghie, încetează de a mai fi om și cutremurat de această împreună-lucrare cu Dumnezeu trebuie să-și schimbe firea, să gîndească și să trăiască, ca și cum ar avea în fața sfîntului altar, pe Iisus Hristos, Cel ce a coborît din cer și s-a făcut om, pe Cel ce a fost răstignit pe cruce și a pătimit ; pe Cel ce a murit pentru păcatele oamenilor, dar și pe Acela

care a înviat și care va veni cu slavă să judece viii și morții. Slujirea preotească în sfânta Liturghie așadar capătă dimensiuni mari. Ea însăși este o lucrare nu omenească, ci una sfântă, iar preotul, ca urmaș al Mîntuitorului, un om sfînt și nu a unui om de rînd, fără nici o investire, nici de la Dumnezeu și nici de la oameni. El aduce pe Dumnezeu printre oameni, și în același timp îi ridică pe oameni, la Dumnezeu, înnoind astfel vechea legătură a Raiului și restabilind din nou chipul lui Dumnezeu în oameni.

Sfînta Liturghie este o jertfă permanentă pentru toți credincioșii, nelăsînd pe nimeni în afara de mîntuire.

Sufletul este viu, s-a zis în Evanghelie pentru că Dumnezeu este Dumnezeul celor vii, nu al celor morți și de aceea Hristos se jertfește în timpul sfîntei Liturghii și pentru cei adormiți întru nădejdea învierii. Și nădejdea învierii trupurilor este întemeiată pe învierea Domnului, ca și pe credința că trupul și singele Lui s-au jertfit : «Pentru voi și pentru mulți alții». De aceea și mărturisim în simbolul credinței noastre : «aștept învierea morților și viața veacului ce va să vie». Cum putem să credem și să mărturisim acest lucru, dacă nu credem că primind pe Mîntuitorul euharistic, noi așteptăm minunea învierii trupurilor noastre și a celor adormiți, care și ei prin sfînta împărtașanie s-au făcut una cu El.

Iată de ce sfînta Liturghie pe temeiul acestui adevăr dogmatic, ca și pe porunca iubirii creștine, de a ne ruga unii pentru alții, pomenește atît pe cei vii cît și pe cei morți.

Legate de Dumnezeu, atît în viață, cît și după moarte, și sufletele celor adormiți simt dorul după mîntuire (Luca 16, 24—25); omul nu poate trăi fără Dumnezeu iar sfînta Liturghie răspunde acestui dor și dăruiește creștinilor comuniunea cu Dumnezeu.

Însuși Mîntuitorul o spune : «Cel ce mănîncă trupul Meu și bea singele Meu, va avea viața de veci» (Ioan 6, 52—54).

Creștinii nu pot rămîne, prin urmare, în afara acestei făgăduințe, fără pericolul pierderii sufletului. «Rămîneți în Mine», a zis Mîntuitorul, «dacă vreți să aduceți roade» (Ioan XV, 4). Și după cum ochiul nu poate vedea fără lumină, tot așa sufletul nu poate avea viața cea adevărată fără Hristos.

Sfînta Liturghie, ușurează comuniunea cu Hristos, dăruindu-L nouă prin sfînta Euharistie.

Plin de pioșenie și de adîncă dragoste, față de acest act de cerească dăruire, Tomas de Kempes, mărturisea în minunata sa carte «Urmarea lui Hristos» ; «Plin de încredere în bunătatea și în mare mila Ta, mă apropii de tine Doamne. Bolnav, vin către Mîntuitorul meu ; istovit de foame și de sete, vin la izvorul vieții.

Sărac, vin la Tine împăratul cerului ; rob, vin la Stăpînul meu, făptură, vin la Cel ce m-a făcut ; deznădăjduit, la dulcele meu Mîngîietor. Nu pentru meritele mele, ci pentru tine pentru bunătatea ta, mi-ai dat să primesc darul pe care binevoiești să mi-l faci. O dulcele și bunule Iisuse, cu cîtă frică, cîtă mulțumire, cîtă laudă neîncetată nu-ți sîntem

noi datori pentru că ne dai să primim sfânt trupul Tău, cel mai presus decît tot ce poate să grăiască limba omenească ! Dar cu ce gînduri, îl voi primi apropiindu-mă de Domnul meu ; ce gînd mai bun și mai mîntuitor pot eu să am decît să mă plec pînă la pămînt înaintea ta și să slăvesc nesfîrșita-ți bunătate pentru mine ? Te binecuvintez, Doamne și te voi lăuda, în vecii vecilor... Tu ești Sfîntul sfinților, și eu sînt păcătosul păcătoșilor, Tu te apleci asupra mea, și eu nu sînt vrednic să-mi ridic ochii asupra Ta. Tu vrei să fii la mine, Tu vrei să stai cu mine, Tu mă chemi la masa Ta, ca să mîncînc o mîncare cerească care nu este alta decît Tu însuși, piinea cea vie care s-a coborît din cer și care dăruiește viață lumii. Iată izvorul dragostei și biruinței milostivirii Tale... Ce mîntuitoare socotință ai avut ca să ne așezi Tainele Tale ! O dulce și prea plăcut ospăț cum Te-ai dat și Te dai hrană pe Tine însuși. Cît sînt de vrednice de admirat lucrurile Tale, Doamne, cît de mare este puterea Ta, cît este de negrăit adevărul Tău ! Bucură-te suflete al meu, și mulțumește lui Dumnezeu, pentru un dar atît de măreț, pentru o mîngîiere atît de dulce».

Prezența la Sfînta Liturghie devine astfel o necesitate. Ea nu este numai treaba preotului și cu atît mai puțin, a cîntărețului, ci este împreună-lucrare a întregii comunități, care trebuie să fie prezentă cu toată inima și cu tot sufletul sfînta Liturghie.

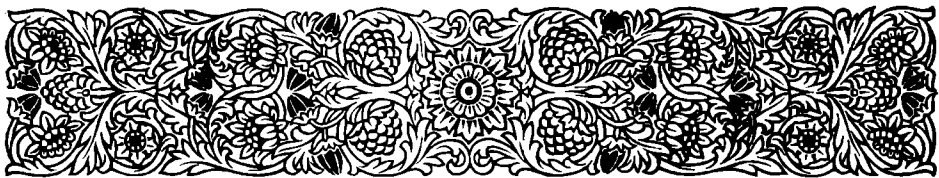
«Ia seama, dar, la picioarele tale, cînd te duci în casa Domnului» (Eclesiast 4, 17) și, «Să știi cum să petreci în casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului celui viu, stîlp și temelie a adevărului» (Timotei 3, 15).

Sfînta Liturghie luminează viața noastră creștină ca un pisc fericit, încununat cu evlavie desăvîrșitei noastre credințe ortodoxe, în prezența de-a pururi a Mîntuitorului în lume, după însăși cuvintele lui : «Iată Eu, cu voi sînt, pînă la sfîrșitul veacului» (Matei 28, 29).

Pr. ION SPIRU

PAGINI ALESE DIN SFINȚII PĂRINȚI

OMILIA ÎNDEMNĂTOARE LA SFÎNTUL BOTEZ¹, de Sfântul VASILE CEL MARE

1. Înțeleptul Solomon, împărțind timpul faptelor făcute de om în viață și hotărînd un timp potrivit pentru fiecare faptă, a spus : «*Pentru toate este timp ; este timp pentru orice lucru ; este timp pentru naștere, este timp pentru moarte*»². Eu, însă, schimbînd puțin hotărîrea înțeleptului Solomon, aş putea spune, rostindu-vă această predică mîntuitoare, că este timp pentru moarte, este timp pentru naștere.

— Care este pricina acestei schimbări ?

— Solomon, vorbind despre cele supuse nașterii și pieirii, a urmat cursul ordinii naturale și a pus nașterea înaintea morții ; că este cu neputință să mori înainte de a te naște. Eu, însă, voind să vorbesc de nașterea cea duhovnicească, am pus moartea înaintea vieții. Că pentru noi morții în trup îi urmează nașterea în duh, după cum spune și Domnul : «*Eu voi ucide și Eu voi face viu*»³. Să omorîm, dar, cugetul trupului, care nu poate să se supună legii lui Dumnezeu, pentru a se naște în noi puternic cugetul duhului, prin care ia naștere viața și pacea. Să ne înmormîntăm cu Hristos, care a murit pentru noi, ca să și înviem împreună cu Cel ce ne-a adus învierea.

Pentru fiecare din faptele din viață este potrivit un anumit timp ; un anumit timp pentru somn, un anumit timp pentru veghe ; un anumit timp pentru război, un anumit timp pentru pace. Dar întreaga viață a omului este timp pentru botez. Nici trupul nu poate trăi fără să respire și nici sufletul nu poate ființa fără să cunoască pe Creatorul său ; că necunoașterea lui Dumnezeu este moartea sufletului. Cel care n-a fost botezat, nu-i luminat ; iar fără lumină nici ochiul nu poate vedea pe cele ale sale, nici sufletul nu poate contempla pe Dumnezeu. Orice timp al vieții este potrivit pentru mîntuirea prin botez : noaptea, ziua, în orice ceas, în orice clipă, chiar cea mai scurtă clipă. Dar cu mult mai

1. MIGNE, *Patrologia greacă*, vol. 31. col. 424—444.

2. *Ecleziast*, 3, 1, 2.

3. *Deuteromon*, 32, 39.

potrivit este timpul înrudit cu semnificația botezului. Și care timp ar fi mai înrudit cu botezul decât ziua Paștelui? Această zi este pomenirea învierii Domnului; iar botezul ne dă puțința învierii. În ziua învierii deci să primim harul învierii. Pentru aceea Biserica cheamă de mult timp cu predică puternică pe fiii ei, ca să nască în această zi pe cei pentru care de mult a simțit durerile nașterii și să guste, după ce i-a înțărcaț de la cuvintele catehezei, hrana tare a dogmelor. Ioan a predicat botezul pocăinței și se ducea la el toată Iudeea. Domnul predică botezul înfierii și care om din cei care-și pun nădejdea în El nu va asculta? Botezul lui Ioan ducea la botez; botezul acesta desăvârșește. Acela era îndepărtare de păcat; acesta unire cu Dumnezeu. Predica lui Ioan era predica unui om și atrăgea pe toți la pocăință. Tu, însă, pregeți, te gîndești, amîni, deși ai fost învățat de profeți: «Spălați-vă, faceți-vă curați»⁴, ai fost sfătuit de Psalmi: «Apropiati-vă de dînsul și luminați-vă»⁵, și s-a binevestit de apostoli: «Pocăiți-vă și fiecare din voi să se boteze în numele Domnului Iisus Hristos spre iertarea păcatelor și veți primi făgăduința Sfîntului Duh»⁶, ești chemat chiar de Domnul, spunîndu-ți: «Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi»⁷, că toate aceste cuvinte au fost citite astăzi.

Din copilărie ai fost catehizat, și încă nu îmbrățișezi adevărul? Ai învățat mereu și n-ai ajuns încă să știi? Toată viața ta ai ispitit și ai iscodit pînă la bătrînețe. Cînd ai să te creștinezi? Cînd vom cunoaște că ești de-al nostru? Anul trecut așteptai anul acesta; acum iarăși amîni pe la anu! Vezi să nu faci făgăduințe, care să depășească hotarele vieții tale! Nu știi, omule, ce va naște ziua de mîine! Nu făgădui lucruri ce nu sînt în puterea ta! La viață te chemăm, omule! Pentru ce nu răspunzi la chemare? Ești chemat la împărtășirea bunătăților. Pentru ce treci cu vederea darul? Împărăția cerurilor este deschisă. Nemincinos este Cel care te cheamă. Calea este ușoară; nu-i nevoie de timp, de cheltuieli, de oboseală. Pentru ce întîrzi? Pentru ce amîni? Pentru ce te temi de jug, ca o junică nepusă la jug? «Jugul Meu este bun; sarcina ușoară»⁸. Nu strivește grumazul, ci-l slăvește. Că nu pune cu sila jugul în jurul gîtului, ci cere voință liberă de la cel care și-l pune. Vezi că Domnul învinuiește pe Efraim ca pe o junică înfuriată, pentru că rătăcește pe unde nu trebuie, disprețuind jugul legii⁹. Supune-ți grumazul tău neîmblînzit! Pune pe grumazul tău jugul lui Hristos, pentru ca nu cumva, aruncînd jugul sau trăind după capul tău, să cazi ușor pradă fiarelor.

2. «Gustați și vedeți că bun este Domnul»¹⁰. Cum să spun celor neștiutori că mîerea este dulce? «Gustați și vedeți». Încercarea te lămurăște mai bine decât orice cuvînt. Iudeul nu amîna tăierea împrejur din pricina amenințării: «Orice suflet, care nu se va tăia împrejur în ziua a opta, va fi nimicit din poporul lui»¹¹ tu, însă, amîni tăierea îm-

4. Isaia, 1, 16.

5. Psalmi, 33, 5.

6. Faptele Apostolilor, 2, 38.

7. Matei, 11, 28.

8. Matei, 11, 30.

9. Osea, 4, 17, 18.

10. Psalmi, 33, 8.

11. Facere, 17, 14.

prejur cea nefăcută de mină omenească, care se săvârșește în botez prin desbrăcarea poftelor trupului¹², deși auzi pe Însuși Domnul spunînd : «*Amin, Amin, spun vouă, dacă nu se va naște cineva din apă și din duh nu va intra întru împărăția lui Dumnezeu*»¹³. Dincolo, durere și rană ; aici rouă sufletului și vindecare rănii inimii. Te închini Celui care a murit pentru tine ? Primește atunci ca să și fii îngropat împreună cu El prin botez !¹⁴. Cum vei fi părtaș învierii Lui, dacă nu odrăsești împreună cu El prin asemănarea morții Lui ?¹⁵ Israel cel de demult a fost botezat de Moisi în nor și în mare¹⁶, dîndu-ți simboalele botezului și arătîndu-ți adevărul, care avea să fie arătat în vremile din urmă ; tu, însă, fugi de botezului, care n-a fost închipuit în mare, ci săvîrșit în adevăr, care n-a fost în nor, ci în Duhul, care n-a fost săvîrșit în Moisi, om ca și noi, ci în Hristos, care l-a făcut pe Moisi. Israel, dacă n-ar fi trecut marea, n-ar fi scăpat de Faraon ; și tu, dacă nu treci prin apă, n-ai să scapi de amara tiranie a diavolului. Dacă Israel n-ar fi fost botezat în chip simbolic, n-ar fi băut din piatra cea duhovnicească ; nici tu, dacă n-ai să fii botezat în chip adevărat, nu ți se va da băutura cea adevărată. După botez Israel a mîncat pîinea îngerilor¹⁷ ; tu, însă, cum vei mîncă pîinea cea vie¹⁸, dacă nu vei primi mai întîi botezul ? Prin botez a intrat Israel în pămîntul făgăduinței. Tu, însă, cum ai să te reîntorci în paradis, fără să fii pecetluit prin botez ? Sau nu știi că sabie de foc a fost așezată ca să păzească drumul pomului vieții¹⁹ ; sabie înfricoșătoare și arzătoare pentru cei necredincioși, iar pentru cei credincioși prietenoasă și cu dulce strălucire. Stăpînul a făcut să se învîrte sabia aceea²⁰ ; cînd vede un credincios, se dă la o parte ; dar cînd vede pe unul nepecetluit prin botez, tăișul sabiei îl întîmpină.

3. Ilie nu s-a spăimîntat cînd a venit la el căruța cea de foc și cai de foc ci în dorința de a se ridica la înălțime, a cutezat săvîrșirea unei fapte înfricoșătoare ; și cel care trăia încă în trup s-a suit cu o bucurie nespus de mare în căruța aceea cuprinsă de flăcări²¹. Tu, însă, n-ai să te urci la cer într-o căruță de foc, ci ai să te sui la cer prin apă și prin Duh și nu alergi cînd te cheamă ? Ilie a arătat puterea botezului pe altarul arderilor de tot, arzînd complet jertfa, nu cu foc, ci cu apă. Și se știe doar că natura focului este potrivnică apei ; totuși, cînd apa a fost vărsată atunci de trei ori în chip tainic peste altar, apa a ajuns foc și a ațîțat flacăra ca untdelemnul. «*Ilie a spus : «Aduceți vase cu apă și vărsați-le peste jertfă și peste lemne» ; și a spus : «Turnați a doua oară !» ; și au turnat a doua oară ; a mai spus : «Turnați a treia oară !» ; și au turnat a treia oară*»²². Scriptura a arătat cu asta că cel care se botează se unește prin botez strîns cu Dumnezeu și că prin credința în Treime strălucește în sufletele celor care se botează lumină curată și cerească.

12. Coloseni, 2, 11.

13. Ioan, 3, 5.

14. Coloseni, 2, 12.

15. Romani, 6, 5.

16. I Corinteni, 10, 2.

17. Psalmi, 77, 29.

18. Ioan, 6, 51.

19. Facere, 3, 24.

20. Facere, 3, 24.

21. IV Împărați, 2, 12.

22. III Împărați, 18, 34.

De-aș împărți în biserică aur, nu mi-ai spune : «Voi veni mine și îmi vei da mine !», ci te-ai grăbi să ceri, ca să împartă aurul îndată și te-ai supăra dacă aș amîna pe altă dată împărțirea. Dar pentru că marile dăruitor nu-ți oferă un metal care-ți ia ochii, ci curățenia sufletului, pretextezi, înșiri scuze, ca și cum ar trebui să fugi de darul ce ți se oferă. O, minune ! Te înnoiești, fără să fii topit ; ești plăsmuit din nou, fără să fii strivit, ești vindecat, fără să suferi dureri și totuși nu te gîndești ce har ți se dă ! Dacă ai fi rob la oameni și s-ar prescri libertatea pentru robii, n-ai alerga în ziua hotărîtă tocmind avocați și rugînd pe judecători, ca prin orice mijloc să capeți libertatea ? N-ai îndura și palme și cele mai mari lovituri ce se dau robilor, numai ca să scapi de sclavie ? Dar pentru că nu ești rob oamenilor, ci păcatului, predicatorul te cheamă la libertate, ca să te slobozească de robie, să te facă cetățean cu îngerii și, adoptîndu-te prin har, să te arate fiu al lui Dumnezeu și moștenitor al bunătăților lui Hristos, spui că n-a venit încă vremea ca să primești aceste daruri ! O, piedici viclene ! O, îndeletnicire rușinoasă și fără de sfîrșit ! Pînă cînd cu plăcerile ? Pînă cînd cu desfătările ? Am trăit destulă vreme pentru lume, să trăim deci și pentru noi înșine ! Ce lucru este egal în valoare cu sufletul nostru ? Ce este deopotrivă cu împărăția cerurilor ? Care sfătuitor îți este mai vrednic de credință decît Dumnezeu ? Cine este mai înțelept decît înțeleptul Dumnezeu sau cine ne este mai de folos decît bunul Dumnezeu ? Cine este mai apropiat de noi decît Cel care ne-a făcut ? Nici Eva n-a avut vreun folos, dînd crezare mai mult sfatului șarpelui decît sfatului lui Dumnezeu. Cît de nesăbuite sînt cuvintele pe care le rostești ! «N-am timp să mă fac sănătos ! Să nu-mi arăți încă lumina ! Să nu mă unești încă cu Împăratul !» Nu spui deschis cuvintele acestea ? Dar, mai bine spus, rostești cuvinte mal nesocotite ca acestea ! Dacă ai avea de plătit impozite și s-ar vesti că sînt iertate datoriile datornicilor, iar apoi ar încerca cineva să lucreze spre paguba ta ca să nu capeți această scutire, nu te-ai revolta și n-ai striga că ai fost jefuit de partea ce ți se cuvenea datorită scutirii generale ? Dar cînd ți-au fost propoveduite mai dinainte nu numai iertarea datoriilor trecute, ci și daruri viitoare, cînd îți faci singur nedreptate, fără ca dușmanii tăi să se pornească împotriva ta, socotești oare că te sfătuești cum trebuie și gîndești spre folosul tău însuși, cînd nu primești iertare, ci cauți să mori plin de datorii ? Mai cunoaște și aceasta că, cel care era dator cu zece mii de talanți ar fi dobîndit iertare dacă nu-și reinnoia datoria sa prin neomenia arătată semenului său²³. Trebuie să ne ferim să nu pățim la fel ; și ca să ne rămînă neluat de la noi darul botezului să iertăm, după ce am primit harul, pe cei ce ne-au greșit.

4. Intră în vistieria sufletului tău și adu-ți aminte de cele ce ai săvîrșit ! Dacă ai multe păcate, mulțimea lor să nu te deznădăjduiască, «că unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul»²⁴, dacă primești harul ; că celui ce datorează mult, mult i se și iartă, ca să iubească mai mult. Dar dacă păcatele tale sînt mici și neînsemnate și nu sînt păcate de

23. *Matei*, 18, 23—34.24. *Romani*, 5, 20.

moarte²⁵, pentru ce te neliniștește viitorul, cînd n-ai dus o viață ticăloasă, deși n-ai fost povățuit de lege? Gîndește-te! Sufletul tău stă acum ca într-o balanță, tras într-o parte de îngeri și în alta de demoni. Spre care îți vei înclina inima? Cine va birui în tine? Plăcerea trupului sau sfințenia sufletului? Desfătarea celor prezente sau dorința celor viitoare? Te vor primi îngerii sau te vor ține strîns cei care te stăpînesc acum? În timpul luptei generalii dau soldaților de sub conducerea lor un semn distinctiv, pentru ca ostașii lui să se poată chema ușor unii pe alții și să poată fi o deosebire precisă între ei și dușmani, de s-ar amesteca în învălmășeli. Nimeni nu te va cunoaște de ești de-al nostru sau de-al vrăjmașilor, dacă nu vei arăta prin simboalele tainice înrudirea cu noi, dacă nu va fi însemnată peste tine lumina feței Domnului²⁶. Cum are să-și ceară îngerul dreptul asupra ta? Cum are să te scoată din mîna vrăjmașilor, dacă nu-ți cunoaște pecetea? Cum vei putea spune: «Sînt al lui Dumnezeu», dacă nu porți semnele lui Dumnezeu? Sau ai uitat că îngerul nimicitor a trecut pe lîngă casele care erau pecetluite, iar în cele nepecetluite a omorît pe primii născuți?²⁷. Vistieria nepecetluită este cu ușurință furată de hoți, iar oia fără semn înstrăinată fără de primejdie.

5, Ești tînăr? Întărește-ți tinerețea cu friul botezului! Ai trecut de floarea vîrstei? Nu-ți păgubi strînsura, nu pierde talismanul, nu cugeta despre ceasul al unsprezecelea ca despre ceasul cel dintîi²⁸. Chiar cel care începe viața se cuvine să aibă înaintea ochilor sfîrșitul vieții sale. Dacă un doctor ți-ar făgădui să te facă, prin operații și noi medicamente, tînăr din bătrîn cum ești, n-ai dori oare să vină ziua aceea, în care să te vezi întors în floarea vîrstei? Dar cînd botezul îți făgăduiește să-ți înflorească din nou sufletul tău, pe care tu l-ai învechit, iar din pricina fărădelegilor l-ai îmbătrînit și l-ai murdărit, disprețuiești pe binefăcător și nu alergi la făgăduință! Nu dorești să vezi cît e de mare minunea făgăduinței? Nu dorești să vezi cum se naște din nou fără de mamă omul, cum omul cel învechit și stricat de poftele înșelăciunii²⁹ ajunge iarăși plin de viață, întinereste și se reîntoarce la adevărata floare a tinereții? Botezul este răscumpărare pentru cei robiți, iertare greșalelor, moarte păcatului, renaștere sufletului, haină luminoasă, pecete neatacată, căruță către cer, pricinuitoare a împărăției cerurilor, harul înfierii. Pui, nenorocitele, plăcerea mai presus de niște bunătăți atît de mari și atît de prețioase? Îți înțeleg amînarea chiar dacă ți-o ascuzi prin cuvinte! Faptele o strigă, chiar dacă o taci cu glasul! «Lasă-mă, îmi spui, să-mi bucur trupul cu desfătarea celor rușinoase, să mă tăvălesc în mocirla plăcerilor, să-mi murdăresc mîinile cu sînge, să răpesc bunurile străine, să umblu cu viclenie, să jur strîmb, să mint și voi primi botezul, cînd voi termina cu răutățile!». Dacă păcatul este un lucru bun, păstrează-l pînă la sfîrșit! Dar dacă e păgubitor pentru cel care-l săvîrșește, pentru ce stărui în cele ce te pierd? Nici un om care caută să dea afară din stomacul său amărăciunea fierii nu și-o mărește

25. *I Ioan*, 5, 17.26. *Psalmi*, 4, 6.27. *Ieșire*, 12, 23.28. *Matei*, 20, 12.29. *Efesenii*, 4, 22.

cu mîncăruri multe și vătămătoare. Se cuvine ca trupul să scape de durerile care-l supără și nu să-și facă boala mai mare decît poate suferi. Corabia stă pe linia de plutire pînă la o anumită încărcătură de mărfuri ; la o greutate mai mare se scufundă. Teme-te ca și tu să nu pățești la fel ; și făcînd păcate mai mari decît iertarea să nu naufragiezi înainte de a ajunge în porturile pe care le nădăjduiești. Dumnezeu nu-ți vede oare faptele sau nu știe El gîndurile tale sau crezi că lucrarea împreună cu tine la fărădelegi ? «Gîndit-ai nelegiuire, spune Scriptura, că voi fi asemenea ție»³⁰. Tu, cînd vrei să legi prietenie cu un muritor, ți-l atragi prin facere de bine, spunînd și făcînd acele lucruri, care știi că-i fac plăcere ; cînd, însă, e vorba să te împrietenești cu Dumnezeu și nădăjduiești să fii primit ca fiu, dar săvîrșești cele protivnice lui Dumnezeu, iar prin călcarea legii Îl necinstești, nădăjduiești oare să ți-L faci prieten tocmai prin acelea prin care mai ales Îl superi ? Vezi ca nu cumva în nădejdea răscumpărării, adunîndu-ți mulțime de răutăți, să-ți înmulțești păcatul și să pierzi iertarea ! «Dumnezeu nu se lasă batjocorit !»³¹. Nu te tîrgui cu harul ! Să nu spui : «Bună este legea, dar mai plăcut păcatul !» Plăcerea este o undiță a diavolului, care te trage spre pieire. Plăcerea este mama păcatului, iar păcatul este boldul morții. Plăcerea hrănește viermele cel veșnic, care la început încintă pe cel care se desfătează, dar mai pe urmă plăcerile ajung mai amare decît fierea. Nimic altceva nu strigă amînarea botezului decît un gînd ca acesta : «Să domnească mai întîi păcatul în mine, apoi, cîndva, va domni și Domnul ! Să fac mădularele mele arme ale nedreptății întru fărădelege³², apoi, cîndva voi face din ele și arme ale dreptății întru Dumnezeu !». Tot așa și-a adus jertfele și Cain ; cele mai bune pentru desfătarea lui, cele proaste pentru Ziditorul, pentru Dumnezeu Cel ce i le-a dăruit Cînd ești puternic să săvîrșești orice faptă, îți cheltuiești tine-rețea în păcate ; iar cînd mădularele îți sînt obosele le oferi lui Dumnezeu, cînd nu mai sînt bune de nimic, cînd au nevoie de odihnă, pentru că și-au pierdut puterea, din pricină că bătrînețea le-a slăbit. La bătrînețe, castitatea nu mai este castitate, ci neputință ; că n-ai putere să te desfrînezi. Mortul nu se încununează. Nimenea nu-i drept, cînd n-are puterea să mai facă răul. Atîta vreme cît ești în putere, stăpînește păcatul cu ajutorul rațiunii. Virtutea stă în abaterea de la rău și în săvîrșirea binelui. Neputința de a face răul nu este vrednică prin ea însăși nici de laudă, nici de pedeapsă. Dacă te lași de păcate din pricina vîrstei, atunci lauda se cuvine slăbiciunii trupului și nu ție ! Lăudăm pe cei care sînt buni datorită voinței lor și nu pe cei împiedicați a săvîrși răul, din o silnicie oarecare. Cine oare ți-a fixat hotarul vieții ? Cine ți-a hotărît că ai să ajungi la adînci bătrînețe ? Cine-ți poate da o garanție vrednică de credință de cele ce vor fi ? Nu vezi că sînt răpiți din viață prunci, că se prăpădesc oameni în puterea vîrstei ? Viața nu are un termen mai dinainte hotărît, pentru ce aștepti ca botezul să-ți fie darul îmbolnăvirii tale, atunci cînd nu vei mai putea rosti cuvinte mîntuitoare, cînd poate nici nu vei avea putința să mai auzi limpede,

30. *Psalmi*, 49, 22.31. *Galateni*, 6, 7.32. *Romani*, 6, 13.

că boala e cuibărită în capul tău, cînd nu vei putea să ridici mîinile la cer, să te ții pe picioare, să îngenunchezi la rugăciune, să fii învățat cum trebuie, să te mărturisești după rînduială, să te unești cu Dumnezeu și să te lepezi de dușman! Se poate ca nici să nu poți urmări cu mintea limpede slujba botezului, să nu-ți mai dai seama de cele ce se petrec cu tine, să nu-ți dai seama dacă ai simțit harul sau dacă ai primit fără simțire cele săvîrșite. Dar cînd ai primit cu mintea limpede harul, atunci ai talantul și nu pui la îndoială cele săvîrșite.

6. Fă ce a făcut eunucul³³! Eunucul a găsit pe catehet și n-a disprețuit învățătura, ci, bogatul a poftit pe sărac să se urce în căruță, cel falnic pe mîndru pe omul simplu și nebăgat în seamă; a fost învățat Evanghelia împărăției, a primit în inimă credința, dar n-a amînat pecetea Duhului; iar cînd a întilnit apă, a zis: «Iată apă!» — cuvînt izvorît din o mare bucurie sufletească —. Iată ce căutăm! Ce mă împiedică ca să mă botez?»³⁴. Unde voința este gata, nu este nici o piedică. Dumnezeu, Cel ce ne cheamă, este iubitor de oameni, slujitorul Lui la îndemînă, iar harul din belșug. Bunavoință să fie și nici o piedică nu va mai fi! Unul singur este cel care pune piedici! Acela care ne astupă căile mîntuirii! Pe acela să-l biruim cu priceperea. Acela ne face să pregetăm; noi, însă, să ne sculăm la lucru! Acela înșeală inimile noastre cu făgăduințe deșarte; noi, însă, să cunoaștem gîndurile lui. Oare nu ne spune el să facem azi păcatul și nu ne convinge să lăsăm pentru mine fapta bună? De aceea Domnul, nimicînd sfaturile lui cele viclene, spune: «*Astăzi dacă veți auzi glasul Meu*»³⁵. Acela spune: «*Astăzi pentru mine, mine pentru Domnul!*» Domnul strigă dimpotrivă: «*Astăzi ascultați glasul Meu!*» Uită-te bine la dușman! Nu îndrăznește să sfătuiască să ne depărtăm cu totul de Dumnezeu (știe că este greu creștinilor să audă acest sfat), ci prin meșteșugiri înșelătoare își urmărește cu plan scopul. «*Este iscusit în a face răul*»³⁶. Știe că noi oamenii căutăm să trăim timpul de acum și că orice faptă a noastră o facem pentru acest timp. Acela ne fură prin meșteșugirile sale ziua de astăzi și ne lasă nădejile pe ziua de mine. Apoi cînd vine ziua de mine, vine iarăși vicleanul împărțitor al zilelor noastre și pretinde din nou pentru el ziua de astăzi, iar pentru Domnul pe aceea de mine. Și, tot așa prin dorința noastră de plăceri ne fură prezentul, și lasă viitorul în nădejdi, făcîndu-ne să ne pierdem pe nesimțite viața.

7. Am văzut o dată o viclenie ca aceasta la o pasăre isteată. Pentru că puii ei, din pricina slăbiciunii lor, erau o pradă ușoară vîntătorilor, se dădea pe sine ca o pradă gata de prins, dar îndată fugea din mîinile vîntătorilor; și făcea în așa fel încît nici nu putea fi prinsă de vîntători, dar nici nu-i făcea să-și piardă nădejdea prinderii ei, ci ținîndu-i în diferite chipuri pe vîntători cu nădejdea prinderii, le dădea prilejul puilor să scape; apoi în urmă zbura și ea. Teme-te să nu pătești și tu la fel ca vîntătorii; în nădejdea dobîndirii celor nesigure, să-ți scape din mîini cele sigure. Vino, dar, la mine! Mută-te cu totul la Domnul! Dă-ți

33. *Faptele Apostolilor*, 8, 27—39.34. *Faptele Apostolilor*, 8, 36.35. *Psalmi*, 94, 8.36. *Ieremia*, 4, 22.

numele tău ! Înscric-te în Biserică ! Ostașul este numărat în matricolele oștirii ; atletul, înscris printre concurenți, ia parte la întreceri ; omul de rînd, înscris printre cetățeni, este numărat între membrii cetății. Ești supus tuturor acestor îndatoriri, ca ostaș al lui Hristos, ca atlet al bunei credințe, ca cetățean al cerurilor. Înscric-te în această carte, ca să fii scris în cea de sus. Învață și învață-te viețuirea evanghelică : atenție deosebită ochilor, înfrînare limbii, înrobire trupului, gînd smerit, curățenie minții, stingere miniei. Dacă te silește cineva să faci ceva, fă mai mult decît îți cere ³⁷ ; dacă cineva îți ia ceva, nu te judeca cu el ³⁸ ; dacă te urăște cineva, iubește-l ³⁹ ; dacă ești persecutat, rabdă ⁴⁰ ; dacă ești hulit, roagă-te pentru hulitor ⁴¹. Fii mort pentru păcat ⁴² ; răstignește-te împreună cu Hristos ; mută-ți toată dragostea spre Domnul.

— Acestea, însă, sînt anevoioase !

— Dar care faptă din cele bune este ușoară ? Cine a dobîndit victorii dormind ? Care petrecăreț și iubitor de plăceri s-a împodobit cu cununile răbdării ? Nimeni n-a luat premiul, dacă n-a alergat. Ostenele dau naștere slavei ; oboselile prilejuiesc cununi. «*Prin multe necazuri se cuvine să intrăm în împărăția cerurilor*» ⁴³ ; o spun și eu ; dar pe aceste necazuri le primește fericirea aceea din împărăția cerurilor, pe cînd ostenele pentru păcat le așteaptă durerea și tristețea iadului. Omul care privește cu deosebită luare aminte își dă seama, că nici faptele diavolului nu se săvîrșesc fără osteneală de lucrătorii nelegiurii. Ce fel sînt sudorile castității ? Dar cel care trăiește în desfrînare este cu totul nădușit, că plăcerea îl topește. Slăbește oare înfrînarea atît de mult trupul, cît îl strică neînfrînarea ticăloasă și nestăpînită ? Da, anevoioase sînt nopțile nedormite ale celor care priveghează în rugăciuni, dar cu mult mai anevoioase ale celor care stau de veghe pentru săvîrșirea răutăților ! Că teama de a fi prins asupra faptului și ghimpele, care însoțește totdeauna plăcerea, alungă desăvîrșit orice liniște. Dar dacă tot fugind de calea cea strîmtă, care duce la mîntuire, mergi pe calea cea largă a păcatului, mă tem ca nu cumva călătorind pe calea cea lată să nu ajungi pînă la sfîrșit într-o casă de oaspeți pe măsura ei.

— Dar vistieria virtuții e greu de păzit !

— Pentru asta priveghează, frate ! Dacă vrei, ai ajutoare : rugăciunea, care te păzește noaptea, postul, care-ți păzește casa, cîntarea de psalmi, care-ți desfătează sufletul. Ia-le pe acestea în ajutorul tău ! Ele sã stea de veghe cu tine noaptea, ca să păzească odoarele vistieriei tale ! Spune-mi, ce-i mai bine : să fim bogați și să ne neliniștim cu paza odoarelor sau dintru început să nu avem ce să păzim ? Nimeni nu aruncă bunătățile de teama pierderii lor. Că nimic din cele omenești n-ar mai exista, dacă ne-am gîndi că am putea pierde din lucrurile pentru care ne sîrguim. Lîngă lucrarea pămîntului stă nerodirea lui, lîngă neputătoarea pe mare naufragiile, lîngă căsătorie văduvia, lîngă nașterea de copii lipsa de copii. Și totuși ne apucăm de lucru și întemeiați pe mai bune

37. Matei, 5, 41.

38. Matei, 5, 40.

39. Matei, 5, 44.

40. I Corinteni, 4, 12.

41. Matei, 5, 44.

42. Romani, 6, 2.

43. Faptele Apostolilor, 14, 21.

nădejdi, lăsăm pe seama lui Dumnezeu, Cel care ne rânduiește viața, împlinirea celor ce nădăjduim. Tu, cu cuvîntul, ridici în slăvi sfințenia botezului ; cu fapta, însă, îți petreci timpul cu fapte vrednice de osîndă. Vezi ca nu cumva să te căiești de relele tale sfaturi, atunci cînd nu-ți va mai fi de folos căința ! Pilda fecioarelor să te înțeleptească ! ⁴⁴ Acelea n-au avut undelemn în vasele lor ; atunci au văzut că le lipsea ce le era de trebuință, cînd trebuia să intre la nuntă odată cu mirele. De aceea Sfînta Scriptură le-a numit nebune, pentru că cheltuindu-și timpul sorocit folosirii undelemnului cu umbletul pentru găsirea undelemnului, n-au băgat de seamă că s-au îndepărtat pe ele înșile de bucuria mirelui. Să nu dea Dumnezeu ca și tu, amîinînd din an în an, din lună în lună și din zi în zi de a-ți lua undelemn, hrana luminii, să vină peste tine ziua, pe care n-o aștepti, cînd nu vei mai putea deloc să-ți prelungești viața, ziua, în care de jur împrejurul tău nu vor fi decît neliniște și durere fără mîngîiere, cînd deznădăjduiți vor fi doctorii și deznădăjduite și rudele tale, cînd vei fi înăbușit de răsuflare uscată și grea și cînd fierbințeala puternică va arde și va topi cele dinăuntru tău. Atunci vei ofta din adîncul inimii, dar nu vei găsi pe nimeni care să ia parte la durerea ta ; vei rosti cuvinte slabe și abia auzite, dar nimeni nu te va auzi ; orice cuvînt rostit de tine va fi nebăgat în seamă, socotit o aiureală. Cine-ți va da atunci botezul ? Cine-și va aminti de tine, care ești năucit de boală ? Cunoscuții vor fi triști, străinii nici nu vor căuta la boala ta, iar prietenul va pregeta să-ți aducă aminte de botezul tău, ca să nu facă turburare : dacă doctorul se înșeală, dacă tu, din dragostea firească de viață, nu ți-ai pierdut nădejdea ? Noaptea e în jurul tău și nu-i nimeni care să te ajute. Cel care te poate boteza nu-i lîngă tine. Moarța îți stă aproape, iar cei care o aduc se grăbesc. Cine să te răpească din mîinile lor ? Dumnezeu, Care a fost disprețuit ? El, da, te va auzi atunci, că și tu îl auzi acum ! Îți va mai da oare răgaz ? Că bine ai folosit răgazul, pe care ți l-a dat !

8. «Nimeni să nu te înșele cu vorbe deșarte !» ⁴⁵. Că pe neașteptate va veni peste tine pieirea ⁴⁶, iar prăpădul se va năpusti asupra ta ca o furtună. Înger întunecat va veni să te ducă cu sila și să tîrască sufletul tău legat cu păcatele, întors neconținut spre cele de aici, gemînd fără să poată da drumul la strigăte, că i s-a luat organul cu care plîngea. O, cît de multe vei sfîșia ! Cît vei suspina ! În zadar te vei căi de sfaturile ce ți le-ai dat, cînd vei vedea veselia dreptilor la strălucită împărțire a darurilor și tristețea păcătoșilor în întunericul cel mai din adînc. Cea vei spune atunci, în durerea inimii tale ? «Vai mie, că n-am aruncat povara aceasta grea a păcatului, care era atît de ușor de dat jos, ci am atras asupra mea șirul acestor răutăți ! Vai mie, că nu mi-am spălat petele, ci sînt înfierat cu păcatele ! Acum aș fi cu îngerii ! Acum m-aș desfăta cu bunătățile cerești ! O, viclene sfătuirii ! Din pricina unei desfătări trecătoare a păcatului mă chinui veșnic ! Din pricina plăcerii

44. Matei, 25, 1—13.

45. Eliseni, 5, 6.

46. I Tesaloniceni, 5, 3.

trupului, sînt dat focului! Judecata lui Dumnezeu e dreaptă! Eram chemat și nu ascultam! Eram învățat și nu luam aminte! Mi se aduceau mărturii și rîdeam de ele!».

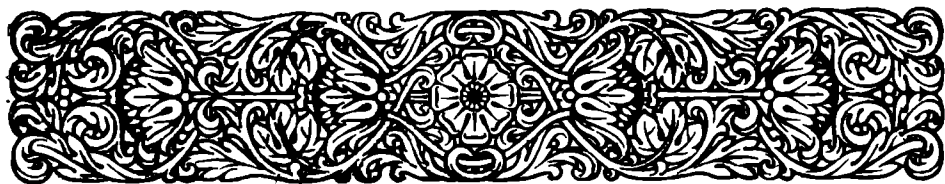
Aceste și astfel de cuvinte vei spune, plîngîndu-te, dacă vei tot amîna mereu botezul. Omule, sau teme-te de gheenă sau ciștigă împărăția! Nu disprețui chemarea! Să nu spui: *Rogu-te, să mă ierți!*⁴⁷ pentru cutare și cutare pricină!». Nici o pricină nu-i îndestulătoare pentru iertare. Îmi vine să lăcrimez cînd mă gîndesc că dorești mai mult faptele rușinoase decît marea slavă a lui Dumnezeu și, fiind strins lipit de păcat din pricina plăcerii desfrînării, te depărtezi singur de bunătățile făgăduite, ca să nu vezi bunătățile Ierusalimului celui ceresc⁴⁸. Acolo este mulțimea cea mare a ingerilor, adunarea celor întîii născuți, tronurile apostolilor, scaunele întîistătătoare ale profeților, sceptrele patriarhilor, cununile mucenicilor, laudele dreptilor. Dorește să fii numărat împreună cu aceia, botezîndu-te și sfințindu-te potrivit darului lui Hristos, că Lui se cuvine slava și stăpînirea în vecii vecilor, Amin.

Traducere de Pr. prof. DUMITRU FECIORU

47. Luca, 14, 18.

48. Psalmi, 127, 6.

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

FAPTE ȘI ACȚIUNI ÎN SLUJBA PATRIEI ȘI A PĂCII (martie — aprilie)

„Nicolae Ceaușescu — o viață consacrată păcii“

Sub acest titlu inserăm câteva informații apărute în presa românească din luna martie, în legătură cu unele articole apărute în presa greacă, indiană și italiană, care vorbesc despre prestigiul pe care îl are în lumea întreagă Președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, a cărui activitate pusă în slujba țării sale dar și a păcii și buneii înțelegeri între popoare, se bucură de o înaltă prețuire.

Cotidianul atenian «Kathimerini» a publicat, însoțit de o fotografie a domnului Nicolae Ceaușescu, un amplu articol sub titlul «Președintele Nicolae Ceaușescu: Balcanii trebuie să devină o zonă a păcii», consacrat eforturilor neobosite ale șefului statului român de edificare, în Balcani, a unor relații de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare. «În repetate rânduri — se subliniază în articol — Președintele României, Nicolae Ceaușescu, s-a aflat în centrul atenției presei internaționale, iar punctele de vedere și aprecierile exprimate în diferite cuvântări rostite în cursul anului trecut au fost difuzate de numeroase agenții de presă internaționale». În conținutul articolului prezintă poziția țării noastre într-o serie de probleme de politică externă, așa cum au fost ele exprimate de Președintele Republicii: încetarea cursei înarmărilor și adoptarea de măsuri concrete de dezarmare, propunerile făcute de țara noastră cu prilejul sesiunii speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării etc. «În cuvântările sale mai recente — se spune în articol — președintele României a subliniat că țara sa este hotărâtă să întrețină relații bune cu toate țările balcanice, cu toate statele europene. Aceasta se înscrie în politica mai largă a României de colaborare cu toate țările, indiferent de sistemul social-politic».

De asemenea, ziarul «Exormisi», care apare tot în Grecia, a publicat în pagina externă un articol în care subliniază că «Președintele României, Nicolae Ceaușescu, referindu-se la problemele internaționale, acordă o atenție aparte necesității încetării cursei înarmărilor și adoptării de măsuri concrete de dezarmare. Ziarul reia ample citate din interviurile acordate în ultima perioadă de șeful statului român, referitoare la Balcani și la problema cipriotă.

*

Sub titlul «Gîndirea social-politică și economică a președintelui României, Nicolae Ceaușescu promotor de seamă al teoriei științifice», revista indiană de politică internațională «Sociolook» consacră în ultimul său număr un amplu articol Președintelui României. Reliefind coordonatele gîndirii social-politice a domnului Nicolae Ceaușescu, fundamentarea științifică a politicii noastre interne, autorul articolului spune, printre altele: «Nicolae Ceaușescu acordă un rol major participării mai active și mai eficiente a țării sale la diviziunea internațională a muncii, la fluxul mondial de valori. În opinia sa, diviziunea internațională a muncii este total opusă ideii de împărțire a lumii în bogați și săraci, în țări industriale avansate și țări agrare înapoiate. Ea trebuie să contribuie la progresul tuturor țărilor, la lichidarea decalajelor dintre nivelele lor de dezvoltare».

În încheierea articolului se subliniază că «indiferent de unghiul de vedere din care este analizată gîndirea social-politică și economică a președintelui Nicolae Ceaușescu, aceasta reliefează cu pregnanță grija față de om — preocuparea constantă pentru bunăstarea generală și afirmarea deplină a personalității umane».

*

După cum se știe, la sfîrșitul anului trecut, publicația italiană «Corriere Africano» a decernat Președintelui Nicolae Ceaușescu premiul «Simba» pentru pace pe anul 1978. Primul număr din acest an al publicației este consacrat evenimentului decernării premiului. Într-un amplu grupaj, ilustrat cu numeroase fotografii, publicația «Corriere Africano» scoate în evidență semnificația politică a acestui eveniment de răsunset internațional, relevînd prestigiul deosebit, prețuirea și considerația profundă de care se bucură în lume opera și personalitatea președintelui Nicolae Ceaușescu. Relevîndu-se că decernarea premiului «Simba» reprezintă «încă o înaltă recunoaștere, care se adaugă multor altor omagii din toate colțurile lumii aduse președintelui Nicolae Ceaușescu, «revista publică articolul intitulat «Nicolae Ceaușescu — o viață consacrată păcii», semnat de Antonio Acone, directorul publicației.

«Premiul «Simba» pentru pace a fost atribuit în unanimitate președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, pentru îndelungata și constanta sa operă în favoarea păcii în lume și îndeosebi în favoarea țărilor africane — scrie autorul. Popoarele africane în impetuosul, dar adesea durerosul lor marș spre eliberarea de funestele consecințe ale colonialismului, au ajuns la convingerea că pot conta pe solidaritatea promptă și frățească a unora dintre cei mai prestigioși lideri politici din lume. Printre aceștia se numără Nicolae Ceaușescu».

De asemenea, ziaristul Enrico Merini semnează articolul «Acordarea premiului «Simba» pentru pace lui Nicolae Ceaușescu — înflăcărată manifestare la București a prieteniei afro-româno-italiene».

Sub titlul «Premiul «Simba», simbol al luptei popoarelor Africii pentru eliberare și pentru progres», la loc de frunte este inserat textul integral al cuvîntării rostite de Președintele Nicolae Ceaușescu la ceremonia decernării înaltei distincții.

VIZITA LA NIVEL ÎNALT, ÎN SPIRITUL PĂCII ȘI COLABORĂRII DINTRE STATE ȘI POPOARE

La invitația Președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, și a doamnei Elena Ceaușescu, joi, 8 martie 1979, a sosit în Capitală, într-o vizită ofi-

cială de trei zile în țara noastră, Președintele Republicii Franceze, Valéry Giscard d'Estaing, împreună cu doamna Anne-Aymone Giscard d'Estaing.

Vizita Președintelui Republicii Franceze în România a reprezentat un moment remarcabil în cronica tradiționalelor legături de prietenie dintre popoarele român și francez, legături făurite de-a lungul veacurilor în lupta pentru împlinirea aspirațiilor la libertate, independență și progres social și care în prezent se înscrie și în cronica relațiilor de prietenie, colaborare și slujire a păcii în lume.

Convorbirile dintre cei doi Președinți au prilejuit exprimarea satisfacției că raporturile de colaborare bilaterală dintre cele două țări s-au extins și adâncit în ultimii ani pe tărîm politic, economic, tehnico-științific, cultural și în alte domenii de interes comun. S-a subliniat de asemenea, că rezultatele pozitive de pînă acum asigură premise favorabile pentru dezvoltarea în continuare a bunelor relații româno-franceze pentru a imprima un curs ascendent și rodnic colaborării în producția materială, în domeniul cercetării științifice, al culturii, artei, învățămîntului.

Documentele semnate cu prilejul acestei vizite îndreptățesc aprecierea făcută de cei doi Președinți că recentul dialog româno-francez la cel mai înalt nivel a inaugurat o nouă etapă, de foarte mare importanță, pentru dezvoltarea relațiilor de prietenie și colaborare dintre România și Franța. Subliniind această idee, Președintele Nicolae Ceaușescu, adresîndu-se Președintelui Giscard d'Estaing, arăta: «Într-adevăr, vizita dumneavoastră, convorbirile și înțelegerile la care am ajuns, deschid noi perspective acestei colaborări în toate domeniile. Dacă vizita dumneavoastră se încheie cu rezultate atît de bune, ele se datoresc, desigur, faptului că popoarele noastre nutresc aceleași idealuri de pace, de dreptate și fericire, că sînt ferm atașate principiilor respectării dreptului la independență și suveranitate al fiecărei națiuni. În concretizarea înțelegerilor la care am ajuns, dumneavoastră ați avut, fără îndoială, un rol foarte important. Iată de ce eu aș dori să exprim deplina satisfacție pentru remarcabilul succes al vizitei, pentru înțelegerea la care am ajuns și să dau glas convingerii că tot ce am convenit atît pe plan bilateral cit și în ce privește extinderea conlucrării pe plan internațional se va realiza». La rîndul său, Președintele Franței, Valéry Giscard d'Estaing, a exprimat satisfacția față de rezultatele vizitei, relevînd contribuția Președintelui Nicolae Ceaușescu în încheierea cu succes a convorbirilor: «Vreau să vă mulțumesc pentru perfecta organizare a acestei vizite, pentru atenția și cordialitatea cu care ne-ați înconjurat pe noi personal, precum și delegația noastră. Nu este vorba numai de relațiile dintre un stat și altul, ci de dezvoltarea relațiilor dintre două popoare a căror prietenie este tradițională. Vreau, în sfîrșit, să vă mulțumesc, domnule Președinte, pentru rolul dumneavoastră personal pe care l-ați avut în reuștia acestei vizite. Grație hotărîrilor pe care le-am luat, grație tonului pe care l-ați imprimat discuțiilor noastre, grație atmosferei cordiale în care am discutat, simt că am trecut la o etapă foarte importantă în relațiile dintre țările noastre».

În timpul vizitei în România a Președintelui Franței, au fost perfectate noi înțelegeri de cooperare, fiind semnate noi protocoale privind colaborarea în sectoare economice, cum sînt cele în legătură cu tehnicile audiovizuale, aeronautică, electronică și informatică, industria de autovehicule. Totodată, s-a convenit realizarea în comun a unor acțiuni de cooperare și în alte sectoare care conferă în prezent bune perspective, cum sînt folosirea pașnică a energiei nucleare, siderurgia, telecomunicațiile, utilajul minier, industria alimentară, domeniul bancar și de credit. A fost evidențiată, de asemenea, evoluția pozitivă a schimburilor comerciale româno-franceze.

În același spirit, România și Franța au convenit să promoveze noi forme de cooperare, în special prin crearea de societăți mixte, acest gen de conlucrare fiind prevăzut a se extinde și pe terțe piețe.

Concomitent cu adâncirea conlucrării economice, cele două părți au hotărât să intensifice eforturile lor pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale pe tărîm cultural, științific, tehnic, pentru o mai bună cunoaștere reciprocă a valorilor lor materiale și spirituale.

În cadrul convorbirilor dintre Președinții Nicolae Ceaușescu și Valéry Giscard d'Estaing, un loc important a ocupat și abordarea unor chestiuni ce privesc viața internațională, modalitățile de concretizare a necesității ca relațiile dintre state să se bazeze pe deplina egalitate în drepturi, pe respectul dreptului fiecărui popor de a fi deplin stăpîn pe destinele sale și de a nu se admite nici un amestec în treburile interne ale altor state și națiuni. Cum era și firesc, o atenție specială a fost acordată situației în Europa. Relevînd semnificația istorică a Conferinței general-europene, cele două țări au considerat că procesul declanșat de conferință trebuie să fie dezvoltat și amplificat în afara oricărui spirit de bloc, cu participarea activă, în condiții de egalitate, a fiecărui stat participant la conferință. Afirmînd că întărirea securității pe continent constituie unul din obiectivele esențiale ale politicii lor, România și Franța au subliniat și de această dată, cerința aplicării efective a tuturor prevederilor Actului final, necesitatea adoptării de măsuri privind întărirea păcii, reducerea riscului de confruntări militare, precum și dezarmarea în Europa. România și Franța se pronunță pentru trecerea la măsuri concrete de dezangajare militară și dezarmare. Cele două țări se pronunță, de asemenea, pentru convocarea unei conferințe a tuturor statelor semnatare ale Actului final consacrată dezarmării în Europa.

Recenta întîlnire dintre Președinții României și Franței a prilejuit abordarea și a altor probleme ale vieții internaționale, ca cele legate de lichidarea subdezvoltării pe glob și de înfăptuirea unei noi ordini economice internaționale, de necesitatea creșterii rolului și eficienței O.N.U. în soluționarea problemelor internaționale. Un loc aparte l-au ocupat acele chestiuni ce privesc stările de tensiune din diferite părți ale globului, cei doi Președinți ajungînd la concluzia comună — menționată de altfel și în declarația și Comunicatul dat publicității — că trebuie făcut totul pentru soluționarea tuturor problemelor dintre state prin tratative, pentru renunțarea la forță, la calea militară în rezolvarea diferitelor litigii dintre state, numai o astfel de soluționare fiind atît în interesul popoarelor respective, cît și al celorlalte popoare, al cauzei destinderii, colaborării și păcii internaționale.

*

La invitația Președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, și a primului-ministru al guvernului român, Manea Mănescu, între 18—20 martie 1979, primul ministru al Republicii Elene, Constantin Caramanlis, a făcut o vizită oficială de prietenie în țara noastră.

Președintele Nicolae Ceaușescu a primit pe primul-ministru al Republicii Elene, cu care a avut convorbiri ce s-au desfășurat într-o atmosferă de cordialitate și înțelegere.

Convorbirile s-au referit atît la chestiunile bilaterale, cît și la principalele probleme internaționale.

Referitor la relațiile dintre cele două țări, s-a exprimat deplina satisfacție în legătură cu dezvoltarea multilaterală a raporturilor bilaterale pe baza Declarației:

solemne comune din 27 mai 1975, a principiilor fundamentale de drept internațional și a principiilor și scopurilor Națiunilor Unite. În acest spirit, s-a convenit să se extindă colaborarea în domeniul agriculturii, al transporturilor rutiere. În acest din urmă caz s-a arătat că situarea în aceeași zonă geografică, complementaritatea rețelilor de drumuri pot facilita transporturile de mărfuri românești și grecești înspre Orientul Apropiat și restul Europei. În același timp, convorbirile la nivel înalt au evidențiat extinderea colaborării științifice, culturale și de turism etc.

În abordarea principalelor aspecte ale vieții internaționale, așa cum se subliniază în Comunicatul comun, a fost pusă în evidență convergența sau apropierea punctelor de vedere ale României și Greciei în numeroase probleme cu care este confruntată lumea de azi. Cele două țări acordă o atenție deosebită realizării păcii și destinderii în Europa, eforturilor vizînd aplicarea integrală a prevederilor Actului final de la Helsinki, a continuării procesului inițiat de Conferința pentru securitate și cooperare pe continentul european și, în acest cadru, pregătirii temeinice a reuniunii de la Madrid din anul viitor. Dedicată cauzei întăririi procesului de destindere în Europa, în întreaga lume, România și Grecia au subliniat necesitatea înfăptuirii dezarmării generale și complete, atît în domeniul armelor convenționale cît și al celor nucleare, sub un control internațional strict și eficace.

Un loc deosebit l-au avut în timpul convorbirilor preocupările celor două țări privind relațiile interbalcanice, transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii, bunei vecinătăți, și conlucrării rodnice.

A fost abordată, de asemenea, și problema cipriotă, luîndu-se în considerare amenințarea pe care situația din Cipru o reprezintă pentru pacea și stabilitatea în zonă, subliniindu-se necesitatea unei soluționări foarte juste și durabile care să ducă la asigurarea independenței, integrității teritoriale, suveranității și nealinerii Ciprului.

Au fost abordate, de asemenea, și alte aspecte importante ale vieții internaționale.

Incheiate cu rezultate dintre cele mai rodnice, convorbirile româno-elene vor marca, fără îndoială, un nou și important moment în evoluția ascendentă a relațiilor dintre cele două țări.

*

Noul dialog româno-portughez, din luna martie, la nivelul cel mai înalt, prilejuit de vizita oficială în țara noastră, la invitația Președintelui României, Nicolae Ceaușescu și a Doamnei Elena Ceaușescu, de către Președintele Portugaliei, generalul Antonio Ramalho Eanes, împreună cu Doamna Maria Manuela Ramalho Eanes, s-a înscris, prin rezultatele sale rodnice, ca un moment important în cronica relațiilor de prietenie și colaborare dintre cele două țări și popoare, impulsînd și mai mult extinderea conlucrării, atît pe plan bilateral, cît și internațional.

În cursul prezenței sale la București, precum și a vizitării unor cartiere din Capitală și din județul Prahova, înaltul oaspete s-a bucurat de o primire caldă, ospitalieră.

Convorbirile dintre Președinții Nicolae Ceaușescu și Antonio Ramalho Eanes, desfășurate într-o atmosferă cordială, prietenească și de înțelegere reciprocă, au scos în evidență faptul că conlucrarea bilaterală dintre cele două țări a cunoscut o dezvoltare continuă în ultimii ani, atît pe plan politic, cît și pe plan economic, tehnico-științific, cultural, precum și în alte domenii de interes comun. Totodată, s-a subliniat importanța Tratatului de prietenie și cooperare între cele două țări în care și-au găsit con-

firmare rodnică a principiilor depline egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității internaționale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, — principii care au fost așezate și la temelia relațiilor dintre România și Portugalia.

Așa după cum se subliniază în Comunicatul comun convorbirile la cel mai înalt nivel au evidențiat dorința comună de a se depune toate eforturile pentru intensificarea cooperării economice, tehnice și științifice.

O atenție deosebită va fi acordată cooperării în domeniile: rafinării petrolului și petrochimiei, construcțiilor de mașini, construcțiilor de nave, siderurgiei, precum și în sectoarele agriculturii și zootehniei. Totodată, cele două părți au hotărât să acționeze în vederea realizării unei cooperări pe terțe piețe. De asemenea, România și Portugalia au hotărât intensificarea și diversificarea schimburilor și contactelor pe tărîmul culturii, artei, științei, învățămîntului și turismului.

Schimbul de păreri dintre cei doi președinți asupra evoluției situației internaționale actuale a relevat existența unei largi identități și similitudini a pozițiilor celor două țări în problemele care confruntă astăzi omenirea. România și Portugalia și-au reafirmat și cu acest prilej, hotărîrea de a acționa cu eforturi sporite pentru realizarea unei securități reale și dezvoltarea cooperării pe continentul european și pe plan internațional.

Cei doi șefi de stat au acordat în cadrul convorbirilor o atenție deosebită problemei dezarmării, exprimîndu-se preocuparea lor față de proporțiile nemaiîntîlnite pînă în prezent ale cursei înarmărilor, acumularea de arme din ce în ce mai perfecționate, inclusiv nucleare, care împovărează tot mai mult popoarele și sporește primejdiile la adresa securității lor, subliniind necesitatea de a se trece la adoptarea, fără întîrziere, a unor măsuri practice și eficiente în vederea înlăturării dezarmării generale.

Pronunțîndu-se pentru lichidarea subdezvoltării și instaurarea unei noi ordini economice internaționale, România și Portugalia au subliniat rolul și importanța sesiunii speciale a Adunării generale a O.N.U. din 1980 consacrată noii ordini economice mondiale, declarîndu-se de acord că trebuie să se asigure o pregătire corespunzătoare acestei sesiuni.

Convorbirile de la București, româno-portugheze, au pus în evidență preocuparea față de stările de încordare existente în lume, subliniindu-se imperativul renunțării la politica de forță în raporturile dintre state, al soluționării oricăror probleme divergente, exclusiv pe cale pașnică, la masa tratativelor.

Opinia publică din țara noastră, a salutat cu entuziasm noul dialog româno-portughez.

O contribuție remarcabilă a țării noastre în favoarea cooperării economice în Europa

La Geneva se află în plină desfășurare lucrările celei de a 34-a sesiune a Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa.

După cum se știe din relatările presei de la începutul lunii aprilie a.c., România a fost aleasă vicepreședinte al actualei sesiuni, act care a fost apreciat ca o recunoaștere a contribuției concrete pe care țara noastră, Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu au adus-o și o aduc fără încetare la cauza destinderii și cooperării în Europa. Cu acest prilej s-a subliniat rolul activ al României la îmbunătățirea activi-

tății Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa, consecvența cu care țara noastră s-a pronunțat pentru instaurarea în cadrul C.E.E. O.N.U. a unui spirit nou de conlucrare și participare egală a tuturor țărilor.

Așa cum se știe, Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa i s-a încredințat, prin Actul final de la Helsinki, punerea în practică a cooperării economice și tehnologice, precum și o gamă largă de teme care trebuie să facă obiectul cooperării europene în cadrul C.E.E. / O.N.U.

Dintre prioritățile actualei sesiuni, în care România îndeplinește funcția de vicepreședinte al Comisiei, amintim următoarele: dezvoltarea comerțului în Europa, cooperarea în domeniul mediului înconjurător, problemele ridicate de consumul de energie (gazul, cărbunele, energia electrică etc.), și, în sfârșit, problemele cu care se confruntă țările în curs de dezvoltare din regiunea europeană.

Dezbaterile generale ale actualei sesiuni C.E.E. / O.N.U. s-au aflat sub semnul prezentării la viitoarea reuniune general-europeană de la Madrid, a unui bilanț pozitiv și a unor acțiuni concrete de impulsioneare a traducerii în viața economică europeană a prevederilor Actului final.

Reprezentanții mai multor țări au subliniat contribuția pe care cooperarea economică o poate aduce la procesul destinderii, al buneii înțelegeri între țările continentului nostru.

REDACȚIA

ȘTIRI ECUMENICE

— În insula Madagascar (Oceanul Indian) s-a înființat prima biserică ortodoxă. (Internationale Kirchliche Zeitschrift 2/798).

— Patriarhul Elias II al Bisericii Gruzine a fost decorat de Patriarhul Pimen al Bisericii Ruse cu ordinul «Vladimir» cl. I, iar Patriarhul Pimen a fost decorat de Patriarhul gruzin cu ordinul «Sfântul Mare Martir George» cl. I și «Sfânta Nina» cl. I (Stimme der Orthodoxie 6/978).

— «Conferința Bisericilor Europene» a instituit o Comisiune pentru problemele «drepturilor omului» (Evangelische Information 26/978).

— Biserica Ortodoxă Macedoneană, care s-a separat de Patriarhia Sîrbă, și-a înființat o Facultate de teologie la Skopje (Internationale Kirchliche Zeitschrift 2/978).

— La Sarajevo (Iugoslavia) s-a înființat o Facultate teologică islamică (Internationale Kirchliche Zeitschrift 2/978).

— Arheologii au descoperit în localitatea Hisban (Iordania) rămășițele unei mari biserici bizantine, constând în mozaicuri mari, inscripții grecești și prețioase obiecte de cult din argint (Ökumenische Information 31/978).

— Majoritatea preoșilor romano-catolici din Franța s-au declarat pentru hirotonia bărbaților căsătoriți («Begegnung» 8/978).

— Muzeul creștin din Esztergom (Ungaria) a organizat o expoziție de icoane de nuanțe bizantină și rusă. Cea mai veche icoană datează din sec. XVI (Aktueller Dienst Ausland 169/978).

— O nouă traducere ecumenică a Noului Testament este în elaborare și anume în limba «ewe», una dintre cele patru limbi principale vorbite în sudul Ghanei, Togo și Benin (Aktueller Denst, Ausland 177/978).

— «Tora și legământul» a fost tema «săptămîinii biblice iudeo-creștine» ținută în Mănăstirea Denkendorf (Württemberg) (Evangelische Information 30/978).

— Bisericile trebuie să se străduiască să nu transforme autoritatea bisericească în «birocrăție bisericească» — s-a afirmat la al 12-lea seminar ecumenic internațional ținut la Strassburg, — căci autoritatea administrativă întuneacă autoritatea evanghelică (Evangelische Information 30/978).

— Episcopia Romano-Catolică din Augsburg a interzis utilizarea bisericilor pentru concerte, chiar cînd acestea sînt de un nivel cultural superior. Motivul? Caracterul sacral al bisericilor să nu fie umbrît (Evangelische Information 26/978).

— După o muncă de cinci ani un grup de traducători biblici americani a editat Noul Testament pentru surdo-muși. Textele biblice sînt reduse la cuprinsul lor simplu pentru a corespunde vocabularului limitat al surzilor (Evangelische Information 30/978).

— «Conferința Lambeth» a Bisericii Anglicane, care se întrunește tot după zece ani, s-a ocupat anul acesta și de hirotonia femeilor. S-a constatat că numai cîteva din Bisericile comunității anglicane practică hirotonia femeilor, practică respinsă categoric de Bisericile Ortodoxă și Romano-Catolică (Ökumenische Information 31/978).

— Săpături arheologice au aflat lingă orașul englez Lincoln, rămășițele unei biserici de la începutul veacului V, menționată în scrierile lui Beda Venerabilis, care a elaborat — pe la 700 — prima operă istorică engleză (Aktueller Dienst Kultur 170/78).

— «Asociația librarilor creștini», înființată în 1962 în S.U.A. are azi, ca membre, 2 650 librării cu peste 7 500 de colaboratori din 32 de țări. În adunarea anuală din anul acesta s-a afirmat că, la vînzare, a crescut simțitor procentul literaturii religioase (Evangelische Information 31/978).

— Un grup de studenți în teologie de la Tübingen a adunat peste 5000 semnături împotriva celibatului obligator al preoților romano-catolici. Documentul a fost predat Conferinței Episcopilor romano-catolici cu rugămîntea să se ocupe din nou de problema celibatului. Celibatul preoților să fie voluntar și nu obligatoriu (Welt Kirche Aktuell, 109/978).

— La un simpozion ținut la Universitatea Aarhus (Danemarca) și la care au participat 80 de cercetători evanghelicî ai Noului Testament din toate țările scandinave s-a hotărît înființarea unui «Institut nordic pentru cercetarea Noului Testament» (Welt Kirche Aktuell Ausland 109/978).

— La Roma s-a ținut «Conferința mondială a religiilor pentru pace», insistîndu-se ca religiile să fie mai active pentru respectarea și afirmarea demnității umane, pentru libertate și dreptate în viața popoarelor (Aktueller Dienst, Ausland 224/978).

— În urma scurtului pontificat al Papei Ioan Paul I, nu vor fi editate nici mărci și nici monede cu imaginea Papei (Aktueller Dienst, Vatikan 230/978).

— La Freiburg (R. F. Germania), s-a ținut o conferință cu tema «Diaconatul femeii» la care s-a cerut «Conferinței Episcopilor europeni (romano-catolici)» introducerea diaconatului permanent al femeii, împotriva căruia, a susținut dogmatistul romano-catolic prof. Peter Hünermann (Münster), n-ar exista obiecțiuni serioase (Aktueller Dienst, Inland 225/978).

— Episcopul Herman Kunst (Bonn) a fost decorat de guvernul grec cu crucea ordinului «Phönix» pentru meritele sale la înființarea Academiei Teologice Ortodoxe din Grecia (Creta) (Evangelische Information 40/978).

— În Olanda s-a înființat «Institutul creștin în afara Africii-Sud» înlocuind «Institutul creștin din Africa de Sud» desființat (Evangelische Information 40/978).

— Biserica valdenză și Biserica meodistă din Italia au hotărât ca în anul 1979 să se unească, având un sinod comun. Cele două organizații au împreună 40 000 de membri (Evangelische Kommentare 10/978).

— Cu titlul «Cina Domnului» comisiunea comună a Alianței luterane mondiale și Secretariatului Vatican pentru promovarea unității creștine au publicat un document socotit, de observatorii ecumenici, de mare însemnătate pe drumul spre o comunitate euharistică. Doctrina euharistică a celor două confesiuni n-ar cuprinde contraste — se spune — ci numai deosebiri de formulare (Evangelische Kommentare 10/978).

— «Consiliul Ecumenic al Bisericilor» a editat — deocamdată în limbile franceză și engleză — un «calendar de rugăciuni ecumenic», — rugăciuni care să poată fi utilizate la servicii divine de către toate Bisericile. Calendarul s-a inspirat din rugăciunea Bisericilor pentru unitate creștină și voințe să fie de ajutor în privința aceasta. El este împărțit pe 52 de săptămâni. În fiecare săptămână sînt prezentate Bisericile dintr-o anumită regiune de pe mapamond. Prima săptămînă începe cu Ierusalim și țările din jur. Urmează țările din Africa, Europa, Asia, Australia și insulele din Pacific, apoi America de Nord, Mijlocie și de Sud. Pe lingă rugăciuni de uz general, calendarul cuprinde și rugăciuni de uz personal. Calendarul acesta este astfel și carte de rugăciune și ziar, întrucît cuprinde informații despre istoria și situația Bisericilor din diferite regiuni. În general rugăciunile sînt de mijlocire pentru semenii noștri. Evident, e o lucrare utilă contribuind din plin la o mai bună cunoaștere reciprocă a membrilor diferitelor confesiuni creștine (Ökumenische Information 40/978).

— 18 zile după decesul neașteptat al Papei Ioan Paul I și 10 săptămîni după sfîrșitul pontificatului Papei Paul VI, la 16 octombrie orele 18,18, pentru a doua oară în acest an, a ieșit fum alb din coșul de deasupra Capelei Sixtine, semn că Colegiul celor 110 Cardinali l-au ales pe al 111-lea din colegii lor ca Papă. Este Arhiepiscopul de Cracovia, Cardinalul Karol Wojtyła, în vîrstă de 58 ani. Întrebat dacă acceptă alegerea, noul Papă a răspuns afirmativ «în duhul ascultării față de Dumnezeu și cu încredere în Maica Domnului», anunțîndu-și numele de Papă: Ioan Paul II. Maestrul de ceremonii l-a condus apoi pe nou-alesul Papă în camera unde îl așteptau «odăjdiiile papale». Întors în Capelă i-a binecuvîntat pe Cardinali — prima sa binecuvîntare ca Papă. Cei 110 Cardinali și-au manifestat îndată ascultarea lor, sărutînd mina și îmbrățișîndu-l pe noul Papă. Cardinalul Villot, secretar de Stat, i-a pus apoi în deget inelul «sigiliul de Papă». Iar la orele 18,43 primul dintre Cardinali, Pericle Felici, l-a anunțat pe noul papă («habemus Papa»). Astfel, după 455 ani, este iarăși ales un neitalian — și pentru prima dată un polonez! — Este cel de al 265-lea Papă.

Karol Wojtyła — Papa Ioan Paul II — s-a născut la 18 mai 1920 în Wodowice lingă Cracovia. După terminarea liceului în localitatea natală a urmat studii de filologie la Universitatea din Cracovia. În timpul celui de al doilea război mondial a studiat în particular teologia, lucrînd totodată, pentru cîștigarea celor necesare traiului, într-o fabrică de chimicale, în treacănt fiind și actor în «Teatrul de rapsodie» din Cracovia. Practica intens și sportul, înot, schi, iar la jociurile de fotbal era portar. Hirotonit preot în 1946, își continuă studiile teologice la Roma și le încheie în 1948, la Cracovia cu lucrarea: «Problema credinței în scrierile Sfîntului Ioan de la Croce». În 1953 se abilitază la Universitatea din Cracovia și un an mai tîrziu își începe acti-

vitătea didactică la facultatea de filozofie a Universității romano-catolice din Lubliana. În 1958 e hirotonit Episcop, în 1964 e numit Arhiepiscop al Eparhiei Cracovia și în 1967 Cardinal. Arhiepiscopul Karol Wojtyła a fost foarte activ la lucrările celui de al doilea Conciliu Vatican, îndeosebi la elaborarea Constituției: «Prezența Bisericii în lumea modernă». Este și autor de multe publicații religioase, cele mai însemnate fiind: «Dragoste și responsabilitate» și «Persoană și Stat» și colecția de eseuri intitulată: «ABC-ul doctrinei morale». De altfel citește mult studii teologice importante, și în fiecare dimineață 7 ziare italiene și 5 cotidiene străine. În primul său discurs programatic după alegere, Papa Ioan Paul II a numit drept prima și cea mai urgentă obligație a oficiului său: realizarea mai departe a hotărârilor Conciliului Vatican II, anunțând că acordă Episcopilor mai largă participare la discuții în cadrul colegialității, dorind și dezvoltarea continuă a relațiilor ecumenice între Bisericile creștine. Totodată a făcut un apel general la contribuire pentru pace cu dreptate în lume (Welt Kirche Aktuell 120/978).

— «Epoca comunicațiilor» are nevoie de o teologie «comunicativă», și anume nu numai pentru acomodare la tip, ci pentru a prezenta specificul cuprinsului învățării creștine, — s-a spus într-o conferință religioasă la Köln (Welt Kirche Aktuell 124/978).

— Creștinismul cu porunca sa despre iubirea față de aproapele a dat noțiunii europene despre conviețuirea umană o impregnare, care, în legătură cu individualismul antic și dinamica modernă, constituie specificul spiritului european (Ökumenische Information 43/978).

— Bisericile protestante din Belgia s-au unit în «Biserica protestantă unită a Belgiei» (Ökumenische Information 43/978).

— «Mărturisirea de la Augsburg» cea mai însemnată scriere doctrinară a Bisericii Luterane, datând din 1530, a apărut acum în limba germană modernă. În vechea germană nu era înțeleasă de mulți germani (Ökumenische Information 43/978).

— «O viață după Evanghelie» este titlul «Oratoriului» (autor Rogerius Wincenty) prezentat la Berlin și care expune istoria vieții și morții preotului polon Maximilian Kolbe, mort la Auschwitz în 1941, după ce voluntar a intrat în «Cazemata foamei», înlocuind pe un arestat, părinte de copii, și care trăiește și azi. Cu texte biblice se arată că dragostea și învierea biruiesc asupra urii și distrugerii, învingând și moartea (Korrespondentenbericht 307/978).

— «Hirotonia de bărbați maturi, căsătoriți, ar fi un mare ajutor pentru Biserică» s-a afirmat în Conferința nordică a Episcopilor romano-catolici (Danemarca, Finlanda, Islanda, Norvegia, Suedia) (Korrespondentenbericht 306/978).

— În aeroportul Rin-Main s-a organizat o expoziție cu tema: «Creștinii în serviciul omului». Sunt expuse fotografiile de mari dimensiuni, placate, filme, toate cu conținut religios. Expoziția a fost mult vizitată (Ökumenische Information 42/1978).

— Federația internațională «Una voce» (Torino — Italia) este hotărâtă să intervină «cu toate puterile pentru reintroducerea liturghiei romano-catolice tradiționale», care, după cum se știe, a fost reformată de Conciliul II Vatican (Aktueller Dienst, Vatican 249/978).

— «Vie împărăția Ta» este tema viitoarei conferințe misionare mondiale care se va ține la Melbourne (Ökumenische Information 42/978).

— Biserica siriană unită cu Roma săvârșește și azi serviciile divine în limba vorbită de Hristos (aramaică) (Ökumenische Information 42/978).

— La Köln (R. F. Germania) s-a înființat «Comunitatea mahomedanilor de limbă germană». Rostul acesteia este de a «cultiva dialogul cu creștinii și iudeii, înlăturând prejudecăți ce despart și concepții greșite și oferind informații despre mohamedanism» (Ökumenische Information 42/978).

— S-a pus mereu întrebarea: unde s-a aflat în Ierusalim templul în care Iisus «a răsturnat mesele zarafilor...», în care învâța Gamalii, dascălul apostolului Pavel și în care «sinedriul» își ținea ședințele? Scriitorul Iosif Flaviu, care în relatarea despre dărtmarea Ierusalimului în anul 70, oferă o intuitivă prezentare a Ierusalimului, dă câteva indicații pentru întrebarea menționată. Pe baza acestora, conexeate cu date din alte izvoare iudaice, demne de încredere, și cu rezultate ale unor dezgropări arheologice, se afirmă ca în apropiere de «zidul plingerii» se află o enormă «bazilică» ridicată cu 4 decenii înainte de dărtmarea Ierusalimului. S-au găsit rămășițe de ziduri. Aici ar fi fost templul de care-i vorba în întrebarea menționată. Oricum dar, dezgropările arheologice din Palestina oferă multe lămuriri de natură religioasă din primele timpuri creștine (Korrespondenzbericht 330/978).

— Problema celibatului este mereu discutată în cercurile Bisericii Romano-Catolice. De ea se ocupă și Episcopii romano-catolici din statul african Mulawi într-o pastorală comună adresată clerului. Firește, el este susținut, afirmând Episcopul că «celibatul nu trebuie interpretat drept o pedeapsă corporală sau o mortificare; — el este o stare de viață care permite a se dedica total slujirii lui Iisus Hristos și Evangheliei Sale» (Welt, Kirche Aktuell — Inland, 137/978).

— «Rugăciunea — viața Bisericii în Asia» a fost tema adunării generale a «Federației Conferințelor Episcopilor asiatici», la Calcuta, arătându-se însemnătatea rugăciunii creștine pentru Asia și a rugăciunii asiatice pentru creștinism». Crearea unei comunități personale cu Dumnezeu, a unei comunități sacramentale, în primul rând în Sfânta Euharistie, ca și stabilirea unei legături între rugăciune și relația cu semenii, îndeosebi cu cei aflați în strimțorări, sînt elemente pe care rugăciunea creștină trebuie să le introducă și în Asia, iar tradiția și cultura din Asia voiește să lămuirească creștinismului sensul pentru meditația religioasă, pentru interiorizare religioasă și liniște interioară (Welt Kirche Aktuell-Ausland 137/978).

— Sinodul general al anglicanilor englezi a respins, cu mică majoritate, propunerea pentru acceptarea hirotoniei femeilor în Biserica Anglicană. De remarcat este că majoritatea Episcopilor și mirenilor a fost pentru hirotonie, pe cînd preoții au fost împotriviți. S-a spus în ședința de către unii membri că admiterea acestei hirotonii ar anula șansele reunirii cu Roma. S-a făcut însă și afirmația că și între romano-catolici sînt mulți pentru hirotonia femeilor, deci faptul n-ar face categoric imposibilă reunirea cu Roma. De altfel în comunitatea anglicană (în America) s-au și făcut hirotonii de femei, deci «catolicii să ne ia așa cum sîntem, și nu cum ar dori ei să ne facă pe noi». De altfel, mai trebuie menționat că Conferința Lambeth în adunarea sa din anul acesta a lăsat toată libertatea Bisericilor din Comunitatea anglicană în ce privește hirotonia femeilor: s-o practice sau nu (Herder Korrespondenz 12/978).

— La recenta înființare la Londra a organizației «Creștinii pentru dreptate socială» s-a condamnat categoric intoleranța rasială și violența motivată politic, căci «principiile creștine nu pot fi înlocuite prin legea junglei» (Universitas 10/978).

— Conducătorul Bisericii ortodoxe armene, Catolicosul Vasken I — bucureștean — și-a sărbătorit, în catedrala din Etschmiadzin (Armenia Sovietică) împlinirea vârstei

de 70 de ani și 23 de ani în funcțiunea actuală. Armenia s-a creștinat în anul 301, Ecumiadzinul fiind de atunci centrul duhovnicesc al poporului armean (Ökumenische Information 41/978).

— Obiceiul ca un Papă, după alegerea sa, să-și schimbe numele datează din veacul XI (Korrespondenzbericht 283/978).

— La Stuttgart (R. F. Germania) s-a înființat un «club de presă ecumenic». Scopul clubului este de a oferi ocazii pentru schimb reciproc de informații și pentru schimb de păreri cu personalități ale Bisericii și vieții publice («Alt-Katholische Kirchenzeitung» 10/978).

— Cardinalilor, când intră în conclav pentru alegerea unui Papă, li se dă medalia cu inscripția: «Sede apostolica interim vacante... 1978» (anul respectiv) (Aktueller Dienst, Vatikan 240/1978).

— Citiitoria romano-catolică din Viena «Pro Oriente» a organizat o consultație neoficială între teologi ai Bisericilor necalcedoniene și ai Bisericii Romano-Catolice cu tema: «Primatul papal». În comunicatul comun final al consultației se spune: «Primatul, conciliaritatea și consensul credincioșilor» sînt trei elemente proprii tuturor Bisericilor, deși sînt deosebit interpretate». Asupra «Primatului papal» însă s-a convenit să se mai discute. Evident, concepțiile părților sînt prea deosebite («Herder Korrespondenz» 10/978).

— La Tokio s-a ținut a XII-a conferință mondială a Buddhismului sub președinția prințului thailandez Poon Osmai Diskul. Au participat 800 delegați din 28 țări. Tema: «Contribuții buddhiste timpului viitor» (Welt Kirche Aktuell 117/1978).

— Cardinalul Leo Joseph Suenens, Arhiepiscop de Mecheln și Brüssel, a afirmat într-un interviu ca și unui Papă să i se dea posibilitatea să se retragă la pensie, căci un pontificat de peste două decenii și la o vîrstă mai înaintată e mult prea obositor». (Aktueller Dienst, Vatikan 240/978).

— S-a elaborat o nouă traducere a Bibliei în limba grönlandeză. Traducerea utilizată pînă acum are o vechime de peste un secol și limba ei nu prea este înțeleasă de generația tînără. În Grönlanda, cea mai mare insulă, trăiesc 50 de credincioși romano-catolici. Limba grönlandeză face parte din grupa limbilor care cu ajutorul a circa 200 silabe, adăugate cite una unei noțiuni, exprimă conținutul ei, astfel că o propoziție nu-i decît un cuvînt lung (Welt Kirche Aktuell 112/978).

Diac. Prof. O. BUCEVSCHI

La invitația Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Jamaica și a guvernului acestei țări, între 29 decembrie 1978 — 11 ianuarie 1979, a avut loc la Kingston, capitala Republicii Jamaica întrunirea Comitetului Central și Comitetului Executiv ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat ca delegați în aceste organisme, I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, membru în C.C., și P.S. Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal, membru în C.C. și Comitetul Executiv. Au participat peste 500 reprezentanți ai tuturor Bisericilor membre ale Consiliului Ecumenic, precum și un mare număr de ziaristi și invitați.

Comitetul Central este organul executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care aduce la îndeplinire hotărârile și directivele privind orientarea politică și bisericească a Adunării Generale și exercită în același timp funcțiile Adunării în perioadele dintre sesiunile acesteia care au loc la un interval de 7 ani.

Hotărârile Comitetului Central sint aduse la îndeplinire de Comitetul Executiv, care este răspunzător în fața organului executiv principal.

La întrunirea din Jamaica s-au prezentat rapoarte și evaluări asupra activității tuturor organismelor constitutive ale Consiliului Ecumenic aparținând celor trei mari unități: «Credință și Mărturisire», «Dreptate și Slujire», «Educație și Refinoire».

La deschiderea sesiunii, a vorbit Arhiepiscopul Edward Scott, primatul Bisericii Anglicane din Canada, președintele Comitetului Central care a prezentat raportul anual. În cuvîntarea sa, pe lângă prezentarea de rutină a evenimentelor curente din viața Consiliului, în special privind întrunirile din ultimul an și problemele controversate de pe agenda curentă, el a făcut unele considerații personale teologice cu privire la ecumenism. Potrivit relatărilor delegaților români, această parte teoretică a discursului său se pare că a fost cea mai controversată. Arhiepiscopul Scott a pus în discuție problema identității personale și a identității Bisericii căreia fiecare îi aparține. Deși el a afirmat că «trebuie să fim conștienți și mîndri de identitatea și integritatea Bisericii din care facem parte», totuși el a pus problema «raportului dintre Biserica de care aparținem și adevăr» (raportul în limba franceză, p. 6), ca și cum adevărul ar fi ceva exterior Bisericii ceva ce trebuie cucerit, înțeles, integrat în viața personală și în Biserică în viitor. «Există în «adevăr» și în «Adevărul» revelat în Iisus Hristos», a spus el, «o parte care mai rămîne încă de descoperit» (idem p. 7). El a mai spus că nu trebuie uitată dimensiunea păcatului, cel personal și cel al Bisericii. Dacă am fi conștienți de aceasta, ne-am putea aștepta la schimbări de identitate, la o creștere a cunoașterii și a înțelegerii noastre (p. 8). Ortodocșii prezenți la discuții au reacționat imediat, văzînd că prin afirmațiile de mai sus Arhiepiscopul anglican a introdus în conținutul noțiunii de «identitate» un coeficient de relativitate. Ortodocșii (de exemplu Mitropolitul Paternios de Cartagina, profesorul Nikos Nissiotis din Grecia ș.a.) au replicat categoric că «Biserica este și are adevărul în întregime. Așa credem noi despre Biserica noastră».

Arhiepiscopul Scott pornind de la textul «dați Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu», comenta, potrivit dării de seamă a delegaților români, că «Hristos nu a cerut să se dea Bisericii sau mișcării ecumenice, ceea ce se cuvine lui Dumnezeu. Ierarhia fidelităților trebuie să înceapă deci de la Dumnezeu și după aceea să se diversifice în fidelitățile către Biserici, Consilii ecumenice etc. Aceste fidelități ar fi în raport față de «adevăruri parțiale» (pag. 7—9). Ortodocșii au declarat că nu pot accepta această teorie care simplifică lucrurile și delimitează ceea ce nu se poate delimita. Fidelitatea față de Biserică este fidelitatea față de Dumnezeu. Deci, nu este vorba aici de trepte diferite, căci Biserica are adevărul întreg, nu parțial. Teoria Arhiepiscopului Scott ar conduce inevitabil la concepția că toate Bisericile să se considere deținătoare de adevăruri parțiale, care, întîlnindu-se în Consiliul Ecumenic, «se îmbogățesc, se completează», și astfel se realizează fidelitatea întreagă față de Dumnezeu, iar Consiliul Ecumenic ar putea reclama numai pentru el denumirea și însușirea de Biserică. Bisericile după teoria primatului anglican, sint chemate la pocăință, la cooperare și dialog, pentru ca împreună să rezolve problemele cele stau înaintea astăzi.

Ca urmare a criticilor exprimate, Arhiepiscopul Scott a declarat că n-a intenționat să teoretizeze asupra definirii din nou a Consiliului Ecumenic, ci a vrut numai să spună că acele Biserici care amenință să se retragă din Consiliu ar trebui, în sme-

renie, să-și reconsidere pozițiile. În cele din urmă, clarificările Arhiepiscopului au fost acceptate, deși tezele sale au fost considerate ca inadecvate chiar și pentru demonstrarea necesității păstrării unității Consiliului și a membrilor săi.

A doua cuvîntare care a prezentat un deosebit interes a fost aceea a Secretarului general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Dr. Philip Potter, care, a făcut mai întîi o scurtă istorie a ecumenismului din zona Caraibilor în care Jamaica a jucat rolul cel mai important. A făcut apoi un bilanț al realizărilor Mișcării ecumenice mondiale, care în 1978 a împlinit 30 de ani de existență organizată. În decursul timpului, Mișcarea ecumenică a suferit mai multe schimbări și reorientări. În momentul de față, de exemplu fiind vorba de reacția unor Biserici față de politica antirasistă a Consiliului, el a spus: «E un fapt curios că multe din Bisericile care reacționează astăzi atît de puternic împotriva declarațiilor și acțiunilor Consiliului în problemele economice și rasiale și în conflictele politice, au arătat prea puțin entuziasm și față de eforturile Consiliului în problemele unității, a reînnoirii, a misiunii și a slujirii». El a cerut deci o angajare mai serioasă din partea Bisericilor, și nu doar critică de dragul criticii. Rămînînd în același context, secretarul general a remarcat că înțelegerea problemelor a evoluat foarte mult astăzi față de trecut. Spre exemplu, problema drepturilor umane individuale e legată de rezolvarea mai largă a problemelor economice mondiale. Bisericile au datoria și ele să judece global situațiile așa cum global sînt ele prezentate și în Evanghelie. Cine face altfel riscă să se înșele sau pur și simplu o face intenționat din motive de propagandă (p. 6 raportul ed. engleză). Degeaba vorbim de drepturi umane, cînd facem investiții economice sau vindem arme acelora care mențin structuri de injustiție. Astfel de atitudini și acțiuni întretin doar stări de confuzie. Bisericile sînt chemate nu numai să vorbească în sprijinul celor oprimați, ci să acționeze și să fie alături de ei (p. 7)».

Dr. Philip Potter a apărut cu hotărîre Programul de combatere a rasismului și Fondul Special alocat ajutorării mișcărilor de eliberare. «Ajutorul umanitar acordat este o expresie a solidarității cu cei angajați în luptă, cu cei oprimați... Fondul este un simbol al implicării noastre politice în schimbarea structurilor societăților rasiste bazate pe opresiune politică și economică». Făcînd aceasta noi «sîntem în ascultare față de Evanghelie» (p. 8).

Lucrările propriu-zise s-au desfășurat în patru grupe mari de lucru care la rîndul lor au fost împărțite în grupe mai mici.

I.P.S. Nicolae Corneanu al Banatului a lucrat în cadrul Unității a II-a, iar P.S. Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal, a lucrat în cadrul Comitetului Financiar și în Unitatea a III-a. Episcopul Albert Klein, reprezentînd Biserica Evanghelică C.A. din Sibiu, a lucrat în cadrul Secretariatului general.

Fiecare din delegații români au participat activ la discuții determinînd propuneri în consens cu orientarea Bisericilor din țara noastră pe care le reprezintă.

Îată în rezumat problemele cu care s-au ocupat rapoartele pe unități și grupe de lucru:

Raportul Unității I-a «Credință și Mărturisire» a readus în plenară îmbunătățite și reformulate, unde a fost nevoie, următoarele documente care au și fost adoptate:

- a. Dialogul cu oamenii de diferite credințe și ideologii;
- b. Raportul Comisiei «Credință și Constituție», cu privire la speranța creștină de unitate;
- c. Studiul «Comunitatea femeilor și a bărbaților în viața Bisericii»;

- d. Raportul Comisiei «Biserica și Societatea» ;
- e. Raportul Comisiei «Misiune mondială și Evanghelizare» ;
- f. Raportul «Programului asupra Educației Teologice».

În dezbaterile generale în cadrul unității a II-a, P.S. Episcop Antonie Ploieșteanul a luat cuvîntul printre altele și cu privire la capitolul din raportul intitulat «Botez, Euharistie și Preoție», din care cităm : «Inițierea dialogului dintre Biserici pentru a se ajunge la o unitate de vedere în legătură cu aceste trei Taine, este unul din marile succese ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, poate demersul cel mai curajos și mai important din toate cîte s-au inițiat de la începutul existenței Consiliului pînă acum, pe tema unității creștine. Comisia «Credință și Constituție» și directorul ei, Dr. Lukas Vischer, merită toate felicitările noastre. Este adevărat că nu putem spune că sintem de acord toți cu rezultatele obținute, dar s-a făcut un mare pas înainte. Bisericile descopăr că au mai multe puncte de convergență decît au știut sau au crezut pînă acum. Studiul trebuie continuat. Nu cred că mai poate cineva acum acuza Consiliul că nu dă suficientă atenție problemelor unității, dialogului pe verticală, cum numim noi aceasta, cu un termen devenit tehnic. Dacă mai adăugăm și tema «Comunității conciliare», ca model posibil de unitate, de asemenea în studiu și în atenție susținută, nici cei mai radicali adepți ai dialogului pe verticală, nu se vor putea declara nemulțumiți».

Unitatea I-a a fost autorizată de către Comitetul Central să organizeze în 1979 — 11—25 iulie — o mare conferință în S.U.A., la Massachusetts Institute of Technology, cu tema «Știința, religia, și viitorul», cu circa 470 de participanți, organizată de sub-unitatea «Biserica și Societatea», al cărei director este Paul Abrecht. De asemenea a autorizat Comisia «Misiune și Evanghelizare» să organizeze în 1980 o Conferință la Melbourne, Australia, între 12—25 mai, cu tema «Vie Împărăția Ta». Vor participa circa 250 persoane, iar organizarea cade în sarcina Dr. Castro și Pr. Ion Bria

Raportul Unității a II-a «Dreptate și Slujire» a prezentat Comitetului Central spre discuție și deliberare următoarele probleme :

a. *Zona Pacificului* (Noile Hebride, de sub condominion-ul franco-englez Micronezia, încă sub autoritatea Statelor Unite (United States Trust Territories), Teritoriile franceze, Noua Caledonie și Polinezia) — teritorii în care fie că încă n-a început decolonizarea, fie că aceasta întîrzie. S-a propus să se stabilească o Zonă denuclearizată în Pacific.

b. *America Centrală* — s-au analizat zonele de violențe și lupte ca Nicaragua, El Salvador, Guatemala, Bisericile fiind chemate să-și aducă aportul lor la pacificarea și la soluționarea dreptă a revendicărilor.

c. *Indochina* — zonele de conflict au fost date în atenția specială a Conferinței Bisericilor din Asia.

d. *Orientul Mijlociu* — s-a hotărît să se intervină pe lângă guvernele țărilor implicate în conflict, să urgenteze pacificarea zonei prin conversații urgente și eficiente, la care să fie chemați toți cei interesați, inclusiv palestinienii.

e. *Africa de Sud* — s-a hotărît să se acorde prioritate absolută problemelor din Africa de Sud, în Zimbabwe și Namibia, unde suferința oamenilor este în creștere, numărul refugiaților se înmulțește și soluția întîrzie. S-a hotărît de asemenea să se facă un apel prin CICARWS pentru 5 mil. dolari care să fie trimiși în Africa de Sud, pentru refugiați, deplasați și pentru victimele opresiunilor.

Programul pentru combaterea rasismului ca și acordarea celor 85 000 dolari Frontului Patriotic din Africa de Sud, a fost de asemenea aprobată.

Raportul Unității a III-a «Educație și Reînnoire» a cuprins trei capitole mari :

a. *Reînnoirea vieții comunităților* — S-a aprobat un text de rugăciuni ecumenice care se va propune Bisericilor; ținerea unei conferințe în 1980, cu tema «Spiritualitatea și Reînnoirea harismatică»; organizarea unei consultații în 1980, în Trinidad, cu tema «Academiile laice creștine, comunitățile și centrele de reînnoire»; în sfârșit s-a aprobat ca o echipă ecumenică să facă o vizită de informare în R.D.G., în 1979, urmând ca și alte vizite să fie pregătite și propuse ulterior.

b. *Femeile în Consiliul Ecumenic* — S-au analizat consultațiile ținute pînă în prezent cu privire la rolul femeilor în Biserică (Bruxelles, 1978; Cairo, 1978; Cartigny, 1978) și s-a aprobat conținutul documentelor elaborate, conținut care, în linii generale, recomandă implicare tot mai mare a femeilor în viața Bisericii, în organismele de conducere, în procentul de reprezentare în conducere ș.a. S-a aprobat ținerea unui Seminar cu privire la rolul conducător al femeilor în viața rurală (Nairobi, aprilie 1979); s-a aprobat de asemenea ținerea unei consultații cu tema «Femeile și drepturile omului», în iunie 1979; pentru 1980 se prevede o Conferință cu tema *Woman's Leadership* («Conducerea de către femei») pentru zona Americii Latine.

c. *Tineretul în Consiliul Ecumenic* — S-a aprobat organizarea unei Conferințe Mondiale a Tineretului în 1981; s-a aprobat ca la conferința din 1980 de la Melbourne, organizată de Comisia «Misiune și Evanghelizare», 25% din participanți să fie tineri.

În afară de acestea, Unitatea a III-a a mai prezentat un număr de documente ca : «Reînnoire și viața parohială», «Femeile și dezvoltarea rurală», «Formarea ecumenică, apărarea copiilor și a tinerilor și educația adulților», «Anul Internațional al Copilului și C.E.B.». Toate documentele au fost aprobate, ele urmând a servi ca documente de lucru pentru perioada următoare, a conducerii centrale a Consiliului Ecumenic de la Geneva.

Raportul Comitetului Secretariatului General, care studiază exclusiv problemele interne organizatorice ale Consiliului și tot ceea ce depinde direct de Secretarul general. Hotărârile propuse de Comitetul Secretariatului general și aprobate de Comitetul Central privesc următoarele :

a. Îmbunătățirea activității Institutului Ecumenic de la Bossey și a Departamentului comunicațiilor.

b. Continuarea activității Biroului de la New York.

c. Continuarea activității Grupului mixt de lucru al Bisericii romano-catolice și al Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

d. Organizarea viitoarelor sesiuni ale Comitetului Central în R.D.G. (1981) și Suedia (1982), precum și a viitoarei Adunări Generale la Vancouver — Canada (1983).

e. Alegerea unui *Comitet de Revizie* format din trei membri ai Comitetului Executiv și din directorii celor trei unități ale Consiliului Ecumenic, comitet care urmează să se întâlnească de două ori pînă la viitorul Comitet Central și să prezinte o analiză a întregii activități a Consiliului Ecumenic, stabilind sarcini și priorități viitoare.

Unul din cei trei aleși în acest Comitet a fost și P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal.

f. A fost ales membru în Comitetul Central, în locul mitropolitului Nicodim al Leningradului, decedat, Patriarhul Gruziei, Elias II.

g. Prof. Todor Sabev, din Sofia — Bulgaria, a fost ales în locul Secretarului general-adjunct Alan Brash, care s-a pensionat.

Cu prilejul lucrărilor Comitetului Central, membrii ortodocși au avut întâlniri între ei și apoi împreună cu conducerea Consiliului Ecumenic. Și în unele și în celelalte întruniri, ortodocșii au reînnoit cererile lor de a fi mai bine reprezentanți în conducerea de la Geneva a Consiliului. Pentru a formula aceste doleanțe, ortodocșii au alcătuit un mic Comitet format din Prof. J. Meyendorff, Prof. Ziziulas și Prof. V. Borovoi, sub conducerea P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul. Acest comitet a pregătit un document care a sintetizat discuțiile și propunerile, rezumându-le la următoarele :

a. S-a convenit între toți ortodocșii că participarea lor în organismele Consiliului trebuie îmbunătățită.

b. Punctele de vedere ortodoxe, atunci când sînt exprimate să fie consemnate cu exactitate în documentele Consiliului.

c. Să se revizuiască unele proceduri administrative, cum ar fi spre exemplu regulamentul votărilor care, dacă ar vrea majoritatea protestantă, ar putea elimina pe ortodocși din Consiliu, sau ar putea respinge sistematic orice propunere ortodoxă.

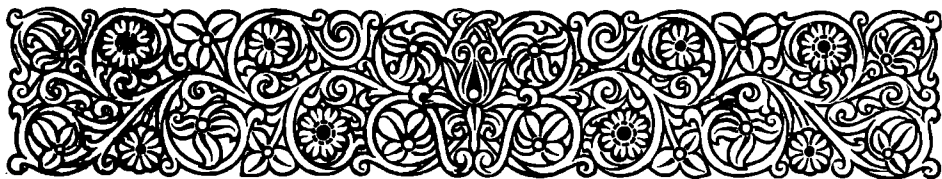
d. Să se organizeze o Consultatie ad-hoc a ortodocșilor care să stabilească cereri concrete; consultația să fie organizată prin bunele oficii ale Consiliului Ecumenic.

La toate aceste întâlniri au luat cuvîntul de mai multe ori atît I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, cît și P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul.

Lucrările Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor s-au încheiat în ziua de 11 ianuarie cu speranța participanților, după relatările delegaților români, că activitatea Mișcării Ecumenice se va desfășura în cadrul Consiliului de la Geneva continuînd să fie fundamentată pe cele două loialități de bază : unitatea Bisericilor și lupta pentru dreptate și pace în lume.

Drd. NICOLAE MIHĂIȚĂ

CHIPURI DE CLERICI

CENTENARUL NAȘTERII LUI GALA GALACTION

La 16 aprilie 1879, se naștea Grigore Pișculescu, devenit părintele Gala Galaction al cărui pact cu eternitatea s-a încheiat de mult.

Încă de la începutul anului 1978, Teodor Virgolici a publicat, în Editura Eminescu, volumul: Gala Galaction interpretat de... 23 corifei ai culturii românești de la Argezi la Vianu (Biblioteca critică). Și desigur că fruntașii de azi ai criticii își vor spune cuvântul despre acela pe care Paul Georgescu îl caracterizează «una dintre personalitățile cele mai complicate, dificile și pasionante ale literelor românești»¹.

Dacă și un anonim își permite să însăleze câteva rînduri la această aniversare este că fac parte dintre nenumărații beneficiari ai tezaurului sufletesc, pe care, cu necalculată generozitate, duhovnicul transcendent al-1-a împărțit celor tînjind după o mîngiere spre a înfrunța amarurile unei vieți ce părea uneori de nesuportat.

În sus-citatul volum, sînt câteva pasaje cu a căror scoatere în relief îmi permit a începe:

În primul rînd, mărturisirea «Însuflețirea și frumusețea literaturii românești de acum 30 și 35 de ani (articolul apărea în *Adevărul literar și artistic* din 28 noiembrie 1920) se datoresc, în bună parte, ideilor și idealului socialist»². Mărturisirea are tripla valoare de a emana de la un mare artist, de la un om de o sinceritate arzătoare și de la un creștin adevărat. Salutînd cu entuziasm mesajul literar al socialismului, partizan îndurerat al victimelor răscoalei țărănești din 1907, încrezător în Marea revoluție din octombrie 1917, alături fără rezervă elanului revoluționar de la 23 August 1944, Galaction își exprimă poziția cum nu se poate mai clar într-o scrisoare (1911) către prietenul său N. D. Cocea și o meditație la mormîntul lui I. C. Frimu (1919). Din prima, e suficient a cita: «Tu ești socialist, adică un fel de creștin fără Christos, eu sînt creștin adică un fel de socialist din alte vremuri»³, iar din gîndurile închinare fruntașului socialist după ce compară martirajul luptătorilor socialiști cu acela al primilor creștini continuă: «Mă tulbură asemănarea aceasta, mă tulbură eroismul vostru și mă tulbură dreptarea revendicărilor și a luptei voastre»⁴.

---

1. Luceafărul, nr. 4/26 ianuarie 1974, reprodus în *Antologia lui Virgolici*, p. 235.

2. *Antologia Virgolici*, p. 46.

3. *Op. cit.*, p. 240.

4. *Op. cit.*, p. 73.

La 1 mai 1919, Galaction își alătură vocea Interanaționalei :

Sculați, voi oropsiți ai vieții,

*Voi, osindiți la foame, sus!*⁵.

E turburătoare confesia omului Lumii noi care se rușina ca un debitor insolubil față de creditorii reprezentați de sărăcimea satelor.

Credința socială a lui Galaction se întemeiază pe cuvintele evanghelistului (Matei 5, 10): «Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, căci a lor este împărăția cerurilor!».

O a doua sublinire este importanța evenimentului cultural reprezentat de polemica Gherea-Maiorescu. Ea «întuneca, în cugetul nostru, și lăsa în urmă cu mii de stadii toate luptele din Iliada. Eram lacomi de ideile cele noi. Ne simțeam soldați născuți pentru idealul social, care ardea și strălucea pe coifurile noilor strategii»⁶. Gîndurile elevului de la liceul-internat «Sfîntul Sava» sînt reluate peste ani: «Nici un cărturar adevărat sau aspirant la numele de cărturar nu era străin în mica lume românească de atunci, de polemica acestor doi nobili adversari»⁷.

Prietenia cu Argezi constituie un record de durată și trăinicie pe care, cînd Galaction împlinea 80 de ani, iar prietenia lor 60, Argezi o încrusta: «aducem această simplă mărturie pentru noi, ca doi plugari veșini, întîlniți primăvara pe brazdă și aprinzîndu-și unul de la celălalt luleaua. În luleaua sufletului nostru, mai vie, în mahorcă, o fărîmă de aur de jar»⁸. În 1896, Galaction rămăsese intenționat repetent, ca să devină coleg cu Argezi, care fiind mai mic cu un an, era și cu o clasă.

Tot atît de rară este strădania reprezentată de un Jurnal, ținut în continuare de la 19 pînă la 77 de ani, adică pînă cînd paralizia l-a răstignit pe acest sfînt să îndure calvarul unei morți vii timp de 6 ani înainte de a închide ochii. Se cunoaște de toată lumea superbul gest al marelui Enescu de a cînta la căpătîiul pictorului Luchian muribund. Se ignoră, însă, replica, în timp dată de marea cîntăreață Maria Tănase a cărei voce aducea un strop de lumină sufletului îndurerat al lui Galaction, după cum procurase trupului său un fotoliu în care să-și poată găsi cît de cît o mică alinare.

Ecumenismul etic al înfrățirii religiilor aparține unei vechi tradiții: Lessing (în *Nathan der Weise*) a preluat-o de la Boccacio, iar romanul lui Galaction «*Papucii lui Mahmud*» și-a găsit în piesa lui Victor Ion Popa «*Tache, Ianke și Kadit*» preluarea ștăfetei. Confrățietatea interconfesională a avut în Galaction un precursor al înfăptuirii unui ecumenism local de către Biserica Ortodoxă Română pe teritoriul țării noastre.

Criticul de artă Dan Hăulică, în articolul «Portretele lui Galaction»⁹, trece în revistă, cu luminoase explicații, operele semnate de Iser, Ressu și Tonitza. Figura de patriarh biblic a lui Galaction a mai mobilizat alte numeroase talente ca, de exemplu: Constantin Isachie, Luki Galaction — Passarelli, Jean Al. Steriadi, Ion Țuculescu, Eugen Drăguțescu. Dar cel mai important nu este epuizarea erudită și exhaustivă a celor ce l-au portretizat pe Galaction, ci generalizarea ideii în sensul unei antologii asupra modului în care artele plastice au imortalizat figura literaților noștri.

5. George Călinescu, *Istoria literaturii române*, București, F.P.L.A., 1941, pasajiu reproduș în *Antologia Virgolic*, p. 157.

6. Cronica nr. 51/1916, pasajiu reproduș în *Antologia Virgolic*, p. 70.

7. *Antologia Virgolic*, p. 52.

8. *Op. cit.*, p. 166.

9. *Op. cit.*, p. 185.

Probabil că, deși apărută recent, Antologia lui Virgolicl va trebui curând reeditată, de n-ar fi decât faptul că volumul II al *Jurnalului* lui Galaction nu e cuprins în actuala ediție¹⁰.

O caracteristică a lui Galaction este integralitatea personalității sale, nescindabilă tocmai pentru că era atât de variată. I se potrivesc de minune cuvintele scriitorului francez Mauriac: «Dacă nu poți spune totul, nu spune nimic», ca și refuzul parțialului de către Goethe¹¹. Nimic mai deosebit decât ferventul catolic francez, olimpicul homerid german și ortodoxul teolog literar român.

Arzind ca o flacără vie mai mult pentru durerile altora decât pentru ale sale, încălzind din dogoarea sufletului său nespus de mulți înghețați de terorele vieții, suferința supremă a rămas pentru Galaction tema imposibilității de a învinge puterea întunericului.

La intrarea în al 9-lea deceniu al vieții sale, când Galaction, în 1959, împlinea 80 de ani, dintre numeroasele omagii ce i s-au adus impresionează îndeosebi acela al lui Baconsky care scrie cât de sus trebuie să urci, spre a aduce flori acestui «profet în sutană».

Copil al șesului dunărean, opera lui Galaction era asemănată unui «fluviu de culoarea Carpaților».

Trecind de la geografia fizică la acea spirituală, nici un al monument al literaturii noastre nu evocă în măsură egală «Învierea» lui Tolstoi care «judecând lumea se judeca neîncetat pe sine».

Am pomenit de prietenia cu Arghezi, în realitate însă a fost o triadă: Arghezi, Cocea și Galaction, trei talente înfrățite sufletește cu atât mai miraculos cu cât fiecare era purtătorul unui mesaj deosebit. Legătura indisolubilă ce-i unea era însă credința în dreptate și frumos, slujită cu mijloace originale în sensul nu a unei izolări de mase, ci dimpotrivă a unei integrări în misterele cele mai profunde ale ființei omenești. Gînditori — de la biologi la filozofi — vor discuta încă multă vreme asupra originilor vieții, dar artistul taie nodul gordian prin creația ce se înfăptuiește sub ochii noștri a unei opere înzestrate cu harul nemuririi. Viața individului de rînd nu se poate nemuri decât prin zămislirea pruncilor. Viața capodoperilor, chiar conștiinți de *vanitas vanitatum* a tuturor lucrurilor omenești, se perpetuează în spiritualitatea unui neam, constituind adevărate trupuri sufletești.

Biserica din Râzoare, Clopotele din Mănăstirea Neamț, Caligrafia Terțiu și altele altele sînt nestemate ce nu pot îmbătrîni, ca și nuvelele lui Brătescu-Voinești, Caragiale, Cohov sau Maupassant.

Ori de cîte ori te cufunzi în universul galaction, evadezi din banalitate și te cuprind fiori ce-ți copleșesc sufletul ca pătruns de o revelație.

La debuturile sale, Grigore Pișculescu a cochetat cu pseudonimul Pisc¹², mai apropiat de numele său patronimic și premonitoriu parcă al înălțimilor la care se va ridica. Prea era însă cald, generos și patetic suflul său spre a accepta un simbol de orgoliu ascuțit și dominant. Gala Galaction evocă laptele cosmic al galaxiei Calea Lactee de o grandoare misterioasă ce depășește toate piscurile.

10. În această nouă ediție, se va rectifica și eroarea de la pag. 159, trecînd Zaharia Stancu: Cum l-am cunoscut pe Gala Galaction, în «Contemporanul», nr. 14 din 24 dec. 1946, p. 5, în loc de «Gazeta literară», nr. 43/25 oct. 1956.

11. Constantin Noica, *Despărțirea de Goethe*, p. 35, Editura Univers, 1976.

12. F. Aderca: *Mărturia unei generații 1967*, Editura pentru literatură, *De vorbă cu Gala Galaction*, p. 91.

Născut la «vatra schilului Didești», mort după o Golgota orizontală de ani chinuți, i-a fost dat lui Galaction să realizeze, la miezul vieții, împreună cu preotul Vasile Radu, traducerea Bibliei, una din cele mai minunate tălmăciri pe plan mondial. Arată traducătorii în prefața din 1937: «Sfinta Scriptură este Cartea Revelațiunii Divine, Opera Sfintului Duh, insuflată marilor profeți ai Vechiului Testament, dar este totdeodată și un mare monument literar, un cedru din Libanul literaturii universale, cu rădăcini înfipte în stincile Egiptului, ale Arabiei și ale Canaanului și cu mistica-i cunună revărsată peste cetățile din primul veac al creștinătății: Ierusalimul, Antiohia și Corintul. Efesul, Alexandria și Roma. Sfinta Scriptură prin minunată și multiplă binecuvîntare, a odrăslit și odrăștește pururea, ca toiagul lui Aaron, prima frunte de flori în toate literaturile naționale creștine».

În cartea academicianului Philippide «Considerații confortabile»¹³, din paginile consacrate lui Galaction, reiese dubla natură a artistului predicator: vrea să propovăduiască, dar nu poate s-o facă didactic — uscat, ci numai prin încantația unui stil vrăjit; de aceea nu te saturezi niciodată să-l citești și recitești.

Să nu uităm că «grația» are un dublu sens: frivol și serafic, iar, în măsura în care frivolitatea e învinsă de cucernicie, totul se desfășoară ad majorem gloriae Dei, singura victorie neprecară pentru orice credincios.

IONEL KIRMAIER

PĂRINTELE GRIGORIE (GALA GALACTION)

“GURĂ DE AUR”

(Date biografice și publicistice)

— La centenarul nașterii (16 aprilie 1879) —

Darul de a vorbi frumos și cuceritor (elocința) este tot atât de rar ca și talentul literar. Chiar și mai rar, căci sînt mai puțini oratorii decît scriitorii. Cu atât mai rare sînt cazurile, cînd ambele talente se întilnesc în aceeași personalitate.

Asemenea personalitate, bogat hărăzită — «har peste har» — este Părintele Grigorie (Gala Galaction), în care talentul literar viguros a fost îngemănat fericit cu un dar prodigios de vorbitor excepțional — «o gură de aur».

Din anii tinereții, în diverse împrejurări, aude mari oratori și înțelege puterea cuvîntului, vorbit cu pricepere. Astfel, în clasa întâia de liceu (la «Sf. Sava», în București), l-a auzit vorbind pe Take Ionescu, «vrăjitor al cuvîntului românesc»¹. În clasele superioare ale liceului, frecventînd clubul socialist (din Sala Sotir), vede și aude pe tribunii socialiști — Constantin Dobrogeanu-Gherea, Anton Bacalbașa, Constantin Mille, Ion Teodorescu, I. Nădejde...². L-a impresionat, îndeosebi, Anton Bacalbașa, prin «încîntătoarea lui vervă oratorică». L-a numit «marele vrăjitor al adolescenței noas-

13. Editura Eminescu, 1970.

1. Gala Galaction, *Galeria dascălilor mei — Cel din urmă (dascăl) la limba română*, în «Dimineața», XXVII, nr. 8.709, 23 martie 1931, p. 1.

2. Vezi Gheorghe Cunescu, *Studiu introductiv la Gala Galaction, O lume nouă*, București, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (Colecția «Mica bibliotecă de istorie»), 1970, p. 14—19.

tre»³. În clasa a cincea ține și el, în internatul liceului, o conferință revoluționară despre *Ce este socialismul?*⁴ (tot acum, în clasa șasea, a debutat ca scriitor literar)⁵.

În anul universitar, urmat la Facultatea de filosofie și litere din București, l-a avut profesor pe Titu Maiorescu, personalitate culturală proeminentă și mare orator⁶. Deși l-au interesat prelegerile profesorului de istoria filosofiei moderne, notându-i și publicându-i, în rezumat, citeva prelegeri⁷, și i-a apreciat «eleganța și claritatea obișnuită» cu care vorbea⁸, oratoria universitară a lui Titu Maiorescu nu l-a încântat prea admirativ. «Vorbește nu ca un orator, ci ca un profesor de elocință»⁹. Comparându-l cu Constantin Dobrogeanu-Gherea, auzit la întilnirile socialiste, a înclinat, cu precădere, către felul de a vorbi al celui de al doilea... «Se vedea că limba românească nu este limba lui maternă, dar se vedea tot atât de bine că omul, care se trudea să împace pe amici, era un spirit blajin și iubitor de oameni, un caracter împăciuitoare și popular»¹⁰.

Trecut la Facultatea de teologie, în toamna anului 1899, aude de la profesorii noi de marii predicatori ai Bisericii creștine — Sf. Ap. Pavel, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigore din Nazianz ș.a. Își încearcă și el posibilitățile oratorice. Prezintă, la internatul teologic, în 3 conferințe, cartea *Quo Vadis* a scriitorului H. Sienkiewicz¹¹. «Am înfiorat chiar și pe cei ce citiseră și cunoșteau, ca și mine, peripecțiile cărții, a comunicat unei cunoștințe. Mă cam așteptam la aceasta, bizuindu-mă pe forța mea de povestitor, pentru care am primit, întotdeauna, grabnice și măgulitoare aprecieri»¹². La conferința a treia, succesul a fost și mai categoric. «Am impresionat prea mult; bieții mei auditori (afară de cîțiva prieteni) s-au simțit zdrobiți sub fluxul elocinței și al superiorității mele»¹³. A fost un început binecuvîntat.

În anul 1906 (era doctorand la Facultatea de teologie din Cernăuți) ține prima predică, în biserica Crețulescu din București (îmbrăcat în stihar de ipodiacon). Tema predicii era textul evanghelic: «Cel ce va voi să-și mîntuiască sufletul său, îl va pierde; iar cel ce-și va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelia Mea, îl va mîntui» (Marcu 8, 35). A pregătit, citeva zile, predica, meditănd asupra temei. A notat și o schiță de plan. N-a fost, însă, prea mulțumit de prima lui predică. «Am vorbit stufos și asfixiant... Mergeam, pe unele locuri, trap binisor și fără zdruncin, dar pe altele, și mai multe, îmi pierdeam siguranța, mă încîrjam ca să-mi cîștig echilibrul și turnam la cîrpele și la vorbe barbare — cu nemiluita... Încăpăținarea mea sinceră

3. Gala Galaction, *Din falanga «Adevărului»* — Tony Bacalbașa, în «Adevărul», LXII, nr. 17.245, august 1948, p. 1—2.

4. Idem, *Galeria dascălilor mei — Maestru de calligrafie și desen*, în «Dimineața», XXVI, nr. 8.560, 19 octombrie 1930, p. 1. Cf. Crișan Tonescu, *De vorbă cu Gala Galaction*, în «Secolul Radiofoniei», I, nr. 20, 9 mai 1948, p. 8.

5. Cu nuveleta *Pe terasă*, publicată în «Adevărul ilustrat», I, nr. 32, 7 octombrie 1896, p. 6, și nuvela *Harpistul Dionis*, publicată tot în «Adevărul ilustrat», I, nr. 42, 9 decembrie 1896, p. 3—10, semnată Grigorie Pișculescu.

6. *** Titu I. Maiorescu, în «Mic dicționar enciclopedic». Ediția a II-a, revizuită și adăugită. București, Editura științifică și enciclopedică, 1978, p. 1.456.

7. Yang, *Istoria filosofiei moderne*, Cursul d-lui T. Maiorescu, în «Literatura și arta română», III, nr. 2, 25 decembrie 1898, p. 117—121.

8. *Ibidem*.

9. Gala Galaction, *La răspîntie de veacuri*, roman, vol. I, București, Editura «Cultura Națională» (1935), p. 36.

10. *Ibidem*, p. 37.

11. La prima conferință au asistat «amicul meu în rasă» (ierodiaconul Iosif Theodorescu — Tudor Argehi) și «amicul cu prefața» (N. D. Cocea; Gr. Pișculescu (Gala Galaction) i-a prefătat, în 1898, romanul *Poet-Poetă*). Gala Galaction, *Roman epistolar — Scrisori de dragoste* (I), în «Manuscriptum», VI, nr. 1 (18), 1975, p. 141.

12. *Ibidem*, p. 143.

13. *Ibidem*, p. 149.

și emoționantă era fondul dogoritor (și după inima ascultătorului, creștină sau păgână, fondul jignitor sau impunător) peste care vorba mea ploua cu științei, cu tăciuni și cu cenușă... Țăldura convingerii mele despre dumnezeirea lui Hristos și despre Învierea Lui din morți li s-a părut (unora dintre ascultători) insultătoare!»¹⁴. Obține (în mai, 1909) titlul de doctor în teologie, cu un calificativ de excepție: «eminent, cu unanimitate» («ausgezeichnet mit Stimmeneinhelligkeit»).

În prelungile și temeinicele sale studii teologice, s-a pătruns de datoria imperioasă a predicii, ca parte intrinsecă și indivizibilă a preoției creștine. Și-a însușit, pentru totdeauna, îndemnul hotărât al Sf. Ap. Pavel (apostolul său preferat)¹⁵: «Vai mie, de nu voi predica!».

Roagă să fie preoțit și să i se dea un altar și un amvon (biserica Domnița Bălașa din București, unde era un post vacant de preot). Dar Mitropolitul Primat Dr. Athanasie Mironescu îi refuză preoția, pe motiv că este prea cutezător, cum a explicat mai târziu¹⁶. Se referea la broșura *Apologia unei legi și mai presus de ea a unui principiu*, pe care proaspătul doctor în teologie o scrisese și o tipărise, și în care prezenta, critic, unele stări de lucruri din Biserica Ortodoxă Română și cerea de la preoți «un apostolat înnoitor» și altele de acest fel.

Gala Galaction se decide pentru literatură și se impune ca scriitor literar de puternic talent, cu o creație literară deosebit de personală, de la primele lui titluri¹⁷. «Era și asta un fel de predică, a arătat el, dacă nu de la altar, cu vorba, de la masa de lucru, cu litera»¹⁸.

Însă, deși nepreoțit, a predicat în biserici, a prezentat conferințe și a citit, ca scriitor, la șezători literare. După doctorat, Spiru Haret, ministrul Instrucțiunii Publice și al Cultelor, l-a promovat din subșef de birou în postul de defensor ecleziastic, o slujbă mai mult voiajeră, pe la episcopii, mănăstiri și parohii. Oriunde se găsea duminica și de sărbători, își fixase regulă să predice sau să conferențieze. «Doruri mari și vii îmi bat în piept — a notat în caietele de *Jurnal*, în ziua de 20 iulie (1909): aș vrea să predic (subl. ns.), să îndemn, să edific...»¹⁹.

A purces la lucru binecuvîntat de Dumnezeu. În ziua de 18 februarie 1910, a vorbit, în Craiova, despre *Iisus Hrisos înainte de liberă cercetări* (după cartea *Von Reimarus zu Wrede* de Dr. Albert Schweitzer)²⁰. În ziua de 6 august (1910), a predicat despre *Minunea Taborului*, în mănăstirea Turnu, în prezența Episcopului Argeșului

14. Gala Galaction, *Jurnal*, vol. I. Ediție îngrijită de Mara Galaction Țuculescu și Teodor Vărgolici. Prefață și note de Teodor Vărgolici. București, Editura Minerva (seria «Memorialistică»), 1973, p. 519—521.

15. A luat licența în teologie cu lucrarea *Minunea din drumul Damascului* (Minunea convertirii rabinului Saul în Apostolul Pavel).

16. Dr. Athanasie Mironescu, *Noul Testament*, traducerea Părintelui Grigorie (Gala Galaction). Considerații critice, în «Biserica Ortodoxă Română», XLVI, nr. 2 (563), februarie, 1928, p. 169 (Cărți. Reviste. Ziare). Cf. H. Constantinescu și Ioan Massoff, *Cu Gala Galaction despre el și despre alți*, în «Rampa», XIII, nr. 3.279, 25 decembrie 1928, p. 1, 3.

17. De la primele bucăți publicate în «Viața socială», profesorul și criticul literar G. Ibrăileanu l-a declarat pe Gala Galaction «cel mai de seamă scriitor român, apărut după M. Sadoveanu». În «Viața românească», V, nr. 11, noiembrie, 1910, p. 349.

18. *** *Ne vorbește părintele Gala Galaction*. În «Timpul», II, nr. 562, 25 noiembrie 1938, p. 2.

19. Gala Galaction, *Jurnal*, vol. I, op. cit., p. 633.

20. «Luminătorul» (Craiova), I, nr. 13, 1 martie 1910, p. 16 (Note).

Dr. Gherasim Timuș²¹. În București a prezentat o conferință despre *Poezia Psalmilor*²² și a vorbit la Societatea «Ajutorul» a preoților din județul Ilfov²³.

S-a afirmat și s-a făcut cunoscut ca predicator și conferențiar de mare succes public, strălucit și captivant. S-a definit încă din antichitate că «elocința este fiica artei» (Quintilian). A confirmat-o și Gala Galaction. Scriitorul artist literar s-a revărsat integral și în vorbitor — poate chiar mai total, mai spontan, mai direct, mai sufleteș și mai de efect. Vorbea, cel puțin, tot atât de artistic, de simțitor, de pătrunzător, de fermecător, tumultuos și interesant, ca și scrisul său, incununat de Academie și de prețuirea cititorilor. Scrisul și vorbirea lui aveau izvoare comune și inepuzabile, în personalitatea sa bogat înzestrată și formată în credința lui fermă și constantă, în slujirea devotată a lui Dumnezeu și a semenilor săi. Dacă scriitorul a destăinuit că «în nuvelele, povestirile și istoriile mele literare am pus dogmă și predică din Evanghelie»²⁴, cu atât mai mult a turnat acestea în predici și conferințe. La fel, dacă în scrisul său n-a făcut «artă pentru artă», ci «artă cu tendință», adică a căutat să instruiască, să educe, să edifice, religios, etic, democratic, umanist..., «să ne servească, să ne facă mai buni, să sporească omenia și dragostea dintre noi»²⁵, cu atât mai mult a perseverat, în acest fel, în predici și conferințe. A numit un drum, pentru a predică și o conferință, la un oraș de la marginea țării, «în serviciul semenilor»²⁶.

Gala Galaction vorbea ca să învețe, să zidească, să înalțe, să zguduie, să sporească credința în Dumnezeu, viața și fapta creștină, dragostea între oameni și pacea... Vorbea convins și convingător, dominat de adevărul celor spuse, fierbinte și răspîndind căldură, din inimă și adresîndu-se inimilor, din «bogăția minții» și adresîndu-se conștiințelor, judicios și înțelept îndemnînd la cumințenie și înțelepciune, din iubire de oameni îndrumînd către dragoste de oameni, prietenie și bună înțelegere; totdeauna prevenitor, urban, generos, chiar cînd vorbea critic și mai aspru, însă, totdeauna, neînduplecat, inconcesiv și cutezător în afirmarea, demonstrarea și apărarea adevărilor ortodoxe, în dezvăluirea falsificatorilor și adversarilor lor, în combaterea și dezaprobarea ideilor, sentimentelor, ideologiilor și actelor anticreștine și anti-umane (cum erau cele fasciste și prefasciste). S-a observat de la bun început, că Gala Galaction, «cu glasul cel mai dulce, sau, mai bine-zis, cel mai... indulcit, rostește adevărurile și impresiile cele mai tăioase!... Vorba sa este ca o spadă aspuțită învelită în vată. El nu taie pe nimeni; e prea bun creștin ca să verse sînge. Cei care sîring, însă, cu putere de bărbat, spada vătuită ce li se oferă cu un încurajator sentimentalism, se taie singur»²⁷.

Repede s-a făcut notoriu, solicitat, ascultat, aplaudat și elogiat, și ca lector și conferențiar literar, precum și ca predicator bisericesc. «Galaction citește potolit, învăluit, patriarhal, parcă ar oficia, parcă ar predica de pe amvon — dă mărturie un scriitor cu care a participat la multe șezători literare. Cunoaște, prin contactul cu credincioșii veniți să-l asculte la biserică, cît să-și ridice sau să-și coboare glasul, ce

21. Grigore Pișculescu, *Cuînt bisericesc*, în «Luminătorul», I, nr. 24, 15 august 1910, p. 4-6; II, nr. 1, septembrie, 1910, p. 2-4.

22. «Farul», I, nr. 3, 9 martie 1912, p. 1-2.

23. «Steagul», II, nr. 94, 11 aprilie 1915, p. 3; «Amvonul», XVIII, nr. 1, aprilie 1915; Gala Galaction, *Printre literatură — Gînduri dintr-o conferință*, în «Cronica», I, nr. 10, 19 aprilie 1915, p. 179-182.

24. Gala Galaction, *Problema în general*, în «Dimineața», XXI, nr. 6.187, 30 ianuarie 1924, p. 3 (Cazul de la biserică «Cuibul de barză»: Gala Galaction are cuvîntul).

25. Idem, *Surpriza a doua*, în «Victoria», II, nr. 203, 29 iunie 1945, p. 1.

26. Idem, *În serviciul semenilor tăi*, în «Victoria», II, nr. 196, 20 iunie 1945, p. 1.

27. P. L. (Petre Locusteanu), *G. Galaction*, în «Flacăra», II, nr. 7, 1 decembrie 1912, p. 52 (Figurî contemporane).

trebuie să spună ca să fie ascultat cu smerenie și când să se oprească. Înfațișarea lui venerabilă, bunătatea pe care o iradiază cuceresc numaidecât și impun respectul²⁸.» Un alt confrate de condei a confirmat și el că «cel mai mare conferențiar rămâne tot părintele Gala Galaction. Când vorbește acest maestru al scrisului și al cuvântului, în sală e tăcere ca într-o biserică, iar tribuna se transformă în amvon. Oratorul e ascultat cu smerenie și religiozitate. La sfârșitul conferinței sale, ascultătorii profund emoționați se scoală în picioare și-l ovaționează²⁹. Iar un asistent la predicile lui Gala Galaction de dinaintea hirotoniei, a notat: «Scriitorul Gala Galaction de citeva săptămâni, ține, la biserica Sf. Nicolae Șelari, în fiecare duminică și sărbătoare, predici, comentind și explicind pe înțelesul tuturor, evanghelia din ziua aceea și «apostolul». Citind în ziare, m-am dus înadins la Biserica Sf. Nicolae Șelari ca să-l audiez setos de-a auzi Cuvântul Domnului explicat și tâlmăcit de acest maestru al scrisului și al cuvântului. Am auzit multe predici în bisericile noastre ortodoxe, cât și în bisericile catolice, undă de multe ori poposesc și-mi odihnesc sufletul însetat de apa vie a învățaturii Domnului. Gala Galaction prin superioritatea gândului și meșteșugul vorbirii, prin arta cu care știe să se facă înțeles și să cucerească sufletele, se așează definitiv printre fruntașii măștri ai elocinții amvonului de la noi»³⁰.

După intrarea efectivă în cler (în septembrie 1922), ca misionar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cunoscind că «din predică auzită vine credința» (Romani, 10, 14), s-a dedicat, cu prioritate, predicii de pe amvon și vorbirii în public, cu un zel și amploare apostolice^{30bis}. Un cunoscător (arhim. Iuliu Scriban) a consemnat, în Buletinul Oficial al Bisericii Ortodoxe Române, în iunie 1923, din activitatea predicatorială a Părintelui Grigorie (Gala Galaction): «În fiecare zi îl găsești pe drumuri, pentru a vorbi, în nenumărate locuri în care este chemat. E când la Birlad, când la Constanța, când la Botoșani, pentru a grăi cuvântul lui Dumnezeu în numeroase biserici. În București a găsit și a pășit pe alt teren de grăire decît bisericesc, în fabrici. În lunile martie și aprilie a vorbit la *Fabrica de chibrituri*, la școala *Fabrica de pline*, la atelierile *Grigore Alexandrescu*, la atelierile *Grivița* ale Căilor Ferate³¹. În acest an (1923) a mai vorbit: în luna iulie, la tabăra de vară de elevi de la mănăstirea Cozia³²; la 6 august, în Catedrala din Sibiu, în prezența Mitropolitului N. Bălan³³; în octombrie, în Catedrala mitropolitană din Iași, în prezența Mitropolitului Pimen Georgescu³⁴; la 30 octombrie, în București, la Congresul preoților ortodocși³⁵; la 11 noiembrie,

28. Victor Eftimiu, *Cu scriitorii, în țara de demult*, în «Curentul familiei», II, nr. 20, 18 martie 1944, p. 8.

29. Al. Cazaban, *O altă sursă pentru scriitorii*, în «Adevărul», LX, nr. 16.651, 30 august 1946, p. 1–2; Cf. N. Dunăreanu, *Gala Galaction*, în «Cravata roșie», nr. 3, martie, 1958, p. 20–21 (Amintiri despre scriitorii noștri).

30. Crîd. Cristea N. Dumitrescu, *Elocința amvonului*, în «Realitatea», IX, nr. 153, 16 decembrie 1921, p. 1.

30-bis. A jînut prima predică, ca preot, în ziua de 27 septembrie 1922, în biserica Schitu Măgureanu (paroh preot N. M. Popescu). Predica a fost remarcată de presa literară (I. Călugăru, *Predica părintelui Gala Galaction*, în «Clopotul», an. I, nr. 1, 20 octombrie 1922, p. 1).

31. (Arhim. Iuliu Scriban), *Conferințele Părintelui Grigorie (Galaction)* în «Biserica Ortodoxă Română», XLI, nr. 9 (507), iunie 1923, p. 669 (Știri); reproduc în «Telegraful român», LXXI, nr. 65, 24 august 1923, p. 3. 32. «Buciumul», I, nr. 2, 5 august 1923, p. 4 (Însemnări).

33. «Telegraful român», LXXI, nr. 64, 21 august, 1923, p. 3 (Știrile zilei).

34. Gala Galaction, *Jurnal*, vol. II. Ediție îngrijită, prefață și note de Teodor Vărgolici, București, Editura Minerva (seria «Memorialistică», 1977, p. 114.

35. «Universul», XLI, nr. 281, 2 noiembrie, 1923, p. 2; «Biserica Ortodoxă Română», XLI, nr. 13 (513), noiembrie 1923, p. 1.125.

într-o biserică din București³⁶; la 19 noiembrie, la Curtea de Argeș, la instalarea Episcopului Nichita Duma, în prezența ministrului Cultelor³⁷; la 20 noiembrie, la înhumarea prof. Mihail Popescu, administratorul Casei Bisericii³⁸; la 4 decembrie, într-o comună (Peretu), județul Teleorman³⁹; la 9 decembrie, în biserica Sf. Ștefan «Cuibul de barză», din București⁴⁰; în prima zi de Crăciun, în Catedrala metropolitană, în prezența Mitropolitului Primat Dr. Miron Cristea⁴¹; a doua zi de Crăciun, în biserica Domnița Bălașa, în prezența Mitropolitului Primat, care a oficiat Sf. Liturghie⁴²; a treia zi de Crăciun, în biserica Sf. Ilie-Kalenderu⁴³. Într-adevăr, «frumoasă activitate!»⁴⁴.

La fel în anul 1924, în 1925, în 1926⁴⁵. În București, biserică preferată i-a fost Catedrala metropolitană, unde crease o tradiție, menținută mulți ani, ca să vorbească la Sărbătorile Mari — Crăciun, Paști, Rusalii; și biserica Sf. Ilie-Kalenderu, unde era paroh arhim. Iuliu Scriban, cu care împărțea, colegial, altarul și amvonul. Apoi bisericile bucureștene. Poate că nu există biserică în Capitală, în care să nu fi predicat măcar o dată. Își fixase normă preotească, riguros executată, ca oriunde se afla, în zilele de duminică și sărbători, în București sau în alte localități, să se ducă la biserică, să coliturghisească și, mai des, să predice. Și cum a umblat foarte mult⁴⁶, se poate afirma, cu toată certitudinea, că nu există, în țară, mănăstire, municipiu și oraș în care să nu fi predicat și conferențiat (chiar și sate, nu puține).

Din noiembrie 1926, a adăugat predicile și conferințele ca profesor universitar de teologie, ținute studenților teologi. Predica, aproape în fiecare an, la sărbătoarea patronului Facultății de teologie (Sf. Atanasie cel Mare), în duminici și în numeroase zile, la rugăciunea de seară, în sala de rugăciune a internatului teologic. Stăruia, îndeosebi, să educe și să întărească teologic-ortodox, etic și democratic-umanist, să formeze și să fortifice conștiințe preotești⁴⁷.

A continuat predicile și conferințele prin țară, ca «misionar pe cont propriu», cum și-a zis. A vorbit, la conferințe, cu predilecție, despre educația (reeducația) noas-

36. Gala Galaction, *Jurnal*, vol. II, op. cit., p. 115.

37. «Universul», XLI, nr. 296, 21 noiembrie 1923, p. 3.

38. *Ibidem*, p. 5; «Biserica Ortodoxă Română», XLII, nr. 1 (516), 1924, p. 101–102.

39. Gala Galaction, *Jurnal*, vol. II, op. cit., p. 119.

40. *Ibidem*, p. 124.

41. *Ibidem*, p. 130.

42. *Ibidem*, p. 130.

43. *Ibidem*, p. 131.

44. (Arhim. Iuliu Scriban), loc. cit.

45. În anul 1925 a prezentat o serie de conferințe în sala «Locomotiva» a atelierelor C.F.R. Grivița, organizate de Universitatea populară a Capitalei. A vorbit despre: *Hristos între gloate* («Duminica», XXI, nr. 6.537, 28 ianuarie 1925, p. 3), *Hristos între prieteni* (idem, nr. 6.543, 5 februarie 1925, p. 3), *Hristos între bolnavi* (idem, nr. 6.552, 12 februarie 1925, p. 3), *Hristos și cei bolnavi* (idem, nr. 6.559, 19 februarie 1925, p. 3). În 1926, a prezentat conferințele: *Ortodoxismul românesc* (idem, XXI, nr. 6.898, 6 februarie 1926, p. 6), *Duminica Ortodoxiei* (idem, nr. 6.916, 24 februarie 1926, p. 2), *Viitorul creștinismului* (idem, nr. 6.937, 12 martie 1926, p. 3), *Cele 7 Sfinte Taine* («Apostolul», III, iunie-iulie 1926, p. 107), *Creștinismul în fața vremurilor de azi* (idem, nr. 16–19, septembrie-octombrie, 1926, p. 149).

46. Vezi Pr. Gh. Cunesco, *Gala Galaction la Botoșani* («Clopotul», XXV, nr. 2.649, 19 octombrie 1969, p. 2), *Gala Galaction la Tg-Mureș sub curcubea prieteniei* («Athenaeum», III, nr. 4–5 (13–14), octombrie-noiembrie, 1970, p. 4), *Căldătorul Gala Galaction* («Vatra», I, nr. 4, iulie, 1971, p. 10), *Gala Galaction la Sibiu* («Mitropolia Ardealului», XVI, nr. 3–4, martie-aprilie, 1971, p. 311–317), *Gala Galaction la Arad* («Mitropolia Banatului», XXIV, nr. 10–12, octombrie-decembrie, 1974, p. 685–692), *Gala Galaction — căldător* (Cuvânt introductiv la Gala Galaction, *Prin țară*, (București), Editura Sport-Turism, 1975, j. 5–15).

47. Pr. Gheorghe Cunesco, *Gala Galaction «ad cathedram»*, în «Studii teologice», XXVI, nr. 3–4, martie-aprilie, 1974, p. 271–278.

tră națională, în care propunea o educație și o reeducație obștească morală creștină, care să fie o stavilă împotriva influențelor, tot mai puternice, și a ideologiilor fasciste și profasciste... Dorea să prezinte această conferință în toate orașele din țară și a prezentat-o în multe. Merită menționată și conferința prezentată în penitenciarul din Chișinău, tipărită în broșură ⁴⁸.

Din decembrie 1928, a adăugat conferințele și predicile la postul de radio București. Datorită oratoriei sale captivante, Părintele Grigorie (Gala Galaction) a fost un predicator, conferențiar și lector literar radiofonic preferat. Și-a inaugurat numeroasele lui colaborări radiofonice în ziua de 24 decembrie 1928, cu predică-cuvîntare *Nașterea Domnului* ⁴⁹. Mulți ani în șir, a fost nelipsit de la Radio București, la Crăciun și Paști. A prezentat și conferințe religioase — precum ciclul *Columna în naosul Bisericii Universale: Apostolul Pavel* ⁵⁰, *Evanghelistul Matei* ⁵¹, *Evanghelistul Marcu* ⁵², *Evanghelistul Luca* ⁵³, *Evanghelistul Ioan* ⁵⁴, *Sf. Ioan Botezătorul* ⁵⁵, *Sfânta Fecioară Maria* ⁵⁶, *Sf. Maria Magdalena* ⁵⁷; sau despre *Marea în cadrul «Sfintei Scripturi»* ⁵⁸, *Cuvînt pentru «Săptămîna Mare»* ⁵⁹, *Mănăstirile dobrogene* ⁶⁰, *Citiri din «Psalmi»* ⁶¹, *Poezia «Psalmilor»* ⁶², *Călătorii sfinte* ⁶³, *Cartea cea de toate zilele. — «Biblia»* ⁶⁴, *Proorocul Ilie* ⁶⁵, *Betleemul* ⁶⁶, *Buna-Vestire* ⁶⁷, *Floriile* ⁶⁸, *Emoția religioasă* ⁶⁹, *Amin-tiri de la Locurile Sfinte* ⁷⁰, *La Mormîntul Domnului* ⁷¹, *Rugăciunea* ⁷², *Grigore Teologul* ⁷³.

Concomitent a continuat, cu aceeași dăruire, să răspundă, cu conferințe, și multor solicitări. A vorbit despre *Adevăruri ortodoxe (trei conferințe)* ⁷⁴, *Despre bunătate* ⁷⁵, *Iisus Hristos în literatura noastră* ⁷⁶, *Noua traducere-a «Bibliei»* ^{76bis}, *Contribuția preo-tului la rezolvarea crizei actuale* ⁷⁷, *Cugetarea creștină în literatura noastră* ⁷⁸, *Litera-tură și creștinism* ⁷⁹, *Cununa sărbătorilor* ⁸⁰, *Probleme biblice* ⁸¹, *Hristos și viața veș-nică* ⁸², *Evanghelia în literatura românească* ⁸³, *Frica de Dumnezeu* ⁸⁴, *Despre «Biblie»* ⁸⁵,

48. Gala Galaction, *Răbdare și nădejde*, București, Ministerul Justiției, Direcțiunea inchișorilor, «Biblioteca de moralizare a deținuților» nr. 2, 1928, p. 33.

49. «Radio», I, nr. 14, 23 decembrie 1928, p. 18.

50. «Radiofonia», VI, nr. 272, 3 decembrie 1933, p. 9.

51. *Idem*, VI, 275, 25 decembrie 1933, p. 9.

53. *Idem*, VII, nr. 278, 21 ianuarie 1934, p. 9.

55. *Idem*, VII, nr. 285, 18 februarie 1934, p. 8.

57. *Idem*, VII, nr. 294, 2 mai 1934, p. 9.

58. *Idem*, III, nr. 100, 30 septembrie 1930, p. 15.

60. *Idem*, V, nr. 207, 28 august 1932, p. 19.

62. *Idem*, VI, nr. 240, 25 aprilie 1933, p. 26.

64. *Idem*, VI, nr. 261, 17 septembrie 1933, p. 9.

65. «Radio Adevărul», XII, nr. 565, 16 iulie 1939, p. 20.

66. *Idem*, XII, nr. 588, 24 decembrie 1939, p. 9.

68. *Idem*, XIII, nr. 605, 21 aprilie 1940, p. 5.

69. «Radio Universul», nr. 353, 2 august 1941, p. 7.

71. *Idem*, nr. 387, 28 martie 1942, p. 12.

73. *Idem*, nr. 467, 10 octombrie 1943, p. 15.

75. *Idem*, IV, nr. 2, februarie 1932, p. 163.

76. «Calendarul», I, nr. 56, 20 martie 1932, p. 2; «Fîntina darurilor», V, nr. 3—4, martie-aprilie 1932, p. 147—149.

77. «Apostolul» IX, nr. 19, 1 oct. 1932, p. 305—306.

78. «Dimineața», XXXIX, nr. 9.356, 15 ianuarie 1933, p. 2.

79. «Cuvîntul», IX, nr. 2843, 24 martie 1933.

81. «Liceul internat Buftea», I, nr. 28, 15 aprilie 1933, p. 4.

82. «Fîntina Darurilor», V, nr. 6, iunie 1933, p. 200—202.

83. *Idem*, VI, nr. 3—4, martie-aprilie, 1934, p. 104—105.

84. «Vremea», VII, nr. 361, 28 octombrie 1934, p. 7.

85. «Adevărul» IXL, nr. 15.663, 4 februarie 1935, p. 2.

52. *Idem*, VII, nr. 277, 7 ianuarie 1934, p. 9.

54. *Idem*, VII, nr. 281, 4 februarie 1934, p. 18.

56. *Idem*, VII, nr. 287, 18 martie 1934, p. 8.

59. *Idem*, V, nr. 188, 24 aprilie 1932, p. 19.

61. *Idem*, VI, nr. 226, 25 ianuarie 1933, p. 5.

63. *Idem*, VI, nr. 249, 25 iunie 1933, p. 22.

67. *Idem*, XIV, nr. 601, 24 martie 1940, p. 6.

70. *Idem*, nr. 373, 25 decembrie 1941, p. 8.

72. *Idem*, nr. 439, 27 martie 1943, p. 12.

74. «Misionarul», III, nr. 4, aprilie 1931, p. 355.

*Măndstirile în trecut și în prezent*⁸⁶, *Adevăruri elementare (Decalogul)*⁸⁷, *Cei Trei Magi*⁸⁸, *Papa Pius XII*⁸⁹, *«Biblia» nouă*⁹⁰, *Monahismul ortodox*⁹¹, *Experiența Sf. Ap. Pavel*⁹², *Biblia românească*⁹³...

Totdeauna a fost însuflețit de sentimente ecumeniste⁹⁴. Părintele Grigorie (Gala Galaction) a predicat și a ținut conferințe și la confesiunile naționalităților conlocuitoare (cu precădere la evrei)⁹⁵.

După 1944, deși împovărat de ani, ca unul ce era biruitor, odată cu democrația victorioasă, și-a oferit, cu entuziasm tineresc, talentele, autoritatea, forțele, timpul, sănătatea..., întăririi și lărgirii democrației populare. A scris, a umblat, a vorbit... În anul 1945, a întreprins, un adevărat turneu în Transilvania, cu popasuri în orașele cu populație mixtă, «ca să alunge stafiile (de ură) ale trecutului și să apropie inimile»⁹⁶. A ținut conferințe și a predicat⁹⁷. În București a predicat⁹⁸ și a prezentat numeroase conferințe, din care menționăm: *Unversalismul creștin și contradicțiile rasiale*⁹⁹, *Iubire și milă pentru ființele fără grai*¹⁰⁰, *Conferințe lămuritoare*¹⁰¹, *Rostul grupului proeșilor democrați*¹⁰², *Biserica primară din Corint*¹⁰³, *Irenismul în literatură*¹⁰⁴, *La împlinirea vremii*¹⁰⁵, *Religie și democrație*¹⁰⁶, *Crucea roșie în lumina creștinismului*¹⁰⁷, *Despre «Biblie»*¹⁰⁸...

86. «Glasul monahilor», XIV, nr. 495, 10 mai 1936, p. 1.

87. «Revista cursurilor și conferințelor», I, nr. 9–10, noiembrie-decembrie 1936, p. 57–60.

88. «Misionarul», X, nr. 1–2 ianuarie-februarie, 1938, p. 91–92.

89. «Gazeta Basarabiei», V, nr. 1.007, 12 martie 1939, p. 4.

90. «România», II, nr. 396, 7 iulie 1939, p. 15.

91. În vol. *Ortodoxia*, 1942, p. 47–52.

92. «Curentul», XV, nr. 5.195, 4 august 1942, p. 2.

93. «Biserica Ortodoxă Română», LXI, nr. 4–6, aprilie-iunie, 1943, p. 175–184.

94. Vezi Preot A. Negojiș, *Gala Galaction, primul ecumenist român*, în *Revista cultului mozaic*, XIV, nr. 201, 15 februarie 1962, p. 5; Pr. Victor N. Popescu, *Ecumenismul religios în literatura lui Gala Galaction*, în «Mitropolia Olteniei», XVIII, nr. 11–12 noiembrie-decembrie 1966, p. 991–996; Pr. Gh. Cunesco, *Gala Galaction, precursor al ecumenismului actual*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXXIX, nr. 5–6, mai-iunie, 1971, p. 660–664.

95. Șef rabin dr. Moses Rosen, *Părintele Gala Galaction*, în «Revista cultului mozaic», VI, nr. 66, 15 martie 1961, p. 5; *Unul dintre drepti: Gala Galaction*, în «Revista cultului mozaic», XVI, nr. 249, 15 martie 1971, p. 1, 5, retipărit în vol. *În lumina Torei*, 1971, p. 169.

96. A vorbit în 12 orașe: Deva, Lugoj, Reșița, Timișoara, Arad, Oradea, Cluj, Turda, Tg.-Mureș, Sibiu, Făgăraș, Brașov... («Scinteia», XV, nr. 343, 3 octombrie 1945, p. 2). Un scriitor care l-a însoțit a întrebat: «Cine va scrie poemu miraculoaselor cizme de șapte poști pe care ilustru scriitor le-a purtat de la un capăt la altul al țării??» (Eugen Jebeleanu, *Gala Galaction la 80 de ani* în «Gazeta literară», V, nr. 12 (262), 19 martie 1959, p. 1). Se cunoaște că, pentru înlesnirea la mers, Părintele Gala Galaction purta cizme «pravoslvice», cum le-a numit, în toate zilele anului.

97. Protopop V. Mihujiu, *Gala Galaction*, în «Biserica și școala», LXIX, nr. 21, 20 mai 1945, p. 157. Despre predica în Catedrala din Cluj ne-a informat P. C. Artim. B. V. Anania, care a asistat, fiind student la Facultatea de medicină.

98. O predică, ținută în Catedrala-mitropolitană din București, a publicat-o sub titlul *Sfinta zi a Bunevestiri*, în «Glasul Bisericii», X, nr. 1–3 ianuarie-martie, 1951, p. 20–24.

99. «Tribuna poporului», I, nr. 90, 17 decembrie 1944, p. 1, 3.

100. «Drapelul», II, nr. 120, 16 mai 1945, p. 2.

101. *Idem*, nr. 240, 9 octombrie 1945, p. 1.

102. «Tribuna poporului», I, nr. 64, 17 noiembrie 1945, p. 2.

103. «Jurnalul de dimineață», VIII, nr. 334, 6 ianuarie 1946, p. 2.

104. «Scinteia», XVI, nr. 398, 24 martie 1946, p. 2.

105. «Jurnalul de dimineață», VIII, nr. 398, 24 martie 1946, p. 2.

106. «Noua școală românească», II, nr. 1–3, ianuarie-martie, 1946, p. 86–96.

107. «Jurnalul de dimineață», VIII, nr. 595, 18 noiembrie 1946, p. 3.

108. «Lumina creștină», I, nr. 11–12, 25 decembrie 1946, p. 1.

A vorbit la Academia Română¹⁰⁹ și în Marea Adunare Națională, ca deputat¹¹⁰. Primul discurs parlamentar s-a bucurat de un triumfător succes, fiind o apoteoză a oratoriei Părintelui Gala Galaction. Reporterul a notat: «Apariția sa (a Părintelui Gala Galaction) dă tribunei un aer de amvon, iar cuvântării sale, intenția unei predici; dar predica aceasta a fost atlit de înălțătoare, atlit de minunat cuvântată, încît n-a fost deputat în incintă, care să nu marcheze frazele cu aclamații. Cuvîntarea părintelui Galaction a fost vorbirea sinceră și cinstită a sufletului creștin, care nu poate fi decît democrat»¹¹¹. A mai menționat faptul neobișnuit că, în timpul cît a vorbit Părintele Gala Galaction, membrii guvernului (toți!), în frunte cu Președintele Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, nu s-au clintit din băncile lor, iar după terminarea discursului, s-au dus toți, în frunte cu dr. Petru Groza, și l-au felicitat cordial pe vorbitor. Și faptul că deputatul Leopold Filderman a propus ca textul discursului Părintelui Galaction să fie afișat pe culoarele Parlamentului, ca model¹¹².

Cuvîntările, conferințele, predicile Părintelui Grigorie (Gala Galaction) impuneau oriunde succese emoționante... Predicile, îndeosebi, erau erupții de credință toridă, de teologie trăită, mărturisirea fericirilor de a ne apropia de Tatăl Ceresc, de a fi împreună cu Mîntuitorul Iisus Hristos, «Dumnezeu adevărat, din Dumnezeu adevărat», de a vedea lumina fără apus a dumnezeieștii lui Invierii, de-a fi cu El la Cîna cea de Taină, de a ne ridica pe Muntele Taborului, de-a auzi Fericirile Evanghelice, de-a preamări pe Născătoarea de Dumnezeu și Pururea Fecioară, Maria,... — teme predilecte ale predicilor sale. Și mai erau, totodată, confesiunile de flacăară ale unui artist literar slujitor lui Dumnezeu. O harfă a lui David.

Cît privește felul de-a vorbi, de-a predica, al Părintelui Grigorie (Gala Galaction), un ascultător jurnalist a relatat: «Cînd urcă la amvon, slab, cu barba mare și cu plete, cu trupul firav, începe cu glas mic și vorba rară și parcă nesigură... Apoi, după primele fraze, preotul lui Hristos apare dirz, combativ stăpînit de dorința de-a cîștiga pe ascultătorii lui... Trupul se frămîntă, capul se agită violent, barba lungă și albă flutură ca un steag și vorbele curg din ce în ce mai repezi, mai tari, adevărate ciocane de aur, care-l lovesc în creștet pe ascultător. Îl trezește mai întii, îi captează înțelesul, îl cîștigă, îl fură cu totul... Glasul îi e ca tunetul, dar mai ales fermitatea credinței și a adevărilor spuse, leagă lanțurile convingerilor, atunci, pe loc, pe ascultător (chiar cînd sînt indiferenți), de piciorul Crucii lui Hristos. Cînd a terminat predica și coboară extenuat, ascultătorii lui cred în Dumnezeu»¹¹³. Peste ani, un altul a adeverit: «Părintele Gala Galaction a început (predica) ca o luminiță de candelă și a sfîrșit-o ca o vîlvătaie dogoritoare»¹¹⁴.

109. «Biserica Ortodoxă Română», LVII, nr. 5-8, mai-august, 1948, p. 272-283; «Adevărul», LXII, nr. 17.175, 2 iunie 1948, p. 1; «Biserica Ortodoxă Română», LXXII, nr. 4, aprilie, 1954, p. 452-453.

110. «Monitorul oficial». Partea a III-a (Dezbaterile Parlamentului), nr. 12, 10 ianuarie 1947, p. 240-245.

111. Dinu Moroianu, *Un început de ședință solemnă, Părintele Gala Galaction la tribună*, în «Adevărul», LX, nr. 16.745, 18 decembrie 1946, p. 3 (Parlamentul).

112. *Ibidem*. Al doilea discurs parlamentar l-a rostit în noiembrie 1947, cînd a declarat profetic: «democrația noastră românească reprezintă viitorul». În «Monitorul oficial». Partea a III-a (Dezbaterile Parlamentului), nr. 8, 6 noiembrie 1947, p. 61-63.

113. Tudor Popescu, *S-a făcut dreptate! Marele nostru scriitor creștin Gala Galaction (Părintele Grigorie) este profesor la Facultatea de teologie ortodoxă din Chișinău și decanul ei*, în «Națiunea dominantă», I, nr. 8, 11 martie 1928, p. 2.

114. D. I. Belu, *Vorbește Galaction...*, în «Credința», nr. 60, 15 februarie 1934, p. 4.

Iată și aprecierile unui teolog: «Pornind liniștit și părintește de la imagini frumoase sau de la idei ușor accesibile, predicatorul înaintează concentrînd pe nesimțite materialul, pe un plan simplu și solid, fixează vorbind obiectul și interesul cuvîntării, se ridică treptat într-o zonă tot mai înaltă și mai caldă, ridicînd cu sine pe ascultătorii ciștigați și vrăjiți, îi încordează sufletește ca pe sine și li se dăruiește și comunică apoi în izbucniri de elan, cu o căldură și cu o putere irezistibilă. Cînd predicatorul a terminat, ascultătorii plutesc pe cuvintele lui în sfera de sus a vieții și a intereselor omenești.

Predica Părintelui Gala Galaction este în chip firesc teologică și literară; ea învață și place, dar mai presus de toate, ea mișcă, trezind sfîntul fior al credinței și al emoției religioase, într-un grad și un chip excepțional la noi. Predica este o mărturisire de credință și de simțire, este împărtășire de gînd și de duh creștin, este chemare de profet și de apostol. Cine l-a auzit o dată, vrea să-l asculte totdeauna». ¹¹⁵

Fericit predicator! «Gură de Aur» al Bisericii Ortodoxe Române!

Pr. GHEORGHE CUNESCU

115. Redacția, *Academicianul Gala Galaction la 75 de ani*. Scriitorul, teologul, traducătorul «Sfintei Scripturi», în «Biserica Ortodoxă Română», LXXII, nr. 4, aprilie, 1954, p. 447.

ARTICOLE ȘI STUDII

ȘFÎNTA TAINĂ A MĂRTURISIRII

Fiecare Taină din cele șapte instituite de Hristos și păstrate în Biserică constituie o treaptă în urcușul nostru spre Dumnezeu, și o participare la dumnezeire în prelungirea ei harică spre noi.

Fiecare Taină este un contact nemijlocit cu Dumnezeu cel viu, dar o atingere de fiecare dată deosebită atât prin varietatea subiectelor care se sfințesc, cum și prin varietatea însăși a Tainelor, dar și — mai ales — prin varietatea stărilor în care unul și același subiect se găsește în momentul primirii ei, chiar a unei aceleiași Taine din cele repetabile; și aici ne referim cu specială atenție la Taina mărturisirii. Căci, dacă în fiecare moment de primire a unei Taine, subiectul ei primește o nouă putere, nu înseamnă că el folosește mereu această putere spre ridicarea lui, spre întărirea lui. Căderea, în regnul nostru, este o condiție a existenței noastre înscrise sub semnul slăbiciunii, al nehotărîrii, al neputinței. Dacă ne ridicăm de fiecare dată prin harul pe care-l primim în sfînta Taină — chiar atunci cînd participăm nu numai la prelungirea în har a lui Dumnezeu, ci la El însuși oferit euharistic — nu înseamnă că ne și menținem la acea treaptă pentru multă vreme.

De aceea unul dintre darurile permanent active în lumea creștină este marele reviriment al iertării păcatelor, acordat de Mîntuitorul ca permanentă învioreare și putere de început nou a celui ce decade de la sfințenia primită prin fiecare Taină. Ea este Taina prin excelență repetabilă, și în mod normal cea mai des practicabilă în viața creștinului.

Sub denumirea variată de «Taină a pocăinței», a «spovedaniei» sau a «mărturisirii», de «al doilea botez», se înțelege nu totdeauna unul și același lucru; unele denumiri reprezintă momente importante, substanțiale, care duc la ceea ce constituie de fapt Taina însăși — dezlegarea păcatelor acordată de Hristos prin preot. Căci «iertarea păcatelor» prin preot — deci o operație care se continuă permanent de la Hristos pînă la sfîrșitul veacului — este cheia, scopul și sensul celorlalte momente anterioare.

Elementele sufletești legate de această ultimă acțiune — pe care o săvîrșește Hristos prin preot — au rădăcini adînci în ființa umană, ele avînd caracter psihologic, gnoseologic, etic, figurînd într-o întreagă gamă de subcapitole antropologice. Pentru că mergînd spre ținta dezlegării din robia păcatelor sau a patimilor noastre, trecem prin cîteva faze intermediare și inițiale, care constituie lungul drum al «albirii» vieții,

termen filocalic pentru curățirea creștinului de răul făcut de el sau aruncat asupra lui. În drumul acesta se vorbește despre căință, pocăință, spovedanie, îndeplinirea eventual a canonului dat de preot și apoi dezlegarea păcatelor acordată prin preot. Mărturisirea însăși este în realitate faza finală a unui lung proces de introspecție, de cercetare de sine, de încercare a puterilor proprii, de verificare a propriei sincerități, de adunare a puterii de a se recunoaște vinovat (căci altfel ce am avea de mărturisit?), de adunare a curajului necesar exprimării autoacuzării în fața preotului — adică a reprezentantului indicat de Hristos pentru săvârșirea actului de duhovnicie înțeles în această Taină.

Este poate lucrarea cea mai dificilă în terapeutică creștină, lucrare extinsă în timp și adincime sufletească, prin care omul se conduce pe sine la întâlnirea cu Dumnezeu, Cel care însuși se află în străfundul aceluia adânc al sufletului creștin. **Anima naturaliter cristiana** — zice Tertulian — dar peste acest atribut esențial, densitatea stratului de necurăție se cere pătrunsă de lupta celui care vrea să se regăsească pe el în autenticul său Eu, cel creștin.

Dacă în celelalte Taine repetabile — Euharistia și Maslul — primitorul are o poziție mai mult pasivă, el fiind mereu cel care primește «iertarea păcatelor și viața de veci», Spovedania este acea Taină în care creștinul face efortul continuu pe care i-l recomandă înaintașii lui și însuși Mîntuitorul, efort de priveghere, de rugă, de cercetare a cugetului și a adîncului inimii, de uitare a răului suportat de el, de depistare a răului făcut de el, dar și efortul de depășire a acestora și a altor momente, prin iertarea tuturor și împăcarea cu sine însuși. De aceea, spovedania este condiția prioritară a primirii oricăreia din celelalte șase Taine — afară doar de cazul unei stări de totală neputință sau inconstiență a omului, în care caz Biserica acordă prin pogorământ Taina Împărtășaniei, sau maslul spre ridicarea aceluia din neputință și întuneric și integrarea lui în imperiul luminii prin puterea lui Hristos.

Fără îndoială, în însuși efortul omului de a se cunoaște pe sine, de a-și vădi greșelile și a se acuza pentru ele — credința creștină implică ajutorul harului divin, cîștigat de creștin prin botez și prin mirungere, cum și prin permanentul ajutor cu care Dumnezeu însoțește continuu făptura zidită de El. Dar în Taina spovedaniei și în momentele ce o preced, mai mult ca în orice moment al vieții creștine, sinergia puterilor omenești și a celor divine are dinamismul maxim. Atunci cînd ne rugăm, Duhul strigă în noi spre Dumnezeu¹, după cum tot El se integrează suferinței noastre, rugîndu-Se «cu suspinuri negrăite»².

Dacă formula întrupării Logosului — ca Dumnezeu făcut om pentru ca omul să devină Dumnezeu — este pîrghia raportului omului cu Dumnezeu, ea se realizează în istoria creștină a umanității prin lupta creștinului de a-și însuși, a-și face propriu, darul primit la botez. Și dacă nu este suficient ca omul să se boteze pentru a se întinui ci trebuie să capete și puteri specifice lui prin Taina mirungerii, ca să știe a lupta în modul său propriu și să răspundă impactului ispitei și slăbiciunii — atunci viața de asumare, de personalizare a raportului Dumnezeu-Om are în miezul ei lucrarea de purificare care se cuprinde în Taina Spovedaniei.

Cum spuneam, **primitorul tainei** — primitor al iertării păcatelor, căci în rest sau pînă atunci el este **agent** — își pregătește momentul spovedaniei în mod conștient,

1. Conform doctrinei pauline, Duhul Celui Care a înviat pe Iisus din morți locuiește în noi — cum se arată de două ori în cap. 8 al epistolei către Romani, versetul 11 și apoi, în versetele 15 și 16.

2. Romani 8, 26.

ajutat de toate darurile lăsate de Dumnezeu pentru ca omul să se cunoască pe sine. El este înzestrat cu conștiință — acest fin seismograf al clătinărilor sau căderilor lui; ea înregistrează chiar fără controlul insului toate actele sau gândurile necuvenite, toate greșelile ajunse în faza finală, de exteriorizare, sau numai în cea incipientă, de cuget. Mintuitorul lărgeste la nesfârșit responsabilitatea noastră, ea avind rază de acțiune extinsă asupra adîncurilor noastre de beznă, în care conștiința pătrunde pe măsura luminării omului. Nu numai cine a făcut păcatul: nu numai cine a deposedat pe neputincios, sau a luat ce nu i se cuvine, sau a abuzat de încrederea cuiva, sau a mințit pe fratele său — este vinovat, ci și cel ce doar a cugetat acest lucru, sau l-a dorit sau s-a bucurat la gândul că ar realiza acestea. Sfinții părinți merg chiar mai departe cu analiza straturilor de adînc ale sufletului, pentru că la ampla lor strădanie s-a deschis marele adînc al sufletului lor, marele subconștient al existenței persoanei umane.

Și, la drept vorbind, în aceasta constă travaliul creștinului practicant: în pătrunderea, cu lumina cugetului, spre straturile cele mai lăuntrice ale sufletului său, adică în coborîrea, mutarea hotărului inferior al conștientului spre zona subconștientului, ca introspecția harului său propriu să străbată întunericul, și zona sa de străfund să devină accesibilă curenților purificatori ai respirației sfințite de rugăciune.

Spovedania înseamnă în primul rînd o serioasă cunoaștere a mecanismului propriului suflet de către persoana ce-l poartă. Căci — așa cum știm din teologia morală, — păcatul este nu actul material în sine, ci el devine păcat dacă intenția, resortul intim care l-a determinat, este păcătoasă. Creștinul este dator să-și cunoască resortul interior al actelor, vorbelor sau chiar gândurilor sale, pentru că numai el va ști dacă acțiunea lăudabilă sau cuvîntul cald roștit a avut ca pornire dorința de bine și iubirea către celălalt, sau dimpotrivă — ele au pornit cu scopul de a-l înșela. Și invers: numai propria conștiință creștină va ști dacă este reprobabilă fapta sa, sau chiar forma nepotrivită a expresiei sale a avut la bază intenție curată sau dorință de bine. Căci cine cunoaște mai bine lăuntrul fiecăruia, decît el însuși și Duhul care locuiește în el? ³.

Conștiința omului creștin este cea care stabilește ce anume este vinovat în sine, sau început, sau numai tendința de vinovăție. Acest sentiment al vinovăției conduce în mod normal la regretul pentru cele gândite sau făptuite. Regretul acesta, denumit **căință** în limbajul nostru creștin, este primul act, prima treaptă spre spovedanie. Sau — cum se spune în manualele noastre —, la baza mărturisirii stă părerea de rău, sau căința pentru păcatele săvîrșite, și dorința de îndreptare ⁴.

Evident, adîncimea căinței este pe măsura păcatului: dar paritatea aceasta este atîta de legată de finețea cîntarului cu care operează subiectul ei, încît Dreptul Judecător cunoaște dacă ea se produce. În mod firesc o conștiință creștină puternică va ști

3. Rom. 8, 26—27. Iar Sfîntul Ioan Scăranul, în capitolul despre pocăință, afirmă: «Privește-te pe tine însuși. Și dacă conștiința ta nu te învinovățește în ceva, ci îți dă mărturie despre ascultarea ta fără alegere, nu căuta încredințare mai mare». *Scara*, trad. de Pr. Prof. D. Stăniloae, ms. p. 408.

4. *Liturgica teoretică*, de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Arhim. Prof. Ghenadie Nițoiu, Pr. Prof. Gh. Neda, București, 1978, p. 236. Iar în sistematizarea făcută de Hristo Andrusots, *căința și mărturisirea* fac parte din «elementele constitutive ale Pocăinței și condiții indispensabile pentru iertarea păcatelor», căci teama de chinurile iadului, dacă nu e însoțită de regretul pentru greșeala săvîrșită, «nu poate fi considerată, în sine, ca o condiție corespunzătoare spre justificare»... Căința va fi o condiție suficientă a iertării păcatelor numai cînd «va fi zămislit în ea hotărîrea fermă spre transformare». *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trad. de Dr. D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 407—408.

să dozeze «leacul» acesta, care este purificarea sufletului prin spovedanie. Dar în același timp, dozarea aceasta presupune o temeinică pregătire religioasă, pentru ca sirguința conștiinței să nu depășească rigurozitatea spre o scrupulozitate maximă, din teama de a nu deveni prea laxă în cântărirea greșelilor. Și aceste diagrame sînt necesare, pentru că adeseori o inexactă plasare a subiectului în obiectivitatea faptei poate induce în eroare pe preotul-duhovnic.

Cunoașterea propriei greșeli și stabilirea vinovăției aduc în mod normal în sufletul creștinului dorința de a nu fi săvîrșit acel neajuns, dorința de a se debarasa de acest neplăcut sentiment al culpabilității și — de aici — pocăința, hotărîrea de a evita o nouă cădere în acel păcat. Această recunoaștere a stării de vinovăție este punctul de încercare al conștiinței creștine. În unele subiecte, nemulțumirea produsă de chipul neplăcut al păcătoșeniei conduce la o întoarcere inversă, greșită, care a dus în spiritul orgolios la căderea luciferică. În altele, clipa uluitoare în care insul se vede urît, josnic, murdărit — și încă de sine însuși — îi deschide posibilitatea de a se recunoaște neputincios, imperfect, slab și dependent de cineva mai tare ca el. Dar și invers, în alte suflete, acel mecanism care a dus la căderea îngerilor duce la o și mai adîncă încețoșare a purității inițiale; în acești oameni care nu vor să se recunoască de autori ai răului, funcționează tendința contrarie a căinței, mințindu-se pe ei și pe ceilalți, acuzînd pe oricine în afară de sine, de vinovăție.

Regretul de a fi fost autor al răului propriu sau săvîrșit împotriva altuia — fie el chiar Dumnezeu — este momentul de verificare a creștinului. Exercițiul continuei autoacuzări duce în mod inevitabil la pocăință, la starea de veghe împotriva slăbiciunii față de ispite, la atenția sporită a celui ce se știe capabil de gînduri urite, de fapte rele sau de dorința răului, îndreptată împotriva celor ce i-au făcut răul.

Mărturisirea tuturor acestor căderi sau a fazelor anterioare aduce, pe lîngă dovada curajului de a fi efectuat o operație dureroasă prin propriile puteri, și posibilitatea unui suport, a unei întăriri oferite de cel mai bun prieten, care este duhovnicul.

Ținînd seama de ponderea greșelilor, Biserica a stabilit ca după vîrsta de 7 ani orice creștin să vină la spovedanie. Orice creștin este normal să fie conștient, cum încă din Vechiul Testament se știe, că nimeni nu poate trăi o singură zi fără să greșească. Iar spovedania trebuie să fie înțeleasă ca o grijă firească a celui ce crede în Judecată, pentru a-și curăți sufletul de apăsarea unor devieri ale comportării sale creștine mai recente sau mai vechi.

Penitentul, cel care vine la preot să se mărturisească și să-și primească dezlegarea, are dreptul să-și aleagă duhovnicul, așa cum și în rezolvarea problemelor de sănătate corporală omul își alege medicul. Și aceasta nu numai pentru considerentul că încrederea în vindecare are mare rol și în viața sufletească; ci mai ales pentru aceea că sentimentul de umilință și de jenă pentru greșala noastră trebuie să-și găsească liniștea în desfășurarea lui sub ochii omului competent să ne înțeleagă, să se ocupe de noi și să ne vindece. Și apoi alegerea duhovnicului înseamnă și găsirea modalității unei maxime deschideri a sufletului, prin cea afinitate, simpatie, înțelegere, ce trebuie să se stabilească între confesor și penitent. Pentru că, dacă creștinul își alege duhovnicul după criteriile absolut personale, el trebuie să știe că nu și-l va schimba în mod arbitrar.

Restricția pe care o pune rînduiala bisericască, în sensul păstrării duhovnicului pînă la moarte, presupune și o serioasă investigație din partea penitentului. Cine pri-

vește cu seriozitate Taina spovedaniei, trebuie să știe și în minile cui își pune sufletul pentru vreme îndelungată și deci, cu cât va fi mai atent să folosească practica mărturisirii, cu atât exigențele lui vor fi mai mari în găsirea acestui părinte duhovnicesc. Origen, marele înțelept creștin, dă această indicație: «Încearcă mai întâi pe medicul căruia să-i spui cauza bolii tale...»⁵.

Creștinul trebuie să aibă în vedere că își alege în părintele spiritual un îndrumător pentru timpul care va urma și după o primă dezlegare a păcatelor expuse. Fiindcă dacă Taina spovedaniei constă în cele din urmă în «iertarea păcatelor prin dezlegarea dată de preotul duhovnic pe baza recunoașterii și mărturisirii păcatelor, a căinței pentru ele și a hotărârii de îndreptare» — cum spune o foarte succintă și exactă definire⁶, nu e mai puțin adevărat că atunci se produce și o legătură puternică și de durată între cei doi poli ai dialogului. Preotul duhovnic nu este numai cel care dezleagă păcatele (dacă e cazul), după ce a ascultat cu răbdare spovedania; dar el are un rol educativ în cel mai creștin înțeles al cuvîntului, fiind cel care va răspunde înaintea lui Dumnezeu pentru modul cum a condus pașii fiului său duhovnicesc. Relația aceasta de filiațiune spirituală are la bază relația lui Dumnezeu ca Tată, cu fiul cel risipitor, plecat și întors la vatra căminului părintesc.

Raportul acesta este cu mult mai mult decît o relație parohială, sau chiar o bună colaborare între preot și credincios. Ea are temeiuri ontologice, de cîrmuire a omului de către Dumnezeu prin cei instituți de Hristos să realizeze conducerea unei comunități creștine.

De aceea, **instituirea** însăși a acestei Taine are un rol precumpănitor în evaluarea ei. Ea este o poruncă lăsată de Mîntuitorul deodată cu porunca lăsată apostolilor de a răspîndi credința iubirii creștine, de a boteza în numele garantului ei și de a păstori pe cei botezați, conducîndu-i pe drumul curățirii de păcate și dobîndirii Împărăției lui Dumnezeu. Înainte de Înălțare, Mîntuitorul lasă urmașilor Lui puterea de a ierta păcatele, așa cum însuși o practicase în tot timpul propovăduirii Lui⁷ și El o specifică, fără posibilitatea de răstălmăcire, ca fiind atributul dat de El prin Sfîntul Duh. El le lasă «Duh Sfînt»⁸ înainte chiar de pogorîrea personală a Mîngîietorului, fiindcă judecarea greșelilor și cîntărirea lor, pentru a le socoti «iertate» sau «ținute», este a Fiului. Toată judecata a dat-o Tatăl, Fiului Său și El o transmite temporar, în perioada istorică, unora dintre cei ce rămîn pe pămînt pentru conținutarea teraputicii sufletești a celui ce continuă a fi obiectul dragostei divine: omul, pierdut, dar regăsit în Hristos.

5. La Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Mărturisirea păcatelor și pocăința, în trecutul Bisericii*, în «Orthodoxia», nr. 3-4/1955, p. 227.

6. *Sfintele Taine*, Pr. Dr. P. Deheleanu, art. în «Mltropolia Banatului», nr. 4-6/1978, p. 183.

7. Încă înainte de a institui preoția, El rînduiește conducerea sufletelor de către cei aleși ca să slujească lumii. În Evanghelia după Matei, cap. 18, acești aleși sînt învățați și educați în vederea acestui scop, iar la versetul 18, le vestește: «Adevărat grăiesc vouă: oricîte veți lega pe pămînt, vor fi legate și în cer și oricîte veți dezlega pe pămînt vor fi dezlegate și în cer». Textul este similar cu cel din cap. 20, vers. 22-23, din Evanghelia după Ioan, cînd Domnul instituie «puterea» de a lega, care putere le vine apostolilor prin Duhul Sfînt, *din Care* Mîntuitorul le «sufală», le transmite energia constituantă a Tainei. Dar dacă înainte El le anunță doar că vor avea această putere, totuși nu le-o și dă, decît după moartea și Învierea Sa. Așadar, s-ar cădea să considerăm instituția Tainei în versetele 22-23 din cap. 20 al Evangheliei după Ioan.

8. Cf. Ioan 20, 22-23, în care Mîntuitorul așează Taina preoției împreună cu cea a iertării păcatelor. Este de subliniat în ce măsură comunitățile care au minimalizat Taina mărturisirii sînt aceleași care au redus la minimum aspectul duhovnicesc, părintesc, al preoției.

Pe cei pe care-i lasă ca să boteze, să săvârșească liturghia — cu Jertfa și Împărtășania —, să perpetueze și să distribuie învățătura creștină, pe aceiași îi lasă Hristos să și pregătească sufletele oamenilor ca ele să se facă vrednice de marea întâlnire ce va avea loc la sfârșitul veacului — al tuturor veacurilor și al fiecărui veac cu care sfârșește fiecare din noi.

Pocăința este strigătul de alarmă al Botezătorului⁹. Ea precede arătarea Cuvîntului întrupat, așa cum la cei creștinați spovedania precede Împărtășania. Cu îndemnul: «pocăiți-vă» începe și Mîntuitorul propovăduirea Sa¹⁰. Pentru că, pocăința este mai mult decît un regret efemer, și poate uitat, pentru un gest care trezește amintiri neplăcute; ea este un efort de continuă cercetare, verificare, drămuire a vorbei, a faptei, a gîndului, — lucrare care nu se face ocazional și accidental, ci permanent. Pocăința nu este numai căință «de un moment, pe care o simte păcătosul cînd se mărturisește, ci o seamă de infrînări și osteneți prelungite în timp, pentru ca, prin acestea, firea lui să se vindece de slăbiciunea contractată prin păcat»¹¹.

Pocăința, ca regret și hotărîre de a nu repeta greșeala, nu este neapărat urmată de spovedanie, dar spovedania o implică neapărat. Iar «mărturisirea sau înșirarea păcatelor fără regret și fără hotărîre de îndreptare nu aduce iertarea păcatelor»¹² — spune un catehism românesc. Pocăința devine o stare permanentă în viața creștinului, ea necoperindu-se cu sensul peiorativ de «pocăit», care a încărcat adeseori acest adjectiv cu nuanța falsității. Pocăința nu înseamnă o jeluire continuă, ci o atență scrupuloasă a ființei noastre interioare pentru ca ea să se păstreze demnă de titlul de hristofori pe care îl purtăm de la botez.

Pentru această permanentizare a stării de veghe pe care o realizează conștiința creștină, se spune pe drept cuvînt că pocăința este și o virtute, nu numai o Taină¹³; ea se țese cu alte virtuți, virtutea răbdării, a iertării, a cumpătării, a iubirii, pentru că în fapt pocăința este funcția purificatoare a sufletului, presupunînd o ascuțire a atribuțiilor conștiinței umane. «În pocăința ca Taină — se spune în articolul citat mai sus — se adaugă și ceea ce dă Dumnezeu: iertarea păcatelor»¹⁴. Pe drept cuvînt — căci într-adevăr Taina, în accepția pe care o cunoaște teologia noastră — constă în iertarea pe care o pronunță duhovnicul citind rugăciunea de dezlegare¹⁵.

Indicația făcută cu mare grijă că preotul «reprezintă» doar pe Hristos, că prin el Hristos dezleagă de păcate, subliniază măreția Tainei; căci Mîntuitorul a păstrat acest prilej, l-a pregătit să se producă cursiv și continuu, știind că vom avea nevoie de El pînă la sfârșitul veacului. «Și iată Eu sînt cu voi pînă la sfârșitul veacului»¹⁶.

Prezent fiind la fiecare dezlegare de păcate, liniștind sufletul penitentului cu promisiunea împăcării, îl reasează în situația dinainte de a fi păcătit. Însăși căința, regretul celui ce vine să se acuze, îl restaurează în condițiile inițiale, îl ridică la curăția de la care căzuse, îi redă demnitatea pe care o părăsise. Dar nu numai atât dorește Dumnezeu. Un permanent balans între cădere și ridicare ar menține pe om la un nivel de plutire. Însă pronunțarea formulei dumnezeiești, de atîta îndurare și iubire:

9. Matei 3, 6; Marcu 1, 5. 10. Matei 4, 17.

11. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Mărturisirea...*, op. cit., p. 219.

12. *Carte de învățătură Creștină Ortodoxă*, București, 1978, p. 57.

13. La Pr. Petre Deheleanu, op. cit., p. 184.

14. Pr. P. Deheleanu, op. cit., p. 184.

15. În rugăciunea de dezlegare se insistă asupra faptului că acțiunea iertării păcatelor aparține puterii ce este dată preotului, de Hristos, care este chemat să ierte și să lase toate păcatele penitentului.

16. Matei 28, 20.

«Du-te! de acum să nu mai păcătuiești» — spusă de Iisus cu altă ocazie¹⁷, este promisiunea menținerii unui dialog care trezește în cel iertat ecoul dragostei. Ca și în parabola celor doi datornici, iertarea dăruită celui apăsat mai mult de datorie este cu tot atât mai mare și presupune un plus de iubire. De aceea, spune cineva, creștinul care se mărturisește nu se întoarce la situația dinainte de păcat, ci intră în una nouă: «căci darul lui Dumnezeu în Iisus Hristos nu este simpla reîntoarcere la ordinea dinaintea greșelii, ci este o nouă creație»¹⁸ — o nouă realizare în ordinea iubirii, spre care Dumnezeu tuturor îndurărilor ne cheamă continuu.

Pentru aceea, considerăm că Taina spovedaniei sau a pocăinței rezidă în **Taina Iertării** acordate de Dumnezeu celui ce-și fringe inima pentru nelegiuirea săvârșită, și întru aceasta ea face parte din cele șapte Taine ale Bisericii. Despre mărturisire și valoarea ei s-a vorbit adesea și în Vechiul Testament. În locuri ca: Num. 21, când Moise se roagă pentru popor; Deut. 1, 41, în care Moise dialoghează cu poporul; Jud. 10, 10—15 când copiii lui Israel strigă către Domnul; 1 Sam. 12, 10 când Samuel amintește mărturisirea părinților lui Israel, și în alte locuri, se vorbește despre recunoașterea păcatelor poporului evreu și de răcirea credinței lui, care a determinat pe Dumnezeu să-l pedepsească¹⁹. Dar mai mult ca orice, Psalmii lui David, în special cel al Pocăinței, stau dovadă, ca o veșnică flagelare a omului credincios, despre conștiința păcătoșeniei umane.

Totuși, nici regretul, nici autoacuzarea, nici pocăința moralizatoare, nici o etică austeră nu este ceea ce aduce în sufletul creștinului zîmbetul lui Dumnezeu; ci dorința aprinsă de a reintra în comuniune cu El, în acea legătură care a fost ruptă — odată de primul om și apoi, de fiecare din noi — și promisiunea, față de noi înșine și față de El, că vom fi atenți pe viitor, că ne vom aminti de acest moment al întâlnirii cu El. Or, aceasta nu s-a putut întâmpla sub Legea Vechiului Testament. «Numai după Jertfa Mîntuitorului se poate vorbi de pocăință ca Taină», afirmă doctrina creștină²⁰, pentru că numai în Hristos, Dumnezeu a făcut pace cu omul, numai în El l-a iertat. Nu se întrebau iudeii despre Iisus: «Cine este omul acesta, de poate ierta păcatele?»²¹. Evreii se mirau de o asemenea îndrăzneală socotind că un om nu are puterea aceasta, căci pînă atunci nu puteau fi iertați oamenii, deși puteau să se mărturisească, sau chiar să se pocăiască, așa cum o arată psalmistul.

17. Ioan 8, 11. Episodul similar, dacă nu același, povestit de sfîntul Luca în cap. 7, se încheie în versetele 48—50 cu formula: «Iertate își sînt păcatele... mergi în pace!» Și cu această ocazie, Mîntuitorul spune pilda cămătarului cu cei doi datornici, pe care o încheie cu concluzia pronunțată de Petre. La întrebarea Lui: «Care din doi îl va iubi mai mult? Simon l-a răspuns: «Socotesc că acela căruia i-a iertat mai mult».

18. R. Béraudy, P.S.S., *Reflexion sur le pardon et la culpabilité*, în «Nouvelle Revue Théologique», N-o 1/1974, p. 31. În acest articol, adîncirea cu mare finețe a temei exprimate în titlu realizează și următoarele considerații: dacă păcatul poate fi iertat, el nu este și reparabil. El dăinuie. Dumnezeu nu-l uită, dar îl folosește ca prilej ca să-și arate mare mila Lui (p. 30). Iar pentru creștin, «contrariul păcatului nu este moralitatea, ci credința» (p. 27). Autorul afirmă că în vremea de azi Taina pocăinței s-a estompat, începînd să fie înlocuită cu alte practici.

19. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, în *Mărturisirea...* op. cit., p. 222, consideră aceste locuri ca argumente împotriva spovedaniei în masă. Și este foarte judicioasă opinia sa, căci înainte de Hristos, poporul «ales» se conducea după Vechiul Legământ. Dumnezeu lui Israel dialoga cu poporul și-l conducea ca pe o entitate în vederea nașterii lui Mesia. Dar Mesia-Hristos aduce un nou sens al spovedaniei: relația personală cu omul a unui Dumnezeu personal în Treime.

20. *Învățătura Creștină Ortodoxă* (extras din revista «Mitropolia Banatului», nr. 1—3/1971), p. 58.

21. Marcu 2, 7.

Înainte de «proslăvirea» lui Iisus, deci înainte de Jertfă, Mântuitorul dăduse putere apostolilor să propovăduiască și chiar să vindece bolnavii și să scoată dracii (Marcu 6, 7). Și nu numai apostolilor, ci și celor 70 de ucenici. Rezultă foarte clar frecvența cu care aceștia efectuau exorcismele și vindecau de îndrăcire unii bolnavi, așa cum se arată în momentul cînd — dezorientați de eșecul lor cu un îndrăcit, îl aduc lui «Rabbi» ca să îndeplinească El ceea ce ei nu reușiseră. Dar intervenția lui Dumnezeu ca om în lume restaurează relația de iubire între El și omenirea căzută; și numai de la acest moment al istoriei, pînă la finele ei, păcatele sînt iertate încontinuu de Hristos, prin cel căroră le-a dăruit această putere.

Puterea de a ierta (și de a nu ierta, în sensul menținerii situației de vinovăție a celui ce se mărturisește) a fost înstituită numai atunci cînd Însuși Fiul, Dreptul Judecător, Se retrăgea de pe pămînt. Pînă atunci El realizase opera de izbăvire de păcat a întregului neam omenesc — trecut, contemporan Lui, sau viitor — cît și pentru fiecare din persoanele cu care Se întîlnise în viața Lui pămîntească și aveau nevoie să fie iertate; chiar și înainte de jertfa izbăvitoare El putea dăruia mîntuirea, căci Lui I se dăduse «toată puterea în cer și pe pămînt»²². Iar din aceste puteri, cum El Însuși lasă să se înțeleagă, cel mai important și de neînțeles lucru pînă atunci era iertarea păcatelor săvîrșite de om²³.

Toate sfintele Taine produc o apropiere de Dumnezeu, căci în toate El este prezent. Și fiecare apropiere a Lui înseamnă curățire. Dar, pe cînd în celelalte se arată coborîrea lui Dumnezeu, în Taina mărturisirii este vădit efortul omului de a se înălța la Dumnezeu. Este Taina coborîrii, a umilirii de sine a omului, a recunoașterii ne-trebniciei proprii, act prin care omul se dezlipeste de legătura păcatului. Mai mult decît în orice altă situație, în momentul penitenței creștinul realizează ceea ce afirmă Evanghelia: că cel ce se smereste se și înalță prin Însuși acest act.

Dar pe lîngă îmbunătățirea firii sale proprii, penitentul are nevoie de pronunțarea cuvîntului iertării, care-l aduce convingerea că regretul său a fost primit de către Cel împotriva căruia a greșit. De aceea, în unele catehisme se consideră pronunțarea dezlegării de păcate ca fiind «partea văzută a Tainei pocăinței»^{23b}. — Totuși «dat fiind că în rînduiala tuturor Tainelor se cuprinde o bogăție de texte care vorbesc despre conținutul Tainei și care sînt esențiale în administrarea ei — uneori ele determinînd chiar valabilitatea Tainei —, socotim ca mai îndreptățită opinia Pr. Prof. Stăniloae, care afirmă că în această Taină nu există altă mărturie decît mîna preotu-

22. Dar și în acest rîstimp, «putința manifestării puterii Sale prin alte persoane a arătat-o Iisus cît a fost încă pe pămînt, vindecînd persoane de la distanță, prin persoane care au stat în relație nemijlocită cu El (Matei 14, 28; 18, 18 și Ioan 20).

Mai tîrziu «...cei aleși au fost arătați ca atare de către Duhul Sfînt printr-un act de consacrare săvîrșit în Biserică și garantat de Biserică prin invocarea Acestuia de către un episcop, ca altă persoană consacrată în ea, pînă la apostoli. Numai așa se poate verifica obiectiv că o persoană nu și-a luat de la sine puterea lui Hristos de a ierta păcatele». (Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, p. 124).

23. În una din minunile Sale (Marcu 2) El spune: «dar ce este mai ușor, a spune slăbănogului ia-ți patul tău și umblă, ori iertate îți sînt păcatele?» Aceasta era marea surpriză și marele scandal trezit de noua doctrină apărută în aria mozaică: nu numai că orbii văd și surzii aud — cum anunță Iisus pe Ioan Botezătorul, la începutul activității Sale, dar se deschid porțile cerului și cei ce se smeresc sînt primiți la Tatăl. Periclitul Augustin sintetizează: «Biserica întemeiată pe Hristos a primit de la El cheile împărăției cerurilor, adică puterea de a ierta păcatele». (Tract. 10. Ev. 124, 5, la Kelly, *op. cit.*, p. 447).

23b. *Învățătura Creștină Ortodoxă*, Extras... p. 59.

lui și epitrabilul ca semn al trimiterii lui Hristos (subl. a.)^{23c}. Este cu atât mai judicioasă această opinie, cu cât semnul trimiterii atestă permanenta prezență a lui Hristos în acest act, căci — ca în nici o altă Taină — dialogul săvârșitorului (al celui prin care Dumnezeu iartă) cu primitorul iertării creează atmosfera de taină, de discreție, de iubire între Cel ce dăruiește Taina, cel ce o săvârșește și cel ce o primește. Este nevoie deosebită în această Taină de iubirea și mila lui Dumnezeu pentru ca cel îndepărtat de centrul iubirii să se regăsească la întoarcerea lui în căldura casei părintești. Și pentru această împlinire a sufletului lui a lăsat Hristos din Duhul Sfânt putere pentru ca această energie restauratoare să se actualizeze în fiecare ins care o va dori și se va lupta pentru ea.

Pentru măreția reînălțării cu Dumnezeu a penitentului, Mântuitorul a pus darul iertării în mîna preotului-duhovnic.

Săvârșitorul sfintei Taine, cel ce pronunță iertarea greșelilor, este episcopul, sau preotul care a primit de la episcop darul duhovniciei prin hirotesia. Astăzi, acordarea «duhovniciei» nu se face automat prin Taina hirotoneiei, ci în mod special, ca fiind o prerogativă deosebită, pe care nu orice preot o poate exercita. Tocmai pentru că Taina pocăinței nu constă dintr-o singură lucrare, pentru că ea implică atât un săvârșitor al iertării păcatelor care e clericul, cât și un săvârșitor al pocăinței — care este penitentul, pentru conducerea sufletului către curățire a fost nevoie de un atribut special al păstorului, cel de adevărat cunoscător al sufletului păstoritilor, precum și osîrδια lui de a fi un bun exemplu.

În legiuirile bisericești se pronunță dreptul și datoria episcopului eparhiot de a rîndui în această funcție preoți aleși după calitățile lor distincte. Canoanele spun că mărturisirea se face numai acelor preoți care au hirotesia respectivă, cu specificarea că cei ce nu o au, nu au dreptul a primi spovedania unui credincios. Nomocanonul precizează că «dacă cineva va îndrăzni să primească gânduri și mărturisiri fără porunca episcopului local, acela se va pedepsi canonic, ca unul ce calcă dumnezeieștile canoane»²⁴.

Într-atît de sever apreciază Biserica atitudinea duhovnicului, încît dacă acesta nu-și îndeplinește acest rol, arhierul locului are căderea să-l oprească de la practica duhovniciei²⁵. Dar însăși calitatea specială de duhovnic se întreține printr-o viață de post și pocăință. În măsura în care preoția înseamnă mijlocie între Dumnezeu și om tocmai în acordarea harurilor prin Taine — toate acestea fiind dependente de viața liturgică — și tocmai pentru că el este pus ca «om de încredere» al lui Hristos pentru

23. c. *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, op. cit., vol. III, p. 141.

24. Pr. Dr. D. Stăniloae, *Mărturisirea...*, op. cit., p. 242. Cu timpul, creștinul înmulțindu-se și fiind nevoie de a se hirotoni preoți de parohie și mai tineri, s-a hirotosit preotul paroh și în duhovnic. Totuși, pravila lui Ioan Postitorul spune că «preotul tînăr nu are voie a spovedi pînă nu va ști bine pravila și învățătura de la pravilă și de la duhovnicul său și pînă nu-și va îndeplini spovedania păcatelor sale» (La Stelian Marinescu, «Pravila de ispravă a oamenilor și de toate păcatele...», în rev. «B.O.R.», nr. 1—2/1978).

25. Idem, p. 243. În «*Învățătura pentru Spovedanie*», pe care Molitfelnicul o conține înainte de rînduiala slujbei mărturisirii, Biserica atrage atenția că «cel ce va trebui să ia asupra-și sarcina cea grea a duhovniciei... este dator să se facă pildă și chip al faptelor bune: înfrînat, smerit, lucrător de toată fața bună... Și mai înainte de toate, dator este să se îndeletnicească cu citirea dumnezeieștilor Scripturi... să postească întîi el miercurea și vinerea peste tot anul și orînduitele posturi, ca din bună-tăgile ce are el să poată porunci și altora să le facă. Căci de va fi el însuși fără învățatură și neînfrînat și iubitor de dezmierdări, cum va putea învăța pe alții fața cea bună?».

a administra intrarea în Împărăția Cerurilor, preotul este cel care răspunde cel mai mult de actele sale și de comportarea față de cei ce au ochii ațintiți asupra lui²⁶.

Dar fiind pe o asemenea treaptă de cinste, față de Dumnezeu preotul rămâne «în rîndul celorlalți», avînd nevoie, încă mai mult decît ceilalți de rugăciune și pocăință, păstrînd conștiința că «nu a lui este lucrarea mintuitoare ce se efectuează prin har, ci a Duhului lui Hristos»²⁷. Preotul însuși are a se situa în stare de penitent înaintea duhovnicului său, căci pe nici o treaptă, după rînduiala Bisericii, omul nu este ferit de păcat și deci nici de obligația și dreptul de a-și cere liniștea prin iertarea păcatelor, cum și de a se lăsa condus în îmbunătățirea vieții sale, de un părinte duhovnicesc. Chiar pentru aplicarea canoanelor pe care preotul-duhovnic le crede necesare pentru bunele deprinderi ale fiilor săi duhovnicești, adesea preotul mai puțin încercat este îndemnat a se sfătui cu duhovnicul său, căci de multe ori situațiile prezentate de penitent pot depăși remediul cunoscut de duhovnicul-mărturisitor.

Obligația unei depline discreții privind persoana și obiectul mărturisirii creează duhovnicului dificultatea unei soluționări, pe planul sufletesc al relației dintre oameni. Dacă, pe lângă iertarea greșelilor, preotul are și îndatorirea de a călăuzi pașii viitori ai celor ce i-au acordat încrederea mărturisirii, el are nevoie de puteri sufletești deosebite pentru ca printr-o participare personală părintească să soluționeze problemele sufletești ale acestora.

Legat de aceasta a statornicit Biserica o specială rînduială pentru Taina spovedaniei. În primul rînd, timpul cînd ea se săvîrșește este oricare moment din viața penitentului, dar — în mod obligatoriu pentru tot creștinul — de cel puțin patru ori pe an, adică precedînd rînduiala Împărtășirii în cele patru mari posturi de peste an. Firește, aceasta este minima prescriere a pravilei, întrucît spovedania este recomandată în toate situațiile în care creștinul are o apăsare pe suflet, chiar cînd nu este convins că e vorba de un păcat. Dacă mărturisirea este terapeutică sufletului, și fără de ea nu se poate concepe viața creștină, se înțelege că o conștiință creștină nu va aștepta începutul postului pentru a se mărturisi. Local unde se petrece spovedania este — ca în toate Tainele — locașul bisericii; de regulă, pronaosul, în fața icoanei Mîntuitorului.

Pogorăminte desigur sînt și în acest ritual, ca și la maslu, preotul puțînd să primească mărturisirea acasă la penitent, dacă este vorba de un bolnav sau bătrîn în stare de neputință.

În ceea ce privește conținutul spovedaniei, cum am amintit, el rămîne o taină între penitent și preot. Condiția aceasta este atît de importantă încît rigoarea ei duce la aplicarea sancțiunii cu depunerea din treaptă pentru preotul care a divulgat secretul mărturisirii²⁸.

Dar dacă, din punctul de vedere al obligației duhovnicului de a nu-și divulga fiul duhovnicesc, nu s-au semnalat opinii separate în decursul istoriei Bisericii, în ceea ce privește mărturisirea cerdinciosului, în primele veacuri s-au semnalat divergențe.

26. Este de remarcat afirmația unui teolog al Bisericii Copte, care spune: «Mărturisirea este o medicină spirituală» care se aplică «prin mijlocirea unui medic expert și încercat». Este un simptom faptul că «mărturisirea a devenit la copii rară, pentru că este greu de găsit printre ei (preoți) mărturisitori experți și probași». Cf. N. D. Necula, *Doctrina și viața religioasă a Bisericii Copte, reflectate în textele ei liturgice (rugăciuni și imne)*, în «Ortodoxia», nr. 3-4/1976, p. 563.

27. Pr. Dr. D. Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, cit. vol. II, p. 520.

28. În Biserica noastră se prevede aceasta în art. 3, alin. d și articolul 28 din Regulamentul B.O.R., așa cum se arată în *Liturgica Teoretică*, op. cit., p. 240.

În timp ce creștinismul răsăritean se pronunța vizibil pentru mărturisirea personală privată, cel apusean înclina adesea — în special în secolele III—IV — pentru mărturisirea în public. Problema penitenței, în aceste veacuri, a luat proporții exagerate, considerându-se necesar să se mărească vigilența creștinilor prin amenințarea cunoașterii publice a păcatelor pe care le mărturiseau. Nume de văză în acel timp sînt legate de problema penitenței, ea constituind subiectul de predilecție al unor mari scriitori bisericești printre care, Ambrozie al Milanului și fericitul Augustin. Acesta din urmă înclina pentru penitența publică²⁹, spune J. Kelly, care mai indică sinodul din Toledo (589) ca menționînd prima oară — în apus — practica mărturisirii private, acordîndu-i o valoare sacramentală, fără însă să o recomande în mod deosebit³⁰.

Totuși scriitori și părinți bisericești ca Tertulian, Clement de Alexandria și sfințul Ciprian vorbesc mai devreme despre mărturisirea personală (sec. II—III)³¹.

Excesele prin care unele comunități brutalizau sufletele penitenților nu au avut același ecou în Răsărit, unde mila și înțelegerea, pentru cel care se acuză și dorește reîntoarcerea în relația cu Dumnezeu și cu oamenii, a primat. În afară de faptul că mărturisirea unor păcate izbeau unele suflete tinere, supunîndu-le auzului și imaginației, situații de care era preferabil să fie ferite — se adăuga, la înclinarea către discreție, însăși atitudinea Mîntuitorului în timpul vieții pămîntești, cît și întreaga concepție comunitară specifică Ortodoxiei. Acolo unde păcatul însemna jignirea «Senioriei» lui Dumnezeu, se impunea o expiere răsunătoare, demonstrativă, o repunere în «drepturi» a onoarei atinse. Dincolo, vinovăția era mai puțin importantă în sine, cît distanțarea de Dumnezeu, cauză și rezultat al păcatului. Conform acestei înțelegeri, penitentul făcuse deja primul pas prin mărturisirea regretului său și a dorinței de a rămîne în curăție și dreptate. Pedapsa unei divulgări publice a stării sale de umilință nu mai putea aduce nimic în plus. Hrisostomul Ortodoxiei predica despre post și pocăință în sensul deschiderii inimilor celor ce reprezentau pe Hristos: Dumnezeu «s-a mulțumit cu o pocăință de trei zile pentru un noian de păcate» pentru ca omul să nu cadă în deznădejde... «cel cu minte trează și cu rîvnă clocotitoare, cel care se pocăiește cu mult zel, poate șterge într-o clipită păcatele a ani întregi. Nu s-a lepădat Petru de trei ori? Nu cu jurămint, a treia oară? Nu s-a temut el de cuvintele unei slujnice de rînd? Și ce s-a întîmplat? A avut nevoie de mulți ani pentru pocăință? Deloc, ci în aceeași noapte a și alunecat și s-a ridicat, a primit și lovitura și a primit și leacul, s-a și îmbolnăvit și s-a și vindecat!»... «cu multă rîvnă și mare zdrobire de inimă», după care «Hristos l-a pus din nou în cinstea de mai înainte...»³².

Pentru considerentele de mai sus, Biserica Ortodoxă nu admite nici mărturisirea în public, dar nu admite nici mărturisirea colectivă.

Mărturisirea în public și în comun practică uneori din motive deosebite, nu poate deveni o practică permanentă. În Ortodoxie ea a fost utilizată în caz de război sau alte calamități, cînd o mulțime mare de oameni cere de îndată spovedirea. Altfel,

29. În lucrarea sa: *Initiation à la doctrine des pères de l'Eglise*, Paris, 1968, J. Kelly arată că în secolele III—IV, mărturisirea în public era urmată de trei acte: I — excluderea păcătoșului din comunitate și reprimirea lui prin impunerea minilor și cercetarea lui de către episcop; II — îndeplinirea unor acțiuni impuse ca penitență, care variu de la caz la caz; III — iertarea și reintegrarea oficială a penitentului în comunitate (p. 448).

30. *Ibidem*, p. 449.

31. La Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Mărturisirea...*, op. cit., p. 224.

32. Ioan Gură de Aur, *Despre post*, trad. de Pr. Dr. D. Fecioru, în «Biserica Ortodoxă Română», nr. 1—2/1978, p. 80.

În asemenea situații Taina aceasta nu-și ajunge scopul fiindcă în mulțimea glasurilor de penitenți se creează vacarm și incertitudinea identificării fiecărui penitent. În felul acesta, pe de o parte dispăre responsabilitatea fiecăruia pentru greșelile lui și, pe de alta, fiecare este privat de întâlnirea edificatoare cu preotul-duhovnic, cu acel «părinte» și îndrumător pe care-l realizează duhovnicia dreptei credințe. «Mărturisirea e un act personal, precum și păcatul e un act personal. Prin ea omul își precizează față de Dumnezeu, prin duhovnic, starea sa personală de păcătoșenie și atitudinea față de ea». «Raportul dintre om și Dumnezeu e un raport de la persoană la persoană, nu un raport între masă și Dumnezeu... Dumnezeu îi vrea pe oameni uniți în iubire, dar nu contopiți în masă; într-o unire care nu-i anulează ca persoane, care nu le anulează răspunderea personală, ci le-o accentuează»³³.

Aceasta este linia gândirii noastre, cea conform căreia importanța constă în recuperarea fiecărui suflet pentru eternitatea fericită. Nu pedeapsa echilibrează păcatul, ci întoarcerea făptuitorului la punctul de la care nu va mai putea cădea.

Se simte acest lucru și din aceea că în Biserica noastră limbajul curent nu folosește cuvântul «penitent» decât pentru o mai ușoară exprimare a ideilor, în scop didactic. Ideea de pedeapsă nu-și găsește locul, pentru că de fapt Dumnezeu nici nu pedepsește în lumea aceasta. Omul încă nu este judecat, cât trăiește. Iar «Fiul Omului nu a venit să judece lumea, ci ca să-i slujească». Judecata și pedeapsa se petrece la sfârșitul vieții fiecărui și în cele din urmă la sfârșitul veacului.

Dar Biserica, prin preotul duhovnic, aplică celui ce se mărturisește unele epitimii, unele obligații care să-l facă să gândească mai adânc la cele săvârșite. Epitimiile sau canonul dat de preot nu reprezintă nici «o pedeapsă arbitrară dată de Dumnezeu prin preot din răzbunare», ci este «o normă, un dreptar, după care omul are să-și reorganizeze viața...»³⁴. Vechile pravile rânduiau pedepse mai grele decât cele care s-au păstrat astăzi, pe lângă faptul că duhovnicul a avut totdeauna și latitudinea de a scurta sau lungi termenul canonului dat, după cum găsea de cuviință. «Biserica... aplică în practica duhovniciei, pînă azi, fie canoane, cînd penitenții nu fac nici un efort de convertire, fie prescurtări care merg pînă la limita de jos a canoanelor lui Ioan Postnicul, cînd penitenții — dînd dovadă de mare căință — primesc și unele osteneli ascetice și faptele de milostenie»³⁵. Sfîntul Ioan Gură de Aur chiar insistă asupra milosteniei ca epitimie, adăugînd că «pocăința fără milostenie este moartă și fără aripi»³⁶. El subliniază consecințele binefăcătoare pe care le aduce epitimia în sufletul credinciosului. În vechime, spune el, «legea veche pedepsea fără nici o milă pe păcătoși; harul însă amină cu multă îndelungă-răbdare pedeapsa, ca să aducă îndreptare»³⁷.

Epitimia are funcția de a echilibra psihicul credinciosului vinovat. Căci o conștiință creștină bine educată — oricît de convinsă va fi de anularea culpabilității acordată prin duhovnic — nu va înceta să se acuze pentru cele săvârșite, în cazul unor păcate grave, mai ales de acea gravitate care a produs și consecințe grave. Or, a acționa cu gîndul la vinovăția proprie, a stabili un program de activitate ca: ajutorarea unei familii greu încercate, îngrijirea unor bolnavi sau bătrîni, participarea la îmbunătățirea traiului unor copii și alte opere de asistență în grupul social în care se află — creează un climat de liniștire sufletului încărcat de vină. Ideea de ispășire

33. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Mărturisirea...*, op. cit., p. 219.

34. *Idem*. 35. *Idem, ibid.*, p. 242.

36. *Despre pocăință și zăbire de inimă*, trad. de Pr. Prof. Dr. D. Fecioru, în rev. «B.O.R.», nr. 5-6/1978, p. 558.

37. *Ibid.*, p. 554.

38. *Scara*, trad. cit., p. 417.

a vinovăției proprii este atât de adânc înrădăcinată în conștiința umană, încât s-ar putea spune că în toată literatura veche și modernă se resimte zbuciumul din tensiunea vinovăției și iluminarea produsă de ispășirea cea dreaptă.

Dar cum, după Răscumpărare, Dumnezeu nu mai voiește jertfă, ci numai milă — așa cum, în Evanghelia lui Matei, Iisus amintește ca un refren —, prin Legea cea nouă El a instaurat ciclul perpetuu al purificării prin continua mărturisire a tuturor actelor pe care conștiința noastră le cataloghează ca neconvenabile. Aceasta este starea de pocăință la care ne cheamă Arhierue cel veșnic, stare despre care sfinții părinți spun că este «cea după fire». «Pocăința este — spune sfântul Ioan Scărarul — întoarcerea de la starea cea potrivnică firii, la cea după fire și de la diavol, la Dumnezeu, prin nevointă și durere»³⁸. Iar Pr. Prof. Stăniloae completează acest gând cu următoarele: «Pocăința este deci o mișcare totală, existențială, de curățire a întregii ființe omenești, în toate gândurile și apucăturile ei»³⁹.

Aceasta este pocăința ca stare ce rezultă din rezolvarea conflictelor sufletești — cu sine și cu ceilalți — a omului creștin, rezolvare care însă nu presupune un echilibru stabil, inalterabil, al creștinului. Echilibrul creștinului nu este niciodată un punct fix câștigat, ci el înseamnă totdeauna lupta cea bună. Echilibrul creștinului este starea de pocăință, pocăința însemnând activitatea intensă de stăpânire a impulsurilor nefirești și primejdioase. Or, această epurare continuă, această fagocitoză sufletească pentru eliminarea nefirescului, este realizată de mărturisirea permanentă a celor ce-și cercetează viața creștină și vor s-o îmbunătățească. Unul dintre marii noștri sfinți care a fost Ioan Scărarul spune cu multă simplitate un cuvânt de «scandal» pentru auzul celor neavizați. «Deși cuvântul e îndrăzneț, izvorul lacrimilor după Botez e mai mare decât Botezul. Deoarece acela ne curățește de păcatele noastre de mai înainte. Iar acesta, de cele de după aceea... Dacă pe acesta nu l-ar fi dăruit Dumnezeu oamenilor din iubire de oameni, cu adevărat rari ar fi cei ce se mântuiesc»⁴⁰.

Este vorba de izvorul lacrimilor de pocăință, deci de pocăința ca stare, și nu numai ca o etapă anterioară mărturisirii, despre care vorbeam la început. Această stare de deschidere a sufletului către Dumnezeu, de deplină receptivitate a creștinului față de Creator, este un efect al mărturisirii și al izbăvirii de apăsarea păcatelor.

Efectul Tainei pocăinței, deci al întoarcerii de la păcat, este reinstaurarea stării de curăție primite la botez. Toată doctrina ortodoxă mărturisește acest lucru. Dar pe cînd botezul este un dar gratuit, oferit de jertfa lui Hristos, ștergerea păcatelor prin Taina mărturisirii este condiționată de echivalarea ei prin mărturisire și căință. Împărțirea lui Dumnezeu se ia cu efort, iar cuvîntul Scărarului trimite la acel continuu efort al creștinului practicant, pentru a păzi curăția sufletului prin veghea permanentă, cea «trezie» care însoțește starea de pocăință și o păzește.

Învățătura sfinților noștri părinți constituie un îndreptar de viață pentru cei care înțeleg să-și cultive sufletul în sens creștin. Metoda «albirii» sufletului, care însemna în monahism luminarea conștiinței psihice printr-o conștiință morală încercată, s-a dovedit a fi o terapeutică de o maximă eficiență.

39. Nota 251, pag. 417, *Scara*, op. cit.

40. *Scara*, op. cit., p. 94. Sfântul părinte redă într-o formulare proprie gândirea teologiei noastre, privind mîntuirea obiectivă — realizată de Hristos și pe care o primește natura fiecăruia din noi prin botez — și cea subiectivă, pentru care ne pregătește harul Duhului Sfînt primit prin mirungere, ca să luptăm fiecare cu puteri proprii, împotriva ispitirilor vrăjmașe. În acest din urmă sens, mărturisirea și iertarea păcatelor sînt salutare, ele condiționînd mîntuirea omului, care — după botez — este răspunzător de mîntuirea sa.

Teologul ortodox Pavel Evdokimov, în paginile referitoare la această problemă, consideră că astăzi, psihiatrii moderni găsesc un conținut științific de o surprinzătoare bogăție în operele lui Origen, Evagrie, Macarie, Ioan Scărarul etc. «Aceștia cunosc bine existența unui subconștient și întreaga primejdie a refulării. Multe patimi sînt ascunse în sufletul nostru, dar scapă atenției noastre. Ispita le descoperă (Evagrie, *Suta VI*, 52). Ei știu să distingă net între cauzele fizice, psihice, morale sau demoniace. Psihogeneza lor este remarcabilă; trecînd printr-o întreagă gamă de «sugestii», răul ajunge la primejdioasa **philautia**, iubirea de sine»⁴¹.

În iubirea de sine găsesc gînditorii creștini izvorul tuturor celorlalte păcate, care — în ordinea naturală a lucrurilor — generează maladii psihice și fizice. O anume tensiune interioară datorată presiunii ce exercită nemulțumirea de sine, poate chiar imaginea neplăcută în care ne apărem nouă înșine cînd am greșit — creează neliniște, nervozitate, impulsivitate, violență. Și acestea rămîn totuși în faza «normală», obișnuită a manifestărilor noastre. Dar adeseori, ceea ce declanșează o supraîncărcare sufletească este de ordinul anomaliilor, a alienării omului care nu mai are capacitatea unui control asupra sa și deci nici nu mai poate figura într-un context social.

Împotriva unor asemenea ravagii atît în viața individuală, cît și în cea pe plan comunitar, soluția administrării sfintei Taine a mărturisirii și iertării păcatelor este terapeutică oferită de Biserica noastră bimilenară care dorește ca fiii ei să-și găsească locul cu modestie în viață, cu atenție și discernămint față de ei înșiși și de semenii.

Ca efect nevăzut spiritual, Taina mărturisirii și iertării păcatelor realizează așezarea în starea de har primită la botez. «Pocăința este aducerea înapoi a Botezului» spune Scărarul⁴². Dar această Taină aduce și consecințe psihice, fizice, morale și comunitare. Descătușarea din tensiunea vinovăției, și a complexelor de inferioritate create de aceasta, realizează pe plan sufletesc liniștea și convingerea creștinului că se află «la locul lui», acolo unde trebuie să se afle în comunitatea care-l conține într-un raport de strictă interdependență. Ca «mădular în parte» — cum exprimă doctrina paulină această interdependență —, fiecare membru al unei colectivități umane este purtător al unei responsabilități pentru toți. «Păcatul nu are numai consecințe personale, pentru mîntuirea personală a autorului lui, ci și comunitare, căci el este mădular al Bisericii și membru al unei colectivități umane»⁴³.

Consecințele acestei Taine privesc deci și buna rînduială între oameni, reglementînd conviețuirea prin trezirea conștiinței creștinului spre grija ce trebuie să o poarte semenului ca și sieși. Cea mai mare parte a întrebărilor pe care Molitfelnicul le conține la capitolul Tainei mărturisirii privește raportul creștinului cu cei din jur. Iar după administrarea Tainei ca iertare de păcate, duhovnicul are în sarcina să urmărească «bolnavului» care s-a tămăduit sau urmează să se tămăduiască prin viața ce i se recomandă. «Taina aceasta este Taina unei comuniuni cum nu există alta: este

41. P. Evdokimov, *Ortodoxia*, p. 289. În continuare, autorul, bazat pe texte patriotice, subliniază caracterul psihologic și social al urmărilor acestei Taine. «Deschiderea inimii împiedică formarea complexelor și le vedește, vindecîndu-l de scrupulele bolnave (Dorotel, P. G. 88, 1640 C)». Martorul (duhovnicul), care ascultă, rupe singurătatea și ajută astfel reintegrării lui în trupul hristic. «Descoperirea pozitivă a psihanalizei este faptul că aduce pacientul în situația de a accepta un dialog, că ajută însăși incapacitatea de a dialoga și de a se depăși apăsarea de a merge către altul...» (p. 290).

42. *Scara*, op. cit., p. 79.

43. Pr. Prof. Dr. D. Radu, *Caracterul ecleziologic al sfintelor Taine și problema comuniunii*, «Ortodoxia», nr. 1—2/1978, p. 298.

Taina restabilirii comuniunii depline între un credincios și preotul ca organ văzut al lui Hristos și ca reprezentant al Bisericii»... este «Taina readucerii penitentului în comuniunea cu Hristos și Biserica, pregătindu-l pentru comuniunea lui cu trupul lui Hristos»⁴⁴. Iar această «comuniune cu trupul lui Hristos» trebuie să o vedem și ca împărtășire de Trupul și Sângele Domnului, cit și ca restabilire a unei relații de comuniune mai adâncă cu ceilalți membri ai trupului hristic care este Biserica.

Comuniunea ca împreună-viețuire și Comuniunea ca împărtășire de Taina euharistică este dublu sens și scopul în care Mîntuitorul a instituit această sfințită Taină, a legării și dezlegării păcatelor. Prin ea creștinul se pregătește să ajungă, și dacă «a ajuns» se pregătește cu atît mai mult în lupta cea bună, străduindu-se pentru o cît mai covârșitoare spiritualizare a lui și a comunității în care trăiește. Dezlegarea păcatelor, ca ultim act într-o prelungită depistare a răului și depășire a lui prin regret și mărturisire, aduce pacea și lumina sufletului. Iar «dacă inima noastră nu ne osindește, avem îndrăznire către Dumnezeu și orice cerem primim de la El, pentru că păzim poruncile Lui și cele plăcute înaintea Lui facem»⁴⁵.

Aceasta este povata și îndemnul Bisericii: pázirea prin luptă a curăției noastre interioare, pentru ca chipul lui Dumnezeu din noi să nu se mai întunece, iar dacă s-a întunecat să-l curățim iară, prin neîncetata noastră întoarcere de la cele nepotrivite firii omenesti. Pe acest drum, Taina mărturisirii este indispensabilă creștinului, ea fiind — pe lângă cele trei Taine ale inițierii — cheia deschiderii cerului și asigurarea cîștigării împărăției veșnice.

Drd. ANCA MANOLACHE

PENTRU OCROTIREA PATRIMONIULUI CULTURAL-NAȚIONAL ȘI ÎNDATORIRILE CE REVIN SLUJITORILOR BISERICII Legea Nr. 63/1974

Pe întinsul patriei noastre se află un mare număr de monumente de cultură, mărturii ale trecutului neamului nostru, mare parte din acestea fiind religioase.

Ce este un monument de cultură în general și de artă bisericească în special?

Legiuitorul din anul 1892 a definit ca monument public «orice zidire cu dependențele ei, precum și orice obiect vechi care are valoare arheologică, istorică și artistică».

Legea de conservare și restaurare a monumentelor istorice din anul 1919, prin art. 3, stipula că: «imobilele a căror construcție prezintă un interes istoric și artistic, se declară sau se clasează monumente istorice și sînt puse sub ocrotirea legii de conservare și restaurare a monumentelor istorice», iar prin art. 6 precizează că: «pînă la publicarea inventarului monumentelor, toate bisericile și mănăstirile zidite pînă în anul 1834 se clasează sau se denumesc monumente istorice, cu toate odoarele lor».

44. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, op. cit., vol. III, p. 130.

45. 1 Ioan 3, 21-22.

Ținând seama de varietatea vestigiilor trecutului de pe tot cuprinsul țării, le-giuitorul din anul 1955 le-a cuprins pe toate sub titlul generic de monumente de cultură, puse sub ocrotirea statului.

Între monumentele de cultură sînt cuprinse și monumentele de artă bisericească definite ca acele realizări ale dărniceii, evlaviei, muncii și geniului creator al poporului nostru.

O precizare în plus că un sfînt lăcaș, de pildă o biserică, inclus între monumentele de arhitectură atrage această calitate și asupra întregului complex de clădiri din jurul său, precum și a tot ce se află în interiorul său, ca : moaște, odoare, temple, fresce, argintărie, proscinitarii, pisanii, jețuri, strane, broderii, pietre funereare, cărți de slujbă, uși, chenare, ferestre și chiar arhiva, căci toate își au valoarea lor în legătură cu monumentul respectiv.

În inventarele monumentelor de cultură, monumentele bisericești ocupă aproape o treime din numărul lor. Multe din aceste monumente reprezintă verigile care lipsesc din lanțul istoric al vremilor trecute.

Monumentele de artă bisericească sînt o expresie a măiestriei și iscusinței cu care au fost făurite din punct de vedere al arhitecturii, sculpturii, zugrăvelii, cizelurii, broderiei, aurăriei, argintăriei etc.

Ele sînt izvor de inspirație în alcătuirea studiilor asupra arhitecturii românești, picturii, argintăriei, sculpturii în lemn, miniaturii sau broderiei vechi.

Ele sînt legate de istoria culturii poporului nostru prin rolul jucat ca lăcașuri care au adăpostit primele tipografii din țara noastră (Govora, Dealu, Snagov, Trei Ierarhi, Neamț, Scheii Brașovului etc.).

Sînt totodată o expresie a credinței în Dumnezeu a poporului nostru în care să-i adreseze rugăciuni de ajutor și ocrotire și unde să-și pomenească moși și strămoși, păstrîndu-și prin ele unitatea de credință și prin aceasta, unitatea de neam.

Ținînd seama de această importanță a lor, factorii de răspundere și oamenii luminați din țara noastră au avut îndatorirea să se îngrijească de păstrarea și conservarea lor în cit mai bune condiții căci ele se socotesc ca făcînd parte din patrimoniul național și neglijarea lor ar duce neamului nostru prejudicii însemnate.

De aceea, atenția față de cultura trecutului și de urmele ei materiale și spirituale este o datorie a celor cărora le revine sarcina predării lor generațiilor viitoare în condiții de grijă pentru integritatea, valorificarea și păstrarea lor.

Prima inițiativă în acest scop în țara noastră s-a făcut prin Regulamentul Organic în anul 1829, apoi sub domnitorii Gheorghe Bibescu (1842—1848) și Barbu Știrbei (1849—1856), sub care s-au început lucrări de restaurare la Tismana, Bistrița, Dealu, Radu Vodă, Antim și Sf. Gheorghe-Nou.

Din păcate, aceste acțiuni ca și cele care au urmat pînă la sfîrșitul secolului XIX, adică în anii 1860 și 1892 în urma înființării Comisiei monumentelor publice, perioadă dominată de activitatea arhitectului francez Lecomte de Noüy, — adept al concepției puriste pentru restaurare, nu au fost acțiuni de restaurare ci mai degrabă de desfigurare, căci modul cum s-au făcut restaurările în această perioadă a lăsat de dorit, unele din biserici schimbîndu-și înfățișarea, iar altele dispărînd, ca vechea mitropolie a Țirgoviștei, ctitoria lui Neagoe Basarab, actuala biserică neavînd nici o legătură cu vechea construcție și deci nici o importanță istorică prin sine, ci numai una de arhitectură și de reprezentare.

În anul 1907 a luat ființă Comisia Monumentelor Istorice, emițându-se două legi în anii 1913 și 1918 pentru îngrijirea, conservarea și restaurarea monumentelor istorice și pentru întocmirea listelor cu monumentele istorice.

În ceea ce privește restaurările făcute în sec. XX pînă în anul 1944, dacă acestea constituie o îmbunătățire și ca număr precum și din punct de vedere calitativ față de sec. XIX, aceasta s-a datorat mai mult grijii, stăruinței și sacrificiilor unor personalități istorice care le-au ajutat să fie scoase din uitare și părăsire și mai puțin preocupării oficiale a regimurilor politice din trecut care nu au tratat pe măsura valorii și importanței lui, acest tezaur național.

Abia după marea cotitură din 23 August 1944, în lumina interesului general al poporului nostru pentru bunurile care-i aparțin, grija pentru păstrarea și restaurarea monumentelor istorice constituie o datorie de onoare a statului nostru.

La baza activității desfășurate în acest domeniu s-a afirmat de la început necesitatea descoperirii și inventarierii tuturor monumentelor istorice, conservarea și restaurarea lor.

În anul 1951, prin decretul din 15 martie al M.A.N., ia ființă pe lângă Academia R.P.R., Comisia științifică a muzeelor și conservarea monumentelor istorice, în urma căruia s-au inventariat, între anii 1953—1954, un număr de 11.453 monumente, din care 4.360 au fost declarate monumente de cultură.

Un an mai târziu, prin H.C.M.-ul nr. 661/1955, pentru păstrarea și conservarea monumentelor de cultură, li se creează o zonă de protecție.

În anul 1959 ia ființă Comitetul de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistemizare (C.S.C.A.S.-ul) avînd ca obiective executarea de reparații, refaceri și restaurări pentru a se reda monumentelor înfățișarea inițială, executîndu-se o seamă de restaurări la Neamț, Sucevița, Moldovița, Dragomirna, Putna, Slatina, Căldărușani, Dealu, Hurezi, Cozia, Bistrița, Tismana, Arbore, Trei Ierarhi, Domnească-Argeș, Domnească-Tîrgoviște, Stelea, Sf. Vineri-Tîrgoviște, Catedrala Sibiu și altele.

În anul 1969 a apărut legea nr. 64/1969 privind protejarea și păstrarea bunurilor de interes național, iar la 1 noiembrie 1974 a apărut legea nr. 63, a Ocrotirii Patrimoniului Cultural național al Republicii Socialiste România.

Legea nr. 63 care este și astăzi în vigoare «este un act de mare responsabilitate politică și socială, o mărturie a înaltei prețurii pe care o acordă statul nostru tezaurului de valori pe care le-a creat talentul și geniul poporului nostru».

Pentru importanța pe care o are această Lege și pentru a cunoaște modul în care a fost și este apreciată și cum trebuie înțeleasă, respectată și aplicată de Biserica noastră, redăm o parte din cuvîntarea pe care Prea Fericitul Patriarh Iustin, pe atunci Mitropolit al Moldovei și Sucevei, a rostit-o ca deputat în M.A.N. în numele Bisericii, în ziua de 30 noiembrie 1974, cu prilejul votării ei :

«Este pentru întîia oară în istoria poporului nostru cînd se întocmește o lege care conturează limpede concepția de patrimoniu cultural național și statornicește măsuri concrete pentru ocrotirea lui. Identificarea și inventarierea tuturor bunurilor cu valoare națională artistică, istorică și documentară, pe de o parte, iar pe de altă parte, valorificarea lor științifică în interesul întregului popor constituie laturile principale ale structurii acestei legi, iar scopul înalt pe care-l urmărește ea vădește din plin dragostea de neam a înaltei noastre conduceri de stat. Extinzîndu-și prerogativele în toate domeniile vieții societății, Legea ocrotirii patrimoniului cultural național

interesează în cel mai înalt grad și cultele religioase, deoarece multe bunuri bisericesti au și mare valoare artistică, istorică și documentară».

Abia după 23 August 1944, în cadrul însănoșirii și înnoirii multilaterale a societății românești s-a cristalizat pe de o parte, o concepție nouă despre trecutul nostru cultural, iar, pe de altă parte, s-au statornicit principiul și s-au concretizat treptat metode noi de cercetare și restaurare. Mai ales în anii din urmă, datorită avântului înnoitor pe care l-a imprimat, cu înțelepciune, vigoare și statornicie, întregii societăți socialiste române, dl. Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii, odată cu restaurarea marilor cetăți medievale din Suceava, Neamț, Făgăraș, Hunedoara și a multor altor monumente istorice, unele din străvechile noastre mănăstiri au îmbrăcat din nou veșmintele lor de sărbătoare din zilele dintii ale existenței lor...».

Asigur Marea Adunare Națională, înalta conducere de stat și pe dl. Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii, că Biserica își va face întreaga ei datorie de a participa la marea operă patriotică de ocrotire a patrimoniului cultural național al Republicii Socialiste România».

Potrivit acestei legi, patrimoniul nostru cultural național se compune din bunurile cu valoare deosebită istorică artistică sau documentară care reprezintă mărturii importante privind dezvoltarea istorică a poporului român între care intră și monumentele religioase aflate în păstrarea cultelor, cu toată zestrea lor, ca făcând parte din averea societății socialiste și care se bucură de protecția statului (art. 1).

Prin zestrea acestor monumente religioase, deci a bisericilor de parohii și mănăstirești, se înțeleg toate obiectele de cult și de inventar cu valoare istorică, artistică, culturală, documentele de arhivă veche etc., arătate în circulara nr. 603 din 10 ianuarie 1977 a Departamentului Cultelor și anume icoane, cruci, potire, colimvitre, prapori, discuri, stelute, lingurițe, chivoturi, tetrapoade, odăjdii, peceți, sigillii, candel, iconostase, pafiale, cingători, monede, medalii, cărți de orice fel, manuscrise, gravuri, clopote vechi, covoare deosebite, sfeșnice, cununii, acoperăminte pentru Sf. Daruri, epitafuri, truse de botez, dvere etc., documente importante de arhivă, arhivele vechi, într-un cuvânt toate obiectele de preț cu valoare istorică și artistică înscrise în listele 1, 2, 3 și 6 în inventarele mari ale parohiilor și mănăstirilor întocmite în anul 1969.

Bunurile din patrimoniul cultural național aparțin, prin valoarea și semnificația lor, întregului popor și de aceea statul ia toate măsurile necesare pentru ocrotirea și conservarea lor, evitarea înstrăinării sau deteriorării acestora, pentru păstrarea lor în interesul întregii națiuni (Extras din preambulul legii nr. 63).

Toate bunurile care fac parte din patrimoniul cultural național se înscriu în evidența de stat și sint supuse regimului de păstrare, conservare, verificare etc. (art. 6).

Toți deținătorii de bunuri culturale, organizații obștești, culte religioase sau persoane fizice, au obligația să le declare în termen de 60 de zile de la intrarea în vigoare a legii sau de 15 zile de la dobândire în vederea înscrierii lor în evidența de stat (art. 7).

Bunurile care rămân în păstrarea și folosința deținătorilor — culte religioase, persoane fizice etc. — care asigură condiții de păstrare și conservare sint supuse controlului și verificării organelor competente de stat (art. 13).

Deținătorii unor astfel de bunuri arătați mai sus sint obligați să le asigure protejarea, paza, securitatea, restaurarea etc. (art. 14), în caz contrar sint datorii să le încredințeze în custodie statului (art. 16).

Organul de apreciere asupra valorii și categorisirii bunurilor de patrimoniu sînt Oficiile de patrimoniu din cadrul comitetelor de cultură și artă județene, prin specialiștii lor.

Legea interzice, sub sancțiuni, înstrăinarea bunurilor din patrimoniul cultural național (art. 22).

Grija manifestată de statul nostru față de monumentele de arhitectură și de obiectele de cult și de inventar cu valoare artistică a fost împărtășită cu căldură de B.O.R. care a încurajat cu cuvîntul și cu fapta orice inițiativă de restaurare și conservare a monumentelor bisericesti legate de trecutul ei și al neamului nostru, colaborînd în acest scop cu statul pentru restaurarea unor importante monumente de artă bisericească.

Prin aceasta, Biserica noastră se găsește pe drumul și în rolul ei adevărat, aducînd un pios omagiu meșterilor anonimi care le-au făcut, evlaviei ctitorilor lor și poporului nostru care și-a imprimat sufletul și aspirațiile în operele de artă pe care ni le-au lăsat.

Dînd o înaltă apreciere acestor valori, precum și Legii nr. 63/1974 care le ocrotește în prezent, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a dispus ca, începînd cu data de 1 august 1977 să ia ființă la centrul Eparhial al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, un serviciu la nivel de sector care să se ocupe de problemele legate de evidența, conservarea și întreținerea imobilelor parohiale și mînăstirești care sînt declarate monumente de arhitectură precum și de celelalte bunuri mobile de inventar care fac parte din patrimoniul cultural național și sînt lăsate, conform legii nr. 63/1974, în folosința și păstrarea unităților respective de cult.

Răspunderea acestor activități a fost atribuită sectorului II Administrativ bisericesc, care și-a însușit această înaltă dispoziție cu convingerea că slujește o măsură izvorîtă dintr-un profund simț patriotic, cunoscut fiind faptul că o mare parte din aceste bunuri culturale deținute de Biserica noastră constituie nu numai un tezaur al vieții noastre religioase, bisericesti, dar și mărturii vii ale trecutului neamului nostru.

Aceste valori au aparținut și aparțin nu numai Bisericii și ortodoxiei românești, ci întregului popor.

De aceea, fiind pătrunși de importanța acestor linii orientative date de către Prea Fericitul nostru Patriarh, s-a trecut imediat la măsurile cerute de această activitate, după cum urmează :

I. MĂSURI DE ORGANIZARE

1. Identificarea tuturor monumentelor de arhitectură din cuprinsul Arhiepiscopiei

Sub îndrumarea Prea Fericirii Sale și cu sprijinul Departamentului Cultelor și al D.P.C.N.-ului s-au identificat toate monumentele religioase de arhitectură, parohiale și mînăstirești, din cuprinsul Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor și s-au întocmit listele lor pe județe și pe protierii.

Statistic, evidența lor este următoarea :

Municipiul București	— 69 monumente
Județul Ilfov	— 68 monumente
Județul Prahova	— 69 „

Județul Dimbovița	— 84	„
Județul Argeș	— 67	„
(Prot. Cîmpulung-Muscel)	— 34	„
Județul Ialomița	— 2	„
Județul Teleorman	— 21	„
Total	— 345	monumente

2. Intocmirea fișelor de evidență

După cunoașterea numărului tuturor monumentelor, s-au întocmit — după indicațiile Prea Fericitului Patriarh — fișe de evidență pentru aceste clădiri — biserici, clopotnițe, case parohiale etc. — care cuprind date asupra denumirii localității în care se află, asupra construcției, arhitecturii, ctitorului, date asupra picturii, reparațiilor mai recente făcute la clădiri și pictură, starea în care se află în prezent construcția și pictura, dacă are nevoie de reparații, dacă se găsesc documente asupra trecutului imobilului etc., după care s-a rezervat un spațiu mai mare pentru completări de date și situații care vor apărea ulterior, asupra reparațiilor viitoare etc.

La sfârșit sînt atașate fotografiile bisericii, clopotniței, casei parohiale etc., din diferite poziții.

Examinînd acest material documentar și privind harta Arhiepiscopiei Bucureștilor vezi atîtea localități istorice și vestigii ale trecutului nostru cultural și național.

Nu avem, este drept, în Arhiepiscopia Bucureștilor monumente de renumele celor cu care este dotată Moldova, dar am avut și avem și noi mărturiile unor locuri de rezonanță istorică, biserici și minăstiri ce țin legătura cu strămoșii noștri, cu trecutul neamului nostru, cum sînt orașele Cîmpulung-Muscel, Curtea de Argeș și Tirgoviște, vechi capitale ale Țării Românești și ale ortodoxismului poporului nostru, cu ctitoriile lui Nicolae Alexandru Basarab, Neagoe Basarab și Petru Cercel, vechi centre culturale ca minăstirile: Dealu, ctitoria lui Radu cel Mare, unde este adăpostit capul lui Mihai Viteazul, Snagov, ctitoria lui Vlad Țepeș, Căldărușani și Plumbuita, ctitoriile lui Matei Basarab, Antim, ctitoria marelui meșter tipograf și ierarh Antim Ivireanu, făuritorul didahiilor, Biserica Stelea-Tirgoviște, ctitoria lui Vasile Lupu, Sf. Anton Curtea Veche-București etc.

Menționarea altor exemple și o descriere a lor cere spațiu întins și nici nu intră în obiectivul acestei prezentări. Cele mai valoroase dintre ele vor fi, sperăm, prezentate amănunțit cu importanța lor istorică, arhitectonică etc. în articole speciale în revista Glasul Bisericii și în revistele patriarhale.

— În afară de construcții și picturi valoroase, parohiile și minăstirile din cuprinsul Arhiepiscopiei dețin obiecte de cult și obiecte de inventar importante atît prin vechime cît și prin tehnica în care au fost confecționate.

Pentru punerea lor în valoare și asigurarea unor condiții sănătoase de conservare, multe din aceste unități au organizat muzee care atrag admirația vizitatorilor români și străini, cum sînt minăstirile: Antim, Cernica, Pasărea, Ciorogirla, Căldărușani, Curtea de Argeș, Ghighiu, Sinaia, Suzana, Dealu, Viforîta și Țigănești.

Pentru valoarea pe care o au unele biserici și muzee și pentru grija pe care o cere și impune conservarea și punerea lor în valoare, s-au înființat la aceste unități posturi de responsabili de sală și muzee, custozi etc., ai căror titulari stau cu pricepere la dispoziția vizitatorilor cu informații, date și explicații legate de importanța istorică și artistică a acestor edificii și obiecte.

Prin modul cum sînt întreținute, organizate și prezentate aceste bunuri, face să crească an de an interesul turiștilor de a le vizita și cerceta.

II. Măsuri de cunoaștere, orientare și control

a) Pentru o mai bună cunoaștere a obligațiilor care revin parohiilor și minăstirilor care dețin bunuri imobile și mobile cu valoare de patrimoniu, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a dispus ca între 6—14 februarie 1978 să se facă instructaj, pe județe, cu PP. CC. Protoierei, CC. Preoți și PP. C. P. Stareți și Starețe, precum și cu ghizii și responsabili de muzee din cuprinsul Arhiepiscopiei.

În vederea acestui instructaj, sectorul II Administrativ bisericesc a întocmit o tematică adecvată despre «Monumentele de arhitectură bisericească, obiectele de cult și de inventar, bunurile patrimoniului cultural național și grija pentru păstrarea lor».

Cu acest prilej s-a prelucrat legea nr. 63/1974 și circularele Departamentului Cultelor nr. 14.471/1975 și 603/1977 pentru aplicarea acestei legi.

A fost subliniată răspunderea ce revine Bisericii în calitate de deținătoare a acestor bunuri și s-au indicat măsurile practice ce trebuie luate pentru paza, întreținerea și conservarea imobilelor, picturilor, obiectelor de inventar, arhivelor etc.

S-au subliniat, de asemenea, măsurile care trebuie luate pentru popularizarea acestor obiective prin publicarea în revista Glasul Bisericii și la revistele patriarhale de articole, monografii etc., asupra monumentelor mai importante — biserici și minăstiri — cu odoarele lor.

S-au purtat discuții pe marginea temei, s-au cerut și s-au dat răspunsuri și lămuriri utile acestor preocupări și răspunderi.

Acțiunea s-a bucurat de atenția și sprijinul Departamentului Cultelor și al Consiliilor populare județene care și-au trimis delegați la ședințe și au colaborat cu sugestiile și propunerile în legătură cu tematica prezentată.

Din partea Departamentului Cultelor au participat delegați centrali și inspecții județeni, iar din partea Consiliilor municipale și județene, directorii muzeelor și ai oficiilor de patrimoniu.

S-a apreciat și menționat de către unii reprezentanți ai autorităților județene de stat că instructajul făcut a fost util nu numai pentru preoții care deservesc biserici — monumente istorice —, ci pentru toți preoții, căci sînt multe biserici care deși nu sînt declarate monumente de arhitectură au bunuri în valoare de patrimoniu.

b) Ca urmare a acestor aprecieri, propuneri și necesități, Sf. Sinod a rînduit ca în cadrul Conferinței administrative preoțești din luna aprilie 1978, la care au participat toți preoții și stareții din cuprinsul Arhiepiscopiei să se citească și să se prelucreză tema: «Crocotirea patrimoniului cultural național, îndatorirea patriotică a preoțimii ortodoxe». Pentru Arhiepiscopia Bucureștilor tema a fost întocmită de Sectorul II Administrativ bisericesc.

Au participat la conferințe inspectorii teritoriali ai Departamentului Cultelor, precum și reprezentanți ai oficiilor județene pentru patrimoniu cultural-național, care au luat cuvîntul și au expus în fața asistenței îndatoririle prevăzute și impuse de legea nr. 63/1974 pentru deservенții cultelor.

c) Arhiepiscopia Bucureștilor organizează în fiecare an cursuri cu ghizii de la minăstirile și parohiile din subordinea ei pentru a le completa cunoștințele legate de specificul muncii lor.

Astfel, cei 23 gbizi de la monumentele de arhitectură din Eparhia noastră, la care s-au adăugat încă 38 din celelalte eparhii din țară, cu excepția Moldovei, au urmat între 16—29 octombrie 1978 cursurile ținute la Sanatoriul preoțesc de la Techirghiol.

Timp de două săptămâni ei au auzit conferințele ținute de Ierarhul locului, de profesori universitari valoroși, cu cunoștințe de specialitate, de reprezentanți ai Departamentului Cultelor, ai Centrului Eparhial București și ai Oficiului de patrimoniu Constanța, îmbogățindu-și și mai mult cunoștințele atât cu privire la importanța istorică, arhitecturală și artistică a monumentelor pe lângă care activează, precum și cu privire la îndatoririle care le revin în lumina prevederilor Legii nr. 63/1974 și a circulațiilor și dispozițiilor Departamentului Cultelor și ale Direcțiilor Municipale și județene de patrimoniu.

d) Pentru cunoașterea răspunderii pe care o au deservenții parohiilor și mănăstirilor față de prevederile legii nr. 63/1974, s-au difuzat la parohii și mănăstiri textul legii nr. 63/1974 precum și circulațiile Departamentului Cultelor nr. 14727 și 15430/1978, privitoare la măsurile practice care trebuiesc luate pentru conservarea și securitatea fondurilor bibliofile și a celorlalte bunuri de patrimoniu.

III. Măsuri de conservare și punere în valoare

Din cercetarea evidențelor și inventarele de la unitățile bisericești s-a constatat că multe parohii și mănăstiri din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor dețin cărți vechi de cult scrise în limbile greacă, latină și slavonă sau în limba română cu litere cirilice, care nu mai sînt în uz, unele din acestea fiind valoroase prin numele autorului, prin vechime sau prin tehnica confecționării.

Unele din ele dețin, de asemenea, documente de arhivă, printre care se află și hrisoave de valoare istorică, documentară sau artistică despre biserici, școli, spitale etc.

Întrucît s-a constatat că nu toate unitățile deținătoare au condiții corespunzătoare pentru păstrarea sau punerea lor în valoare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a inițiat măsura ca aceste bunuri de patrimoniu de la unitățile bisericești să fie colectate și expuse pe centre județene în localuri special amenajate în acest scop.

Consiliul Eparhial luînd cunoștință de această inițiativă a apreciat-o și a dispus punerea ei în aplicare.

Ca urmare, Sectorul II Administrativ bisericesc a trecut la acțiunea de cunoaștere a acestui fond valoros de inventar precum și la cercetarea și stabilirea locurilor unde să se amenajeze centrele pentru stringerea și expunerea cărții vechi.

Centrul Eparhial se află în prezent în posesia tabelor tuturor cărților deținute de parohiile și mănăstirile din cuprinsul Arhiepiscopiei, pe protoierii și județe, și în colaborare cu PP. CC. Protopopi și cu reprezentanți ai Departamentului Cultelor au fost vizitate și vizate locurile propuse în acest scop.

Informativ, arătăm că parohiile și mănăstirile din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor dețin un număr de 19.885 cărți vechi din sec. XVII, XVIII și XIX, scrise în limbile greacă, latină și slavonă sau cu caractere cirilice, care vor fi colectate de la aceste unități și concentrate și expuse pe centre, în vederea conservării și punerii lor în valoare.

După cum se constată din cele arătate mai sus, Biserica, preoții și credincioșii ei, sintem beneficiarii inspirației și creației înaintașilor noștri care ne-au lăsat aceste valori religioase, istorice și artistice și, ca urmare, trebuie să le predăm urmașilor, așa cum le-au lăsat făuritorii lor, căci prin ele vorbește însăși istoria Bisericii și a neamului nostru.

Puse cu grijă sub ocrotirea legii, sintem datori să le asigurăm existența, paza, conservarea și întreținerea.

Pentru aceasta se cuvine să aducem respectuoase omagii, mulțumiri și adîncă recunoștință Prea Fericitului nostru Patriarh Iustin pentru activitatea inițiată și măsurile luate în Arhiepiscopia Bucureștilor de identificare, conservare și valorificare a acestor bunuri istorice, culturale și artistice.

Prea Fericirea Sa, cu experiența agonisită timp de două decenii ca Întîistătător al Mitropoliei Moldovei, care a dat o nouă strălucire neprețuitelor comori artistice religioase din acea regiune, și-a îndreptat acum atenția și experiența și asupra bunurilor de artă și cultură pe care le dețin parohiile și minăstirile din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru conservarea, îngrijirea și popularizarea lor, după meritul și valoarea pe care o au.

Aflîndu-ne sub arhieriasca și competența îndrumare a Prea Fericirii Sale, ne străduim să urmăim cu și mai multă atenție, grijă și preocupare, orientările și indicațiile pe care le vom primi din partea Prea Fericirii Sale, pentru stricta respectare și aplicare a prevederilor Legii nr. 63/1974 și a tuturor dispozițiilor autorităților de stat, pentru păstrarea și buna conservare a bunurilor artistice și istorice ale patrimoniului cultural național pe care le deține biserica noastră, cu convingerea că ne îndeplinim prin aceasta o datorie sacră preoțească și cetățenească.

Pr. GH. TACHE

BIBLIOGRAFIE

1. Constantinescu-Iași, Petre: *Respect față de monumentele istorice*, în «Monumente și muzee», I, 1958, p. 13—20.
2. Iorga, Nicolae: *Cum s-ar cuveni să se îngrijească monumentele*, în «Semănătorul», 3.1904, nr. 46, p. 673—676.
3. Iorga, Nicolae: *Ce este un monument istoric* — Vălenii de Munte, 1915.
4. Iorga, Nicolae: *Datoria cetățenească față de monumentele istorice*, în «Neamul Românesc literar», 1926, nr. 7, p. 2.
5. *Legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice*, București, 1883.
6. Ștefănescu, I. D.: *Restaurarea monumentelor istorice*, București, în «B.O.R.», nr. 7—8, 1963, p. 140—153.
7. *Legea 63 a ocrotirii patrimoniului cultural național al R. S. România*, în «Buletinul Oficial I», nr. 137/1974, p. 9—12.
8. Ziarul Scînteia din 31.X.1974.
  - a) Miu Dobrescu: *Cuvîntare rostită în M.A.N. în ziua de 30 oct. 1974 cu prilejul votării Legii 63/1974 (Extras)*.
  - b) Iustin Mitropolitul Moldovei și Sucevei, *Cuvîntare rostită în Marea Adunare Națională*, în ziua de 30 oct. 1974, cu prilejul votării Legii nr. 63/1974.

DOCUMENTARE

CONTINUITATE ROMĂNEASCĂ ȘI CREȘTINĂ — NOI CONTRIBUȚII

Creștinismul a fost răspândit mai întâi în Scythia Minor și apoi în celelalte provincii din Balcani ale Imperiului roman, de Sfinții Apostoli, deci mai înainte de anul 313, data Edictului de la Milan, dar mai ales în timpul domniei lui Constantin cel Mare și a urmașilor săi, de misionari de origine latină¹ și de cei de limbă greacă² și nicidecum de alții³. A pătruns apoi și la nordul marelui fluviu, în Dacia, tot cu sprijinul și influența culturii romano-bizantine, așa cum s-au petrecut, de altfel, lucrurile și în Scythia Minor, regiunea denumită mai târziu Dobrogea. După o veche tradiție, cunoscută de Origen (†253) și consemnată de Eusebiu de Cezareea (†340), în Istoria sa bisericească, aici a predicat Sf. Apostol Andrei, a cărui amintire se păstrează și acum, cu evlavie, în tradiții și colinde locale.

În legătură cu vechimea creștinismului P. P. Panaitescu afirmă: «Creștinarea daco-romanilor a început mai devreme decât ne lasă să înțelegem inscripțiile și monumentele, adică înainte de Constantin cel Mare (325— Sinodul de la Niceea)»^{3 bis A}. Iar regretatul nostru istoric Acad. C. C. Giurescu referindu-se la aceeași problemă a făcut următoarea precizare: «Este sigur că au existat creștini în Dacia, și înainte de părăsirea ei. Creștinismul avea, în momentul când au plecat legiunile, o vechime de aproape două secole și jumătate; el pătrunsesse în toate centrele mai importante ale Imperiului roman, între altele și în Peninsula Balcanică. Așadar, nu este de loc exclus ca printre coloniștii aduși de Traian să fi fost și creștini. De asemenea, ei puteau fi și în rândul trupelor care stătuseră mai înainte în răsărit, cum era legiunea a V-a Macedonica — care a stat multă vreme în Palestina înainte de a fi mutată la Troesmis, mai târziu, la Potaissa, — și care-și aveau acum garnizoana în Dacia. Pe de altă

1. W. Tomaschek, *Zur Kunde der Haemus-Halb Insel*, în «Sitzungsberichte der philosophische-historischen Klasse der Akademie der Wissenschaften», în Wien, 1882, vol. 99.

2. I. Nistor, *Temeiurile bizantine ale începuturilor organizației noastre de stat*, București, 1945, p. 1—3 și urm.; Idem, *Legăturile cu Ohrida și Exarhatul Plaurilor*, p. 3, ș.u.

3. B. P. Hasdeu, *Nu e în toate zilele Paștele*, în «Columna lui Traian» (1882), p. 633—638; Fr. Miklosich, *Die Sprache der Bulgaren*, în «Denkschriften der Akademie der Wissenschaften», VI, Wien, 1885, p. 105 și urm.; Șt. Mețeuș, *Istoria bisericii*, I, p. 24—25; Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Începutul creștinării sîrbilor sub împăratul Heraclie (610—640)*, în «Studii teologice», XI (1959), nr. 3—4, p. 164—181; idem, *Creștinarea sîrbilor*, în «Studii teologice», XII (1960), nr. 1, p. 3—28.

3. bis. A. P.P. Panaitescu, *Introducere în istoria culturii românești*, București, 1969, p. 16.

parte, în răstimpul de aproape 170 de ani cit a fost la noi stăpnire romană, este foarte probabil să fi venit de peste Dunăre și adepți ai noii credințe. În sprijinul acestor presupuneri, la care ne îndreptățește logica istorică, s-au invocat afirmații ale scriitorilor bisericești, apoi o inscripție și câteva piese arheologice din secolele II—III»³ bis B.

După propovăduirea ei în rindul locuitorilor Scythiei Minor, noua învățătură s-a dezvoltat, concomitent, în afară de orașele de pe litoralul Pontului Euxim (mai apoi Marea Neagră) și în vechea așezare traco-celtă *Durostorum*. Această cetate (— *storum*) a primului jupan (— *djurpaneus*) Duras⁴, unchiul lui Decebal, e cunoscută în istoria noastră medievală ca centru al unei Vlahii⁵, iar după venirea și concomitent cu așezarea slavilor în secolul al VII-lea, prin anii 606, și ca *Selo-Istros*, de unde avem astăzi numele de Silistra.

Mai târziu, în 972, această cetate a devenit, odată cu infringementa varegului Sviaslav și desființarea țaratului și a patriarhiei bulgare⁶, capitala «temei» bizantine *Paristrion* sau *Paradunavon* dintre Dunăre și Marea Neagră, în fruntea căreia va fi numit drongarul (colonelul) marinei bizantine Leon Sarskinopulos⁷. Sub autoritatea acestuia vor fi puse toate districtele sau jupanatele conduse de *jupani*, cum a fost acel Dimitrie menționat într-o inscripție, din anul 943, din localitatea numită azi Mircea Vodă sau de *jupanul* Gheorghe, din anii 972—980, de la Basarabi-Murfatlar⁸, precum și toate celelalte jupanate din această regiune.

Cu această ocazie vor fi readuse sub autoritatea energicului împărat al Bizanțului Ioan Tzimiskes (969—976) și jupanatele din «Romania» din stînga Dunării⁹, cunoscută sub denumirea de *Balak* în varianta *Geografiei* din anii 670—680 scrisă în limba armeană de Moise din Khorene¹⁰ (Chorenakti 487), iar mai târziu sub aceea de *Vlahia*, Vlașca din *Codrii Vlăsiei* sau din *Pădurea Nebună* — *Delioramn* (după denumirea dată de pecenegi și cumani în secolele X—XI), și desigur, și acelea de la izvoarele Argeșului al fostului ținut Ordessus. Nu lipsea, desigur, nici Vlășia din munții Cernei¹¹ din Banat, vecină cu centrul religios de la gura Mureșului, unde funcționa în anul 787, acel Ursus ca episcop al avaritenilor¹². Această Vlășie bănațeană cu tradiție creștină din secolul al IV-lea, aparținînd provinciei Illyricum¹³, era față în față cu episcopia

3 bis B. Constantin Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. II, București, 1974, p. 140.

4. Idem, *op. cit.*, p. 48—65, 79.

5. N. Iorga, *Istoria Românilor*, III, p. 61—98.

6. I. Duțev, *II patriarchate bulgare dell secolo X*, în «*Orientalia Christiana Analecta*», I, Roma, 1968, p. 181.

7. I. Barnea-Șt. Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, p. 64—69, 71—76 și 146; N. Bănescu, *Les duchés Byzantins de Paristrion (Paradunavon) et de Bulgarie*, București, 1946, p. 5, 42, 54; *Istoria României*, II, 1962, p. 104.

8. I. Barnea-Șt. Ștefănescu, *op. cit.*, III, p. cit., și p. 146.

9. *Ibidem*, p. 73; Gh. Ștefan, *Le problème de la continuité sur la territoire de la Dacie*, în «*Dacia*», N.S. XII, 1968, p. 347—354.

10. A. Decel, *Români din veacul al IX-lea...*, în «*Anuarul Inst. de istorie din Cluj*», V (1939), p. 94, 98; Șt. Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, I, p. 54; Al. Philippide, *Originea Românilor*, II, Iași, 1925, p. 326—327; N. Iorga, *Istoria românilor*, II, p. 308.

11. N. Iorga, *Istoria românilor*, II, p. 72; T. Hagi-Gogu, *Romanus și Valachus*, București, 1939, p. 50.

12. Ghenadie Enăceanu, *Creștinismul în Dacia*, București, 1878, p. 17 și urm.

13. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Sinodul de la Sardica (343)*, în «*Studii teologice*», XIV (1962), nr. 3—4, p. 146—182; Idem, *Sinoadele de la Sirmium dintre 348—353*, în «*Studii teologice*», XV (1963), nr. 5—6, p. 266—310; Idem, *Creștinismul în provinciile romane dundrene ale Illyricului la sfîrșitul secolului IV*, în «*Studii teologice*», XVI (1964), nr. 7—8, p. 408—450.

numită a Moraviei, din oraşul *Margul vechi*, unde rezida, prin 879—880, episcopul Agaton al Moravelor¹⁴. Aici şi-au organizat viaţa şi comunităţile slave adoptînd, după aşezarea lor, obiceiurile şi moravurile autohtonilor traco-illiri¹⁵, precum şi noua religie¹⁶, începînd abia din secolul al VII-lea, după marea înfrîngere suferită de avari şi slavi sub zidurile Constantinopolului¹⁷, în anii 626.

În ce priveşte *episcopia avaritenilor de la gura Mureşului*, condusă de episcopul Ursus, participant la sinodul al VII-lea ecumenic de la Niceea¹⁸, din anul 787, şi locuită de autohtonii traco-daci, care cultivau viaţa de vie¹⁹, izvoarele ne-au arătat că ea a devenit în anul 796, împreună cu regiunea Bihorului, locul de refugiu pentru avarii şi slavii supravieţuitori în urma celor două expediţii făcute consecutiv, în 795 şi 796, de către Pepin²⁰, fiul lui Carol cel Mare (768—814) contra ringului avar de la Dunăre.

În misiunea exercitată, după victoria din 797, de către episcopul de Salzburg şi de horepiscopul Teodoric, de a creştina pe avarii şi slavii supuşi lor²¹, aceşti doi vlădici au ajuns pînă la *vlahii din Pannonia* şi *Dacia* care se întindeau pînă la Tisa, precum şi în Slovenia, între Sava şi Drava din Pusta Pannoniei. După una din cele mai importante informaţii referitoare la *vlahi*, ei sînt menţionaţi, aici, îndată, în anul 800, deci cu o sută de ani înainte de aşezarea ungarilor în Pannonia. Ştirea despre aceştia, deşi a fost publicată într-un important izvor istoric de către Iansen Enikel²², a fost neglijată de către unii istorici²³. Acolo în Pannonia va persista un nucleu al vlahilor pînă cînd i se recunoaşte organizarea după «dreptul valach», printr-un statut special numit *Statuta Valachorum*²⁴, pe care-l va avea în vedere şi împăratul Austriei Leopold de Habsburg.

Odată cu lichidarea stăpînirii avarilor din Pusta Pannoniei, numită şi Scythia, în anul 803, şeful avarilor (— *tudun* sau *zodan* în limba avară), fiind creştinat sub numele de Teodor, după numele horepiscopului amintit mai sus, se va plînge în anul 805, la curtea lui Carol cel Mare, cerînd pămînt între Sabaria (la frontiera cu Bavaria) şi Carmuntum, motivat de incursiunile bulgarilor în vechile lor aşezări²⁵.

14. Ghenadie Enăceanu, *op. cit.*, p. 124.

15. N. Iorga, *Epoque et caractères et l'établissement des slaves dans la Péninsule Balcanes*, în «Revue d'histoire du sud-est européen», VII, p. 1—17; P. Lemerle, *Quelques remarques sur le regne d'Heraclius*, în «Studii Medievale», 3, Seria I 2, (1960), p. 348 şi urm.

16. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Inceputul creştinării sîrbilor sub împăratul bizantin Heracliu (610—640)*, în «Studii teologice», XI (1959), nr. 3—4, p. 164—181; *Idem*, *Creştinarea sîrbilor sub împăratul Vasile I Macedoneanul*, în «Studii teologice», XII (1960), nr. 1, p. 3—28.

17. Theophanes Confesor, *op. cit.*, în «Izvoarele Istoriei Române», II, p. 616—617; Fr. Barisc, *Le siège de Constantinople par les avars et les slaves en 626*, în «Byzantion», XXIV (1954), p. 371—395.

18. Gh. Moisescu, Şt. Lupşa, A. Filipaşcu, *Istoria Bisericii Române*, vol. I, p. 104—105.

19. E. Lazea, *Viticultura în Transilvania pînă la începutul secolului al XIV-lea*, în rev. «Studii de istorie», tom. 23 (1970), nr. 5, p. 869.

20. *Annales quæ dicuntur Einhardi*, ed. F. Kurze, Hanovra, 1895, p. 99; Cf. H. Bulin, *Aux origines des formations étatiques des slaves du moyen Danube*, în «Europe aux IX—XI siècles», Varşovia, 1968, p. 153 şi 167.

21. *Conversio Bogoariorum et Carantianorum*, ed. M. Kos, Ljubljana, 1936, cap. VI, p. 132; H. Bulin, *op. cit.*, p. 156—157.

22. Iansen Enikel, *Weltchronik*, în «Monumenta Germaniae Historica Deutsche Chroniken», III, p. 501, vers 25673; Cf. G. Popa Lisseanu, *Românii în poezia medievală*, în «Cercetări istorice», Anul X—XI (1934—1936), Iaşi, 1936, nr. 1, p. 139—141.

23. *Istoria României*, vol. I, Bucureşti, 1960, p. 775—808.

24. A. Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei şi Țării Româneşti*, vol. XI, Bucureşti, 1939, p. 68—79.

25. *Annales regni Francorum*, ed. F. Kurze, Hanovra, 1895, p. 119, anul 1805; H. Bulin, *op. cit.*, p. 155.

Este vorba de pătrunderea bulgarilor la nordul marelui fluviu, în timpul domniei lui Krum (803—814), din anul 805, în regiunea Banat la Viminacium, unde după surprinderea avarilor în stare de ebrietate, țarul bulgar va da ordin să se extirpeze viile ²⁶.

Mai apoi, din relatările cronicii *Annales regni Francorum*, sub anii 811, 818, 820 și 821, scrise cu ocazia delimitării hotarelor ce trebuiau să despartă eparhiile lui Arn, arhiepiscopul de Salzburg, de acelea ale lui Ursus, patriarhul de Aquileea ²⁷, vedem că, sus-numitele eparhii se aflau pe valea Dunării. Așa se explică de ce apar, în anul 818, în fața markgrafului de Frioul, delegații trimiși de către triburile slavilor numite *abdriți, guduscani, sârbi și timociani*, după ce s-au desprins de alianța cu bulgarii.

În notele scrise pentru anul 824, aceleași *Annales regni Francorum*, înregistrează la Aachen, prezentarea în fața împăratului german a solilor trimiși de abodriți, numiți și Praedenecenți. Aceștia s-au plîns, ca unii ce locuiau în Dacia pe ambele maluri ale Dunării, din Timoc pînă la Sirmium (Mitrovița) și pînă la gura Mureșului și Tisa, cerînd ajutor contra bulgarilor, și pentru fixarea unei frontiere pe linia Dunării ²⁸.

Continuînd acțiunea de a supune pe celelalte triburi ale slavilor ieșite din alianța cu bulgarii, urmașul lui Krum va trece, în anii 827—829, prin foc și sabie pe toți șefii slavilor ce locuiau în Illyricum, de la gura Timocului și pînă la vărsarea Dravei în Dunăre, ca să impună în locul lor pe ai săi *rectores* ²⁹.

Faptul ne este confirmat și pentru regiunea Bugeac, de la nordul gurilor Dunării, de vestitul pasaj din *Chronografia* lui Leo Grammaticus ³⁰.

În anul 813, Krum a deportat, dincolo de Dunăre, un număr de 10.000 de macedoneni, după un atac nereușit asupra Bizanțului și asedierea Adrianopolului, iar urmașii lui în timp de 25 de ani, alți 30.000, totalizînd 40.000 de surghiuniți la nordul gurii marelui fluviu ³¹.

Informațiile documentare se referă la regiunea *Oglon* din sudul Moldovei (Bugeacului), de unde a plecat Asparuch, în anul 679, pentru a trece Dunărea pe la Oblucița, pe urmele oastei imperiale retrasă în debandadă, după îmbolnăvirea împăratului Constantin al IV-lea Pogonatul (668—685). Această știre este confirmată și de altele din timpul împăratului Teofil (829—842) din anul 836, care a

26. *Suaviae Lexicon*, ed. Ada Adler, Lipsca, 1928, pars I, sub voce, p. 483—484; E. Lazea, *Viticul-tura în Transylvania*, în «Studii», tom. 23 (1970), nr. 5, p. 869; Ghenadie Enăceanu, *op. cit.*, p. 123—124.

27. *Francorum*, p. 135, 152—153, 154—156 și 161; la H. Bulin, *op. cit.*, p. 155—157, 159.

28. *Annales regni Francorum*, ed. cit., p. 165; «dritarum qui vulge praedenecenți vocantur et con-termini Bulgaris Daciam Danubio adiacentem incolunt»; la H. Bulin, *op. cit.*, p. 169—170, 173.

29. *Annales regni Francorum*, ed. cit., p. 167—168; H. Bulin, *op. cit.*, ed. cit., p. 169—171.

30. Leo Grammaticus, *Chronographia*, în «Izvoarele Istoriei Rom.», II, p. 630—631; N. Iorga, *Istoria Românilor*, II, p. 310—312 și urm.

31. A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, II, Iași, 1888, p. 399—414; N. Bănescu, *Vechiul Stat Bulgar și Țările Române*, București, 1947, p. 12—14; H. Gregoire, *L'habitant «primiții» des Magyar*, în «Byzantion», XIII (1938), p. 267; I. I. Nistor, *Bizanțarii în luptă pentru recucerirea Daciei și Transilvaniei*, București, 1943, p. 22; N. Bănescu, *La domination byzantine sur les regions du Bas-Danube sceaue byzantin inedit trové a Silistre*, București, 1927, p. 6; Al. Grecu, *Bulgaria la nordul Dunării în veacurile IX—X*, în «Studii și Cercetări de Istorie Medie», I, (1950), p. 223—236; Idem, în «Interpretări Românești», București, 1947, p. 75; *Istoria României*, I, p. 759—761.

trimis corăbii, la cererea celor surghiuniți, la nordul gurilor Dunării. Navele bizantine au izbutit să readucă în locurile natale pe toți cei deportați ³².

Intervenția unguirilor turcici, cu religie păgână, care nu trebuie confundați cu chazarii de religie mozaică, și ei turcici, este edificatoare pentru identificarea regiunii de la nordul gurilor Dunării, în care au intervenit aceștia. La scurt timp după acest eveniment, aflăm din relatările unui misionar german Ermericus Alamannus din Germania, monah de la mănăstirea Elwange, care scrie din Fulda abatelui Grimmaldus din St. Gall, în 860, că în misiunea sa de evanghelizare a găsit la nord de gurile marelui fluviu, deci în Moldova de Jos, «o țară barbară» — *barbara tellus*, locuită de unele seminții în simbioză cu dacii autohtoni organizați în cete ³³.

Evenimentul se petrece în același an 860, când varegii scandinavi se coboară, în luna iunie, sub Askold și Dir, pentru a pune stăpânire pe orașul Kiev din valea Niprului, unde se afla reședința Khaganului chazar și a face expediția contra capitalei bizantine, Constantinopolul, cu 12.000 de oameni imbarcați în 200 de corăbii ³⁴, după *cronica lui Nestor*, sau pe 360 de corăbii, după *cronicarul occidental Ioan Diaconul* ³⁵.

Evenimentul este de mare importanță pentru istoria Europei răsăritene din vecinătatea Daciei. El este remarcat de către patriarhul Fotie (858—867; 877—886), care a atras atenția locuitorilor marii capitale bizantine cum «un popor fără glorie a devenit celebru, un popor obscur și sărac s-a arătat în lumina gloriei și a bogăției». Actul de mare anvergură întreprins de scandinavii varegi, și nu de slavi, este menționat atât de *cronicarul Nestor* ³⁶, cit. și de *Ioan Diaconul*. «Eo tempore Normanorum gentes cum trecentis sexaginta navibus Constantinopolitanem urbem, adire ausi sunt» ³⁷.

Deși expediția varegilor împotriva Bizanțului s-a soldat cu un eșec total, întreaga flotă scandinavă fiind distrusă de o furtună, în timp ce orașul imperial a fost ascuns invadatorilor într-o deasă păclă, ce a dat de gândit împăratului Mihail al III-lea (842—867) și patriarhului Fotie, care au trimis la chazari în 861 pe Constantin și Metodiu. În misiune, aceștia au găsit, atunci, în localitatea Cherson o *Psaltire* precum și *Evangheliile*, traduse în limba gotică încă din timpul lui Ulfila pentru goți ³⁸. Cu această ocazie, cei doi frați și-au dat seama că alianța cu chazarii, pentru care bizantinii au ridicat încă sub împăratul Teofil (829—842), cetatea Sarkel de la gurile Donului ³⁹, nu este suficientă pentru apărarea contra varegilor. De aceea,

32. Leo Grammaticus, *op. cit.*, vol. II, p. 650—653, în «Izv. Ist. Rom.», II, p. 650—653; N. Iorga, *Istoria Românilor*, II, București, 1936, p. 311—315.

33. Sunt hic Germanique truces et Sarmata bella. Atque Gete nec non Bastarnae semina gentis Dacorumque manus et Martia pectora Alani, *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum, Epistolae*, V, p. 576; Cf. G. Popa Lisseanu, *Români în poezia medievală*, în «Cercetări Istorice», Anul X—XII (1936), Iași, p. 145—146.

34. *Cronica lui Nestor*, ed. G. Popa Lisseanu, București, 1935, p. 44—45.

35. Ioan Diaconul, *Cronica venețiană*, în «Monum. Germ. Hist., S.S.», tom. VII, p. 18; L. Bréhier, *Le monde byzantin*, Paris, 1947, p. 128—129; Cf. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Creștinarea rușilor în lumina noilor cercetări istorice*, în «Studii teologice», Anul IX (1957), Seria II-a, nr. 5—6, p. 391—393.

36. *Ibidem*, p. 391—393. 37. *Ibidem*, Cf. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *op. cit.*, p. 392.

38. Fr. Dvornik, *Les legendes de Constantin vus de Byzance*, în «Byzantino-slavica», Praga, 1933, p. 359; Idem, *Les slaves, Byzance et Rome au IX-e siècle*, p. 137.

39. N. Bănescu, *Stăpânirea bizantină Matrachia (Tmutarakan). Chazarii și Rusia în timpul Comnenilor*, în «Anal. Acad. Rom.», Mem. Sect. Ist. seria a III-a, t. XXIII, Mem. 7, București, 1947, p. 1—3.

Înapoi la Constantinopol, ei au recomandat împăratului și patriarhului să se încerce orientarea în sfera creștinismului ortodox de la Constantinopol prin trimiterea de misionari la nordul Mării Negre. Încercarea însă avea să se facă abia după creștinarea oficială a bulgarilor, din anul 865, mai sigur prin anul 866. În acest an, patriarhul Fotie a hirotonit pentru varegi și desigur pentru populația slavă din regiunea Kievului pe arhiepiscopul Mihail, pe care l-a trimis în misiunea sa împreună cu un întreg stat major de cunoscători ai limbii slave⁴⁰, și desigur ai celei a varegilor.

După acest eveniment, extrem de important pentru viața imperiului bizantin, în anul următor (867), Fotie a trimis o *Scrisoare Enciclică*, către toate Patriarhiile ortodoxe, anunțându-le că varegii «se aranjară cu dragoste în rîndul supușilor și auxiliarilor imperiului»⁴¹.

Știrea ne este confirmată de conținutul *Enciclicii* amintite⁴². Referindu-se, printre altele, la convertirea de dată recentă a bulgarilor, Fotie făcea cunoscut celorlalți patriarhi textual: «Și nu numai acest neam a schimbat nelegiurea de mai înainte cu credința în Hristos, ci și cei la mulți adesea vestit... cel numit Rhos... Acum și aceștia au primit religia cea curată și nestrucată a creștinilor, în locul celei păgine..., în care trăiau mai înainte, așezîndu-se cu dragoste în rîndul oamenilor supuși și auxiliari, în loc de jaful și marea îndrăzneală contra noastră, cum făceau pînă de curînd».

Cum se vede din textul *Enciclicii*, este vorba de varegii scandinavi, conduși de Askold și Dir, care au devenit stăpîni în Kievului unde, de altfel, vor fi uciși în anul 880, din ordinul lui Oleg (879—912), fratele păgîn și succesor al lui Rurik⁴³, și nu de către vechii goți din Crimeea și peninsula Tamen, creștini încă din secolul al VII-lea, dependenți de episcopia bizantină de la Tamartarcha (Tmutaracan) cu reședința în orașul Doros⁴⁴.

Noul val de cuceritori, este și va rămîne păgîn atît în timpul lui Oleg (879—912) cît și în același an al domniei lui Igor⁴⁵, care moare la începutul anului 945, pînă ce la conducerea marelui principat al Kievului va veni Helga sau Olga, originară din Pskov (945—957), ca regentă a fiului ei minor, Sviatoslav (957—972). Aceasta va primi noua religie și botezul creștin la Constantinopol, avînd naș pe împăratul Constantin al VII-lea Porfirogenetul (913—919; 944—959)⁴⁶, dar nu și fiul ei, care va muri păgîn, ucis de pecenegi la gurile Niprului, în 972.

Dacă avem în vedere aceste ultime informații documentare, constatăm că teritoriul vechii Dacii era locuit de vlăhi atît în Banat cît și la gurile Dunării, în

40. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Creștinarea rușilor...*, în «rev. cit.», Anul IX (1957), nr. 5—6, p. 393.

41. H. Gregorie, *Etudes sur le neuvième siècle. Le baptême des Russes. Photius n'a pas menti*, în «Byzantion», VIII, nr. 5—6, p. 394; Dumitru I. Găină, *Activitatea canonică a patriarhului Fotie*, în «Studii teologice», tom. II, col. 737.

42. Tudor M. Popescu, *Enciclica lui Fotie către patriarhii orientali*, în «Studii teologice», Seria I, Anul I (1930), București, nr. 2, p. 72—73; Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Creștinarea rușilor...*, în «rev. cit.», anul IX (1957), nr. 5—6, p. 394; Dumitru I. Găină, *Activitatea canonică a patriarhului Fotie*, în «Studii teologice», Anul XV (1963), Seria II-a, nr. 5—6, p. 355.

43. *Cronica lui Nestor*, cap. XVIII, p. 45—46, ed. G. Popa Lisseanu.

44. N. Bănescu, *op. cit.*, p. 3 și urm.

45. *Cronica lui Nestor*, cap. XXVII, ed. G. Popa Lisseanu, p. 60; André Mazon, *Le slave d'Igor*, Paris, 1940, în «Travaux publiés par l'Institut d'études slaves», IX; N. Bănescu, *Sfîrșitul unei legende*, Rev. Ist. XXIX, nr. 7—12, București, 1943, p. 213—214.

46. *Ibidem*, cap. XXXI, p. 68—71; Constantin Porfirogenetul, *De ceremoniis aulae Byzantine*, I, II, cap. 15; Cf. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Creștinarea rușilor...*, p. 397.

viitoarea Moldovă, unde nu numai fuseseră deportați *macedoneni-creștini*, de către Krum, în anul 813, salvați mai apoi de corăbiile trimise de împăratul bizantin Teofil în anul 836, dar că, la 860, aflăm aici pe un misionar german Ermericus Alamannus, care raporta abatelui Grimmaldus din St. Gall, că alături și în mijlocul dacilor de aici, creștini, mai locuiau germani, sarmați, bastarni și alani ⁴⁷.

Nu avem documente referitoare la misionarii trimiși de la Bizanț, în această regiune. Dar avînd în vedere faptul că, istoria scrisă tace în această privință, este o dovadă că, locuitorii autohtoni ai Daciei, de aici, erau creștini. Și faptul ne este confirmat și de trimiterea tocmai peste munții Carpați pentru creștinarea slovacilor, a cehilor și a moravilor, a celor doi frați, Chiril și Metodi, în anul 863.

În legătură cu activitatea lui Chiril și Metodi știm din istoria slavilor apuseni că religia creștină pătrunsese în Moravia, Cehia și Slovacia încă din anul 832. În acest an, voievodul Pribyna ridicase în Slovacia, la Nitra, primul locaș creștin, în timp ce în 845, analele timpului amintesc de trecerea la creștinism, în Regensburg, a patrușprezece principii cehi.

Știm apoi că chiar înainte de încheierea alianței politice dintre Boris al bulgarilor cu Ludovic Germanicul, în 863, Rostislav (845—870), nepotul lui Moimir I, a hotărît orientarea spirituală a slovacilor, cehilor și moravilor spre Bizanț. Dacă inițiativa luată a fost justificată de rațiunea politică, de a scoate pe slavii apuseni de sub influența propagandei misionarilor Romei, este greu de spus, deoarece solli principelui morav la împăratul bizantin au ajuns în cetatea răsăritului ortodox cu un an mai înainte de încheierea alianței franco-bulgare. Ceea ce se poate susține fără nici o rezervă, este că, Rostislav a hotărît să ceară în 862 împăratului Mihail al III-lea, de a i se trimite un *vădică, un astfel de om care să cunoască limba slavă și să-i învețe pe ai săi Sfînta Scriptură* ⁴⁸, după ce fusese refuzat de patriarhul Romei.

Orientarea lui Rostislav spre patriarhia din Bizanț nu este justificată deci de nici o rațiune de stat ⁴⁹, ci este pur și simplu o consecință a rațiunii practice. Era normal ca, după refuzul papei de la Roma, de a-i trimite propovăduitori religioși de limbă slavă, pentru că practic, nu-i avea, Rostislav să se adreseze patriarhului din Constantinopol, să-i trimită propovăduitori, care să cunoască limba slavă și Sfînta Scriptură ⁵⁰.

Încîntați de cererea principelui morav, patriarhul Fotie și împăratul bizantin au acceptat și au hotărît trimiterea celor doi mari cărturari în fruntea unei misiuni diplomatice și culturale ⁵¹. Aceștia au adus tot atunci, odată cu ei, în Moravia, *alfabetul glagolitic*, împreună cu discipolii lor, au tradus în limba slavă, *Sfînta Scriptură și cărțile liturgice* ⁵², alfabetul chirilic fiind opera mai tîrzie a lui Metodi ⁵³.

După 40 de luni de activitate în Moravia, Constantin pleacă în Slovacia, pentru a converti la creștinism pe Kocel (864—874) fiul fostului principe Pribyna ⁵⁴, iar de

47. H. Gregoire, *op. cit.*, p. 532; Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Creștinarea rușilor...*, p. 397.

48. Alex. Bruckner, *Thesen zur Cyrillo-Methodianischen Frage*, în «Archiv für slav Philologie», tom. XXVIII, p. 168—218.

49. Fr. Dvornic, *Les slaves, Byzance et Rome en IX siècle*, Paris, 1926, p. 147 și urm.; I. Bărbulescu, *Istoria literaturii și gramatica limbii bulgare vechi*, Iași, 1930, p. 18—30.

50. Tr. Ionescu-Nișcov, *Tradiția chirilo-metodiană în istoria slavilor apuseni*, București, 1941, p. 11 și urm.

51. Ghenadie Enăceanu, *op. cit.*, p. 119 și urm.; Tr. Ionescu-Nișcov, *op. cit.*, p. 13—14.

52. Fr. Dvornic, *Les slaves*, Paris, 1970, p. 80—83.

53. Fr. Altheim, *Literatur und Gesellschaft in ausgehendem Altertum*, Berlin, 1848, p. 212—213.

54. Fr. Dvornic, *Les legendes...*, p. 339 și urm.; E. Popovici, *Istoria bisericească universală*, vol. II, București, ediția II-a, p. 286 și urm.

aici, în 867, îi găsim pe amândoi frații la Veneția, pentru a purta o violentă dispută teologică, iar în anul următor, în 868, să fie prezenți la Roma, unde au fost invitați de papa Nicolae I⁵⁵.

După moartea neașteptată a întii stătorului Bisericii Romei, noul papă Adrian al II-lea (867—872), îl călugărește pe Constantin, cu numele de Chiril. Dar acesta se îmbolnăvește, în curând, și moare în 869, lăsând o grea moștenire fratelui său Metodi, tocmai când Ignatie, patriarhul de Constantinopol hirotonește arhiepiscop al Bulgariei pe Iosif⁵⁶.

Moartea subită a lui Chiril la Roma a determinat îndată sfințirea lui Metodi, ca episcop, pentru a prelua moștenirea fratelui său. Întors în Moravia însă, Metodi cade prizonierul oștilor france ale regelui Carloman⁵⁷, fiind închis, în 870. A fost scos din închisoare în urma intervenției papei Ioan al VIII-lea, ca în 880 să fie recunoscut episcop al Moraviei⁵⁸ și înzestrat cu dreptul pe viitor, de a oficia serviciile religioase în limba slavă, atât în Moravia cât și în Boemia, provincie anexată la regatul Moraviei, în care era principe Borivoj⁵⁹.

Deși trimis misionar de către Patriarhia de Constantinopol, și recunoscut și de scaunul papal, Metodi n-a participat la *Sinodul din Constantinopol* din anul 879—880, convocat să discute, dacă arhiepiscopia *Primei Justiniana*, supusă jurisdicției papei de la Roma, devenind teritoriu al țarului bulgar în anii 865—870, după creștinarea din 865 a lui Boris-Mihail I (853—889) de către patriarhul Fotie trebuie să treacă autotat sub jurisdicția Patriarhiei de Constantinopol.

La acest Sinod, considerat al VIII-lea ecumenic, delegatul papei a susținut că *Dardania*, *Dacia Ripensis* și desigur *Daciile* de la nordul Dunării și toate celelalte provincii din sudul ei să fie sub autoritatea Papei⁶⁰. Dar cererea delegatului papal a fost respinsă de Sinod și toate eparhiile care depinseseră de Arhiepiscopia *Justiniana Prima* au fost trecute de Sinod sub jurisdicția Patriarhiei de Constantinopol⁶¹.

Cu această ocazie, alături de alți ierarhi participanți la sinod apar *mitropolitul Agaton al Moravilor*, Ἀγαθὸν Μοραβίων, pe care l-am amintit mai sus, episcopul *Devletului* de lângă Burgas, de pe malul Mării Negre (unul din predecesorii acestuia fusese deportat de către Krum, în 813, la nordul gurilor Dunării⁶²) ș.a. Având în vedere faptul că Metodi (+ 885), era episcop, în acest an, în *Moravia și Boemia* cu aprobarea papei, acest Agaton trebuie să fie ierarhul provinciei *Morava*, numită mai înainte *Margus*⁶⁴ din regiunea Timocului, aflată în fața Banatului și a insulei Viminacium, așa cum a demonstrat și Ghenadie Enăceanu⁶⁵.

Reacția bulgară din timpul lui Vladimir (889—893), fiul și urmașul lui Boris, care a martirizat pe arhiepiscopul Iosif al bisericii bulgare, de origină bizantină și partizan

55. Tr. Ionescu-Nișcov, *op. cit.*, p. 14 ; Fr. Dvornic, *op. cit.*, p. 110.

56. Ghen. Enăceanu, *op. cit.*, p. 122—123 ; V. Svoboda, *L'Origine de l'organisation de l'église en Bulgarie et ses rapports avec la patriarcat de Constantinople (870—919)*, în «Byzantino-Bulgarica», II, 1966, p. 67—81.

57. Tr. Ionescu-Nișcov, *op. cit.*, p. 15 și urm.

58. Damian P. Bogdan, *La vie et l'oeuvre des frères Constantin-Cyrille et Méthode*, în *Κρητὸν καὶ Μεθόδιον*, TOMOS EOPTIOS, MEPOS AEVTEPON, Tessalonik, 1968, p. 47. Aici întreaga literatură

59. Tr. Ionescu-Nișcov, *op. cit.*, p. 16. 60. C. Jirecek, *Geschichte der Serben*, II, p. 366.

61. Migne, *Patr. Lat.* CXXIX, p. 20 și urm. ; I. Nistor, *Legăturile cu Ohrida și Exarhatul Plaiurilor*, p. 6, în extras din «Anal. Acad. Rom. Mem. Sect. Ist.», ser. III, Mem. 6, tom. XXVII.

62. Ghen. Enăceanu, *op. cit.*, p. 123—124.

63. *Ibidem*, p. 99 și 130 ; Theophanes, *Chronographia*, ed. Bonn, 1839, I, p. 772.

64. *Ibidem*, p. 123. 65. Ghen. Enăceanu, *op. cit.*, p. 123—124.

al Patriarhiei de Constantinopol⁶⁶, a fost fără efect de durată. Ceea ce este demn de reținut e faptul că în timpul domniei acestui rege, stăpînirea bulgară se întindea (începînd încă din 827) afară de mica fișie de pămînt dintre gurile Savei și Dravei, peste Pusta Pannoniei dintre Dunăre și Tisa pînă la izvoarele acesteia din Munții Matră, precum și peste *Moravia și Timoc* pînă la ocuparea acestora de către unguri⁶⁷. În ce privește țara cu același nume, în care regele Arnulf al Germaniei cerea, în 892, lui Vladimir să oprească transportul sării⁶⁸, este vorba de *Moravia*, din Cehoslovacia de azi, în care domnea Zvendibuld.

Peste patru ani, în 896, ungurii vor găsi în Pusta Pannoniei, o populație mixtă alcătuită din *slavi (slovaci)*, *bulgari și vlahi*, ultimii socotiți, din cauza ocupațiilor, ca *păstori ai romanilor: terram — Pannoniae — habitarent Slavi (Avarorum) — Bulgari et Blachi ac pastores Romanorum*⁶⁹.

Autorul este foarte bine informat în ce privește populațiile de aici, din moment ce nu uită de autohtonii *vlahi* pe care-i distinge de *romani*, atunci cînd relatează că în Pannonia în momentul intrării ungarilor, *vlahii* conlocuiau cu *slavii* și cu *bulgarii*. Aceștia din urmă pătrunseseră în Pusta Pannoniei, între Dunăre și Tisa, la îndemnul și cu sprijinul împăratului de la Bizanț. Nu cunoaștem data cînd s-a putut petrece intrarea dirijată a ducelui bulgar Kean, de către împăratul de la Constantinopol, în pustă, dar ea nu s-a putut întîmpla, în nici un caz, înainte ca bulgarii să se fi creștinat în masă, sub regele Boris-Mihail în anul 865, și nici în timpul urmașului său Vladimir (889—893) ori a lui Simeon⁷⁰ (893—927), din cauză că ungurii abia părăsiseră, în 895 ținutul Lebedia dintre Nipru și Don, și apoi pentru că în textul cronicii se vorbește despre o cucerire a bulgarilor cu *statul și ajutorul* dat de împăratul grecilor, *deci la o dată cînd bulgarii erau în relații cu împăratul de la Bizanț, iar acesta în dușmănie cu ungurii*. Ori aceasta s-a întîmplat abia în timpul domniei lui Roman I Lecapenos (919—944) uzurpatorul tronului lui Constantin Porfirogenetul (913—919; 944—959), care a fost în permanente lupte cu ungurii, la gura Tisei, pînă la încheierea primului compromis, pe cinci ani, între 943 și 948.

E foarte probabil ca, pentru a contrabalansa incursiunile ungarilor, acesta să fi trimis în avanpost pe principele bulgar Kean — (Khan) — în regiunea dintre Tisa și Dunăre din Pusta Pannoniei *«Magnus Keanus proavus ducis Saloni dux de Bulgaria egressus auxiliis et concilio imperatoris Graecorum preoccupaverat terram illam*⁷¹ cu misiunea de a stăvili noi incursiuni ale ungarilor în imperiu făcute de către Bolo-sudes.

66. I. Dujcev, *Relations entre les slaves meridionaux et Byzance*, în «Medioevo Bizantino-slavo» III, (1971), p. 209—210.

67. Einhardi, *Annales. sub anul 827*, p. 175—176; Cf. N. Bănescu, *Vechiul stat bulgar și Țările Române*, București, 1947, p. 16.

68. A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, II, București, 1927, p. 83—84; N. Bănescu, *op. cit.*, p. 16—17.

69. Anonymus, *Gesta Hungarorum*, cap. IX, p. 32, ed. G. Popa Lisseanu, în «Izv. Ist. Rom.», vol. I. București, 1934, p. 35; E. Gamilscheg, *Blachi ac pastores Romanorum*, în «Omagiul lui Ioan Lupăș», București, 1943, p. 260; I. Nistor, *Ungurii în Dacia carpatică*, București, 1943, p. 6—7.

70. P. Hunfalvy, *Die Rumänen und ihre Aussprüche*, Wien, 1883, p. 33; N. Bănescu, *Vechiul stat bulgar și Țările Române*, p. 14—15.

71. Anonymus, notarul regelui Bela II (1131—1141), *Gesta Hungarorum*, XII, ed. G. Popa Lisseanu, vol. I, p. 35; «Izv. Ist. Rom.», p. 35; I. Nistor, *Bizantinii în luptă pentru cucerirea Daciei și Transilvaniei*, București, 1943, p. 25.

Urmaşul lui Leon I la domnia Bizanţului, Constantin Porfirogenetul, sub care se creştinase şi Helga, regenta de la Kiev între 945—975, reînnoieşte tratatul cu ungurii pe încă cinci ani, de la 948 la 953, prin delegaţia condusă de preotul Gavriil⁷², dar el va pune condiţie ca aceştia să trimită la Constantinopol ostatici⁷³. În urma acestei obligaţii au fost expediaţi la Bizanţ principele Termatzus, fiul lui Tebale şi nepot al lui Arpad, însoţit de Bulcsu al treilea conducător şi carchan al Ungariei numit şi Bolosudes, şi mai apoi pe principele Gyula I, al doilea în demnitate⁷⁴ la unguri. Toţi aceşti trei reprezentanţi de seamă vor fi în curînd creştinaţi.

Istoricii Richard Huss⁷⁵, Ioan Lupaş⁷⁶, Ştefan Meţ⁷⁷, şi Simeon Reli⁷⁸, scriind despre aceste evenimente atribuie ştirile referitoare la creştinarea ostatecilor croniciarului Zonaras⁷⁹, precum şi înfiinţarea unei episcopii ortodoxe la Alba Iulia. Dar meritul de a fi descoperit şi pus în valoare izvorul care ne dă informaţii precise despre creştinarea acestora îi revine unui teolog şi istoric român⁸⁰ care subliniază totodată, că pasajul referitor la sfinţirea lui Ierotei de către paariarhul Teofilact (933—956) ca episcop al ungarilor, este din Gh. Kedrenos. Sprijinit pe argumentarea lui N. Iorga⁸¹ el precizează apoi că e vorba de creştinarea lui Gyula I, tatăl Saroltei, soţia lui Ştefan cel Sfînt, şi nu de Gyula al II-lea, unchiul după mamă al lui Ştefan cel Sfînt, pe care acesta l-a învins la Alba Iulia, în anul 1002.

E foarte posibil deci ca, ducele Kean din Pusta Pannoniei să fi stăpînit în această regiune pînă în 997, data urcării în scaun a lui Ştefan cel Sfînt, iar în anul 1002, acesta să fi înlăturat pe Gyula II, așa cum scrie *Chronicon Pictum Vindobonense* în cap. XXXVII, *Bellum gessit contra avunculum suum nomine Gyulam, qui tunc temporis locius Ultra silvam regni gubernacula possidebat*⁸². Creştinarea acestuia se va face mai tîrziu, în anul 1004⁸³.

La această vreme însă, creştinismul era în floare în Dacia. Exista episcopie în cnezatul lui Glad⁸⁴, în care funcţionase episcopul Ursus, desigur tot în localitatea Morisena. Această episcopie continuă să existe şi în timpul principelui Ahtum.

Biografia Sf. Gerard, care a fost tradusă în această regiune în timpul domniei lui Ştefan cel Sfînt (997—1038), aminteşte de o Mînăstire la Morisena, făcută cu aproba-

72. Gh. Moisescu, Şt. Lupaş, Al. Filipaşcu, *Istoria Bisericii Române*, I, p. 118—121.

73. L. Brehier, *Le monde byzantin*, Paris, 1947, p. 187; A. Bunea, *op. cit.*, p. 170.

74. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Începutul creştinării ungarilor în credinţa ortodoxă*, în «Studii teologice», Anul IX (1957), nr. 1—2, p. 28—32; N. Iorga, *Istoria vieţii bizantine*, Bucureşti, 1974, p. 407.

75. Richard Huss, *Gab eszur zeit der Deutsch Kolonisation siegenbürgens ein griechisch Katolisches Bistum in Wiessenburg*, în «Siebenbürgische Viertel jahrschrift», t. XLVII (1934), p. 16—21.

76. I. Lupaş, *Voevodatul Transilvaniei în sec. XII—XIII*, Bucureşti, 1936, p. 7; *Idem*, *A existat în Transilvania episcopie ortodoxă înainte de întemeierea regatului ungar?* în «Biserica Ortodoxă Română», Anul LII (1934), nr. 3—4, p. 149—153.

77. Şt. Meţ, *Istoria Bisericii şi vieţii religioase a românilor din Transilvania şi Ungaria*, vol. I, ed. II, Sibiu, 1935, p. 31.

78. S. Reli, *Istoria vieţii bisericeşti a românilor*, vol. I, Cernăuţi, 1942, p. 294—295.

79. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Începutul creştinării ungarilor*, p. 30, citatul din Zonara.

80. *Ibidem*, p. 49; N. Iorga, *Les plus anciennes chroniques hongroises et le passé des Roumains*, în «Buletin de la Section Historique», Academie Roumaine, 1921, nr. 3—4, 196, nota 1; tom. X (1923), p. 18.

81. N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. III, Bucureşti, 1937, p. 19; Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *op. cit.*, p. 32—34.

82. *Chronicon Pictum Vindobonense*, cap. XXXVIII, ed. G. Popa Lisseanu, p. 32.

83. N. Iorga, *Istoria românilor*, III, p. 21; Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *op. cit.*, p. 34.

84. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *op. cit.*, p. 38—40; Fésler, *Geschichte von Ungaru*, ed. II, tom. I, p. 157, 232—233; D. Onciul, *România şi ungurii în trecut*, Bucureşti, 1928, p. 15—17; Gh. Cotoşman, *Dim trecutul Banatului*, II, Timişoara, 1934, p. 140—144; Gh. Moisescu, Şt. Lupaş, Al. Filipaşcu, *op. cit.*, I, p. 121—122.

rea episcopilor greci: «cu binecuvîntarea episcopilor greci construisă Athum în cetatea Morisena o mănăstire închinată Sf. Ioan Botezătorul și așezase în ea un egumen cu călugări de rit grecesc», scrie biografia⁸⁵.

Acesta ar coincide deci cu anii 1002, pe cînd ocuparea Banatului se va produce abia în anii 1031, în urma certurilor izbucnite dintre ducele Ahtum și Cenad, nepotul regelui Ștefan, soldate cu uciderea celui dintîi. În urma victoriei obținute de acesta din urmă, a fost zidită o altă mănăstire «Sf. Gheorghe». «Apoi plecînd de acolo (de la muntele Leu), Cenad veni în cetatea Marisena, unde erau călugări greci, care celebră serviciile divine după ritul și obiceiurile lor, iar episcopul înțelegîndu-se cu contele Cenad a strămutat pe egumen cu călugări în locul — numit — Leu și a dat mănăstirea episcopului și călugărilor, care au șezut tot în acel loc, pînă cînd s-a făcut mănăstirea Sf. Gheorghe»⁸⁶.

Izbucnirea acestui conflict de natură politică în interiorul și între frunțașii ducatului bănățean s-a petrecut după moartea lui Vasile II Bulgaroctonul (976—1025), și a fratelui acestuia Constantin VIII (1025—1028), care erau protectorii ducatelor lui Kean și Ahtum, desigur prin anul 1031, data scrisă pe un felon din Vesprem⁸⁷. Granițele ducatului organizat de Glad și moștenit de Ahtum se întindeau de la Mureș, cuprinzînd teritoriul de la Morisena, azi Cenad, și mergeau pînă la Horam azi Pațana Nouă, unde era și capitala ducatului. Încercări pentru ocuparea acestuia de către unguri se făcuseră și înainte de Ștefan cel Sfînt, așa cum menționează Constantin Porfirogenetul între anii 948—954⁸⁸.

În ceea ce privește menționarea de Anonymus a unor locuitori numiți *slavi*, așezați alături, împreună cu *vlahii*, în Pusta Pannoniei, aceștia sînt dintre cei scoși de către avari de pe Nipru, Bug și Oder și reduși în stare de robie cînd au cucerit teritoriul de răsărit al Europei.

«Povestea vremurilor de demult», cunoscută sub numele de «Cronica lui Nestor» se ocupă și de raporturile dintre *vlahii* și *slavi* în capitolul al. III-lea: După scurgerea multor timpuri — scrie autorul — slavii s-au așezat la *Dunăre*, unde este acum *Țara Ungurească* și *Țara Bulgărească...*, unde erau și *vlahii*. Evident că, aici este vorba de locul de pe *Dunăre*, unde Pusta Pannoniei se învecinează, de prin secolul al IX-lea cu *Bulgaria*, cam pînă la gura *Tisei* și în partea de apus a acesteia pînă la *Dunăre*. Știrea ne este confirmată din nou, tot de Nestor în capitolul al VIII-lea al lucrării sale. «Pe cînd poporul slav trăia la *Dunăre*, veniră din *Scythia* — anume de la *Chazari*, — adică în secolul al VII-lea, după 679, — *popoarele numite bulgari și se stabiliră la Dunări și oprimară pe slavi*»⁸⁹. Același cronicar continuă apoi: «în urmă voniră *ugrii coi albi* (adică *ungurii*) și luară în stăpînire *țara slavă*, locuită desigur de sloveni sau slovaci⁹⁰, dar după ce alungară pe *valahi*, adică după ruperea în două a slovenilor.

85. Acta S. Gerardi Episcopi Chanadiensis, in A. Treb. Laurian, «Magazinul istoric», vol. V, p. 216—224.

86. Idem, *ibidem*; Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *op. cit.*, p. 37—39; Pr. Gheorghe Cotoșman, *Un capitol din istoria Banatului și a Bisericii bănățene*, in «Biserica Ortodoxă Română», anul LXIV (1946), nr. 7—9, p. 377—379.

87. Gh. Moiescu, Șt. Lupșa, A. Filipașcu, *op. cit.*, vol. I, p. 116—121.

88. Constantin Porfirogenetul, *De administrando Imperio*, ed. Bonn, cap. IV, p. 173—174; I. Nistor, *Ungurii în Dacia carpatică*, București, 1942, p. 15.

89. *Cronica lui Nestor*, ed. G. Popa Lisseanu, București, 1935, p. 32—33.

90. *ibidem*, p. 19, 20, 21, 34—35—38, 56—57; N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. II, București, 1937, p. 243.

Pătrunderea ungarilor în Pusta Pannoniei este pusă de autorul cronicii abia în anii 6408 — adică în anul 900, «cînd au început să se lupte cu valahii și cu slavii care trăiau acolo».

Ultimul eveniment, acela al înfruntării ungarilor de către vlahi aliați cu slavii se va petrece după anul 906, probabil prin 908—910, tocmai cînd ducatul lui Gelu *dux Blacorum* va fi atacat dinspre răsărit de către pecenegi⁹¹, cu puțin înainte de moartea cnezului Oleg de la Kiev (879—912).

E foarte posibil că, acești slavi să fi adus cu ei din Slovacia de azi în Transilvania și Maramureș alfabetul slavon al lui Metodi și să fi contribuit la introducerea limbii slave în oficierea serviciilor religioase⁹², dar slavizarea unor toponimice de pe întregul întins al Daciei este operă mai tîrzie a diecilor, făcută prin actele de cancelarie, după anul 1242.

Îndată ce a fost ruptă de cultura Apusului după pătrunderea ungarilor în Pannonia clasa stăpînitoare din vechea Dacie, care învățase să scrie și să citească latinește a fost determinată să-și trimită fiii săi la Bizanț sau Muntele Athos, ca să învețe limbile greacă și slavă, ultima introdusă probabil, prin autoritatea ucenicilor lui Kiril și Metodi. Așa se explică de ce românii, care vorbeau limba latină vulgară, au fost nevoiți să adopte cuvintele grecești: *minei, octoih, catavasier, tipic, penticostar, psalitchie* ș.a. pentru cărțile de cult; *cler, hirotonie, ipodiacon, diacon, psalt, iereu, arhiereu, episcop, arhiepiscop, mitropolit, patriarh, agapă, trapeză, sinod, canon, euharistie, parohie, eparhie, mîndștire, monah, călugăr, exarh, arhimandrit, erezie*⁹³ ș.a., absolut necesare la organizarea bisericească ori *diac, dascăl, filozof și logofăt*, pentru acei care se aflau în administrația de stat ori în învățămînt aflat sub supravegherea episcopilor de rit ortodox⁹⁴. Noile cuvinte tehnice folosite numai pentru cărțile de cult, sistemul de organizare, administrativ, al bisericii și ierarhiei precum și al cancelariilor episcopale vor trebui să se combine cu acele intrate în vorbirea curentă a poporului, moștenite din latina populară. Așa se explică de ce cuvintele *Dumnezeu, Duminică, Crăciun, Florii, Rusalii, sărbătoare, priveghiu, ajun, cișlegi, păsimesi, Inger, cuminecătură, păcat, păgîn, răposat, lege, vârgură, urare, blestem, preot, popor, mormînt, toacă, săptămînd, zilele săptămîinii, denumirea lunilor din an, cruce, slînt, binecuvîntare*, ș.a. vor rămîne în uz. La acestea am putea adăuga și expresia grecească *Κύριε ἐλέησον* — *Kirieleis* — *Kirie leis* moștenită pentru localitatea de pe Someș⁹⁵, lîngă care au fost bătuiți în 1068, de către regele Solomon, pecenegii veniți din Moldova sub comanda lui Osul pentru a prăda.

91. Anonymus, *Gesta Hungarorum*, cap. XIV, în «Izv. Ist. Rom.», p. 32, 44—45, ed. G. Popa Lisseanu; I. Nistor, *Ungurii în Dacia carpatică*, p. 6—7, 474—475.

92. D. P. Bogdan, *L'Oeuvre de Constantin-Cyrille et Methode en Roumaine*, în «Κηρίλλου καὶ Μεθόδιου, TOMOS EOPTIOS, MEPOS AEYTEPON» p. 195—203 și urm.; P. Olteanu, *Aux origines de la culture slave en Transylvanie du Nord et le Maramureș, dans «Romano-Slavica»*, București, 1958, p. 175—178.

93. I. Nistor, *Temeiurile romano-bizantine ale începuturilor organizației noastre de stat*, București, 1943, p. 30—41; A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, ediția I. Vlădescu, vol. II, p. 98.

94. P. P. Panaitescu, *Interpretări românești*, București, 1947, p. 9—25.

95. P. S. Năsturel, *Un vestige Cyrillo-Méthodien dans la Toponymie de la Transylvanie en 1068*, în «Κηρίλλου καὶ Μεθόδιου, TOMOS EOPTIOS, MEPOS AEYTEPON» Tessalonice, 1968, p. 211—216; B. P. Hasdeu, *Strat și substrat*, în «Etimologicum Magnum Romaniae», III, p. XXIX. Aici românii din Moravia împinși de cucerirea ungarilor; Gh. Moiescu, Șt. Lușca, Al. Filipașcu, *op. cit.*, I, p. 122—123.

Studiind *Cronica lui Nestor și Gesta Hungarorum*⁹⁶ a lui Simon de Keza și căutînd să afle cine puteau să fie acești vlahi prezenți concomitent în Cîmpia Panoniei, în Transilvania, Moldova și Țara Românească în momentul venirii ungarilor (896), istoricul german Schlozer îl identifică cu *Dacii latinizați*.

«Acești *valahi* nu sînt nici bulgari, nici wălsche (celți), ci vlahi urmași ai mării și străvechei seminții de popoare a tracilor, dacilor și geților, care și acum își au limba lor proprie, și cu toate asupririle locuiesc în Valahia, Moldova, Transilvania și Ungaria în număr de milioane... Vor fi fost, timp îndelungat apăsați de goți și apoi de huni și de alții; de toți însă s-au eliberat»⁹⁷.

Afirmațiile acestui istoric german au fost confirmate de I. Nistor pe temeiul întinderii urmelor arheologice din cultura materială Dridu⁹⁸ și de constatările autorului teoriei «pînzelor de populație»⁹⁹, P. P. Panaitescu, făcute după comparația dintre cultura și limba locuitorilor din Dobrogea și din nordul Dunării cu ale aceloră din sudul fluviului.

Dacă lăsam la o parte aceste concluzii trase pe constatările arheologice și etnografice privind persistența populației daco-romane, în perioada de timp de la războaiele purtate de Traian, în anii 101—102 și 105—106, și ne adresăm izvoarelor istorice medievale găsim informații referitoare la continuitatea acesteia în evul mediu.

Menționăm în primul rînd știrea dată în secolul al VI-lea despre prezența *autohtonilor* în Dacia Traiană — mai precis în Țara Românească — de către Mauriciu (582—602) în cunoscuta sa lucrare¹⁰⁰ referitoare la strategia și tactica ce trebuie folosite de bizantini împotriva dușmanilor. Persistența acesteia la nordul Dunării ne este apoi relatată de alt împărat scriitor de la Bizanț, Constantin al VII-lea Porfirogenetul. Spre deosebire de alți scriitori bizantini, acesta îi numește pe urmașii dacilor de aici *romani* distingîndu-i de bizantini denumiți *romei*: «Ei se numesc romani și acest nume l-au păstrat pînă astăzi»¹⁰¹.

În același secol, găsim populația românească de la nordul Dunării apărînd sub numele de *vlahi*, organizată în Transilvania, în ducate ca acela al lui Menumorut în părțile Bihorului, al lui Gelu în podișul Transilvaniei și al lui Glad în Banat, toate în legătură cu Bizanțul. În Pusta Panoniei apar, cum am văzut, conviețuind cu slavii și bulgarii «*quam terram habitarent Slavi, Bulgari et Blachi ac pastores Romanorum*»¹⁰².

Vestiți în antichitate pentru vitejia lor în luptele duse în două războaie cu romanii, *vlahii, urmașii dacilor din timpul lui Decebal* sînt cunoscuți în secolul al XI-lea generalului bizantin Katakalon Kekaumenos (1041—1078) și ca urmași ai ro-

96. Simon de Keze, *Gesta Hungarorum*, ed. I. G. Schwandtner «*Scriptores rerum Hungaricarum*», vol. I, cap. XXI, p. 162.

97. Aug. Lud. Schözer, *Russische Annalen*, III, 1802, p. 145; Cf. *Cronica lui Nestor*, Introducere, ed. G. Popa Lisseanu, p. 23; Idem, *Continuitatea românilor în Dacia*, București, 1941, p. 50—51.

98. *Istoria României*, I, București, 1966, p. 108.

99. P. P. Panaitescu, *Introducere la istoria culturii românești*, București, 1969, p. 121—122; A. Armbruster, *Românitatea Românilor*, București, 1972, p. 16.

100. Mauriciu, *Arta militară*, ed. H. Mihăescu, București, 1970, p. 285; P. P. Panaitescu, *Introducere în istoria culturii românești*, p. 87—88, 93—94, 111, 122, 147, 155, 175.

101. Constantin Porfirogenetul, *Carte de învățătură pentru fiul său Romanos*, trad. V. Grecu, București, 1971, p. 41, 50; A. Armbruster, *op. cit.*, p. 18.

102. Anonymus, *Gesta Hungarorum*, cap. IX, p. 32; XXIV, p. 44; XXV, p. 45, ed. G. Popa Lisseanu; «Izv. Ist. Rom.», I; I. I. Nistor, *Ungurii în Dacia carpatină*, București, 1942, p. 1—7; Idem, *Bizantinii în luptă pentru recucerirea Daciei și Transilvaniei*, București, 1943, p. 24—27.

manilor¹⁰³, după cucerirea Daciei în 105—106. «Împăratul Traian a trebuit să se lupte cu ei făcându-i prizonieri. Așa-zisul rege al lor, Decēbal a fost ucis și capul a fost expus în mijlocul Romei pe o lance. E vorba de așa-numiții daci și bessii»¹⁰⁴, remarcă vestitul general.

Tot în acest timp, sub împăratul Mihail al V-lea (1041—1042), apar sub supraștia bizantină, orașele de pe stînga Dunării cum erau *Asprocastron*, sau *Maurocastron* (*Cetatea Albă*), *Chilia*, *Zimnicea*, *Turnu Măgurele*, *Corabia*, *Maglavit*, apoi *Sulina*, din *Delta Dunării* și *Noviodunum* din stînga ei, numit după stăpînitorul de aici Saccea apoi Isaccea¹⁰⁵ de către turci.

După nimicirea flotei cneazului Vladimir de la Kiev, cu focul grecesc, în apele Bosforului, în 1043, de către Theodorakanos, în timp ce Kekaumenos era șeful regiunii Paristrion¹⁰⁶ (Dobrogea) pînă în 1048, îndată în anii următori (1049—1050) tratatul geografului persan, Gardizi, intitulat *Podoaba Istoriilor*, notează ca locuind în nordul Dunării «un popor din imperiul roman (az Rum) care sunt creștini și se numesc *N-n-d-r*. — Ei sunt — mai mulți decît unгурii»¹⁰⁷. Deși textul a fost contestat că s-ar referi la români¹⁰⁸, pînă la probe noi împotriva afirmației, mențiunea lui Gardizi merită reținută pentru ideea formării numelui *Rum-Români*, dat poporului român în acest cadru geografic, la 1050.

Merită apoi reținute însemnările toparhului bizantin referitoare la exercitarea puterii împăratului de la Constantinopol, de la nordul gurilor marelui fluviu, atît de discutată de către P. Diaconu¹⁰⁹ și Constantin Cihodaru¹¹⁰.

Statul Moldovei era cunoscut sub denumirea de *Roman* în raport cu *Vlachata* (Țara Românească) din cronica anonimă a Moldovei, iar în *Cîntecul Nibelungilor* — *Das Niebelungenlied* sub acela de *Ramune*.

Cea din urmă a fost creată la începutul secolului al XI-lea, pentru a preamări căsătoria lui Waje — Ștefan cel Sfînt (997—1038) cu principesa germană Gizela, fiica lui Henric al II-lea de *Bavaria*, în 955, numită în text Grimhilda. Epopeea respectivă amintește că, la această nuntă, organizată încă din timpul și la intervenția lui Pilgrim de Lauriacum (Lorch) episcop de Passau, între 971—991 au participat printre alți in-

103. D. Onciul, *Teoria lui Roesler*, de A. D. Xenopol, în «Convorbiri Literare», XIX (1885), p. 180, 191; ed. A. Sacerdojeanu, I, p. 195; A. Philippide, *Originea românilor*, I, Iași, 1925, p. 662—663 și 698; A. Armbruster, *op. cit.*, p. 20.

104. G. Murnu, *Istoria românilor din Pînd, Vlahia Mare, (980—1259)*, București, 1913, p. 34.

105. I. Nistor, *Emanciparea politică a daco-românilor din Dacia și Transilvania*, în «Anal. Acad. Rom.», S. III, tom. XXIV, p. 518; Idem, *Bizantinii în luptă pentru recucerirea Daciei*, p. 26.

106. N. Bănescu, *Un duc Bizantin du XI-e siècle: Kekaumenos*, Ac. Roum., «Bulletin de la Section historique», XI, (1924); Idem, *Les duchés byzantins Paristrion (Paradounavon) et de Bulgarie*, Bucarest, 1946, p. 74—77; Idem, *La domination byzantine sur les regions du Bas-Danube*, București, 1927, p. 8—9; N. Iorga, *Istoria vieții bizantine*, București, 1974, ed. M. Holban, p. 339 și note.

107. G. I. Brăteanu, *Tradiția istorică despre voievodatele românești din Ardeal*, București, 1944—1945, p. 108 și urm.; A. Decei, *Asupra unui pasagiu din geograful persan Gardizi (1050)*, București, 1936, p. 3. 108. Al. V. Boldur, *V-n-n-t-r din scrisoarea cahanului Iosif și N-d-r-a lui Gardizi*, în «St. și Cerc. Ist.», XIX (1946), p. 197; C. Cihodaru, în «Anal. Științifice ale Univ. Al. I. Cuza», Iași, tom. XV (1969), fasc. 2, p. 157—170.

109. P. Diaconu, *Din nou despre datarea valului de piatră din Dobrogea și nota toparhului grec*, în «St. și Cerc. de Ist. Veche», nr. 1 și 2 (1965), nr. 1, p. 189—198 și nr. 2, p. 383—398.

110. C. Cihodaru, *Alte precizări în legătură cu valul de piatră din Dobrogea și cu însemnările toparhului bizantin*, «Anuar. Inst. de Ist. și Arheologie», II (1965), p. 271—275; Idem, *Considerații în legătură cu populația Moldovei, în perioada premergătoare invaziei tătarilor*, în «St. și Cerc. Științ.» (Istorie) XIV (1963) nr. 2, 216.

vitați și Ramune — Românul, voievodul din Țara Vlahilor cu 700 voinici împreună cu pecenegii sălbatici¹¹¹, sub a căror dominație se afla. Este vorba desigur, de români din Moldova.

În curînd, alături de aceiași pecenegi, românii din acest teritoriu vor trimite, în 1070, un corp de oaste — exercitus¹¹² în ajutorul lui Wjaceslav de Polock pentru a lupta contra regelui Boleslav al Cracoviei: Der Herzoge Ramune uzer Wlachenlant mit siben hundert mannen kom er fūr siegerant (versul 1344).

În timpul domniei împăratului Alexie I Comnenul (1081—1118) ni se relatează de către Ana Comnena că, tatăl ei a trimis pe Melissenus să concentreze din regiunea Balcanilor «mulți soldați nu dintre bătrîni, pe care-i orînduise să stea de pază la cetăți, ca să adune tineri recruți, atît dintre bulgari, cît și dintre aceia... numiți în graiul popular vlachi»¹¹³.

Tot din mijlocul acestora, un duce, Pudilă «ales al vlahilor», a venit la împăratul Alexie, în 1096, ca să-l anunțe, pe cînd se afla în Anchialos, că au trecut Dunărea cumanii¹¹⁴ în imperiu.

Nu știm precis localitatea în care comanda Pudilă, dar e, mai mult ca sigur că, ea se afla în Dobrogea, din moment ce putea să ajungă așa de repede la Anchialos, într-o noapte, de la vadul de trecere al fluviului. Urmasul lui Alexie, Ioan al II-lea Comnenul (1118—1143) se luptă, în 1129, pe Dunăre contra pecenegilor¹¹⁵.

Trebuie să adăugăm aici, că atît împărații Alexie și Ioan II, precum și ruda lor Ioan Comnenul, arhiepiscop de Justiniana Prima, în 1157¹¹⁶, urmăreau menținerea influenței bizantine asupra românilor¹¹⁷, cînd aprobau înființarea în 1157, a episcopiei de Halici¹¹⁸.

Manuil Comnenul (1143—1180)¹¹⁹ a mobilizat în armata sa, printre alții pe «alanii» din Moldova¹²⁰, țară numită și Alania, și desigur și pe vechii autohtoni, și în afară de luptele purtate împotriva cumanilor, pe care-i urmărește în regiunea Tele-

111. *Das Niebelungenlied*, ed. Lachmann, 1851, și Leipzig, 1872; Cf. N. Drăgan, *Românii în secolul IX—XIV, pe baza toponomiei și a onomasticeii*, București, 1933, p. 225—226; Em. Grizorontza, *Românii în monumentele literare germane medievale*, București, 1901, p. 120—122; Gh. I. Brăteanu, *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești*, București, 1945, p. 153—156; Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Inceputul creștinării ungurilor*, p. 46—47; A. Armbruster, *op. cit.*, p. 34—35. I. Gherghel, în «Convorbiri Literare», 1920, p. 243; Gh. Popa Lisseanu, *Românii în poezia medievală*, în «Cercetări istorice», Anul X—XII, nr. 1, Iași, 1936, p. 128—136; I. Nistor, *Autohtonii Daco-Românilor*, p. 258 și urm.

112. I. Długosz, *Histoire polonicae*, I, 1, Cracovia, 1711, col. 1122—1124.

113. G. Popa Lisseanu, *Continuitatea românilor în Dacia*, București, 1941, p. 54—55; A. Șerocofeanu, *Considerații asupra istoriei românilor din evul mediu*, p. 238 și urm.

114. Anna Comnena, *Alexiadis*, lib. 395; G. Popa Lisseanu, *op. cit.*, p. 35; N. Bănescu, *Les duchés byzantins*, p. 93; I. I. Nistor, *Emanciparea...*, p. 12.

115. N. Bănescu, *La domination byzantine...*, p. 11; Idem, *Ducatele bizantine Paristrion...*, p. 15; Idem, *Les duchés byzantins Paristrion...*, p. 102; I. I. Nistor, *Bizantinii în luptă pentru recucerirea Daciei și Transilvaniei*, București, 1943, p. 28.

116. H. Gelzer, *Der Patriarchat von Ohrida...*, p. 11; C. Jirecek, *Geschichte der Serben*, I, p. 219 și urm.; N. Iorga, *Istoria Românilor*, III, p. 61—73, 83—98.

117. A. Bunea, *Episcopii de Halici în Transilvania și Ungaria*, în «Prinos lui D. A. Sturza», București, 1903, p. 131 și urm. 118. I. I. Nistor, *Legăturile cu Ohrida...*, p. 23.

119. G. Murmu, *L'Origine des Comnènes*, București, 1924; Cf. N. Iorga, «Bulletin de la section historique, Academie Roumaine», București, 1924, p. 212—216; G. Murmu, *Românii din Bulgaria medievală*, București, 1039, p. 13 și 16; I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, în «Codrul Cosminului», VIII (1933—1934), Cernăuți, p. 57—66; F. Chalandon, *Jean II, Comnène et Manuel I-er*, Paris, p. 487; N. Bănescu, *Cele mai vechi știri bizantine asupra românilor de la Dunărea de Jos*, în «An. Inst. de Ist.», Cluj, I, 1922, p. 138—160. 120. N. Iorga, *Istoria vieții bizantine*, București, 1974, p. 408 și 411.

ormanului¹²¹, în 1148. angajează marea campanie din trei direcții de efort pentru eliberarea Daciei romane în 1161, împotriva ungarilor pătrunși în Transilvania. Cele două oști din mijloc și din aripa dreaptă, prima condusă de Leon Vatatzes și a doua de Andronic Lampardas, care se organizează pe bază de plecare din Dobrogea (Paristrion) și Moldova de jos, aveau, la această dată, un mare număr de vlahi ziși «coloni din Italia», numiți de Cinamus și «ausoni». Aceste două, din urmă, au înaintat spre Transilvania prin Moldova, una din Oituz și apoi pe la Secui, iar a doua prin nord, pe lângă tauroscii¹²².

Evenimentul se petrece cu douăzeci și cinci de ani înainte de expediția organizată împotriva Kievului de către Khanul cuman Conceac, de pe baza de plecare de la Brăila, unde-și avea reședința, între 1169—1185¹²³.

Deși oștile bizantine și vlaha au avut de străbătut prin această parte a Daciei, aflată sub dominația cumană în care așezările omenești erau ascunse prin păduri și nu pe lângă drumurile mari, fapt organizat abia în secolul al XIX-lea, după străduința lui Mihail Sturza (1834—1848) și prin regiuni întinse și obositoare, victoria definitivă asupra ungarilor a fost obținută mai ales datorită eforturilor și vitejiei vlahilor, mobilizați în oastea comandată de Vatatzes.

În amintirea acestui eveniment a și fost ridicată o cruce comemorativă închinată lui Manuel Comnenul pe care s-a scris:

*Nenumărata mulțime de gintă panoniană
Areș ucise, aici, cu a ausonilor (vlahilor) braț
Cînd divul Manuel domnea în «Roma» glorioasă
Fala Comnenilor celor puternici și mari¹²⁴.*

Pentru a ști unde este Haliciu și a se fi petrecut acțiunea, Nîcetas Choniates¹²⁵ ne spune că, aceasta este una din toparhiile locuitorilor numiți și sciți hiperboriți.

Provincia romană evacuată, dar necedată formal, prin înțelegere, cuiva dintre «barbari», de către romani, împăratul bizantin, Manuil Comnenul (1143—1180), nu numai că a considerat Dacia Traiană ca teritoriu al imperiului bizantin, de drept, ci a revendicat-o și în fapt. Așa se explică de ce, nu numai în anii 1161 cînd bizantinii au atacat Ungaria, dar și în anii 1167, în urma unei neînțelegeri familiale, vărul împăratului, Andronic Comnenul, fost strateg de Belgrad (1152—1153), fuge de la Bizanț la Chilia, iar de aici trece prin Dacia spre Halici, la ale cărei granițe despărțitoare îl prind *următorii* (scopoi) împăratului¹²⁶ bizantin, ca să poată scăpa în cele

121. N. Choniates, *op. cit.*, p. 230 și 446; N. Bănescu, *La domination byzantine...*, p. 11; Idem, *Ducatele bizantine...*, p. 15; I. Nistor, *Emanciparea...*, p. 12—13.

122. I. Cinammus, *Epitome*, ed. Bonn, 1835, VI, cap. 3, p. 260; I. I. Nistor, *Emanciparea...*, p. 13; G. Popa Lisseanu, *Continuitatea...*, p. 57; N. Bănescu, *Ducatele bizantine Paristrion...*, p. 105; I. I. Nistor, *Bizantinii în luptă pentru recucerirea Daciei...*, p. 29; C. Jireček, *Geschichte der Serben*, I, Wien, 1911, p. 253 și urm.

123. B. P. Hasdeu, *Cuvinte din bătrîni*, I, p. 171; A. D. Xenopol, *op. cit.*, p. 191.

124. I. Cinammus, *Epitome*, ed. Bonn, 1835, p. 260; A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, București, 1927, ed. I. Vlădescu, vol. II, p. 216—217; I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, în «Codrul Cosminului», VIII (1933—1934), Cernăuți, 1934, p. 57—66; G. Popa Lisseanu, *Continuitatea românilor în Dacia*, București, 1941, p. 56—57; A. Sacerdojeanu, *Considerații asupra istoriei românilor în evul mediu*, București, 1948, p. 245—246; A. Armbruster, *Romanitatea românilor*, p. 24, nota 46.

125. Nîcetas Choniates, *De Manuele Comnenio*, ed. Bonn, 1835, lib. IV 2, p. 168; A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, II, București, 1927, ed. I. Vlădescu, p. 218.

126. N. Bănescu, *Les duchés byzantins Paristrion (Paradovanaton) et de Bulgarie*, p. 161.

din urmă și să ajungă la curtea lui Iaroslav Osmomysl¹²⁷, principe de Halici, socrul lui Igor de Novgorod-Seversk.

După moartea lui Manuil Comnenul în 1180, și aceea a fiului său asociat la domnie, Andronic Comnenul (1148—1185) asasinat, în anul 1185, coroana imperială trecând asupra lui Isaac al II-lea Anghelos (1185—1195), situația imperiului se agravează.

Nu din cauza vreunui atac al cneazului Iaroslav de Halici și nici a lui Igor, principe de Novgorod-Seversk, prins de cumani pe râul Don și adus în captivitate la Brăila pe Dunăre, în anul 1186, cum reiese și din epopeea *Cîntecului lui Igor*¹²⁸, și din aceea a *râscoalei vlahilor din Balcani, cărora le-au venit în ajutor vlahii de la nordul Dunării și cumanii hanului Conceac ce-și avea reședință la Brăila, oraș în Moldova pe atunci*.

Cunoscuți încă din antichitate ca locuind la nordul Dunării, vechii daci apar în istorie, după cucerirea romană, din anii 105—106, ca *vlahi*, așa cum apar, dealtfel și cei din *Romaniile* din sudul marelui fluviu.

Cea dintâi mențiune a numelui țării lor sub aceea de *Valak* ne-o dă geograful Moise din Khorene, sau Chorenati, decedat în anul 487, iar aceea de *Vlahia* sau *Vlasia* pentru *Romaniile* din Țara Românească, din Moldova și Transilvania, ori *Vlasia* pentru aceea din Banat nu tirziu după aceasta.

Fiind creștini din primele secole, locuitorii din Scythia Minor și vechea Dacie, aveau în secolul al III-lea o episcopie la Tomis, mutată, după distrugerea acesteia de invazia slavilor, în altă parte, așa cum acei din Pusta Pannoniei, cunoscuți ca *păstori ai romanilor* aveau una în Banat, la gura Mureșului, denumită *a avaritenilor*, în secolul al VIII-lea.

După creștinarea bulgarilor din sudul marelui fluviu, în 865, și continuarea predicii misionarilor bizantini printre scandinavii și slavii de la Kiev în 866 începută sub patriarhul Fotie de la Bizanț prin trimiterea în misiune a fraților Metodi și Chiril, încă din 861, ochii marelui patriarh și ai celor doi frați s-au îndreptat dincolo de Dacia spre moravi și chei.

Pătrunderea ungarilor în Pusta Pannoniei, locuită de slavii, bulgari și vlahi în 896, a împiedicat un timp organizarea bisericească din această regiune, precum și din Transilvania, atacată de oștile lui Arpad dinspre vest, probabil între 908—910, în data după distrugerea statului morav în 906, pentru urmărirea refugiaților concomitent cu impactul pecenegilor dinspre răsărit, condus de Osul.

Prezenți cu arma în mână la venirea ungarilor, pentru apărarea ființei micilor stătuțele din Transilvania, Bihor și Banat, *vlahii* din această regiune sînt menționați de generalul bizantin Kekaumenos (între 1041—1078), iar de geograful persan Gar-

127. Nicetas Choniates, *De Manuele Comneno*, lib. IV 2, ed. Bonn, 1853, p. 168 și 171; D. Onciul, *Din istoria Bucovinei*, în «Scrieri istorice», ed. A. Sacerdoțeanu, I, București, 1968, p. 296; N. Iorga, *Studii istorice asupra Chilie și Cetății Albe*, București, 1899, p. 133; *Cronica Ipatievskia*, sub anul 6673, în «*Polnoe sobranie russkîkh letopisei*», St. Petersburg, 1843; D. Onciul, *op. cit.*, p. 689, nota 20; C. C. Giurescu, *Tirguri sau orașe și cetăți moldovene*, București, 1967, p. 207; G. Popa Lisseanu, *Continuitatea românilor în Dacia*, p. 59; A. D. Xenopol, *op. cit.*, II, p. 218.

128. André Mazon, *Le slovo d'Igor, Travaux publiés par l'Institut d'études slaves*, IX, Paris, 1940; D. S. Lihaciov, *Slovo o polku Igoreve*, Moscova, 1955, p. 78; N. Bănescu, *Sfîrșitul unei legende, «Slovo o polku Igoreve»*, în «*Revista Istorică*», vol. XXIX, nr. 7—12, iulie-decembrie, 1943, p. 213—214; A. V. Boldur, *Traian, «Slovo o polku Igoreve»*, în «*Trudi drevnerusskoi literatury*», XV (1958), p. 7—38; P. Mihailescu, Gh. Seignobos et L. Eiseemann, *Histoire de la Russie*, tom. I, Paris, 1935, p. 97—100, cap. *Decadența Kievului*.

dtzi, la 1049—1053 ca locuind la nordul Dunării sub numele *Rum*. Ei sînt aceiași care luptă în 1161, înrolați în oastea bizantină împreună cu alanii din aceeași regiune împotriva ungarilor. Tot ei fiind prezenți în Moldova, la granița cu Haliciu, în 1167 cînd îl prind pe Andronic Comnenul, vărul împăratului bizantin.

Peste 20 de ani, aceiași vlahi vor fi solicitați să participe la ruperea cercului pregătit de Isac II Angelos (1185—1196) cu Bela al III-lea (1172—1196) al Ungariei, prin căsătoria cu fiica acestuia, pentru ei și vlaho-bulgari din sudul Dunării, după asasinarea lui Andronic Comnenul (1148—1185).

*

Către sfîrșitul acestei prezentări se impune reamintirea și sublinierea următoarelor adevăruri istorice :

1. *Noi românii aici* ne-am născut și ne-am format ca popor și națiune. Noi am moștenit acest pămînt de la Dromichete, Burebista și Decebal. Deci «am fost și vom rămîne aici în virtutea unei lungi istorii și a unei civilizații pe care am creat-o de-a lungul secolelor și milenilor»¹²⁹.

Popoarele migratoare au găsit aici o civilizație avansată pe care și-au însușit-o, aceasta constituind un factor primordial în dezvoltarea lor, în ridicarea lor pe o treaptă socială mai înaltă¹³⁰.

2. Așa cum afirmă și Anonymus, în cronică maghiară, ungarii, la venirea lor pe pămîntul țării noastre, au găsit aici o populație băstinașă care s-a opus și s-a apărat cu dîrzenie¹³¹. Această populație au format-o *românii* (vlahii) organizați în voievodate, conduse de Menumurut (în Crișana), Glad (pe Mureșul bănățean) și Gelu (în bazinul Someșului)¹³².

3. «Românii sînt cel mai vechi popor creștin față de toți vecinii lor»¹³³, iar acest fapt incontestabil, este cel mai puternic «argument pentru continuitatea și romanitatea populației nord-dunărene în mileniul I...»¹³⁴, căci așa cum spune istoricul și arheologul Ion Barnea «Creștinismul la români ca fenomen cultural-istoric, poate fi înțeles și explicat numai privindu-l în legătură indisolubilă cu procesul general de romanizare a populației autohtone...»¹³⁵. Deci creștinismul s-a răspîndit la geto-daci, odată cu romanizarea lor. Mai mult decît atât, creștinismul a avut o contribuție importantă la romanizarea geto-dacilor¹³⁶. Iar Radu Vulpe referindu-se la romanitatea și creștinismul nostru — coordonate ale etnogenezei române, — într-un recent studiu, a subliniat faptul «că dacă poporul nostru n-ar fi fost roman, ci ar fi fost orice alt-

129. Acad. Em. Condurachi, *Etnogeneza și istoriografia națională*, în «Contemporanul», nr. 16/21 aprilie, 1978, p. 4.

130. *Anale de istorie*, revista Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., anul XXII, 4, 1976, p. 142—160.

131. Romulus Zaharia, *Vechi mențiuni scrise despre români: Anonymus*, în «Noi Tracii», anul IV, nr. 46, iunie, Roma, 1978, p. 3.

132. Dr. D. Protase, *Spațiul de etnogenază al poporului român*, în «Contemporanul», nr. 13/31 martie, 1978, p. 6.

133. Simion Mehedinți, *Vechimea poporului român*, în «Magazin istoric», anul XII, nr. 10 (139), octombrie, 1978, p. 6.

134. Dr. Eugenia Zaharia, *Unitatea culturii materiale pe teritoriul României*, în «Contemporanul», nr. 13/31 martie, 1978, p. 7.

135. I. Barnea, *Identități ale romanității*, în «Magazin istoric», anul X, nr. 1 (106), ianuarie, 1976, p. 28.

136. Pr. Prof. I. Rămureanu, *Noi considerații privind pătrunderea creștinismului la traco-geto-daci*, în «Ortodoxia», anul XXVI (1974), nr. 1, p. 174.

ceva, ar fi devenit totuși creștin, ca și neamurile din vecinătatea sa, dar dacă n-ar fi fost creștin atunci, în acel mare moment de răscruce, este îndoielnic că ar fi mai rămas roman»¹³⁷. Așadar creștinismul ortodox român este una din cele mai concludente dovezi «a continuității daco-romane și a poporului nostru»¹³⁸, pe tot teritoriul patriei noastre.

4. În încheiere, trebuie să amintim că întreaga noastră istorie este străbătută de permanența năzuințelor și eforturilor pentru unitatea și neamurirea poporului român, la care, de-a lungul veacurilor, Biserica noastră strămoșească, prin slujitorii ei, a adus un aport important. Aceste năzuințe au contribuit plener la dăinuirea și statornicia noastră aici în vatra sfântă a strămoșilor și părinților noștri.

† EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-vicar

ASPECTE ALE LUPTEI POPORULUI ROMÂN PENTRU INDEPENDENȚĂ, REFLECTATE ÎN FOLCLOR* PARTEA A II-A

De mult n-au mai fost întristați românii cu o asemenea durere ca aceea simțită de ei în zilele de primăvară ale anului 1714, când Constantin Brâncoveanu, domn al Țării Românești, a fost somat de capugi-pașa — trimisul sultanului — să se înfățișeze la Constantinopol împreună cu cei patru fii ai săi și să dea socoteală pentru faptele sale. Și faptele lui Brâncoveanu nu erau oarecari, dacă ne gândim la ceea ce a realizat el în cei douăzeci și cinci de ani de domnie: un admirabil echilibru în politica internațională a vremii, conducând cu abilitate destinele Țării Românești printre rivalitățile europene, așa cum un căpitan încercat își conduce corabia printre stînci¹.

Cunoscîndu-i faptele, sultanul i-a pregătit sfîrșitul cu o cruzime care să fie nu numai pe măsura înapoierii economice și culturale, a lipsei de civilizație și a bezneii spirituale în care își menținea supușii, dar și pe măsura urii care i-o inspira personalitatea lui Brâncoveanu, acest brav ostaș al românilor, erou și patriot luminat. De aceea, ziua de 15 august 1714, care ar fi trebuit să fie pentru Brâncoveanu jubileul a 60 de ani din viață, a fost o zi de mare doliu pentru români. În aceea zi, după luni de schingiuri și torturi în beciurile închisorii Ediculé din Constantinopol, sultanul a hotărît decapitarea lui și a celor patru fii ai săi.

* Partea I-a a acestui studiu a fost publicată în numărul 5—6/1978 al acestei reviste.

137. Radu Vulpe, *Romanitate și creștinism, coordonate ale etnogenezei române*, în vol. «De la Dunăre la Mare», Galați, 1977, p. 22.

138. Șt. Niculae, *Pătrunderca și dezvoltarea creștinismului în Scythia Minor*, în vol. cit., p. 32.

1. Printre acuzațiile aduse de sultan lui Constantin Brâncoveanu au fost acele acte politice care au vizat autonomia și independența Țării Românești: relații secrete cu Rusia, Polonia, Austria și Veneția, schimburi de scrisori cu împărații habsburgi, trimiterea de informații secrete despre turcii la Viena și la Moscova, stabilirea neoficială a capitalei Țării Românești la Tirgovște, de unde ar fi putut fugi mai ușor în Transilvania, cumpărarea de moșii și construirea de palate peste munți, depunerea de bani la băncile din Viena și Veneția, fuga lui Toma Cantacuzino la ruși etc. (S. Columbeanu, Radu Valentin, *Constantin Brâncoveanu și epoca sa*, Editura Științifică, București, 1967, p. 88). Toate acestea îl defineau pe Brâncoveanu ca pe un redevabil adversar politic, față de care sultanul s-a purtat fără milă.

De o parte, în locul numit Iali Chioșc, lângă Serai², a fost ridicată o somptuoasă estradă, învăluită în covoare scumpe, în prim-planul căreia se afla tronul imperial, înconjurat la rîndul său de dregătorii otomani. În fruntea lor se afla vizirul Gin-Ali-Pașa, cumnatul sultanului. Mai la distanță, asistau, gravi și importanți, ambasadorii curților europene, pregătiți să se desfete cu un nou spectacol, tipic otoman.

De cealaltă parte se afla Brîncoveanu, care, deși era îmbrăcat doar cu o cămașă lungă, de condamnat, în picioarele goale, cu poziția sa statuară avea măreția eroului-martir al neamului românesc. În acele clipe, premergătoare celei fatale, Brîncoveanu privea cald și trist la cei patru fii ai săi, care aveau să-i împărtășească o groaznică soartă.

...Un răpăit mărunț și cadențat de tobe anunță începerea funestului ceremonial. La un semn al sultanului, primul din cei patru fii ai lui Brîncoveanu, Matei, un tânăr de 17 ani, fu ridicat pe eșafod și invitat să-și pună singur gîtul pe butuc. Atunci, groaza de moarte îl făcu pe acesta să ceară de la augustul său tată încuviințarea de a trece, fie și de formă, la mahomedanism, numai să scape cu viață. Cu sufletul îndurerat, Brîncoveanu rămase neclintit în hotărîrea sa, iar fiul său, slab de înger pentru moment, se supuse cu resemnare destinului. Aceeași soartă o avură și ceilalți fii, iar ultimul fu executat Constantin Brîncoveanu. A urmat, apoi, aruncarea în mare a celor cinci trupuri decapitate, ca să fie pradă peștilor și nici urmă să nu mai rămîna din ele. Dar, s-a întîmplat ca ele să fie purtate de curenți și pescuite în apele Mării de Marmara, apoi îngropate în cripta vechii mînăstiri din insula Chalke. Numai după mulți ani osemintele fostului domnitor au fost aduse în țară și îngropate în biserica fostei mînăstiri Sfîntul Gheorghe din București, ctitorită de el³, ca o revénire a unui fiu iubit la sînul gliei-mume, pentru a fi plîns și slăvit de popor în veacurile care aveau să vină. Iată de ce «...pămîntul românesc ne este scump și sfînt, fiind plămădit cu sînge de eroi și mucenici, udat de lacrimile a mii și mii de mame, soții și copii, muncit de veacuri de-a rîndul de hărnicia vrednicilor noștri țărani, inobilat prin suferința atîtor generații de luptători și sfinți prin sublimitatea jertfelor de veacuri pentru libertate...»⁴.

Despre aceste evenimente au relatat o serie de istorici de prestigiu din țara noastră și chiar din străinătate⁵ și multe opuri vor mai fi scrise de-acum înainte. Dar trebuie să semnalăm consemnarea acestor evenimente și în cîntecele ori colindele

2. *Ibidem*, p. 91.

3. *Ibidem*.

4. Din *cuvințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh dr. Iustin Moiescu*, rostită cu prilejul alegerii și intronizării sale ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, în «*Glasul Bisericii*», an. XXXVI, nr. 6, din iunie 1977, p. 509.

5. N. Iorga, *Istoriile domnilor Țării Românești atribuite lui Constantin căpitanul Filipescu*, București, 1902; Radu Greclianu, *Viața lui Constantin Vodă Brîncoveanu*, Editura St. Greclianu, București, 1906; N. Iorga, *Viața și domnia lui Constantin Brîncoveanu*, București, 1914; Idem, *Valoarea politică a lui Constantin Brîncoveanu*, Vălenii-de-Munte, 1914; Idem, *Valoarea națională a lui Constantin Vodă Brîncoveanu*, în «*Neamul românesc*», din 31 mai 1934 și reluat în *Sfaturi pe întuneric*, vol. I, București, 1936, p. 106-111 și în *Scrieri alese*, vol. I, Colecția «Lyceum», Editura «Albatros», București, 1971, p. 341-345; Arnold Toynbee, *A Study of History* (Un studiu al istoriei), vol. III, University Press, London, Oxford, 1954; *** *Istoria Țării Românești de la octombrie, 1688 pînă la martie 1717*, ed. Const. Grecescu, Editura științifică, București, 1959; *** *Croniciari munteni*, vol. II, Editura pentru literatură, București, 1961; Radu Popescu, *Istoria domnilor Țării Românești*, ediție critică de Const. Giurescu, Editura Academiei, București, 1963; S. Columbeanu, Radu Valentin, *op. cit.*

bătrânești, rostite cu mult înaintea oricărei istoriografii despre Constantin Brîncoveanu. Aceste producții folclorice au înregistrat evenimentele cu o fidelitate de martor ocular, ficțiunea artistică avînd proporție față de evenimentul întreg doar cît a unei rame față de tablou. Și în folclor este redată arestarea, execuția și aruncarea în mare a lui Constantin Brîncoveanu. Pe osatura acestor trei momente s-au brodat elementele de stil, care poartă amprenta mentalității populare românești. Astfel, motivele condamnării lui Brîncoveanu se reduc, în viziunea populară, la o simplă problemă de apartenență religioasă. De asemenea, limbajul personajelor prințiare (sultanul ori Brîncoveanu) este cel al omului simplu, de la țară. Astfel, sultanul se adresează domnului român cu un apelativ de duzină, cum ar fi acesta: «Brîncovene, dumneata, / Mă, iscălește cu mîna ta», iar acesta-i răspunde: «Măi, sultane, dumneata, / Capu meu la mîna ta, / Mîi l-oai tăia / Cînd oi vrea»⁶.

În acest dialog se observă un soi de familiarism exprimat în cuvinte simple, uneori vulgare, cu greșeli de pronunție, cu dezacorduri gramaticale. În atitudinea și mentalitatea personajelor, deși ele sînt de origine prințiară, se observă mentalitatea țaranului, pătrunsă de modestie și cuminenție, de resemnare în fața sortii:

De cît să plîngă o țară și-o lume

Mai bine 'un tată și-o mumă!⁷.

Toate acestea trădează pe rapsodul fără instrucție școlară, dar mesager al unor superioare concepții etice și ideologice, proprii clasei sociale din care face parte. De altfel, în momentul arestării, domnul român este surprins de rapsod în ipostaze diferite. Bunăoară, în două variante culese în localități diferite⁸, Brîncoveanu se află împreună cu Aga Bălăceanu într-un caic, care s-a împotmolit pe țărmul unui ostrov pe Dunăre, aflat atunci în stăpînirea turcilor. Numai în a treia variantă, culeasă în comuna Ciupereni-Teleorman, domnul muntean este surprins la palatul său în momentul arestării de către turci⁹.

Cel de-al doilea moment — execuția — este redat cu unele inexactități. Astfel, spre deosebire de realitatea istorică, în poezia populară tînărul este numit Nicolăiță și nu Matei¹⁰, iar execuția lui o arată ultima și nu prima¹¹. În schimb este surprinsă cu mult realism frica de moarte, acest sentiment omenesc care marchează slăbiciunea oricărui om, indiferent de rangul său social:

Al mai mic că rămînea,
Iel Doamne, să pituța,
După Gherghina să da.
Do'r ș-oa lungi viața...
Dar călîu ce făcea?
După iel că mi-și fugea,
Cu mîna că mi-l prindea,
Cu paloșu mi-l mința,
Pîn' la buștean mi-l ducea,

Frumușel mi-l așeza,
Brîncoveanu lăcrăma
Și din gura că zicea:
— Doamne, fie voia ta!
Frumos capu că-i tăia,
Trupu pin curte fugea,
Și de lemne să lovea,
Dă mi te lua groaza,
Brîncoveanu că-m ofta...¹².

6. Al. I. Amzulescu, *Cîntece Bătrînești*, Editura Minerva, București, 1974, p. 506.

7. *Ibidem*, p. 499.

8. Prima variantă culeasă în localitatea Corabia-Olt, a doua în Colei-Olt și publicate de Al. Amzulescu, în *opt. cit.*, p. 493 și 505. 9. *Ibidem*, p. 499.

10. Cei patru fii ai lui Constantin Brîncoveanu se numeau: Matei, Radu, Ștefan și Constantin (Vezi S. Columbeanu și R. Valentin, *op. cit.*, p. 94).

11. Al. I. Amzulescu, *op. cit.*, p. 505-506.

12. *Ibidem*, p. 507-508.

Al treilea moment — execuția lui Brîncoveanu — este amplificat hiperbolic din motive afective, ca expresie a dorinței rapsodului popular de a-și prezenta eroul în ipostază eroică, victorioasă în fond, în ciuda faptului că avea să-și piardă viața. În jurul realității că Brîncoveanu a fost decapitat și aruncat în mare, rapsodul adaugă de la sine unele elemente care să sublinieze nepăsarea domnului muntean față de moarte și lipsa de efect asupra lui a caznelor la care e supus, ceea ce îi îndrăjește și mai mult pe turci, care nu se mulțumesc doar să-l omoare, dar se și pregătesc să-l jupoaie. Și față de această perspectivă domnul muntean nu se arată înfricoșat, ci îi povățuiește pe turci, ca unul ce era conștient de superioritatea sa față de călăii săi, ca nu cumva atunci când îl vor jupui să cadă vreun strop din sîngele lui, că pe loc se va aprinde pămîntul. Această superioritate a lui Brîncoveanu se profilează și mai monumental în contrast cu micimea suflotească și frica turcilor exprimată de aceștia atunci când au văzut marea incendiată de sîngele nevinovat al lui Brîncoveanu.

O picătură dă sînge că să stricora,
 Și-n mare că pica,
 Marea s-aprindea.
 Unde marea s-aprindea,
 Mi-arde marea ca lumînarea,
 Mai ceva ca lumînarea...
 Atunci turcii să speria ¹³.

Acest incendiu al mării, care simboliza pedeapsa divină pentru nelegiuirea de a fi ucis un erou creștin, este un alt mijloc de subliniere a virtuților lui Brîncoveanu care, prin moarte, a căpătat însușiri supranaturale.

Dar ceea ce se mai desprinde din aceste producții folclorice este ideea că rapsodul popular, care n-a asistat la execuție, este un bun cunoscător al evenimentelor în cele mai importante amănunte. De aici și impresia de nivelare socială existentă între familia domnitoare și oamenii din popor. Într-adevăr, Brîncoveanu nu este prezentat cu atribute aristocratice în limbaj și atitudine. Familia domnitoare, exponentă a acelor clase avute, care mai întotdeauna asupraseră pe cele de jos, nu este apropiată de sufletul celor care duceau greul obligațiilor fiscale în mod arbitrar și fals, ci irumpe din mediul spiritual al acestora. Astfel că Brîncoveanu nu este prezentat ca un nobil, ci ca un erou popular. Explicația acestei totale simpatii populare față de domn este sentimentul comun al iubirii de patrie, puntea de unire dintre domnul martirizat și popor. De asemenea, pentru a înțelege mai bine aderența indisolubilă dintre Brîncoveanu-martir și sufletul poporului român, nu trebuie să uităm că în acea epocă, la noi românii, singura ideologie care domina conștiința maselor era aceea creștină. De aceea, acești oameni, care gîndeau numai în spirit religios, au văzut în fiecare din cei patru fii ai lui Brîncoveanu, cite un Isaac adus jertfă lui Dumnezeu de către tatăl lor. Și, dacă de data aceasta nu s-a produs intervenția salvatoare a lui Dumnezeu pentru a împiedica măcelul dictat de sultan, poporul a văzut în aceasta voința divinității supreme de a mîntui poporul de asuprirea turcilor prin jertfele aduse. De data aceasta domnul muntean nu mai era un simplu muritor, ci un adevărat sfînt al cauzei creștinătății, care se adăuga la șirul martirilor uciși de păgîni pe teritoriul patriei noastre din vremea goșilor pînă la el. De aceea, el este invocat adesea în

¹³, *Ibidem*, p. 503.

producții folclorice izvodite sau care au circulat nu numai în Țara Românească, ci și în Moldova, pînă în Bucovina și în Transilvania, pînă în Banat. În virtutea acestei simpatii generale, adesea i-au fost atribuite lui Constantin Brîncoveanu unele realizări și merite pe care nu le putea avea, pentru că între ele și timpul cit a trăit el era un decalaj de secole. Astfel, într-o poezie populară, Brîncoveanu este evocat într-o dispută aprinsă cu Așa Bălăceanu, primul vrînd să înființeze capitala țării la București, al doilea în satul Balaci :

Că Așa Bălăceanu zicea :	Și Constantin Brîncoveanu
Să faci Bucureștii la Balaci	Și cu Bucurel Ciobanu
Că sînt ziduri începute	Zicea să facă Bucureștii
Frate și neisprăvite ;	Pe Dimbovița
Biserica din Balaci	Că e apă de spălat
Făcută-i c-o sută de ani	Și cîmp mare de-alergat ¹⁴ .
Înainte Bucureștilor	

Este știut că nu Constantin Brîncoveanu a întemeiat orașul București. În acest caz, faptul că lui i s-a atribuit meritul ctitoriei acestui oraș ar putea constitui o nouă dovadă de simpatie a poporului față de acest domn. De altfel, un caz asemănător îl găsim și în persoana lui Ștefan cel Mare, domn al Moldovei, căruia i se atribuie de multe ori exagerat meritul de ctitor al unor monumente religioase. Dar, s-ar părea că în poezia de mai sus asistăm la un caz de substituție a unor personaje și aspecte mai vechi cu altele, din epoci mai noi. Mai exact, numele lui Brîncoveanu și al lui Bălăceanu sînt aplicate pe un text mai vechi, așa cum un zugrav ar desena capul unui personaj pe trupul altui personaj. Această substituție de nume s-a făcut, după opinia unor autori ca o încercare a poporului de a-l compara pe Brîncoveanu cu strălucitul împărat roman Octavian August, vestit și prin opera sa de reconstruire a Romei ¹⁵.

Desigur, comparația nu a fost făcută pentru presupuse merite militare ale lui Brîncoveanu, deși acesta l-a învins în anul 1690 pe generalul Heissler la Zărnești ¹⁶, ci pentru opera sa culturală, concretizată în dezvoltarea învățămîntului, artei și științei. În timpul său capătă forme depline și mature vestitul stil de creație artistică și arhitectonică care avea să-i poarte numele : stilul brîncovenesc, considerat pe bună dreptate barocul românesc ¹⁷. De aceea, «poporul nu avea înțelegere decît pentru splendoarea acestui domn român, singurul pe care putea să-l compare cu vechiul lor împărat» ¹⁸.

14. Elena Niculiță-Voronca, *Studii în folclor*, vol. I, Cernăuți, p.166, Variante ale acestei legende au mai fost culese în Birca, jud. Dolj, la 26 iunie 1959, în Clujerceni-Teleorman, la 19 iulie 1962 și în Blejești-Teleorman, la 10 septembrie 1965 și publicate de Al. Amzulescu, în *Op. cit.*, p. 474-492.

15. Elena Niculiță-Voronca este de acord cu Gh. Ionescu Gion care identifică în legenda privind întemeierea Bucureștilor o comparație cu fundarea Romei, care, ca și Bucureștii construit pe malul Dimboviței, era străbătut de albia Tiburului, iar «cîmpul de alergat» din jurul capitalei românești avea corespondentul său în «Cîmpul lui Marte» din preajma celei romane (Elena Niculiță-Voronca, *op. cit.*, p. 166).

16. *Istoria României* — compendiu — sub redacția acad. prof. univ. Ștefan Pascu, ediția a III-a adăugită, Editura didactică și pedagogică, București, 1974, p. 178 ; S. Columbeanu, Radu Vulpe, *op. cit.*, p. 72.

17. Mai multe amănunte în *Ist. Rom.* — compendiu, p. 180-181, S. Columbeanu, R. Valentin, *op. cit.*, p. 46-68.

18. Elena Niculiță Voronca, *op. cit.*, p. 167.

Dacă ne-am imagina lupta poporului român pentru independență în funcție de cele două coordonate fundamentale: spațiul și timpul, ar trebui să acceptăm ideea că această luptă s-a dat de-a lungul mai multor secole și pe spațiul tuturor provinciilor românești, adică ori de câte ori și în orice loc atentau dușmanii țării la independența noastră. N-au existat opreliști și granițe politice în procesul apropierei între combatanții de diverse naționalități, din țări diferite. De multe ori românii se înrolau în cetele străbești, iar sârbi sau grecii se aliau celor de panduri din Țara Românească. Limbajul lor comun era dorința arzătoare de libertate națională, curajul și eroismul dovedite în lupta antiotomană.

Un exemplu îl constituie poezia *Cara-Gheorghe*, descoperită de specialiști la sfârșitul secolului trecut și în care rapsozii populari din Muntenia au cîntat faptele de arme ale eroului sîrb, pe numele său adevărat Gheorghe Petrovici¹⁹.

Frunză verde lemn uscat,
 Cara-Gheorghe s-a jurat
 Pe sabie, pe măsrac
 Să lase Giurgiul sărac :
 Nici cadîină cu bărbat,
 Nici picior de turc burlac
 Cara-Gheorghe s-a jurat
 Să lase Giurgiul sărac
 Nici un turc de insurat,
 Nici fete de măritat,
 Nici cealmale de purtat²⁰.

Cu alte cuvinte, el s-a jurat să golească Giurgiul de turci, oraș-raia transformat într-un post de supraveghere a Țării Românești, dar mai ales într-o bază de atac împotriva țării vecine. Faptul că s-a jurat pe sabie — obicei cavaleresc apusean — trădează o mare minie a eroului. Răspunzînd la întrebarea privind cauzele acestei minii, vom da la iveală rădăcinile istorice ale aspectelor cîntate.

Oare este vorba de un cîntec în înțelesul festiv al acestui cuvînt? O simplă privire aruncată peste textul poeziei ne dă puțința să înțelegem că de fapt avem de-a face cu un text incomplet, redus la mesajul său esențial, care subliniază expres, fără a recurge la procedeul mitizării sau al hiperbolizării, dorința de a-i ucide pe turci, autorii motivelor de supărare a eroului de legendă. Imaginîndu-ne acest lucru, am constata că în fond țările române au rămas libere în tot șirul de mătănii al acestor veacuri, în ciuda presiunilor politice și al amestecului, adeseori brutal, al turcilor sau al altor state vecine în treburile noastre interne. Cînd au avut loc evenimentele care l-au miniat pe erou? a dus el, oare, la îndeplinire jurămîntul său? Ceea ce pentru noi este necunoscut, dacă ne-am orienta doar după textul cîntecului (de pildă originea și activitatea eroului), pentru contemporanii săi constituia antecedente cunoscute, astfel că nu mai era necesar să se evoce motivele miniei sale. De aceea, să

19. Cara-Gheorghe s-a născut între anii 1760—1770 în casa țăranului Petroni, din satul Wichewzi, districtul Kragujevaz. A participat la mișcarea din 1878, după care a părăsit Serbia. La întoarcere a devenit haiduc, apoi a trecut în Austria, de unde se reîntoarce ca să facă comerț cu porcine. După ce se îmbogățește, formează un corp militar împreună cu Cato și Vasso Ciarăpici, răscolă Serbia, iar la 1806 și 1809 s-a aflat alături de trupele rusești împotriva turcilor. În anul 1810 generalul rus Kamensky l-a recunoscut drept conducător al sîrbilor. Cf. G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 482.

20. *Ibidem*.

recurgem la câteva atestări documentare, care să ne permită a privi poezia în lumina de reflector a istoriei, iar faptelor acestui erou să le găsim adevăratul loc.

Ar fi imposibil să-l căutăm pe eroul nostru pierdut în imensitatea istoriei ca un fir de nisip pe o plajă, dacă n-am face o anumită delimitare în timp, dictată de elementele conținute în poezie ori de atmosfera pe care o degajă. Astfel, acțiunea nu poate fi mai recentă de 1828—1829, pentru că după această dată turcii nu mai stăpîneau raialele Turnu, Giurgiu și Brăila. Ca să nu ne afundăm prea mult în trecut, vom admite că jurămîntul de a-i ucide pe turcii din Giurgiu nu e altceva decît un act colectiv de război și nu un simplu gest de cavalier medieval, pornit pe fapte mari. Sigur, sîrbii s-au aflat în stare de război cu turcii încă din secolul al XIV-lea, dar poezia citată nu trădează o ură mocnită, ci o ostilitate în plină desfășurare. Și cum condițiile unei mobilizări și participări masive la un război de proporții cu turcii în evul mediu lipseau, nu ne rămîne decît să căutăm aceste condiții spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui următor, cînd Imperiul Otoman a trebuit să facă față nu numai războaielor declarate alternativ de Rusia și Austria, dar și mișcărilor de eliberare națională a popoarelor din Balcani. Momentul culminant al acestor împrejurări îl constituie războiul ruso-turc din 1806—1812, declanșat din motive pe care le vom discuta pe marginea unei alte producții folclorice și la care au participat masiv patrioții sîrbi, croați, macedoneni, bulgari și români. În plus, sultanul Selim al III-lea, în timpul căruia au avut loc aceste evenimente, a trebuit să facă față și unei alte situații neplăcute, cum a fost răscoala garnizoanei din Vidin, aflată sub comanda lui Pasvantoglu²¹. De aceste dizidențe otomane, conjugate cu atacurile rusești, s-au folosit patrioții sîrbi²², motiv pentru care îi întîlnim menționați în documentele oficiale ale vremii ca beligeranți redutabili²³. După reluarea, în 1809, a ostilităților între ruși și turci, Cara-Gheorghe și-a pus soldații la dispoziția generalului Isaiev cu același scop: să asedieze Vidinul, de data aceasta apărut de Mola-Agâ, succesorul lui Pasvantoglu. Deși turcii mai numeroși au ieșit ca să dea un puternic atac, ei au fost respinși²⁴. Deci, judecînd în acest cadru istoric, figura de erou a lui Cara-Gheorghe încetează a mai fi imaginară, cu atît mai mult, cu cît există altele atestări documentare. Iar atacul proiectat asupra Giurgiului nu ne mai surprinde, pentru că semnificațiile inițiale și antecedentele cunoscute de contemporanii eroului pot fi descoperite și înțelese doar în această perspectivă, a războiului ruso-turc din 1806—1812, la care au participat și voluntarii sîrbi.

Poate că la fel de anonim ni s-ar fi părut și personajul poeziei *Colind de oștean*, al cărui mesaj ne introduce de-a dreptul în miezul unui conflict tipic oricărei epoci, dacă ne-am fi luat doar după textul ei, pentru că viteji călări îi întîlnim în istoria

21. Pasvantoglu avu o serie de succese militare împotriva unor puternice unități trimise de sultan ca să-l supună. Astfel, el îl înfrînse pe Imjen-Bey, vice-amiral, pe Hussein-Kucluk și pe Căpitan-Pașa, care comanda impresurarea Vidinului (Lt. col. Mih. Drăghicescu, *Note privind a seroi la istoricul principalelor puncte pe Dunăre de la gura Tissei pînă la Mare și pe cîstele Mării de la Varna la Odesa*, Galați, 1892, p. 105).

22. În afară de Cara-Gheorghe au mai fost doi conducători sîrbi: Petrovici și Melenko, ultimul avînd misiunea de a ține legătura cu corpul rus din Muntenia (Lt. col. Mih. Drăghicescu, *op. cit.*, p. 126).

23. Către sfîrșitul lunii martie 1807, Mériage, consulul francez în Vidin, îl informa pe Talleyrand despre Cara Gheorghe, care se îndrepta cu 25.000 de compatrioți înarmați asupra Vidinului, pentru ca, împreună cu rușii, să-l asedieze (Document. Academ. Suplîm. I, vol. II, p. 409 (R), docum. nr. DLII, cf. Lt. col. Mih. Drăghicescu, *op. cit.*, p. 125).

24. Cronograful lui Dionisie-Eclislarhul, din Al. P. Ilarian, *Tesaur de monumente istorice*, 1863, t. 2, p. 221.

noastră de la primii Basarabi pînă în epoca contemporană. Evoluată pînă la forma unui colind, poezia îl surprinde pe eroul nostru în două ipostaze: una statuară,

Pe-un cal galben, grăngorel,
Șaua-i noată-n avel;
Cu frîul cu străgălie,
Cu biciul cu măciulie²⁵;

și cealaltă ipostază, în plină bătălie cu turcii, aliați cu «frâncii», care au reușit: primii să cucerească vadurile, ceilalți corăbiile, pînă ce au trecut pe neobservate în Moldova. Ajunși aici, s-ar părea că eroul nostru este înfățișat în mod inexplicabil în postură de cuceritor, care jefuiește, ia oameni în robie și pradă bunuri materiale.

Și robi el în trei zile
În trei zile vre-o trei plénuri*.
Plénu întiiu ce mi-și robia?
Tot junei
D-ăi tinerei,
Tinerei făr-de mustață,
Falcnici și rumeni la față.
Plénu al doilea ce-și robia?
Neveste de cite-un pruncu.
Plénu al treilea ce-și robia?
Fete mari cu bani pe cap²⁶.

Ca și cealaltă legendă, textul de față este și el incomplet. Dar, spre deosebire de legenda Cara-Gheorghe, cea de față prezintă dificultatea înțelegerii și interpretării sale juste, cu atât mai mult, cu cit la o analiză mai atentă se constată că poezia este alcătuită din ceea ce a mai supraviețuit din alte două poezii populare, mai vechi și diferite, unite de data aceasta într-un text bicolor. Astfel, prima poezie evocă o portretizare indirectă a eroului, pus în două ipostaze: una pașnică, cealaltă războinică, iar cea de a doua o tipică incursiune militară otomană în Moldova. Dacă prima parte a textului de față se referă la evenimente dintr-o epocă mai recentă, în cea de a doua avem de-a face cu practica curentă în evul mediu, în care domnul țării, pentru ajutorul primit de la turci sau tătari împotriva adversarilor săi politici, dădea voie «binefăcătorilor» săi să prade anumite regiuni ale țării²⁷.

Prin unificarea celor două poezii cu mesaje diferite, evocînd epoci diferite, s-a creat un nou text, cu un nou mesaj, a cărui încărcătură ideologică o putem distinge doar prin descifrarea condițiilor istorice în care a apărut. Într-adevăr, observăm că între primul text, care îl prezintă în dublă ipostază pe eroul presupus și cel de-al doilea text, care se referă la incursiunea otomană în Moldova există, în ciuda diferenței tematice dintre ele, o anumită compatibilitate. La vechiul text (incursiunea oto-

25. Culeasă și comunicată de cpt. C. Mănescu în noiembrie 1875 și publicată de G. Dem-Teodorescu în *op. cit.*, p. 54-55. O variantă e publicată de T. T. Burada, în *Uă călătorie în Dobrogea, Iași, 1880*, p. 78-81.

* Plén = pradă de luptă, spoliere, rechiziție silită, jaf (Cf. G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 54).

26. G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 55.

27. Așa s-a întimplat în timpul celei de a treia domnii a lui Mihai Racoviță în Moldova, cînd partida austro-filă, profitînd de sentimentele antiotomane ale populației, a chemat pe austriecii conducerii de Frenje și Velicico. Aceștia s-au adăpostit în Cetatea Neamțului. Dar, Racoviță i-a chemat în grabă pe tătari, cu ajutorul cărora i-a urmărit pe austrieci pînă în Transilvania, iar pe Frenje l-a prins și l-a decapitat. Pentru ajutorul primit, Mihai Racoviță a dat voie tătarilor să pustiască Ținutul Neamțului (Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*, București, 1955, p. 323-325).

mană) s-a aplicat un alt text, dar nu oricare, ci unul care să se refere la vitejia eroului în lupta antiotomană. Deși locuitorii moldoveni sînt luați în captivitate, ei nu sînt prezentați în ipostaza jalnică, de robi, ci ca niște tineri adolescenți «făr-de mustață, falnici și rumeni la față», ori femeile a căror vîrstă tînă este sugerată prin numărul lor mic de copii; de asemenea, fecioarele, al căror port popular, ori podoaba capului alcătuită dintr-un tulpă cu bani de aur, se puteau întîlni pînă recent în multe zone etnografice din Moldova și Muntenia. Deci, deși este evocată o victorie otomană, personajele își păstrează înfățișarea plăcută și mîndră, pentru că oricîte umbre s-ar fi așternut în timp pe destinul poporului nostru, lumina idealului nostru de libertate a rămas de-a pururi strălucitoare. În aceeași manieră este sugerată și înfățișarea eroului din prima parte a poeziei, care, deși nu este descrisă, ea este presupusă, ca decurgînd din elementele auxiliare, luxuriant prezentate. Astfel, în imaginația ascultătorului se creează un tablou princiar, ca element de concordanță cu acel mîndru bîdi-viu, galben, ca un grangur tînăr, cu șeaua de aur, cu frîul «cu străgălie» — termen cu vădite nuanțe onomatopice, evocînd zurgălii — și cu biciușca rotunjită la un capăt de o măciulie. Prin aceste sugestive descrieri se probează încă o dată că folclorul românesc n-a fost doar un mijloc de glorificare a unor mari fapte și evenimente istorice, ci și de reflectare a unor situații de amănunt, întîmplări mai mult sau mai puțin izolate, care nuanțează evenimentul general, ori capătă ele însele valori semnificative în contextul general al luptei poporului nostru pentru independență.

Ca să descoperim momentul în care au fuzionat cele două legende mai vechi, e necesar să analizăm mesajul transmis de prima parte a textului pe care îl studiem și vom descoperi rădăcinile sale istorice, lucru ce ni se pare mult mai important decît cunoașterea momentului de fuzionare a celor două poezii mai vechi. În acea parte a poeziei ni se relatează că în vadul Brăilei se afla un voinic cu atributele princiare de care am vorbit, dacă ne orientăm după harnașamentul imperial al calului. Acest erou nu stă ca o statuie pe cal, ci luptă prin apă și prin noroi: «Cu turcii / Și cu frîncii, / Turcii să ia vadurile / Și frîncii corăbiile».

Să fie, oare, vorba de un caz de glorificare a unui erou tipic, existent cîndva, dar pierdut în aburii uitării? Nu e posibil, pentru că sînt prea multe elemente care ajută la datarea evenimentului evocat.

Într-adevăr, faptul că lupta se dă în Vadul Brăilei — pe atunci hotăr al țării — ne obligă să plasăm evenimentul înainte de 1829, cînd s-a încheiat pacea de la Adrianopol. În virtutea căreia turcii au retrocedat românilor vechile raiale: Turnu, Giurgiu și Brăila. Dar, cît de mult ne putem adînci privirea în trecut? numai atît, cît să-i întîlnim pe turci și pe francezi aliați și totodată combatanți, pe teritoriul patriei noastre. Această alianță n-a fost posibilă în evul mediu românesc, pentru că în acea perioadă Franța era preocupată de problemele sale fundamentale: războiul de o sută de ani, centralizarea puterii de stat, acapararea de colonii²⁸ etc.

De asemenea, împotriva cui s-au aliat turcii cu francezii, inamic alături de care să fi fost și românii? Împotriva austrieșilor este exclus, pentru că imperialii n-au

28. Istoria Franței a constituit subiect de cercetare pentru mulți istorici, dintre care cităm: Bodin, *Les Six livres de la République*, ed. de 1583; Paul Bonafant, *La Société française au dix-septième siècle*, 1903; Boulainvilliers, *Etat de la France, 1727*; Vicomte de Broc, *De la France sous l'ancien Régim*, 1887; Guy Coquille, *Oeuvres*, ed. de la 1646 et 1665; Marquis d'Argenson, *Considérations sur le gouvernement ancien et présent de la France, 1767*; Danjeu, *Journal de la Cour de Louis XIV, 1770*; Jacques Flach, *Les origines de l'ancienne France, 1848-1904*; Gabriel Hanotaux, *Tableau de la France en 1714, 1788*; Funk Brentano, *Franța de altădată*, trad. de Ioana Belizarie, București, 1944.

ocupat niciodată Țara Românească mai la est de Ol. Singurii care au intrat în Moldova și în Țara Românească au fost rușii. De aceea, lupta evocată de poezie se referă la acel război ruso-turc, în care Franța să fi ajutat diplomatic și militar Imperiul Otoman. Acest război a avut loc, într-adevăr, între anii 1806—1812²⁹. Ca să restringem sfera posibilei datări a evenimentului evocat de poezie, trebuie să evocăm anumite aspecte din istoria universală a începutului de secol nouăsprezece, pe canavaa căruia s-a brodat și istoria țării noastre, cu aspectele evocate și de poezia noastră populară.

În anul 1803, dorind să smulgă Principatele Române din sfera de influență a Imperiului Otoman, Rusia a pretins Turciei revizuirea garanțiilor acordate țărilor române de către sultan la 1774, în direcția lărgirii privilegiilor lor³⁰. Sultanul a acceptat clauzele noului tratat, dar le-a călcat în picioare atunci când i s-a părut că situația internațională îi este favorabilă³¹. Astfel, el a înlăturat de la domnie pe Ipsikante din Țara Românească și pe Moruzi din Moldova fără motiv bilateral acceptat, înainte de a expira termenul de șapte ani și fără acordul Rusiei. El i-a înlocuit cu Suțu în Țara Românească și cu Calimaki în Moldova, ambii fiind franco-fili. Acest act unilateral a constituit pentru Rusia pretextul declanșării în 1806 a ostilităților cu Turcia³², care s-au desfășurat de fapt pe teritoriul românesc³³. Noul război a stîrnit mari speranțe poporului nostru în grăbirea momentului de dezrobire națională. Într-adevăr, la sfîrșitul lunii martie 1807 în armata rusească au fost înrolați 2000 de panduri conduși de Tudor Vladimirescu, care au participat la toate luptele mai importante împotriva turcilor. Deși acest detașament a suferit pierderi grele pe Dunăre din partea turcilor lui Kursangli-Ali, guvernatorul Cladovei³⁴, efectivul de 2000 de panduri era permanent asigurat prin înrolarea continuă de patrioți români. De aceea, aspectele de luptă din prima parte a poeziei analizate de noi își găsesc explicația numai în aceste evenimente și nu în altele. Numai acum, în 1806—1807, francezii au putut acorda turcilor sprijin militar³⁵, și nu mai târziu, pentru că după 23 mai 1807 răscoala

29. Florica Lorinț, *Din istoria unui imperiu*, Editura științifică, București, 1963, p. 240.

30. Prin tratatul încheiat în 1803, negustorii turci nu mai puteau intra în Principate fără o autorizație emisă de Poartă, nu puteau poseda imobile în Principatele Române, nu puteau rechiziționa nimic fără plată, creștinii puteau depune mărturie în procesele cu supușii otomani și ceea ce era mai important, domnii români nu puteau fi înlocuiți decât cu acordul Rusiei și numai după șapte ani de guvernare etc. Toate aceste măsuri marcau creșterea nivelului de independență a Principatelor Române (Jean C. Filitti, *op. cit.*, p. 12—13).

31. Rusia suferise alături de Austria și Prusia înfringerea de la Austerlitz în decembrie 1805. Profitind de noua conjunctură, Seldin al III-lea l-a recunoscut pe Napoleon «padișah al Franței», saluându-l ca pe «aliatul cel mai vechi, mai fidel și mai necesar» al Turciei (V. P. Potemkin ș.a., *Istoria diplomației*, vol. I, ediția a II-a, Editura științifică, București, 1962, p. 409).

32. J. C. Filitti, *op. cit.*, p. 13; Ion Ghica, *Scrisori către V. Alexandri*, Editura pentru literatură, București, 1967, p. 29; Florica Lorinț, *op. cit.*, p. 240.

33. În urma declanșării ostilităților ruso-turce din decembrie 1806, cauza românilor s-a transformat în cauza unui adevărat conflict european. Într-adevăr, trupele rusești au înaintat pînă la București fără să întâmpine nici o rezistență din partea turcilor. Dar aceștia, cînd au încercat să-l atace pe ruși, au fost zdrobiți de către sîrbii răsculați și de pandurii lui Tudor Vladimirescu. Atunci Napoleon s-a grăbit să-și ajute aliatul turc, trimișind artileria pașalei din Bosnia, iar flota engleză a sosit în ajutorul rușilor în Marea Marmara (Florica Lorinț, *op. cit.*, p. 240).

34. *Document*. Acad. Ist. supliment, vol. II, p. 395; document nr. DXLIV.

35. La începutul anului 1807, Napoleon voia să-l trimită pe Marmont, care comanda în Iliria, cu 25.000 de soldați, ca să-i ajute pe turci să despresureze Vidinul asediat, printre alții, și de pandurii lui Tudor Vladimirescu (Scrisoarea lui Napoleon către Marmont, publicată de Armand Lefevre, în *Histoire des Cabinets d'Europe pendant le consulat et l'Empire*, vol. III, Paris, 1847, p. 60).

ienicerilor, care l-a înlăturat pe sultanul Selim al III-lea și i-a asasinat pe miniștrii săi a răsturnat toate speranțele lui Napoleon în folosirea Turciei ca mijloc de diverșiune împotriva Rusiei³⁶.

Personalitatea eroului evocat pînă acum face parte din categoria celor cu înfățișare de conducători. Scenele la care participă sînt pline de o mulțime de eroi, evocați sau presupuși. Acțiunile acestor eroi, chiar evocate expres ca fiind individuale, sînt prin excelență colective și au la bază de cele mai multe ori un eveniment concret-istoric.

Spre deosebire de aceste personaje, sînt eroi ale căror acțiuni se bazează exclusiv pe inițiativa individuală. Ei nu prezintă elementele orientative pentru noi în timp și spațiu, decît în limitele tipicului și ale generalului. De obicei sînt înfățișați cu puteri ieșite din comun, cu ajutorul cărora scapă din cele mai grele situații. Aceste rezolvări fericite ale conflictului dramatic nu reflectă neapărat o realitate concret-istorică, ci exprimă simpatia poporului nostru față de luptătorul pentru independența patriei, dă satisfacție ascultătorului, care se identifică cu năzuințele eroului înfățișat. Inflorescența altor creații folclorice pe tema vitejiei personale a avut loc datorită climatului de permanentă stare de război în care se aflau românii cu invadatorii, de orice neam ar fi fost. Era o chestiune de prestigiu personal înrolarea în haiducia anti-otomană. De cele mai multe ori eroul apare în postură athletică de sportiv aflat în plină competiție — o formă românească a turnirului cavaleresc de odinioară, tipică în occidentul descris romantic de Walter Scott. Formele acestor competiții sînt diverse, în funcție de imaginația rapsodului. Astfel, întîlnim atribute ca: șiretenia, forța fizică, dragostea de țară și o puternică credință religioasă, în numele căreia acționau.

Fiind vorba de o «competiție», în oare trofeul era capul învinsului, acțiunea începe printr-un anunț, dat de sultan; un anunț provocator, rostit să incite ambițiile supușilor săi pentru a-l prinde pe eroul român, dar care, tocmai de aceea, contribuie la sporirea personalității acestuia. La auzul numelui celui căutat, turcii îngheață de spaimă. Totuși, se găsesc «trei turci, mari beșlii / care țin raia vandii». Ei se prind cu jurămint să-l aducă viu și nevătămat pe Pătrul Haiducul³⁷. În varianta publicată de Al. I. Amzulescu, vădit evoluată, nu mai este vorba de trei căpetenii otomane, ci de șapte răufăcători, care, după nouă ani de temniță, vor să-și redobîndească libertatea :

Șapte turci arabagii,
Acum sosisă dintii
Cu chitii,
cu inimii,
Cu căpute nărimzii...
La temniță că-i băgase,

36. Deși turcii raportaseră unele succese împotriva rușilor în anul 1806, ele au fost compromise prin răscoala ienicerilor din 23 mai 1807, cînd sultanul Selim al III-lea a fost detronat și miniștrii săi asasinați. Acest eveniment a spulberat speranța lui Napoleon de a submina Rusia prin intermediul Turciei, fapt pentru care a încercat o apropiere de Rusia. Răciră relațiilor franco-turce avea corespondențial ei în încălzirea celor franco-rusești culminată cu întîlnirea celor doi împărați la Tilsit, pentru a pune la cale viitorul Europei. Pe fondul acestei situații, turcii au fost nevoiți să încheie cu rușii armistițiul de la Slobozia, care nu a fost urmat de un tratat de pace decît în 1812, cînd turcii au fost încă odată înfrinți de ruși (V. P. Potemkin, *Istoria diplomației*, vol. I, p. 410; Florica Loring, *Op. cit.*, p. 240).

37. G. Dem. Teodorescu, *Op. cit.*, p. 607.

Ii băgase,
 Și-i uitase
 Noo ani că se-ncheiase ³⁸.

O «strigare» asemănătoare o făcea sultanul și pentru prinderea haiducului Bicul, pe capul căruia fusese pus un premiu de șapte pungi de galbeni, pentru că acesta...a pus strajă drumului

Din dealul Odriiului,
 Până-n preajma Diiului ³⁹.

Și în cazul Bicului, ca în cel al lui Pătru Haiducul, s-au găsit tot trei beșii «care țin raia vandii» (Vidin). Și aceștia s-au jurat să-l aducă pe Bicul

Din fundul
 Cerdacului
 Din marginea
 Drumului
 De la umbra
 Teiului
 Din floarea
 Ghisdeiului ⁴⁰.

Și într-o baladă și în cealaltă, voinicul este arătat într-o stare de inactivitate, de așteptare a evenimentului, care să-i încununeze viața.

Pe haiduc că mi-l găsea
 În floarea
 Ghisdeiului
 Și la umbra
 Teiului
 De trei zile
 Adormit
 Pe baltace
 Tolănit
 Și cu murgul priponit
 În pripoane de argint ⁴¹.

Cu alte cuvinte, dacă nu în postură de santinelă, totuși, în așteptare la drumul mare, care aici poate fi un simbol al timpului istoric, așteptându-și clipa când să-și împlinească misiunea. Faptul că este arătat adormit e un artificiu stilistic, prin care se justifică logic prezența turcilor în țară. Dus în stare de somn adânc la sultan, ca vrăjit de un destin istoric, voinicul nostru e trezit și supus la diferite încercări. Mai întâi este legat de un copac gros cu o funie de mătase și somat s-o rupă, ca să scape. Bineînțeles misiunea îi era din cele mai ușoare, pentru că :

Num-o dată se smicia,
 Odată se opintia
 Și fringhia când rupia,
 Copaci din pământ scotea... ⁴².

A doua încercare la care îl puse sultanul fu aceea de a prinde un cal negru, sălbatic, «prins atunci din pustiu...».

38. Al. I. Anzuлесcu, *Op. cit.*, p. 196.

40. *Ibidem.* 41. *Ibidem.*, p. 608.

39. G. Dem. Teodorescu, *Op. cit.*, p. 607.

42. *Ibidem.*

Voinicul nostru, însă, nici că putea îndeplini o misiune mai ușoară :

Bîcul, mǎre,
De-mi vedea,
Cu zîmbire
Răspundea,
După cal că-mi alerga
Dreapta-n coamă
Că-i punea,
Și cu stînga
Mi-l zvîrlea,
Peste zid că-l arunca... ⁴³.

Cea de a treia încercare fu și cea mai grea, pentru că sultanul aduse patru mii de spahii ca să-l răpună :

Dar Bîcul
Nici c-aștepta
Ca vîntul
Se repezea
Capetele le lua,
Grămadă le așeza...

Cele trei încercări la care a fost supus voinicul poartă în sine o semnificație de simbol, a trinității divine. În concepția religioasă despre viață a românului din trecut, după care drumul spre mîntuire trece prin suferință, i se părea firesc ca voinicul să fie pus la încercare grea, odată în numele lui Dumnezeu-Tatăl, a doua oară în cel al lui Dumnezeu-Fiul și a treia oară în numele Duhului Sfînt. Dar ceea ce depășea aceste limite întrecea puterea lui de înțelegere și i se părea un abuz care îl revolta :

Impărate,	Ți i-am culcat ;
Înălțate,	Acum, d-o vrea Dumnezeu,
Copaciu!	Ți-o veni și rîndul tău,
Ți l-am răsturnat,	Că prea m-ai furat
Calul	Hoțeste
Ți l-am aruncat	Și m-ai ispitit
Spahiii	Turcește ! ⁴⁴

Prin descrierea reacției sultanului la o astfel de sentință, rapsodul a pus, pe deoparte, în valoare virtuțile eroului, iar pe de altă parte nimicnicia sultanului, ca exponent reprezentativ al oprimatorului turc. În toate producțiile folclorice întîlnite de noi pe această temă, dregătorul turc, de orice rang ar fi fost el, nu e prezentat decît în două ipostaze posibile : ori într-o atitudine de falsă grandoare și de tiranică superioritate — atunci cînd nu-l amenință nimic, ori laș ca un trădător, fricos ca un iepure și bîcnic ca un șoarece, care se ascunde prin cotloane — atunci cînd este în situație de luptă :

Impăratul	Groaza-ntrînsul
D-auzea	Că intra... ⁴⁵ .

43. *Ibidem*.44. *Ibidem*, p. 608.45. *Ibidem*.

sau :

Unde Bicul	Cadnimea
Se răstia	Leşina
Haremul	Şi turcimea
Se speria	Alerga ⁴⁶ .

sau :

Da-mpăratul ce făcea ?
 Dacă vedea şi vedea,
 În noo odăi să-ncuia,
 Noo lacăte punea,
 Nici acolo nu răbda
 Iel su'pat că se băga... ⁴⁷.

De acolo, de sub pat, sultanul se invoieşte să se umilească şi mai mult faţă de voinic :

Măi, Petrică, dumneata,
 Pin-acuma Ț-am zis «Petre»
 Dar acuma, «nene Petre»
 Nu intra, neică, la mine,
 Că plezneşte fierea-n mine! ⁴⁸.

Voinicul nu-l omoară pe sultan, pentru că în lupta sa pentru cauza creştinătăţii avea sentimentul că, ucigînd atîţia turci, i s-a spurcat sabia în sînge păgîn. Cruşarea sultanului nu este doar în consonanţă cu realitatea istorică — respectată în liniile sale fundamentale de foiclorul românesc — ci este dictată şi de anumite considerente etice :

Să fi lăsat Dumnezeu
 Ca să tai stăpînul meu,
 Capul tău Ți-ar fi căzut
 Zile n-ai mai fi avut! ⁴⁹.

Par de neînţeles cuvintele eroului, atunci cînd se referă la «stăpînul» său. Această numai la prima vedere, pentru că analizînd contextul istoric al mesajului în discuţie, înţelegem că în cuvintele voinicului se reflectă vechile relaţii de suzeranitate în care se aflau românii faţă de Imperiul otoman, relaţiile stabilite încă de pe vremea lui Mircea cel Bătrîn prin tratatul din 1417. În virtutea aceluşi tratat, Ţara Românească plătea un tribut de 3000 de galbeni ⁵⁰. Nu era un act de supunere, ci o

46. *Ibidem*, p. 607.47. Al. I. Amzulescu, *op. cit.*, p. 201.48. *Ibidem*.49. G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 611.

50. Clauzele tratatului de pace dintre Mircea cel Bătrîn şi Mahomed I din anul 1417 au fost invocate de români cu diferite ocazii, pentru a-şi apăra drepturile lor politice. Astfel, mult mai tîrziu, delegaţii munteni la congresul de la Focşani din 1772 au prezentat delegatului rus, contele Grigore Orlov, actul de supunere faţă de turci (vezi Constantin Giurescu, *Capitulaţiunile Moldovei cu Poarta otomană*, Bucureşti, 1906, p. 22—26). Un alt izvor este cronica lui Dionisie Fotino publicată la începutul secolului al XIX-lea, prin care Mircea se obliga să plătească anual «3000 de bani roşii», Ţara cîrmuindu-se «după (legile ?) sale proprii» (Constantin Giurescu, *Istoria românilor*, vol. I, Bucureşti, 1946, ed. a V-a, p. 479—482).

În perioada premergătoare anului Unirii Principatelor, Mihail Kogălniceanu, în ziarul său «Steaua Dunării», an. I, 1853, a publicat numeroase articole în care comenta clauzele tratatului încheiat de Mircea cel Bătrîn cu Mahomed I la 1417, subliniînd drepturile românilor fundamentate juridic. În prezent există o bogată bibliografie istorică în care sînt preluate prevederile tratatului mai mult în spiritul decît în litera lui. Printre acestea sînt : V. Cîndea, Dinu Giurescu, Mircea Maliţa, *Pagini din trecutul diplomaţiei*

măsură diplomatică inteligentă luate de Mircea cel Bătrîn pentru a asigura și după moartea lui neatrănarea țării. Iar în cuvintele eroului se reflectă tocmai această înțelepciune a românului de a-și răscumpăra pacea, și a-și asigura protecția, transformând pe turc dintr-un inamic într-un mercenar. Și dacă-l numește «stăpîn», aceasta pentru că sumele plătite pentru asigurarea independenței țării cu timpul s-au transformat într-o obligație a unui supus în fapt, dar liber de drept și care își permite să pedepsească abuzurile «stăpînului» turc.

Pe de altă parte, portretizarea tragicomică a sultanului goleşte de conținut ideea de supunere a voinicului față de «stăpîn». Această modalitate comică de descriere a sultanului, constituia, în trecut, un mijloc propagandistic de îmbărbătare în lupta antiotomană, pentru că nimic nu poate fi mai pe placul unui luptător, decât să-și imagineze inamicul în postură de înfrînt. Răsplata pe care i-o dă în schimb, sultanul, voinicului, pentru vitejia sa, capătă aspectul unui tribut, așa cum altădată imperialii bizantini plăteau grele stipendii barbarilor năvălitori ca să nu încalce imperiul.

De minică
Mi-l lua
În cămară
Mi-l ducea

Desăgeii că-i umplea
Desăgei
Cu gălbenei,
Să se hrănească cu ei ⁵¹.

Semnificația politică pentru vremea în care au fost izvodite aceste versuri este imensă, pentru că turcii, care se amestecau brutal în treburile interne ale țărilor române, percepiind un întreg sistem de biruri, erau puși de rapsod ca tocmai ei să-și răscumpere viața cu biruri grele, aducînd o nespusă satisfacție și bucurie în sufletul ascultătorului. Cu această ocazie voinicul se arată în toată splendoarea superiorității sale morale, care, după ce-și asigură desăgeii cu galbeni pe spinarea calului său, se urcă pe el, iar în loc să-i dea turcului binețe, ori să-și arate recunoștința, îi spune cu un nemărginit dispreț:

Rămii, doamne, sănătos,
Că la mină eu ți-am fost,
Și tu vrednic nu mi-ai fost ⁵².

Plină aici eroul s-a mulțumit doar cu etalarea forței sale fizice, ca un atlet de circ, pus să rupă lanțuri, să îndoiaie bare de fier, ori să se lupte victorios cu animale sălbatice. Acțiunea sa încetează în clipa în care e făcută etalarea.

O etapă nouă o constituie un alt gen de competiție, care se desfășoară în numele unui ideal național. Bineînțeles că nu asistăm încă la răpunerea adversarului de competiție, ci la simpla sa punere în inferioritate. De data aceasta obiectul vitejiei constă în aducerea unor dovezi de virtute militară, iar prețul — dăruirea tronului Moldovei. Această variantă a opticii populare despre eroismul românesc a fost ve-

românești, Editura politică, București, 1966 ; p. 44 ; Florica Lorinș, *Din istoria unui imperiu*, Editura științifică, București, 1963, p. 62 ; Șt. Pascu, I. Ionescu, C. Cihodaru, Gh. Georgescu-Buzău, *Istoria Medie a României*, Editura didactică și pedagogică, București, 1966, p. 172—173 ; Const. C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Scurtă istorie a românilor*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1977, p. 108—109.

51. G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 611.

52. *Ibidem*.

hicukată în două județe ale Munteniei⁵³. În ambele, însă, acțiunea se petrece în Transilvania, într-un decor haiducesc :

La galben paltin,
De coajă curățat,
Dă arme încăroat,
Sus mi-este cu cracă,
Jos, masă de piatră,
'N pământ.vindecată
Cu aur suflată...⁵⁴.

În cealaltă variantă acțiunea este localizată tot în Transilvania, dar de data aceasta se simte adversitatea rapsodului față de oprimatorul națiunii române. Această atitudine trădează o mentalitate mai târzie, cînd poporul nostru trecuse de la conștiința de neam la conștiința naționalității sale.

Departe, vere, departe,
Nu prea-așa foarte departe,
La colț de cetate
Unde Mureș bate
Bate
și răzbate
De străinătate...⁵⁵.

În ambele variante personajele sînt aproximativ aceleași :

Trei domni ungurești	Cu-a lui crăiasă
Trei moldovenești	Dalbă-mpărăteasă,
Iar în capul mesei	Cu sprinceană trasă,
Domnul Zecman-crai	Cu geana sumeasă... ⁵⁶ .
Silade Mihai,	

sau :

Trei crai de la răsărit
Silade Mihai
Și cu Ghilom-crai
Și cu Berendei
Mai mare peste ei⁵⁷.

În ambele variante miza este ocuparea tronului Moldovei de către acela care va face proba vitejiei :

Cine s-o găsi	Mult se bat urți !
Și s-o dovedi	Și turcoaiacele
Ca să urce Crișul	Bat cu furcile !
Unde se bat turcii,	Și cînd s-o urca,
Turcii	De-acolo să ia
și cu frîncii	O cealma de turc,
Se bat în galioane	Și-o mină de frînc,
Mult se bat cu jale	Și-o foaie de tisă
Se bat cu nisip	Tot pentru credință ⁵⁸ .

53. Al. I. Amzulescu, în *op. cit.*, p. 128-135 două variante : prima culeasă în localitatea Drăgești-Dîmbovița, a doua în Vulturești-Argeș.

54. *Ibidem*, p. 128.

55. *Ibidem*, p. 131.

56. *Ibidem*, p. 128-129.

57. *Ibidem*, p. 131-132.

58. *Ibidem*, p. 129.

Din acest punct, cele două poezii ne oferă posibilitatea analizei lor pe două planuri de înțelegere: unul formal, de suprafață, care se referă doar la narațiune, la aspectul aparent al acțiunii; al doilea de fond, în care acțiunea e trecută prin filtrul contextului istoric.

Desigur, judecată pe planul aparent al acțiunii, povestirea capătă o traiectorie relativ rectilinie și previzibilă. Personajele fiind cunoscute și miza enunțată, nu ne rămâne decât să asistăm și să deducem exact pronosticul încercărilor celor prinși în competiție.

Primul care-și încearcă norocul în prima poezie este *Berendei*, iar în a doua *Silade-Mihai*. Dacă primul își potcovește calul cu potcoave de fier și cuie de oțel, al doilea și-l potcovește cu «potcoave de argint / ca să ție la fugit / Cu cuie de oțel / Doar d-o răzbi el».

Primul o pornește în expediție pe Criș, în sus, al doilea de-a lungul unui riu neidentificat de noi geografic: pe Jaleș. Ambii întimpină greutăți din ce în ce mai mari, pînă cînd, din cauza vîntului năpraznic și a valurilor înspumate care-i amenințau cu inecul, s-au dat bătuți și s-au întors fără a-și îndeplini misiunea.

Al doilea concurent din prima variantă este «Domn' Ștefan Opriș, / din Țara de Sus», iar în varianta a doua «Pleca Ghilom-Crai»: Și aceștia își potcovesc caii cu potcoave caracteristice apartenenței la națiunea lor dar și structurii lor sufletești, în virtutea căreia modestia românului ori disprețul și înfumurarea nobilului străin, erau trăsături fundamentale de caracter. Cunoșcînd bine aceste trăsături, rapsodul îl înfățișează în mod intenționat în postură inferioară pe Domn Ștefan Opriș, care își potcovește calul cu «Potcoave de oțel, / Rabdă la Muscel», pe cînd Ghilom crai:

La faur mergea,
Calu-l potcovea,
Potcoave de argint
Să ție la nisip,
Cuie de-aurel,
Doar d-o răzbi el.

Inferioritatea în care este pus românul desigur este aparentă, precum tot aparentă este și superioritatea elementului străin, ca o figură de stil menită să accentueze valoarea succesului românului pe măsura modestiei sale.

Și aceștia o pornesc pe drumul încercărilor lor. Dar, «Domn' Ștefan Opriș» se poartă blind și fratorn cu patrupeđul sortit să-l transporte pe drumul încercării lui, solidar în realizarea cauzei comune:

Paști, Litvule, paști,	De te fă frumos,
Paști, să mi te-ngrași,	Că aicea-mi este,
Paști iarbă de luncă,	Unde iarba crește,
De-ți fă coamă lungă;	Crește,
Paști iarbă de mare,	se-mpletește
Fă-ți copita tare	
Paști iarbă de dos	Tot găitânește! ⁵⁹ .

Și Ghilom-crai se încumetă să înfrunte riul înspumat și vîntul turbat, dar zadar-nic, pentru că aceste elemente ale mediului geografic românesc se poartă fățiș ostil

59. *Ibidem*, p. 130.

cu strălnul ce aspira la Moldova — țară românească. În consecință, și acesta este merit unei rușinoase înfringeri.

În sfârșit, spre deosebire de prima variantă, în a doua apare încă un personaj, cu același nume ca și primul concurent din varianta anterioară. Dar, spre deosebire de prima variantă, Berendei — eroul în discuție — este omologul lui Ștefan Oprîș — învingătorul din prima variantă, pentru că îi întrece pe ceilalți doi parteneri. De data aceasta natura i s-a arătat deosebit de favorabilă și prietenoasă, pentru că era român și cu credință în Dumnezeu. Acesta, «Doar cruce-și făcea» și, deși nu și-a potcovit, ca ceilalți doi, calul și nici n-a făcut altele pregătiri, o porni temerar în expediție. Siguranța în reușită izvorăște din convingerea că e suficientă dragostea de țară exprimată prin credința religioasă, ca să poată lupta cu succes împotriva oprimatorului străin. Astfel, ca efect al credinței în Dumnezeu, minunea s-a făcut...

Și mergea, mergea,
Și de ce mergea,
Ape micșora,
Vînt nu mai bătea

Și de ce mergea,
Tot se domolea
Prin ăi brazi mărunți,
Și prin munți cărunți...⁶⁰.

Reușita eroului mai decurge și din etica populară, specifică românului pătruns de bun simț, care nu învinge numai cu forța de care e capabil, ci și cu justețea cauzef pentru care luptă. Astfel, un alt personaj, învăluit într-un văl ezoteric de mister, cu trăsături clasice de stăpîn feudal al locurilor și al stihiiilor naturii, pe care le poate dezlănțui la nevoie, acest personaj cu numele de Șoiman Oprîș, îl cercetează cu ochi critic pe erou și nu se declară mulțumit decît atunci cînd recunoaște în acesta trăsăturile familiare ale celui de-un neam cu el. În urma acestui examen, rămase plăcut impresionat de faptul că eroul nu era însoțit de oștiri invadatoare, precum făceau străinii, ci era venit singur, ca un crai din răsărit, care a venit să obțină «o cealma de turc / Și-o mină de frînc / și-o foaie de țisă / Să aibă credință».

Din răspunsul lui Șoiman Oprîș aflăm nereușita celorlalți :

Că eu i-am văzut,
Credință n-a avut
.....
Asta e după credință
Ca cheia la lădiță !...
Face la cetate
Tîrguri peste toate⁶¹.

Și astfel, eroul nostru obține trofeele mult dorite ca pe niște însemne ale unei investituri supreme de stat, dar mai ales ca o recunoaștere a asimilării lui în noua colectivitate : «Și bagă-le-n stîn, / Nu mai ești străin».

De ce a primit tocmai o cealma de turc și o mină de frînc, o să înțelegem numai dacă analizăm mesajul prin prisma contextului său istoric :

De la prima vedere se remarcă o serie de elemente onomastice și toponimice care trădează mesajul istoric al baladel, întocmai ca flăcăriile vestitoare de comoară. Astfel, nu se poate să nu bănuim că poezia populară are la origini fapte autentice istorice, de vreme ce sînt altele nume proprii și denumiri de locuri. Întregul conținut degajă o atmosferă simbolică, în care personajele, ele însele simbolice alese, sînt îm-

60. *Ibidem*, p. 133.

61. *Ibidem*, p. 134—135.

părțite în tabere istoricește constituite: de-o parte elementul românesc, de cealaltă tot ce nu e român. În plus, poezia redă anumite practici și relații de subordonare, proprii numai unei anumite epoci din istoria medie a țării noastre.

O primă constatare este aceea că balada, în forma celor două variante, a circulat în satele din Muntenia, deși acțiunea se petrece în Transilvania, cu referiri directe la Moldova.

O a doua impresie este că ea cuprinde rudimente dintr-o altă poezie, probabil vehiculată curent în acea perioadă, pentru că e puțin probabil ca «frncii» să fi pătruns atât de adânc în sud-estul Imperiului habsburgic, ca să poată da o bătălie navală pe porțiunea unghurească a Dunării, cu atât mai puțin pe Criș.

Dar ceea ce trădează originea în realitățile concret-istorice a poeziei o constituie prezența — repetăm — reprezentativă a personajelor. Astfel, întâlnim un *Zecman-crai*, care nu-i altul decât «*Jigmon*» din *Cronica Buzestilor*⁶² sau Sigismund din documentele de cancelarie ale epocii. Mai întâlnim un *Silade-Mihai*, care este forma românească de origine populară a numelui unghuresc *Silagy*, un «*Ghilom*», care nu-i decât nemșesul *Wilhelm*, tradus în românește din francezescul *Guillaume*. Mai întâlnim un *Ștefan Opriș*, substituit în a doua variantă cu *Șoiman Opriș*, proces lingvistic curent în onomastica folclorică, ce se modifică în funcție de sincretismul ce are loc neconținut între producțiile folclorice.

Admițând valoarea reprezentativă a acestor nume, să încercăm să identificăm epoca în care au acționat personajele evocate și modul lor de reflectare în folclor. Deci, când s-au adunat la un loc atâtea personaje și au intrat în relații complex-reciproce, de natură să decidă ocuparea tronului Moldovei? Am putea crede că aceste nume au fost asociate de rapsod imprumutându-le din epoci diferite, sau din imaginație — procedeu firesc în realizarea ficțiunii artistice — dacă poezia n-ar preciza că turcii și cu «frncii» au fost aliați și că eroul urma să-și dovedească vitejia aducând o cealma de turc și o mină de frinc. De aceea, va trebui să datăm evenimentele reflectate în legendă, încercând să identificăm taberele beligerente ale Europei de atunci. Deci, împotriva cui luptau frncii în alianță cu turcii și când puteau fi ei aliați în așa fel, încât să afecteze nu numai soarta Austriei, dar și a Transilvaniei și Moldovei? Răspunsul îl găsim în situația internațională din acea epocă, în care s-a integrat dialectic istoria patriei noastre. Astfel, deocamdată știm că pe atunci turcii erau aliați cu francezii, dar nu știm cu precizie când. Ceea ce știm sigur este că această alianță nu se putea realiza înainte de 1526, când turcii, chemați în ajutorul lui *Francisc I*, au invadat Ungaria și au reputat victoria de la Mohács și nici după 1686, când încep să se retragă din Europa. În felul acesta, limitele cronologice ale secvenței istorice reflectată în folclor încep să se restrângă. Știind că între francezi și turci existau ca și acum deosebiri radicale de religie, trebuie să admitem că alianța dintre ei a avut la bază puternice rațiuni politice. Într-adevăr, Franța în acea epocă, s-a trezit într-o vădită inferioritate politică din războiul de 100 de ani și din războaiele religioase față de puterile europene, în frunte cu Austria și Spania, guvernate de Habsburgi. Pentru a sparge blocada țărilor aflate în sfera de influență a Habsburgilor, Franța a atacat Italia, motivul antipațiilor fățișe manifestate, de Austria la a-

62. Referindu-se la detronarea lui Aron-Vodă, domnul Moldovei, de către Sigismund Báthory, principele Transilvaniei, *Cronica Buzestilor* îl desemna cu numele de «*Jigmon*»: «...Că trimise Bator Jigmon de-l legase cu doamna sa și-i luară toată averea...» (N. Iorga, *Istoria lui Mihai Viteazul*, Editura militară, București, 1968, p. 158).

dresa ei în tot secolul al XVI-lea⁶³. Deci, acțiunea evocată folcloric nu se poate să fie datată decât în această perioadă, când turcii înaintau spre Europa centrală, iar Franța cobora în sudul ei, încercând o reîmpărțire a posesiunilor austriece. Dacă evenimentele evocate folcloric sînt din această epocă — și nu avem motive să ne îndoim — înseamnă că vom găsi corespondențe istorice și în celelalte elemente ale poeziei. Astfel, personajul cu numele «Ghilom» (Guillaume) care se află în preajma lui «Zecman crai» nu e francez, ci german, pentru că la acea dată și statele germane erau sub hegemonia Austriei, așa că expresia «se bat turcii și cu frîncii» nu presupune în această perspectivă, că s-ar bate între ei, ci că sînt aliați.

Revenind la întrebarea împotriva cui puteau lupta frîncii și turcii, sîntem în măsură să spunem că ei luptau împotriva austrieilor și a întregului evantai de țări înfeudate lor, cum au fost Ungaria, Transilvania, Țara Românească și Moldova⁶⁴. În acest fel înțelegem de ce la masa de piatră de sub ciolpan se aflau atîtea personaje, aparținînd unor țări diferite, pentru că ele simbolizau pe plan folcloric coaliția anti-otomană realizată pe plan politic, cu scopul întreprinderii unei noi cruciade împotriva turcilor⁶⁵, iar țările române s-au înscris și ele în diplomația epocii de realizare a fa-

63. Apropierea franco-turcă s-a realizat și ca urmare a dușmăniei tradiționale dintre Habsburgi și turci. Ea a debutat cu tratativele dintre Francisc I și sultanul Soliman Magnificul, cărui i-a cerut ajutor, în vremea cînd, în războiul cu Carol al V-lea, Francisc căzuse prizonier (în 1521—1526). Sub pretextul acestei cereri, Soliman invadează Ungaria, invazie ce s-a soldat cu victoria otomană de la Mohács (1526).

Alaița franco-turcă a continuat și în perioada lui Henric al IV-lea, care a înlesnit pacea dintre Spania și Olanda și ținea atît pe împăratul habsburg din Austria, cit și pe regele Spaniei (tot un Habsburg) sub presiunea ficii de atacurile terestre și navale ale Imperiului Otoman (Vezi V. P. Potemkin ș.a., *Istoria Diplomatiei*, vol. I, Editura științifică, București, 1962, p. 223—224 și 236).

64. Formal, țările române erau în relații pașnice cu Imperiul otoman, dar făceau tot ce puteau ca să se sustragă ordinelor sultanului, care voia să le antreneze în expedițiile sale spre inima Europei. Bunăoară, în anul 1593, cînd vizirul Sinan-pașa era în plină expediție spre Belgrad, cu gînd să treacă și în Ungaria, Sigismund Báthory, principele Transilvaniei, fu somat de acesta să-și trimită trabanjii ca să-l înlocuiască pe Alexandru cel Rău din scaunul Moldovei și totodată să-i prindă pe doi din oamenii săi de încredere: Oprea Iogofătul și Ștefan Răzvan, cunoscuți ca sprijinitori ai ideii luptei antiotomane sub stindardul creștinătății. Sinan Pașa îi poruncise lui Sigismund Báthory și cu alte ocazii de a merge cu armată și tunuri să asedieze cetățile ce se împotriveau puhoiului turcesc, așa cum făcuse mai înainte Ioan Sigismund Zapolya. Dar de fiecare dată, principele Transilvaniei temporiză lucrurile.

Tot în 1593, Aron Vodă, domnul Moldovei, îi scria lui Sigismund Báthory despre felul cum i-a purtat cu vorba pe tătari, zăbovindu-și și își exprima încrederea în triumful final al creștinătății (N. Iorga *Istoria lui Mihai Viteazul*, p. 103—105; 108—109 și 115—116).

65. În etapa de sfîrșit de secol XVI a fost înregistrată o vie activitate diplomatică în cîllele proiectatei cruciade antiotomane. Un prim aspect îl constituie scrisoarea adresată în 1593 de Aron-Vodă lui Sigismund Báthory, prin care-i propune unirea eforturilor militare împotriva turcilor. Ca răspuns, Aron Vodă primi nouă scrisori de indemnuri, printre care una și de la Teuffenbach, conducătorul armatei austriece.

Aron Vodă a mai primit scrisori și de la papa, prin intermediul lui Alesandro Komuleo, canonic de Zara și preot de Roma. Această solie i-a fost încredințată lui Komuleo la 10 noiembrie 1593 și ajunse la Aron-Vodă, la Iași, abia în noaptea de 22 martie 1594. În drum spre Moldova, Komuleo s-a oprit prin Praga, unde a luat legătura cu nunțul papal Speziano, episcop de Cremona. De acolo, a trecut prin Ardeal, unde a luat legătura cu vărul din Polonia al principeiului Sigismund, cardinalul Andrei Báthory. Despre proiectata alianță creștină Komuleo le-a vorbit și fraților lui Andrei Báthory, lui Carillo, Baltazar și Ștefan. Aceștia l-au asigurat pe Komuleo că vor organiza expediții împotriva turcilor, mai ales că Ștefan se visa domn al Țării Românești.

Din Iași, Komuleo plecă spre țarul Rusiei și spre hatmanul cazacilor, înarmat cu scrisori de acreditare pentru fiecare, chiar și pentru ofițerul polon din Kamenja.

Dar nu plecă bine Komuleo de la Aron-Vodă, cînd sosi la curtea domnului moldovean un al doilea sol, din partea împăratului Rudolf II, anume Ioan de Marini Poli, cărui i se mai spunea și Giva.

moasel Ligi creștine, aflată sub egida papei și a împăratului Rudolf al II-lea al Austriei, dar cu prețul jertfirii românilor ⁶⁶.

Ca să putem restringe din nou limitele cronologice ale evenimentelor evocate de poezia populară, trebuie să precizăm despre care «Zecman» (Sigismund) este vorba. Despre Ioan Sigismund Zapolya nu poate fi vorba, pentru că acesta s-a subordonat militar sultanului în bătălia de la Mohács (1526). Cel de-al doilea Sigismund s-a născut în jurul anului 1574, iar un alt Sigismund n-a mai existat în secolul al XVI-lea. Deci, despre acest al doilea Sigismund este vorba în evenimentele evocate de poezie. În acest caz, vârsta lui, 20 de ani ⁶⁷, indică și data la care participa la evenimentele intrate în istorie, ajutându-ne pe noi să înțelegem poezia nu numai sub aspectul datei și locului evenimentelor evocate, ci și al identității personajelor. Cu alte cuvinte, acțiunea evocată se petrece după 1594, dar nu mai târziu de 1595, pentru că în acel an teatrul operațiunilor militare turcești s-a mutat din Ungaria în sudul Dunării ⁶⁸. Precizarea că nu mai târziu de anul 1595 puteau să aibă loc evenimentele evocate folcloric se confirmă și în faptul că în acel an tronul Moldovei rămăsese vacant. Într-adevăr, în anul 1595, Aron-Vodă a fost prins împreună cu doamna sa și dus în captivitate la Sigismund Báthory, unde fu otrăvit ⁶⁹. Executorul acestei detronări a fost Ștefan Răzvan, fiul lui Petru Șchiopul, hatman al oastei lui Aron-Vodă. El se urcă pe tronul rămas vacant, ca exponent al intereselor politice ale principelui Sigismund. Despre acest Ștefan este vorba în legendă, pentru că el ocupă tronul Moldovei cu asentimentul tuturor capetelor încoronate, intrate pe atunci în Liga creștină, ce pregătea cruciada antiotomană ⁷⁰. Noul domn este «craiu de la răsărit», acel «Domn'

Plecase de la curtea suveranului său la 18 martie 1594 și acum, după aproape două luni de călătorie, se afla abia la Cracovia, ceea ce înseamnă că făcea multe popasuri utile scopului pentru care plecase. Din Cracovia pleacă spre Aron-Vodă, care se afla amenințat fie de tătari, fie de imperiile habzburgi ori chiar de polonezi. Solul îl sfătuiește pe Aron să nu plătească tribut turcilor și să stea în calea tătarilor care voiau să treacă în Ungaria. De la Aron-Vodă, Marini pleacă în Ardeal, la curtea principelui Sigismund, unde vru să-și prezinte scrisorile de acreditare din partea împăratului Rudolf al II-lea.

În timp ce Komuleo pleca spre răsărit, iar Marini se afla în misiune în Ardeal, la Roma seosea Carrillo, fratele lui Andrei Báthory, cu sarcina de a lega Ardealul de lumea creștină aflată în război cu turcii. De aci, Carrillo pleacă spre reședința împăratului Rudolf al II-lea pentru a-și expune și a-l planurile sale de cruciadă antiotomană (N. Iorga, *Op. cit.*, p. 119—121).

66. Într-o scrisoare adresată lui Zamoyski, cancelarul Poloniei, Aron-Vodă îi comunica: «Țara noastră e cu adevărat un zid a toată creștinătatea contra acestui dușman pe care-l ținem aproape în spinare» (N. Iorga, *op. cit.*, p. 136).

67. N. Iorga, *op. cit.*, p. 108.

68. După trecerea războiului a lui Mihai Viteazul în coalitia antiotomană (noiembrie 1594), turcii au conceput un plan de represalii, inițiat de sultanul Mahomed al II-lea, care l-a urmat lui Murad (16 ianuarie 1595). Noul sultan și-a propus supunerea țărilor române, înfrângerea dușmanului în Europa centrală și poposirea oștilor sale la Roma. În acest scop, el porunci spahillilor și altor trupe să se îndrepte spre Dunăre, în frunte cu Sinan-pașa, vizirul care comanda armatele în Ungaria. În locul său, fu numit Ferhed pașa (N. Iorga, *op. cit.*, p. 152—153).

69. Au existat opinii care au explicat detronarea lui Aron-Vodă prin refuzul acestuia de a se duce în Ungaria să se închine lui Sigismund (col. I. Manolescu, *Războaiele principale în legătură cu Istoria Universală*, vol. I, București, 1922, p. 252—253). N. Iorga prezintă că hotărârea lui Sigismund de a-l înălțura pe Aron Vodă s-a luat cu acordul nunțului papal, tocmai atunci sosit în Transilvania, sub motivul că ar fi descoperit înțelegerea secretă între Aron și turci (N. Iorga, *op. cit.*, p. 155).

70. După cum scria Nicolae, pircălabul cetății Hotinului: «Dumnezeu atotputernicul, din însăși a sa îndurare, a socotit așa ca toată creștinătatea să fie unită și ea mi-a scris despre aceste scrisori că preasfințitul nostru domn papa de la Roma, prea puternicul împărat al romanilor, paladnul Ardealului, marele duce al Moscovei și ceilalți foarte mulți prinți ai creștinilor, cu învoirea tuturor, au ales pe Ștefan Vodă domn, pe care tot poporul și toți negustorii l-au primit cu dragă inimă» (N. Iorga, *op. cit.*, p. 156—157).

Oprîș / Din țara de Sus», adică Moldova de nord, care n-a mai fost străin după ce-și va fi adus contribuția la lupta antiotomană⁷¹. În acest context istoric, înțelegem că proba de a aduce o «ceală de turc și o mîină de frînc» nu este altceva decît participarea lui Ștefan Răzvan (alias Ștefan Oprîș) la bătălia de la Călugăreni și nicidecum undeva pe Jaleș în sus ori pe riul Criș.

Trecerea de la pasivismul competițiilor descrise pînă acum la o atitudine mai activă se face în momentul cînd forma de competiție capătă o concretizare și finalizare istorică, în care cel învins este răpus de învingător. De data aceasta competiția nu e o simplă dorință de etalare a virtuților cavaleresti ci un mijloc de exprimare a sentimentelor de ură care îi mîinau pe combatanți la luptă. Se știe că sentimentul antiotoman este exprimat în folclor printr-o multitudine de mijloace, descrierea bătăliilor în care românii înving constituie doar un larg și binecunoscut exemplu. Ne oprim însă la un aspect de o subtilă finețe, în care rapsodul îi pune pe turci în antagonism cu înseși elementele naturii de pe plaiurile românești.

Așa se petrec lucrurile cu Gruian, Pazavan Gruian care era un turc. Acesta, trudit de drum, s-a așezat să se odihnească la tulpina unui ciolpan. Odihna nu i-a priit, însă, pentru că un pui de corb, aparent inofensiv, înădins începu să croncănească și să țipe. La început oșteanul nu e zugrăvit luptîndu-se cu pasărea, ci iscodind-o în privința neliniștii sale :

Savai puișor de corb,	Pe ramure
Ce țipi neică și țivești	De ciolpani ?
Și-mprejur mi te rotești	Au țî-e foame,
Și pe ploaie și pe ceață	Au țî-e sete,
Și-n seară, și-n dimineață,	Au țî-e dor de
Și la prînzurile mari,	codru verde ? ⁷² .

Din răspunsul plin de subînțelesuri, dat de puiul de corb, aflăm cauza adevărată a agitației sale :

«Că mie mi s-a urlit	Sînge de turc,
Și mie mi s-a făcut	Să mînfnc
Să mînfnc	De-o coțofană
Carne de cuc	Să beau
Și să beau	Sînge de cătană !» ⁷³ .

Aceste cuvinte ar fi rămas fără ecou în conștiința oșteanului, dacă spusele corbului nu l-ar fi vizat direct pe el, pentru că cel ce le asculta era el însuși turc. În această situație, se înțelege mînia ce l-a cuprins pe turc, care vedea în corb nu doar o simplă pasăre, ci un veritabil dușman.

«Savai puișor de corb	Slabă ca o coțofană ?
Vedea-te-ași schiopat și orb !	Tu pe mine mă ursești
Nu știi că sînt neam de turc	Tu pe mine mă cobești
Și că trăiesc ca un cuc ?	Să-mi mînfnci din cărnîșoară
Nu știi că io sînt cătană	Și să-mi bei din inimioară...» ⁷⁴ .

71. După urcarea sa pe tronul Moldovei, Ștefan Răzvan a promovat o politică antiotomană fățișă. El participă cu un corp de oaste alături de Mihai Viteazul în lupta de la Călugăreni în august 1595 (col. I. Manolescu, *op. cit.*, p. 292).

72. G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 614–615.

73. *Ibidem*, p. 615.

74. *Ibidem*.

După aceste cuvinte turcul puse mîna pe pușcă, ochi pasărea și trase... dar nu o nimeri, pentru că pasărea sări pe-o altă creangă. Mai trase o dată, dar fără rezultat, pentru că puiul de corb se afla deja mai sus, făcîndu-l pe turc să spumege de minie. Nereușitele turcului se mai datorau și faptului că puiul de corb nu era o pasăre oarecare, ci forma transfigurată metaforic a voinicului român, pornit să haiducească împotriva turcilor.

«Că mie mi s-a urit
Și mie mi s-a făcut
Să m-așin la potici
Unde s-or lupta voinici
C-am să beau sînge de turc,
Să mînlnc carne de cuc.
Să mînlnc d-o coțofană
Să beau sînge de cătană !» ⁷⁵.

De la acest sentiment antiotoman, exprimat subtil și cu ascuțită ironie, pînă la lupta făjișă mai cunoaștem o etapă intermediară, anume aceea a umilirii și punerii în inferioritate a turcului față de român. Este clasică imaginea turcului în postură de fricos, urmărit de viteazul român călare pe bidiviu și înaripat de dragostea de glia strămoșească. Așa l-a văzut și George Coșbuc, în a sa minunată poezie *Pașa Hasan* :

«Sălbatecul Vodă e-n zale și-n fier	— Stai pașă ! Să piară azi unul din noi.
Și zalele-i zuruie crunte,	Dar pașa mai tare zorește ;
Gigantică poart-o cunună pe frunte,	Cu scările-n coapse fugaru-și lovește
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,	Și gîtul i-l bate cu pumnii-amîndoi ;
Iar barda-i din stînga ajunge la cer	Cu ochii de sînge, cu barba vâlvoi
Și vodă-e-un munte.	El zboară șoimește» ⁷⁶ .

Goana turcului urmărit de paloșul românului este la fel de plastic surprinsă și de poezia populară, dar mai atenuată, pentru că în gîndirea poporului acest episod este redat într-o aură mitizată, ca o competiție de tipul turnirului de altădată. Victoria românului este cu atît mai remarcabilă, cu cît inamicul este mai înzestrat cu atribute de luptă. Astfel, turcul «are-un bidiviu / cu sînge de-argint viu», pe care îl ține ascuns într-o boltă întunecoasă, ascunsă în pămînt, unde se află un grajd de piatră. Acel bidiviu se hrănește cu floare de trifoi și de tei, iar de adăpat se adapă cu lăptișor de iapă, hrană scumpă și recunoscută astăzi prin valoarea ei nutritivă și întăritoare.

Dar nici voinicul român nu se lasă mai prejos :

«Că nu-i cal împărătesc
Ca murgul meu voinicesc.
Căci alerg cu el, alerg,
Chiar și păsările-ntrec» ⁷⁷.

Dacă în poezia lui Coșbuc turcul era *Pașa Hasan*, în cea populară este vorba de *Pașa Haidan* — semnificativă asemănare de nume, modificat puțin de vorbirea populară, dar avînd origini în același trecut istoric. De data aceasta întrecerea debu-

75. *Ibidem*.

76. G. Coșbuc, *Poezii*, vol. I, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1958, p. 646-647.

77. Ion Brezeanu, *În vadiul Brăilei...*, p. 78.

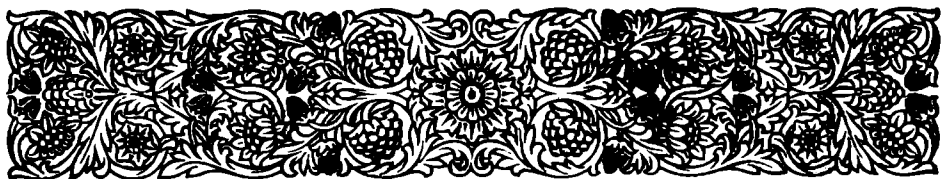
tează într-o manieră sportivă, pînă cînd se evidențiază superioritatea călărețului român. Acțiunea se complică atunci cînd turcul recurge la viclenie, spunîndu-i românului că îi cad potcoavele calului său, mijloc de a-l înfrîza și de a mări distanța dintre ei. Cînd își dădu seama de vicleșug, românul se înarmă cu mînia celui drept și printr-un avînt suplimentar îl ajunse pe turc... Iar pedeapsa pe care i-o dădu apare de data aceasta ca un act etic, de pedepsire a vicleanului pentru viclenie, și nu pentru că era păgînul, exponent al oprimatorului otoman.

«Șapte stinjeni că-mi sărea	El în scări se-nțepenea
Pe harap îl ajungea	Două palme că-i dădea
Punea scară lîngă scară	Peste cîmpuri îmi cădea
Și oblînc lîngă oblînc	Se ducea bietul harap
Și dirlog lîngă dirlog	Rostogolul peste cap» ⁷⁸ .

Sînt multe producțiile în care se redau scene de superioritate românească față de turci. Dar cea mai caracteristică este imaginea turcului fugărit de român, exemplificată mai sus. Aceasta pentru că-n conștiința sa, românul nu și-l putea imagina pe turc decît în ipostază de înfrînt. Aceasta dovedește că poporul nostru a fost întotdeauna liber. Și, așa cum vom ilustra într-un număr viitor, viața a învins pe glia românească, deși moartea își lua adesea tributul. A învins și va învinge pentru că are rădăcini adînc înfipte în glia și istoria românească, în credința și în dorința de neafîrnare a poporului nostru.

GHEORGHE ȘELARU

78. *Ibidem*, p. 79.

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

RESFINȚIREA BISERICII PAROHIALE PLEAȘOV, JUDEȚUL TELEORMAN

În dimineața zilei de 28 ianuarie 1979, o zi însoțită de iarnă, într-un cadru sărbătorec, a avut loc slujba resfințirii bisericii parohiale Pleașov, de către P.C.Pr. protoiereu Dincă M. Alexandru, înconjurat de un sobor de preoți, din parohiile vecine.

În vederea oficierei slujbei, de resfințire, la orele 8,30, a sosit în parohie P.C. Pr. Dincă M. Alexandru, protoiereu, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Serviciul divin s-a început la orele 9, prin sfințirea apei și înconjurarea bisericii, cu cele patru opriri tipiconale, pentru stropirea cu apă sfințită și ungerea cu Sfântul și Marele Mir.

S-a continuat apoi, după toată rinduiala tradițională, resfințirea interioară a bisericii după care a urmat rostirea solemnă a rugăciunii celei mari, în mijlocul bisericii și citirea «Documentului de resfințire».

La orele 10 a început Sf. Liturghie oficiată de un mare sobor de preoți, în frunte cu P. C. Pr. Dincă Alexandru, protoiereu, răspunsurile liturgice fiind date de credincioșii prezenți la biserică, prin cântare omofonă.

Predica zilei a fost rostită de preotul Culicovschi Dumitru, de la parohia Saele.

După oficierea unui Te-Deum de mulțumire, cu Polihroniu, pentru sănătatea Prea Fericitului Patriarh Iustin, pentru sănătatea conducătorilor țării noastre și a tuturor celor prezenți la această creștinească sărbătoare, s-a oficiat parastas pentru prea fericiii și pururea pomeniții ctitori, enoriași, slujitori, miluitori și binefăcători ai acestui sfânt locaș.

Cu emoții vizibile, a luat apoi cuvântul părintele paroh Ivan M. Nicolae, care, făcând o dare de seamă asupra lucrărilor efectuate la biserică, a mărturisit tuturor profunda sa mulțumire sufletească că a putut săvârși, cu ajutorul Bunului Dumnezeu, cu concursul neprecupețit al membrilor Consiliului parohial, cu obolul evlavioșilor săi enoriași, cu sprijinul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și al Departamentului Cultelor, frumoasele lucrări de la parohia Pleașov.

Cu emoția lucrurilor împlinite, în numele organelor parohiale, preotul paroh Ivan M. Nicolae aduce mulțumiri Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, care a binevoit să dea înalta aprobare și binecuvîntare pentru resfințirea bisericii din Pleașov, P. C. Pr. protoiereu Dincă M. Alexandru, care s-a ostenit să aducă la îndeplinire delegația primită, cucernicilor preoți din parohiile vecine, care au format soborul de slujire, precum și tuturor celor care au participat la această bucurie duhovnicească a enoriașilor din parohia Pleașov.

La sfârșit, a luat cuvîntul părintele protopop Dincă M. Alexandru, care, în numele Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, felicită pe vrednicul și neobositul preot paroh Ivan M. Nicolae, iconom stavrofor și pe toți enoriașii care au contribuit cu obolul și munca lor la realizarea acestor frumoase lucrări de la biserica lor.

Recomandă tuturor să fie și pe mai departe vrednici fii ai țării și ai Bisericii noastre Ortodoxe, împărtășind tuturor patriarhiceasca binecuvîntare a Prea Fericitului Patriarh Iustin.

Amintînd că a doua zi, 29 ianuarie 1979, preotul paroh împlinește respectabila vîrstă de 73 de ani și 52 de ani în pastorație, din care 33 ani preot paroh la parohia Lunca și de 19 ani la Pleașov, P. C. părinte protopop, Dincă M. Alexandru propune și întreaga asistență fi cîntă: Mulți ani trăiască!

Cu obrații brăzdați de lacrimi de bucurie și fericire, părintele paroh le mulțumește, făcînd tuturor urări de sănătate și bucurii.

Ziua de 28 ianuarie 1979, va rămîne o frumoasă amintire, pentru credincioșii din parohia Pleașov, care, în frunte cu preotul lor paroh, au prilejuit această bucurie creștină.

Pr. Protolereu ALEXANDRU M. DINCĂ

† PREOTUL ICONOM STAVROFOR DUMITRU NEICU

S-a stins din viață, pe neașteptate, distinsul preot Dumitru Neicu, de la parohia Sf. Sava din municipiul Ploiești, la vîrsta de numai 62 de ani.

Pierderea timpurie a acestui preot ales a umplut de mîhnire pe toți cei care l-au cunoscut și l-au apreciat că om și ca slujitor vrednic al sfîntului altar.

S-a născut la 22 iulie 1915, în comuna Bălăceanca, județul Ilfov, în casa unor buni creștini, păstrători devotați ai tradițiilor noastre strămoșești, cu frică de Dumnezeu și dragoste de aproapele.

Viața creștină pe care a trăit-o în familia părinților săi a făcut ca încă din fragedă copilărie să i se imprime adînc în suflet dragostea față de învățăturile sfîntei noastre Biserici. Crescut lingă vatra Bisericii, adumbrît de catapeteasma Sf. Altar, legănat de melodiile duioase ale cîntărilor noastre bisericesti și în mireasmă de tămîie, încălzit de căldura binefăcătoare a învățăturilor sfînte în sufletul său de copil, a încolțit gîndul cel bun de a-și dedica viața lui Dumnezeu și sfîntei Sale Biserici.

Părinții săi văzîndu-i această înclinație deosebită față de Sf. Biserică, s-au hotărît să-l închine Domnului, făcîndu-l slujitor pentru toată viața Bisericii celei vii a Mîntuitorului Hristos, și-l înscriu la Seminarul Central din București, pe care-l absolvă cu succes deosebit.

Aici, în curînd, este remarcat de profesori pentru silința sa la învățătură, dar mai ales pentru darul deosebit cu care a fost înzestrat de Dumnezeu, vocea sa caldă, minunată și pentru deosebita sa înclinație către muzică.

După absolvirea Seminarului, se înscrie și frecventează, la zi, cursurile Facultății de teologie din București.

În anul 1942, se căsătorește cu Constanța Stoenescu și este hirotonit preot pe seama parohiei Scurtu Slăvești, de unde după 6 ani se transferă la parohia Râscăeji — Dimbovița.

În anul 1977, este transferat, la cerere, la parohia Sf. Sava din Ploiești, unde slujește pînă la sfîrșitul vieții.

Pentru activitatea sa deosebită pe tărîm gospodăresc și pastoral la vremea cuvenită, este distins cu rangul de Iconom Stavrofor și Crucea Patriarhală.

Slujba înmormîntării sale a fost oficiată în ziua de 12 oct. 1978, de către un distins sobor de preoți, în frunte cu P. C. Preot Octavian Popescu — Vicarul Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor, însoțit de P. C. Consilier Mihail Marinescu și de P. C. Preot Ștefan Săvulescu, protopopul protoieriei Ploiești.

După oficierea slujbei, a luat cuvîntul P. C. protopop Ștefan Săvulescu, care, după ce a înfățișat calitățile părintelui Iconom Stavrofor Dumitru Neicu, ca om și preot, a transmis în numele preoților din Protoieria Ploiești, sincere condoleanțe și calde cuvinte de compasiune familiei îndoliată, aducînd un ultim omagiu celui dispărut.

Au vorbit, în continuare, despre viața și activitatea preotului Dumitru Neicu, următorii preoți: Ilie Petre, de la parohia Sf. Sava — Ploiești, Ioan Gheorghe, de la parohia Sf. Sava — Ploiești, Ioan Malciu, de la parohia Mihai Bravu — București, Ilie Petcu, de la parohia Picior de Munte — Dimbovița și episcopul casier de la parohia Râscăeji.

Seria cuvîntărilor se încheie prin cuvîntul, deosebit de vibrant, ținut de P. C. Preot Octavian Popescu, Vicarul Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

După ocolirea tradițională a Bisericii, pe care Preotul Iconom Stavrofor Dumitru Neicu a slujit-o cu multă dragoste și în dangătul trist al clopotelor care vesteau pînă la marginile parohiei plecarea din mijlocul ei a celui ce i-a fost bun, blînd și vrednic păstor într-o atmosferă de adîncă tristețe, sicriul cu trupul neînsuflețit, a fost coborît de pe brațele preoților în cavoul familiei din cimitirul Eternitatea — Ploiești.

Dumnezeu odihnească-l în pace.

Pr. Prototereu ȘTEFAN SĂVULESCU

---

† PREOTUL GRIGORE GĂLCESCU

Sîmbătă 14 octombrie 1978, orele 16, în biserica Sf. Dumitru — Colentina din București s-a săvîrșit probodirea răposatului preot Grigore Gălcescu de către un sobor compus din PP. CC. Preoți: Dimitrie Giulescu, Ion Nicolau, Ion Hurduc, Andrei Cerempei, Ion Conea, Virgil Marinescu, Gheorghe Ene, Diac. Nicu Moldoveanu, cîntăreții Ilie Bulgaru și Ion Cantoriu.

După săvârșirea slujbei, în numele slujitorilor și al tuturor celor care l-au cunoscut pe acest vrednic slujitor a vorbit preotul Ion Conea, care a scos în relief câteva din calitățile răposatului său coleg.

Preotul Grigore Gălcescu s-a născut în anul 1902 în comuna Morteni, jud. Gorj. A învățat la Seminarul din Rîmnîcu-Vilcea. După absolvire, căsătorindu-se cu învățătoarea Belescu Elena, a fost hirotonit preot pe seama parohiei Negrești, jud. Romanaii. Între 1963—1967 soarta l-a purtat pe meleagurile moldovene, unde a păstorit timp de 4 ani parohia Fundătura, com. Glăvănești, jud. Bacău.

Peste tot preotul Gr. Gălcescu s-a dovedit a fi un bun slujitor și un excelent gospodar și foarte priceput în toate.

Preotul Gălcescu fiind un foarte bun muzician și-a dat concursul competent la organizarea corurilor de mase, peste tot pe unde a păstorit atât în Oltenia, cât și în Moldova.

Cităm dintr-o broșură aniversară, apărută cu ocazia împlinirii a 50 de ani de către corul din Logrești, jud. Gorj: «Intelectuali pricepuți au făcut din fiii satului oameni îndrăgostiți de știință și cultură, mulți dintre ei pornind pe cărările patriei ca luminători de minți omenești».

Asemenea intelectuali, convingși că și pe această cale își vor aduce contribuția la educarea maselor, în anul 1919, au pus bazele unei formații corale, acum semi-centenară (1969 n.n.). Printre fondatorii acestei formații se numără (pr.) Grigore Gălcescu, I. D. Popescu, (pr.) I. D. Băluțeanu, precum și învățătorii Dumitru Mănescu și Grigore Băluțeanu.

În anul 1921, din inițiativa lui Grigore Gălcescu, căminului cultural din Logrești-Mosceni i se donează o bibliotecă...

Dirijorul corului din Logrești, Grigore Gălcescu, reorganizează formația pe patru voci — unica de acest gen de prin părțile locului.

Între anii 1923—1958, perioadă în care la pupitrul formației a stat același Grigore Gălcescu, au fost prezentate o serie de spectacole în localitate cît și în toate satele vecine...

În 1943, la Craiova, ocupă locul II, în 1946, la Tîrgu-Jiu, premiul I, în 1948, tot la Craiova, locul II etc.

În decursul celor 50 de ani de existență, dirijorii și întregul colectiv al corului au căutat coarda sensibilă a auditoriului, făcînd-o să vibreze, contribuînd astfel la trezirea sentimentului patriotic, al cinstei și datoriei...

Astfel a muncit preotul Grigore Gălcescu pînă în clipă cînd, doborât de boală și oboseală, se retrage la pensie în Băneasa, București, unde și-a dat obștescul sfîrșit, fiind înmormîntat la cîmîtirul «Reînvierea».

Așa și-a sfîrșit viața pămîntească un preot desăvîrșit, muzician, dirijor și organizator de cor, un animator fervent al teatrului popular, fără a-și neglija nici o clipă biserica și nevoile religioase ale păstoritilor săi.

Dumnezeu să-l odihnească și veșnică să-i fie pomenirea.

Diac. Conf. NICU MOLDOVEANU

† PREOTUL IANCU SIMA

S-a stins din viață în ziua de 17 decembrie 1978, preotul Iancu Sima, de la parohia Vișina I, comuna Vișina, jud. Dimbovița.

Suferind de mai multă vreme de cord, regretatul preot trece la cele veșnice în vîrstă de 63 de ani.

Născut la 9 februarie 1915, în comuna Vișina, jud. Dimbovița, urmează cursurile Școlii primare din comuna Vișina — Dimbovița și apoi cele ale Seminarului Central din București, iar pentru desăvîrșire la Facultatea de teologie din București, fiind declarat licențiat la 25 aprilie 1942.

Este hirotonit preot la 24 septembrie 1942 pe seama parohiei Atîrnați, jud. Teleorman, unde funcționează pînă la 1 octombrie 1943 cînd se transferă la parohia Belu — Teleorman, iar la 1 octombrie 1946 se transferă în postul II la parohia Vișina I, jud. Dimbovița, unde a funcționat pînă la data decesului.

Slujba înmormîntării a fost oficiată de un sobor de preoți în frunte cu P. C. Preot Eugen Bejan — protopopul protoieriei Găiești — Dimbovița, în ziua de 19 dec. 1978, în biserica unde a slujit pînă la moarte.

După ceremonia funerară a luat cuvîntul P. C. Preot Eugen Bejan, protoiereul locului, care a adus la sicriul regretatului dispărut omagiul colegilor din acea protoierie și a subliniat meritele deosebite ale sale ca preot, ca distins și delicat slujitor și prezintă condoleanțe familiei din partea protoieriei și a Centrului Eparhial pentru pierderea mai înainte de vreme, a preotului Iancu Sima.

Au mai rostit cuvîntări, evidențindu-i meritele ca preot și gospodar, Preotul Ioanescu Ioan — paroh al parohiei Vișina I și coleg de altar cu răposatul, timp de 32 de ani.

Din partea colegilor de seminar și facultate a vorbit preotul Nicolae Coca — din jud. Dolj.

Un mare număr de credincioși din parohie și parohiile vecine au participat la slujbă, arătînd prețuirea ce i-au purtat, pentru ostenele depuse în îndrumarea lor către Dumnezeu.

Pace și odihnă în lăcașul dreptilor să-i rînduiască Dumnezeu.

ASISTENT

† PREOTUL ION RĂZVAN

La 17 decembrie 1978 s-a stins din viață, la vîrsta de 70 de ani, preotul Ion Răzvan, paroh al bisericii Sfîntul Gheorghe din orașul Giurgiu.

S-a născut în anul 1908, în comuna Făcăeni, din județul Ialomița.

A urmat cursurile Seminarilor teologice din Galați și Constanța și ale Facultății de teologie din București. A fost hirotonit preot pe seama parohiei Valea Rusului, din județul Ialomița. Din anul 1948 a fost preot și paroh la biserica Sfîntul Gheorghe din Giurgiu. La această biserică, timp de 30 de ani, a făcut o frumoasă operă de pastorație, fiind un preot vrednic și mereu la datorie. El a înțeles preoția ca pe o permanentă slujire a Bisericii și a credincioșilor încredințați în grija lui.

Acest crez l-a slujit cu dragoste și rivnă. A îndrumat și a mîngîiat, a sfătuit și s-a rugat, de aceea decesul lui a produs o mare durere în sufletele credincioșilor parohiei și ale multor cunoscuți care l-au pîns cu regret, timp de două zile, cît a rămas depus în biserică.

La simțul datoriei ce caracteriza acest vrednic preot, al lui Hristos, se adăuga o deosebită sensibilitate, care-l făcea să sufere și să reacționeze la orice faptă rea și nedreaptă și o sinceritate curată, care-l făcea să fie apreciat și iubit de cei din jurul său.

Slujba înmormîntării a fost săvîrșită în ziua de 19 decembrie, de un mare sobor de preoți din oraș și împrejurimi, în prezența unei mari mulțimi de credincioși, din parohie și din întregul oraș, care au ținut să aducă ultimul omagiu și să se roage pentru sufletul unui bun preot al Bisericii.

Despre activitatea preotului Ion Răzvan, a vorbit P. C. protoiereu A. Bărcă, care a evidențiat calitățile de slujitor, învățător, și păstor ale decedatului, exprimînd familiei îndurerate și credincioșilor parohiei regretul pentru marea pierdere suferită.

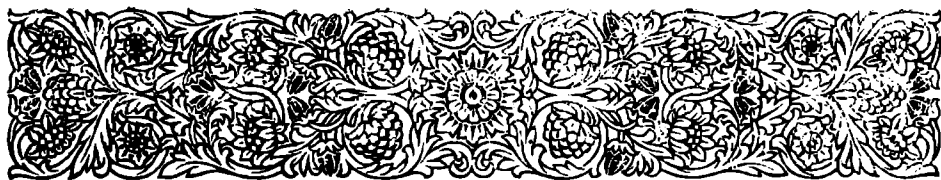
În numele preoților din oraș și al celor de o vîrstă cu dispărutul, a vorbit preotul Ion Serghie — Giurgiu, care a evidențiat calitățile de preot și de om ale preotului Ion Răzvan. A arătat marele gol pe care-l lasă în parohie decesul preotului Ion Răzvan, ca și durerea pe care o simt credincioșii pentru pierderea preotului Ion Răzvan. În numele Consiliului parohial și al credincioșilor parohiei a vorbit profesorul pensionar Ilie Constantin, exprimînd durerea pe care au simțit-o toți credincioșii parohiei la vestea decesului bunului lor preot, Ion Răzvan, căruia îi vor păstra o neștearsă amintire și creștinească pomenire.

După ocolirea bisericii, sicriul cu rămășițele pămîntești ale preotului Ion Răzvan, a fost înhumat în cimitirul Sf. Haralambie.

Veșnică să-i fie pomenirea !

Pr. ION SERGHIE

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

DIN ACTIVITATEA CENTRULUI ARHIEPISCOPAL

1. Sărbătorirea Anului Nou și a Botezului Domnului la Centrul Eparhial

Pe drumul veșnic călător al timpului, Anul Nou 1979 s-a înscris ca un popas sărbătoresc pentru întreita lui semnificație: punerea numelui Pruncului Iisus, pomenirea Sfântului Vasile cel Mare și Anul Nou civil. Cu acest prilej, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim al Tomisului și Dunării de Jos a oficiat Sfânta Liturghie arhierescă și doxologia în catedrala arhiepiscopală din Galați, înconjurat de clerul acestui sfânt lăcaș și în prezența credincioșilor.

La încheierea slujbei, I.P.S. Sa a rostit tradiționalul cuvânt creștinesc de învățătură, pentru folosul sufletesc al celor care erau de față. Între altele, I.P.S. Sa a spus: «Anul Nou pe care îl sărbătorim astăzi este continuarea sărbătorilor Nașterii Domnului, căci potrivit Legii vechi, în a opta zi după Naștere, în cadrul unei ceremonii religioase, s-a pus numele Pruncului Iisus, care însemnează Mîntuitor. Numele Iisus este un nume puternic, mai presus de orice nume, în fața căruia, cum spune Sf. Ap. Pavel «tot genunchiul să se plece» (Filip. II, 9). El a fost rostit cu pioșenie în biserici și în casele credincioșilor, iar rugăciunea: «Iisuse Fiul lui Dumnezeu miluiește-mă» a înlocuit de nenumărate ori ceremonia slujbelor, ca o rugăciune de taină a sufletului.

Ca Mîntuitor, Fiul lui Dumnezeu și-a început predica în Nazaret, locul unde și-a petrecut anii copilăriei, arătînd că a fost uns să binevestească săracilor, să vindece pe cei zdrobiți la inimă, să propovăduiască robilor iertarea și orbilor vederea. «Să slobozească pe cei apăsați și să vestească anul mîlei Domnului (Luca IV, 18)».

Referindu-se la Sf. Vasile cel Mare, I.P.S. Sa a subliniat că în anul acesta se împlinesc 1600 de ani de la trecerea către Domnul a marelui păstor din Cezarea Capadociei. «Pe lingă sfințenia vieții și învățătura înaltă pe care o stăpînea, Sfîntul Vasile era omul faptei de milostenie, de purtare de grijă pentru semenii. El a înființat un oraș al operelor sociale, numit Vasiliada, în care a strîns copii săraci, oameni suferinzi, bătrîni fără ajutor și a purtat grijă de ei după chipul samarineanului milostiv.

În rîvnă sa misionară a ținut legătura și cu strămoșii noștri, prin Junius Soranus, guvernatorul Dobrogei și a trimis misiuni să propovăduiască Evanghelia la neamul gojilor care era în trecere prin țara noastră, ca popor migrator».

I.P.S. Sa s-a referit apoi la anul 1978 care a intrat în veșnicia timpului și în care poporul nostru, prin munca unită a tuturor cetățenilor, a dobîndit noi succese în toate sectoarele de activitate. «Anul nou în care am intrat este continuatorul anului ce a trecut, iar națiunea noastră este hotărîtă să sporească eforturile pentru noi cuceriri pe drumul progresului, pentru pacea și fericirea obștească. În acest an vom sărbători, la 24 ianuarie, împlinirea a 120 de ani de la Unirea Moldovei cu Țara Românească, eveniment care a pus bazele Statului național român».

În încheiere, I.P.S. Sa, dînd sfaturi și îndemnuri de trăire creștinească și de sprijinire a eforturilor poporului nostru pe drumul vieții noi, a exprimat omagiul pentru conducerea Patriei și a Bisericii noastre și a adresat tradiționalele urări de sănătate și bunăsporire, în noul an, celor de față. Tuturor le-a împărtășit arhieresti binecuvîntări.

La orele 17, în aceeași zi de Anul Nou, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a primit la reședința arhiepiscopală preoții și cîntăreții din municipiul Galați. P. C. preot Jean Popovici, de la parohia Sf. Apostoli, a prezentat felicitări omagiale în numele celor de față. Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim, luînd cuvîntul, între altele, și-a exprimat bucuria de a se întîlni cu slujitorii altarului, prilej care are loc de obicei la conferințe și la marile praznice. Aceste întîlniri sînt pline de învățăminte. «Anul 1978 l-am parcurs pe toată întinderea lui, a spus I.P.S. Sa, cu conștiința că sîntem în lucrul Domnului și în slujirea Patriei. Anul Nou este prilej de a evoca succesele deosebite raportate de țara noastră care este de patruzeci de ori mai bogată ca în 1938. La această prosperitate și-a adus aportul său și Biserica, prin strădania clerului și a credincioșilor, care sprijină poporul nostru pe drumul vieții noi».

În încheiere, I.P.S. Sa a mulțumit pentru felicitările ce i-au fost adresate și tuturor celor prezenți, ca și întregului cler și credincioșilor din eparhie, făcîndu-le urări de sănătate și de bun spor pentru noul an.

Botezul Domnului

La 6 ianuarie, pe praznicul Botezului Domnului, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a săvîrșit Liturgia arhierescă în catedrala din Galați și a oficiat sfințirea Apei mari.

— Prea Sfințitul Episcop-vicar Epifanie Tomitanul a oficiat slujbele de Anul Nou și de Bobotează la catedrala din Constanța, iar la 7 ianuarie, la sărbătoarea Sf. Ioan Botezătorul, a slujit la biserica cu același nume din orașul Constanța, care și-a prăznuit hramul.

2. Slujbe arhieresti și misionare

— La parohia Adormirea I din municipiul Constanța

Marti, 30 ianuarie, la sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a oficiat Liturgia arhierescă la parohia Adormirea I din municipiul Constanța. Această parohie fruntașă este păstorită de preoții: Brătășanu Gheorghe — paroh, Virnav Arghir, Paraschiv Vasile și Lembrău Constantin.

Pe lîngă preoții bisericii, din soborul de clerici care au participat la slujbă au făcut parte și P. C. consilier Ioan Teoharie, P. C. protoiereu Dumitru Stănei, P. C.

preot Vechiu Neagu, misionar protopopesic etc. Cu acest prilej, diaconul Atanasie Vasile a fost hirotonit preot pe seama parohiei Mereni, din protopopiatul Constanța.

La sfârșitul slujbei, I.P.S. Arhiepiscop a adresat celor de față cuvînt de învățătură creștinească și de cinstire a Sfinților Trei Ierarhi din care spicuiem cele ce urmează :

Mai întii, I.P.S. Sa și-a exprimat satisfacția de a se afla la acest moment sărbătoresc în una dintre bisericile fruntașe din municipiul Constanța, slujind cele sfinte spre folosul sufletesc al credincioșilor. A arătat apoi că Sfinții Ierarhi Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur, au strălucit prin sfințenia vieții și au fost luminători și ajutători creștinilor din acea vreme, precum și din toate timpurile, pînă la noi, prin înalta lor învățătură duhovnicească. Apărători ai dreptei credințe, ei au luptat împotriva eresurilor care urmăreau să dezbinе unitatea Bisericii, cea Una, Sfîntă, Sobornicească și Apostolească. Ei au avut legături și cu strămoșii noștri din părțile Dobrogei și de peste Dunăre pînă la Buzău, de unde Sf. Vasile a cerut să fie aduse în Capadocia moaștele sfîntului mucenic Sava».

I.P.S. Sa a amintit de asemenea despre prietenia dintre Sf. Ioan Gură de Aur și episcopul Teotim I al Tomisului — Constanța de astăzi, care l-a apărat apoi pe Sf. Ioan Gură de Aur în fața acuzatorilor săi. Legăturile strînse dintre acești Sfinți Părinți și episcopii Tomisului au dus la menținerea și întărirea credinței ortodoxe la noi și ferirea ei de rătăcire, despre ideile sociale ale Sf. Trei Ierarhi, privitoare la grija pentru om, foarte înaintate pentru vremea aceea, și care în zilele noastre nu și-au pierdut actualitatea fiindcă în noua societate, care se formează și care acționează pe toate căile pentru pacea, progresul și fericirea oamenilor».

La sfârșit, I.P.S. Sa menționînd că mulți dintre credincioșii noștri poartă numele de Vasile, Grigore sau Ioan, în cinstea Sf. Trei Ierarhi, i-a felicitat dorindu-le sănătate și depline bucurii.

Totodată, a remarcat rodnică lucrare pastorală și gospodărească de la parohia Adormirea Maicii Domnului I și a adus mulțumiri preoților, organelor parohiale, credincioșilor pentru strădania depusă și unirea lor în jurul Bisericii și susținerea intereselor obștești. De asemenea i-a îndemnat să sprijine activitatea poporului nostru pentru înălțarea Patriei noastre pe noi trepte de progres, pentru pace și bunăstare. Tuturor le-a împărtășit binecuvîntare arhierască.

După otpustul Sfîntei Liturghii a avut loc ședința misionară cu membrii consiliului și comitetului parohial și ai cercului misionar. I.P.S. Sa, deschizînd ședința, a subliniat rolul organelor parohiale care au sarcina de a ajuta pe preoți în activitatea misionară și gospodărească a bisericii, ca reprezentanți ai obștei credincioșilor. Pr. Vechiu Neagu a ținut o cateheză despre «Cultul sfinților», iar P. C. consilier Ioan Teoharie și P. C. protoiereu Dumitru Stănei au făcut completări cu texte din Sf. Scriptură. Toți credincioșii au cîntat tropare în cinstea sfinților. I. P. S. Arhiepiscop a rezumat și subliniat unele părți din învățătura Bisericii noastre despre cultul sfinților și a amintit de sfinții dobrogeni, care sînt fierbinți rugători ai noștri înaintea lui Dumnezeu. Cu rugăciunea de încheiere, ședința misionară a luat sfârșit.

— Din încredințarea înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim, P. S. Episcop vicar Epifanie a oficiat de asemenea slujbe arhieresti și misionare la următoarele parohii :

— Duminică, 14 ianuarie, la parohia Pechea din protopopiatul Galați, păstorită de preotul paroh Ștefan Ilie și preotul Filip Valer.

→ Duminică, 21 ianuarie, P. S. Sa a slujit la catedrala arhiepiscopală din Galați.

— Duminică, 28 ianuarie, a oficiat slujba arhierescă misionară la parohia Sf. Ilie din orașul Constanța, deservită de preotul Enciu Vasile. Cu acest prilej Atanasie Vasile a fost hirotonit diacon.

— Duminică, 11 februarie, P. S. Sa a slujit cele sfinte la parohia Istria, protopiatul Constanța, păstorită de preotul Mintoiu Ioan.

— Duminică, 25 februarie, P. S. Sa a oficiat Liturghia arhierescă la parohia Sf. Împărați II, din orașul Constanța, păstorită de preoții Dragomirescu Ilie și Apostolescu Ioan.

3. Sfințiri de biserici

— *Sfințirea bisericii filiale Sf. Grigore Luminătorul din Tulcea.*

— Duminică, 18 februarie, P. S. Episcop-vicar Epifanie, înconjurat de un sobor de preoți, a săvârșit sfințirea bisericii Sf. Grigorie Luminătorul, din orașul Tulcea. Acest sfânt lăcaș, cu o vechime de peste 100 de ani, aparține de parohia Sf. Nicolae. În cursul anului trecut i s-au făcut reparații de întreținere și înfrumusețare prin grija preoților parohiei, P. C. protoiereu, Nicolae Ionescu — paroh, și preot-ajutător Ene Lefter, cu concursul organelor parohiale și al enoriașilor. Predica zilei a fost rostită de preotul misionar protopopesc Mihalea Nicolae. Cu acest prilej preotul Andone Dumitru, de la parohia Sf. Gheorghe-Tulcea, a fost hirotesit iconom stavrofor.

La sfârșitul slujbei, P. C. protoiereu Nicolae Ionescu și pr. Ene Lefter au exprimat mulțumiri înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim și Prea Sfințitului Episcop-vicar Epifanie pentru bucuria făcută credincioșilor la darea în funcțiune prin sfințire a celei de a doua biserici a parohiei.

P. S. Episcop-vicar Epifanie, în cuvîntul de încheiere, a vorbit despre viața Sf. Grigore Luminătorul, al cărui nume îl poartă sfîntul locaș, părinte bisericesc care prin viața sa sfîntă a fost un adevărat luminător al dreptății, al iubirii de oameni, al faptelor bune pentru cei din vremea sa și pentru cei ce cîntesc pomenirea lui. În continuare, a lăudat străduința preoților și a enoriașilor parohiei pentru repararea și înfrumusețarea bisericii lor filiale, care rămîne de acum deschisă pentru trebuințele lor sufletești și trupești. Totodată, i-a îndemnat să fie sirguincioși a răspunde la chemările care li se fac pentru împlinirea cerințelor obștești ale poporului nostru și ale scumpei noastre Pătrii, care se înnoiește cu fiecare succes al fiilor ei și ne asigură pacea și progresul tuturor. Tuturor le-a împărtășit apoi binecuvîntarea înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim și a P. S. Sale.

4. Hirotonii și hirotesii

— Atanasie Vasile a fost hirotonit diacon la 28 februarie, iar la 30 ianuarie preot și duhovnic pe seama parohiei Mereni, protopiatul Constanța.

— Preot Andone Dumitru de la parohia Sf. Gheorghe din orașul Tulcea a fost hirotesit iconom stavrofor la 18 februarie.

— P. C. stareț, Gherasim Stăvărache, de la minăstirea Cocoșu — Tulcea a fost hirotesit protosinghel la 24 februarie a.c.

5. Vizite canonice și de lucru

— La 2 și 25 februarie, I. P. S. Arhiepiscop Antim a vizitat minăstirile Celic-Dere, Cocoșu și Metocul Saon din județul Tulcea.

— P. S. Episcop-vicar Epifanie a vizitat la 16 ianuarie parohiile: Barcea Veche, Umbrărești, Șerbănești și Tudor Vladimirescu, din protopopiatul Tecuci.

— La 5 februarie, P. S. Sa a vizitat de asemenea parohiile: Sfântul Nicolae, Sf. Împărați I și Cuv. Paraschiva din orașul Constanța.

— La 13 februarie, Cumpăna, Tuzla și Eforie Nord, protopopiatul Constanța.

— La 15 februarie: filiala Mamaia-Sat, Năvodari și Lumina, protopopiatul Constanța.

— La 18 februarie, Ceamurlia de Jos, protopopiatul Babadag.

— La 22 februarie, P. S. Sa a vizitat parohiile Valea Dacilor, cu filiala Siminoc, Tortoman cu filiala Țibrin, Mircea Vodă cu filiala Satu Nou, din protopopiatul Constanța.

6. Conferințe

— *Consfătuirea misionară de la protoieriiile Galați, Constanța și Tulcea.*

— Potrivit planului de măsuri elaborat de Sfântul Sinod, la 31 ianuarie a avut loc la sediul protoieriiilor Galați, Constanța și Tulcea consfătuirea cu misionarii protopopești și cu preoții și cîntăreții din parohiile misionare din eparhie. Cu acest prilej au fost analizate rapoartele de activitate misionară pe sem. II/1978 și planul de lucru pe sem. I/1979. De asemenea, au fost prezentate predici-cateheze cu subiecte misionare și au fost executate unele cîntări bisericești folosite în cultul liturgic la cîntarea obștească.

Asupra tuturor problemelor înscrise de Centrul eparhial în ordinea de zi s-au purtat discuții și au fost precizate metodele și mijloacele cele mai practice pentru desfășurarea acestei activități.

Consfătuirea de la protoieria Constanța a fost prezidată de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim, asistat de P. C. consilier Ioan Teoharie.

În cuvîntul de deschidere a ședinței, I.P.S. Sa a arătat că rostul acestei întruniri este de a se da preoților și cîntăreților îndrumări practice pentru activitatea misionară. A amintit apoi unele aspecte din viața Sfinților Trei Ierarhi, cu privire la lupta lor împotriva arianismului și legăturile lor cu strămoșii noștri.

Referindu-se la sărbătorirea împlinirii a 120 de ani de la Unirea Principatelor din 1859, I. P. S. Sa a arătat că și Biserica noastră a adus sprijinul ei la acel mare act istoric. Ierarhii și clerul din acea vreme, alături de masele populare și de mințile luminate și progresiste au fost susținătorii devotați ai Unirii. Printre aceștia este vrednic de pomenit și arhimandritul Melchisedec Ștefănescu, primul episcop al Eparhiei Dunării de Jos, care a fost unul din colaboratorii apropiați ai domnitorului Unirii, Alexandru Ioan Cuza.

Prin contribuția adusă la împlinirea acestui deziderat național, pregătit de-a lungul a multor veacuri, Biserica noastră a dovedit că este una cu Țara și cu neamul, așa cum a înțotdeauna.

La încheierea consfătuirii, I. P. S. Sa a dat îndemnuri preoților și cîntăreților bisericești să țină seamă de îndrumările primite și să porceadă la lucru cu stăruință, raportînd la timp de mersul activității, ajutați fiind direct de misionarii protopopești și de conducerea Centrului eparhial.

Consfătuirea de la protoieria Tulcea a fost prezidată de P. S. Episcop-vicear Epifanie Tomitanul, asistat de P. C. consilier Igor Jechiu, iar la Galați de P. C. arhim. Ieronim Motoc — vicar administrativ.

Conferința administrativă cu preoții protoierei pe tr. I/1979

La 8 februarie, a.c. a avut loc la Centrul eparhial Galați Conferința administrativă cu preoții protoierei din eparhie, pe trim. I/1979. Deschizînd ședința, I. P. S. Arhiepiscop Antim a salutat prezența P. C. protoierei. Trecîndu-se la ordinea de zi, au fost prezentate mai multe referate și comunicări, din partea celor trei sectoare de activitate, din care menționăm :

La sectorul administrativ-bisericesc «Colecta pentru Fondul Central Misionar din Duminica Ortodoxiei» de P. C. consilier I. Teoharie ; «Măsuri cu privire la aplicarea de către preoții protoierei a prevederilor Legii nr. 1/1978, referitoare la scrisorile și sesizările oamenilor muncii», de consilierul-juridic Arhip Traian. La sectorul cultural, «Păstrarea și protejarea bunurilor bibliofile din patrimoniul cultural-național» și «Întocmirea și expunerea istoricului bisericilor din eparhie», de P. C. consilier Igor Jechiu.

La sectorul economic, «Lista de lucrări de reparații și amenajări la imobilele bisericești, care nu au nevoie de autorizație», de inginer Andronache Tache — șeful serviciului tehnic ; «Constatări și propuneri cu privire la aplicarea măsurilor de gestionare a bunurilor parohiale și respectarea disciplinei financiare», de P. C. Pr. consilier C. Lungu. «Lichidarea debitelor către Centrul eparhial, Sf. Patriarhie, Casa de Pensii, F.S.I.», de șeful serviciului economic, M. Eftimie.

Pe plan economic-social a fost prezentat referatul «Îndatoririle clerului și creștinșilor în legătură cu măsurile de stat pentru realizarea de economii și pentru înfrumusețarea localităților», de arhim. Ieronim Motoc, vicar administrativ.

Pe marginea acestor referate și a comunicărilor făcute s-au purtat discuții cu preoții protoierei și s-au stabilit sarcini comune de îndeplinit pentru activitatea pe anul 1979. Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a dat explicații și îndrumări la toate problemele ridicate în conferință.

Conferința de orientare a preoților pe trim. I/1979

În zilele de 27 și 28 februarie s-a desfășurat, la cele șase centre protopopești din eparhie, conferința de orientare a preoților pe trim. I/1979, avînd ca subiect : «Aniversarea a 120 de ani de la Unirea Principatelor Române. Contribuția Bisericii la acest mare act istoric». Tema a fost dezvoltată după schița de plan și bibliografia date de Cancelaria Sfințului Sinod.

Conferințele de la Galați și Tulcea au fost prezidate de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim. La Galați, în cuvîntul de deschidere, I.P.S. Sa a exprimat bucuria pentru participarea la această conferință, în care se face evocarea Unirii Principatelor Române. Acest act de mare însemnătate națională — a arătat Arhipăstorul — se bazează pe conștiința originii etnice, pe comunitatea de limbă, de obiceiuri, de credință, de aspirații și de cultură, așa cum arătasese Mibai Kogălniceanu în divanul ad-hoc : «În Moldova și Valahia sîntem același popor, identic ca nici unul altul, pentru că avem același început, același nume, aceeași limbă, aceeași religie și obiceiuri, aceleași temeuri și aceleași speranțe... aceeași misie de îndeplinit».

Arătând importanța Unirii din 1859, I.P.S. Sa a subliniat că din aceasta au rezultat alte biruințe și împliniri ca: Independența de stat a României în 1877, revenirea Dobrogei în 1878, iar în 1918 formarea statului național unitar român prin Unirea Transilvaniei cu Țara-Mamă.

Aducînd omagiu generației care a înfăptuit Unirea, a menționat legăturile care există între Alexandru Ioan Cuza și orașul Galați. Domnitorul a fost mai înainte pîrcălab de Covurlui, iar mama sa, Smaranda, a fost înmormîntată sub streșina bisericii Vovidenia din Galați. De asemenea, Cuza Vodă este ctitor al Episcopiei Dunării de Jos, pe care a înființat-o în 1864. Din 1975 această Episcopie a fost ridicată la rangul de Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos.

Între ierarhii, preoții și călugării din aceste părți, sprijinitori ai Unirii, I.P.S. Sa a menționat pe arhimandritul cărturar Melchisedec Ștefănescu, cu care se începe și-rul episcopilor de la Dunărea de Jos, iconomul Dimitrie Matcaș din Oancea, protopopul Gheorghe Dimitriu Hogaș din Tecuci, tatăl scriitorului Calistrat Hogaș, care a fost destituit din protopopiat pentru sentimentele sale unioniste. El a răspuns cu demnitate caimacanului Nicolae Vogoride: «Unirea este dorită de toată lumea și eu nu mă pot depărta de turma încredințată păstoriei mele... Mi-i da ori nu mi-i da inapoi protopopiatul, eu nu mă las de unire».

În încheiere, I. P. S. Sa a arătat că «astăzi conducerea statului nostru a preluat cu fermitate idealurile de unitate și independență a țării noastre, iar slujitorii Bisericii, alături de întreaga națiune sînt chemați să sprijine în continuare, cu același patriotism fierbinte, eforturile pentru unitate, prosperitate și pace ale poporului român».

— În ziua următoare, la 28 februarie, I. P. S. Sa a prezidat conferința de la Tulcea, unde preoțimea, în frunte cu P. C. protoiereu Nicolae Ionescu i-au făcut o primire entuziastă.

Conferințele de la Constanța și Medgidia au fost prezidate de P. S. Episcop-vicar Epifanie, iar cea de la Tecuci de P. C. consilier Ioan Teoharie.

La Galați, tema conferinței a fost susținută de pr. Ionel Pavel de la parohia Bunavestire — Galați; la Tecuci de preotul Lucian Anton de la parohia Sf. Voievozi Vechi — Tecuci; la Constanța de pr. N. Hergelegiu de la parohia Sf. Ap. Petru și Pavel — Constanța; la Medgidia de preot I. Negrea de la Ostrov, la Tulcea de preotul Jecu Stelian de la parohia Niculițel și la Babadag de preotul Hilohi Alexandru, de la parohia Traian.

Toți referenții au tratat cu competență subiectul. Ei au prezentat melodic date concrete, acțiuni și aspecte din procesul de înfăptuire a Unirii. Alături de figurile luminoase din trecutul de luptă a poporului nostru și au menționat și nume de ierarhi, preoți și călugări, care au contribuit la progresul spiritual — cultural și material al Patriei noastre.

La concluzii au fost precizate sarcinile care revin generației noastre, pentru sprijinirea vieții noi pe care o făurește poporul nostru, pășind cu însuflețit elan pe drumul ales în 1944. La discuții a participat un mare număr de preoți, care au adus completări prețioase și au subliniat faptele glorioase și patriotismul fierbinte al celor care au înfăptuit Unirea.

În partea a doua a conferinței au fost prezentate rapoarte de activitate socială. Din acestea a rezultat că preoții țin legătura cu organele parohiale, cu autoritățile comunale și cu organizațiile obștești. Ei se îngrijesc împreună cu credincioșii de reparații și înfrumusețarea bisericilor și dau concurs în diferite acțiuni obștești pe plan local.

La conferința I-a de orientare pe anul în curs, au fost prezentate probleme dintre cele mai importante în legătură cu lupta milenară a poporului nostru pentru unitatea națională. De asemenea a fost subliniată și contribuția Bisericii noastre la înfăptuirea acestui mare act istoric, din care au purces alte mari împliniri. În rîndul preoților din eparhie s-a constatat un deosebit interes pentru această conferință care a fost bine pregătită și a dat un rezultat satisfăcător. Angajamentele pe care și le-au luat cu privire la sprijinirea nobilelor aspirații ale poporului nostru pentru unitate, prosperitate și pace, marchează spiritul patriotic și responsabilitatea cetățenească de care sînt călăuziți preoții ca slujitori ai Altarului străbun și ai scumpei noastre Patrii.

† Preotul Gheorghe Moșoia

La 17 ianuarie a.c. s-a stins din viață, în urma unei grele suferințe, preotul Gheorghe Moșoia, de la parohia Tichilești, protopopiatul Constanța.

Născut în anul 1908, în satul Ștefănești — Argeș, a urmat cursurile Seminarului Nifon din București, iar în 1940 a fost hirotonit preot pe seama parohiei Șipote, județul Constanța.

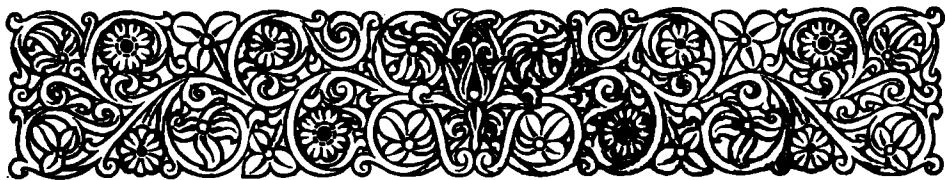
În 1948 s-a transferat la parohia Tichilești, unde timp de 30 de ani a păstorit și s-a identificat cu cerințele sufletești și obștești ale credincioșilor din cele patru sate componente ale parohiei : Tichilești, Horia, Cloșca și Miorița.

Slujba înmormîntării a fost oficiată la 20 ianuarie în biserica din Horia, în asistența enoriașilor parohiei.

P. C. preoți slujitori, Luca Nicolae de la Topalu, Oancea Serghie de la Crucea, Dascălu Vasile de la Crișan, au evidențiat activitatea răposatului și au exprimat compasiune familiei sale îndoliate, organelor parohiale și credincioșilor,

Dumnezeu să-i facă veșnică odihnă !

Arhim. IERONIM MOTOC
Vicar-administrativ

EPISCOPIA BUZĂULUI

ȘTIRI DIN CUPRINSUL EPARHIEI BUZĂULUI

Ședința de constituire a Consistoriului Eparhial Buzău

În conformitate cu articolul 96 din Regulamentul pentru funcționarea organelor deliberative și art. 94, 95, și 98 din Statutul B.O.R., Adunarea Eparhială în ședința sa din 26 noiembrie 1978, a ales pentru o nouă perioadă de 4 ani 1979—1982 pe următorii P. C. preoți ca membri: Drug Roman — președinte, din parohia Sf. Dumitru Adjud, pr. Necula Constantin — Pogoanele, județul Buzău și Popescu Mihail — Sf. Împărați Brăila, și supleanți: Lambriu Pompiliu — Tisău, jud. Brăila, Mărgăritescu Virgil — Banu, Buzău, și Cristian Leon — Simileasca — Buzău, ca secretar.

În ziua de 6 februarie 1979, membrii Consistoriului eparhial aleși, s-au prezentat la P. S. Părinte Episcop Dr. Antim Angelescu, în ședința de constituire, pentru a-și exprima mulțumirea și sentimentele de supunere pentru încrederea ce li s-a acordat.

Cu acest prilej, P. C. Pr. Drug Roman — președinte, în numele celor prezenți, a arătat că: «Sarcinile ce le au membrii Consistoriului nu sînt de loc ușoare, ci destul de complicate și de mare răspundere în fața conștiinței noastre în primul rînd și apoi în fața Bisericii. În continuare vorbitorul a spus: «În ce ne privește, vom stăru-i să ne menținem pe aceeași linie, ostendind ca prin deliberările noastre să nu aducem în primul rînd nici-o întinare dragostei părintești pe care o manifestați față de preoțime, nici o lacrimă în familiile celor căzuți în greșeli, și o îndreptare a celor ce, într-un fel sau altul, se abat de la disciplină și de la îndatoririle legate de slujirea preoțească și cetățenească».

Tuturor, le-a mulțumit P. S. nostru părinte Dr. Antim Angelescu, pentru cuvintele frumoase rostite și pentru încrederea ce o are în Consistoriul bisericesc în rezolvarea problemelor în spiritul canoanelor bisericești și a legilor statului nostru, făcîndu-le urarea de succes în munca ce o desfășoară, pentru binele Bisericii și al Patriei noastre.

Adunarea generală anuală a Casei de Ajutor Reciproc Buzău

În ziua de 8 februarie 1979 a fost convocată ședința Adunării generale a Casei de Ajutor Reciproc a Clerului și salariaților bisericești din Eparhia Buzăului, cu următoarele puncte din ordinea de zi:

— Darea de seamă a comitetului de conducere și Bilanțul casei pe perioada 1 ianuarie 1978 — 31 decembrie 1978 ;

— raportul Comisiei de verificare ;

— planul financiar pentru anul 1979.

Ședința Adunării Generale a avut loc în localul Seminarului teologic din Buzău. Din partea P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu, a luat parte ca delegat P. C. Pr. Guță Gheorghe — consilier economic.

După constituirea biroului și apelul făcut, P. C. Pr. Bivolaru Nicolae — președintele C.A.R. a prezentat membrilor adunării «Darea de Seamă» asupra activității Comitetului de conducere a Casei de Ajutor reciproc pe timpul de la 8 februarie 1978— 8 februarie 1979. În introducere a salutat pe membrii prezenți, a adresat P. S. Episcop Antim sentimente de dragoste, supunere, devotament și înaltă prețuire, Departamentului Cultelor, colaboratorilor P. S. Episcop Antim și P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — directorul seminarului.

În continuare a arătat o seamă de evenimente deosebit de însemnate din istoria poporului nostru, cu care prilej membrii Adunării generale a C.A.R. din cuprinsul eparhiei Buzăului își exprimă dragostea și atașamentul sincer față de țara noastră și față de poporul nostru. A prezentat situația cotizațiilor, împrumuturilor, ajutoarele de boală și deces, contul de gestiune la venituri și cheltuieli al anului 1978 și planul financiar pe anul 1979, din care se desprinde grija față de membrii Casei de Ajutor Reciproc și activitatea frumoasă desfășurată în anul trecut.

P. C. Pr. Popescu Gheorghe — Rm. Sărat a dat citire raportului comisiei de verificare, care a subliniat spiritul de corectitudine și de răspundere, de care a dat dovadă Comitetul de conducere alcătuit din P. C. Pr. Bivolaru — președinte, Pr. Zburlean, și arhid. Tudor Mihalache și personalul ad-tiv., contabila Ghiță Elena și casierul P. C. Pr. Mărgăritescu Virgil.

După discuțiile purtate, adunarea generală a aprobat darea de seamă cu toate punctele înscrise. În încheierea lucrărilor a mulțumit tuturor membrilor, P. C. Pr. președinte Bivolaru Nicolae.

P. C. Pr. Guță Gheorghe — consilier economic, a transmis din partea P. S. Episcop Antim arhieresti binecuvântări și mult spor în activitatea C.A.R.C. După aceasta a felicitat comitetul de conducere, comisia de verificare și personalul administrativ al casei, pentru munca depusă și realizările obținute.

Prima conferință de orientare a clerului din Episcopia Buzăului

Între 13 februarie și 15 februarie a.c. a avut loc prima conferință de orientare a clerului din Episcopia Buzăului, la cele 6 protopopiate sub președinția delegațiilor P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu.

Conferința fixată de Sf. Sinod și intitulată: «Aniversarea a 120 de ani de la Unirea Principatelor Române», «Contribuția Bisericii la înfăptuirea acestui mare act istoric». Tema Conferinței a analizat unul dintre cele mai de seamă evenimente din trecutul patriei noastre. Visurile unirii înaintașilor noștri s-au înfăptuit cu adevărat prin strănepoții lor de astăzi, în condițiile făurite de Statul nostru socialist, când țărâna alături de întregul popor muncitor, și-au aflat deplina împlinire a năzuințelor sale, pe care le-a nutrit și pentru care a luptat veacuri de-a rîndul.

Alături de cei mai aleși fii ai poporului român, Biserica prin slujitorii săi a sprijinit înfăptuirea acestui mare și hotărâtor act istoric: «Unirea Principatelor», contribuind, prin mijloacele ei, la trezirea și dezvoltarea conștiinței de unitate națională a Românilor.

După apelul făcut și săvârșirea Te-Deumului de către soborul de preoți rânduți, delegații chiriarhali, au transmis celor prezenți binecuvîntarea P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu și au rostit un scurt cuvînt de introducere cu privire la importanța subiectului. A urmat citirea conferinței, cu completări și discuții.

La protoieria Buzău, 13 februarie a prezidat P. C. Pr. Guță Gheorghe, consilier economic.

Tema a fost prezentată de pr. Diamandescu Nicolae — Cărpiniștea. La discuții au participat preoții: Stamate Dima, Alexandrescu Ion, Cocora Gabriel, Zburlan Nicolae, Leon Teodorescu, Popa B. Ion, Moldoveanu Mihail, Pană Victor, Horia Constantinescu, Dumitran Ion și Marcoșan Alexandru.

La protoieria Focșani — 13 februarie a prezidat P. C. Pr. Cristișor Manea, inspector eparhial.

Tema a fost tratată de pr. Caloianu Ion — Vulcăneasa. Au participat la discuții și completări preoții: Zisu Dumitru, Hainăroșie Cornel, Capră Alexandru, Drăgoi Gheorghe, Alexandrescu Constantin, Horodniceanu M., Doicescu Mircea, Tarăchiu Vasile, Sevastre Ion, Cercel Gheorghe, Popa Costică, Tomescu Gheorghe, Rău C. Petre și Dumbravă Gheorghe.

La protoieria Panciu — 14 februarie a prezidat P. C. pr. Grigore Dionisie, consilier ad-tiv.

Tema a fost dezvoltată de pr. Drug Roman de la parohia Adjud. Au contribuit la discuții și completări preoții: Poede Ion, Munteanu Ion, Tudorache Ion, Angheluță Cristache, Pătrășeanu Gheorghe, Ludescu Dumitru, Tălimbă Constantin, Strat Vasile, Novac Alexandru.

La protoieria Pătirlagele, 14 februarie, a prezidat P. C. Pr. Cristișor Manea — inspector eparhial.

Tema a fost expusă de pr. Vasiloiu Gheorghe — Mărunțișu. Au participat la discuții preoții: Costea Octavian, Avram Nicolae, Chivoiu Nicolae, Marcu Nicolae, Briciu Ion, Popescu Traian, Mihalcea Gheorghe, Sburlan Manolache și Dobrescu Ioan.

La protoieria Brăila 15 februarie a prezidat P. C. Pr. Guță Gheorghe — consilier economic.

Subiectul a fost tratat de pr. Vasilescu Ion — Brăila. Au luat parte la discuții preoții: Gogu Sîrbu, Zaharia Aurel, Mușat Haralambie, Mardare Constantin, Noaptes Constantin, Veveriță Ion, Ispas Vasile, Ioneșcu Emil, Vlăsceanu Dumitru, Popescu Ion, Dănuț Dobrin și Dinescu Marin.

La protoieria Rm. Sărat 15 februarie a prezidat P. C. Pr. Grigore Dionisie, consilier administrativ.

Tema a fost prezentată de pr. Stoicescu Adrian de la parohia Sf. Apostoli, oraș Rm. Sărat. La discuții au contribuit următorii preoți: Negraru Costel, Crețu Constantin, Galbenu Ion, Iluță Maxim, Mănculescu Constantin, Taman Dumitru, Chivu Ion.

Toți vorbitorii înscrisi la cuvînt au arătat însemnătatea acestui mare act istoric, «Unirea Principatelor», înfăptuită în anul 1859, expresia voinței și dorința tuturor românilor. Realizarea unirii se înfăptuiește azi, sub ochii noștri, în România Socialistă de azi, în frunte cu conducătorul ei iubit dl. Nicolae Ceaușescu, președintele țării noastre.

În încheierea lucrărilor, delegații Centrului eparhial, au tras concluziile ce se desprind din subiectul conferinței, cu îndemnul să trezim sentimentul patriotic în sufletul credincioșilor noștri, să aprindem în inimile lor flacăra iubirii și a respectului de Patrie, să transmitem generațiilor viitoare cuceririle, istoria poporului român și toate realizările de astăzi, să aducem prinosul nostru de aleasă prețuire și recunoștință tuturor celor ce au înfăptuit Unirea de la 1859. Să aducem mulțumirile noastre conducerii de stat și tuturor oamenilor muncii, care făuresc cu drag prezentul și viitorul țării noastre.

Ședința Consiliului Eparhial

În ziua de 22 februarie 1979, a avut loc prima ședință a Consiliului eparhial, sub președinția P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu, la care au luat parte toți membrii.

La intrarea în sala de recepție, P. S. Sa a fost întâmpinat cu imnul arhieresc: «Pre Stăpînul și Arhiereul nostru...». După care toți cei prezenți au primit binecuvîntarea P. S. Sale și un cuvînt de bun-venit.

După apelul făcut, s-a ratificat toate hotărîrile permanenței Consiliului Eparhial de la 28 decembrie 1978, la 22 februarie 1979. Pe baza referatelor întocmite de PP. CC. Pr. consilieri Guță Gh. și Grigore Dionisie, s-au rezolvat lucrări de ordin administrativ-bisericesc, privind numiri, transferări și pensionări de preoți și cîntăreți cu îndeplinirea formelor legale.

La sectorul economic, s-au rezolvat probleme privind donații de obiecte de cult, casări obiecte de inventar și mijloace fixe, exproprieri, de teren pentru construire de obiective sociale, dotații pentru mînăstirile Sihastru, Ciolanu și dotații pentru parohii din alte eparhii.

În încheiere P. S. Episcop a mulțumit tuturor membrilor pentru rezolvarea problemelor înscrise pe ordinea de zi.

Sfințirea Bisericii din parohia Surdila-Greci din județul Brăila

Biserica din Surdila-Greci, cu hramul Sf. Trei Ierarhi, a fost zidită între anii 1899—1901, prin jertfelnicia bunurilor credincioși ai parohiei. Sfințirea fundamentului a avut loc la data de 9 mai 1899 și a bisericii la data de 13 martie 1901, de către P. S. Episcop Pimen al Dunării de Jos. Vrednici de pomenire care au muncit și slujit cu drag la această parohie, sînt preoții: Gheorghe Costache, Iorgu Trifănescu, Grigore Teodorescu, Radu Stanciu, Gheorghe Aivas și Mocanu Radu.

În ziua de duminică 25 februarie 1979, a avut loc resfințirea Bisericii, în urma lucrărilor de restaurare a picturii ce s-au executat, de către delegatul P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu, P. C. Pr. consilier Guță Gheorghe, împreună cu P. C. diacon Popescu Nicolae, secretar eparhial, și P. C. Arhidiacon Dumitru Stoica.

Sîmbătă seara s-a săvîrșit slujba vecerniei cu priveghere și litie, la care a luat parte și P. C. Pr. Crețu Costică delegat al protoieriei Brăila, ca locțiitor de protopop.

Încă din zorii zilei, duminică dimineața, numeroși credincioși au venit să ia parte la această adevărată bucurie duhovnicească din parohia lor. După sfințirea apei celei mici, ocolirea bisericii, stropirea ei cu aghiasmă, rugăciunile cu citirea Sfintei Evanghelii în fața Sf. Biserici și sfințirea cu Sfîntul și Marele Mir a bisericii în interior, s-a oficiat Sf. Liturghie de un sobor de preoți, răspunsurile stranei fiind date omofonic de către cei prezenți.

După oficierea Te-Deumului, preotul Rizea Dobre, parohul bisericii, prezintă o dare de seamă asupra lucrărilor efectuate mulțumind, la sfârșit, tuturor celor care l-au ajutat spre a termina cu bine înfrumusețarea casei Domnului.

În continuare a luat cuvîntul preotul Petrache — protopop de Rm. Sărat, care ca fiu al satului, și-a exprimat bucuria pentru invitația primită și mulțumirea față de preotul paroh și de credincioși pentru lucrările făcute, cu îndemnul de a fi buni credincioși și buni cetățeni ai patriei noastre.

În încheiere P. C. Pr. Guță Gheorghe — consilier-economic a transmis tuturor celor prezenți, arhieresti binecuvîntări și mulțumiri din partea P. S. Episcop Dr. Antim, care păstorește această eparhie de 35 ani. De asemenea, a arătat însemnătatea Bisericii, care este mama noastră sufletească, rolul sfinților în rugăciunile ce le facem către Dumnezeu și din pericopa Evangheliei cu «Infricoșata judecată».

A felicitat pe preotul paroh, consiliul și comitetul parohial pe credincioșii parohiei care au împodobit așa de frumos Casa Domnului, urindu-le sănătate și multe bucurii duhovnicești.

Decese

† Pr. Rotaru Constantin — Rușețu

În ziua de 7 februarie 1979, s-a stins din viață, după o grea și îndelungată suferință, pr. Rotaru Constantin, parohul parohiei Rușețu, din județul Buzău, în vîrstă de 73 ani.

Vrednic de laudă și amintire, pr. Rotaru Constantin s-a născut la 9 februarie 1906 în satul Odaia Bursucani, comuna Grivița din județul Vaslui, care se află la 7 km distanță de Birlad, din părinții Constantin și Elena — agricultori, fiind primul născut din cei 9 copii.

A urmat școala primară în satul său natal, după care a absolvit Seminarul teologic la Huși în 1926 și Facultatea de teologie din București în anul 1931. La 1 Mai 1927 se căsătorește cu tînăra Elena V. Angelescu, fiica vrednicului preot de pomenire Voicu Angelescu. La 15 decembrie 1927 este hirotonit diacon pe seama mînștirii Coțești, iar la 16 octombrie 1928 preot pe seama parohiei Mohreanu, din județul Brăila, unde stă pînă la 1 ianuarie 1931, cînd este transferat la parohia Rușețu, din județul Buzău. Dumnezeu le-a binecuvîntat casa cu doi copii: Sultana și Nicolae. Datorită creșterii în spiritul Evangheliei lui Hristos din cei 9 copii la părinți, trei dintre ei au primit Sf. Taină a preoției. Răposatul întru Domnul, fiind cel mai mare a avut grijă de ceilalți să-i ajute și să-i crească.

Înzestrat cu alese calități sufletești, fire blîndă, modest, sincer, bun la suflet, pr. Rotaru Constantin și-a făcut cu prisosință datoria de adevărat preot, primind rangul de iconom stravrofor, și de cetățean în activitatea obștească desfășurată în anii vieții sale, evidențiată de organele locale de stat. Slujba înmormîntării a avut loc în ziua de 11 februarie 1979, fiind oficiată de un sobor de preoți în fața enoriașilor îndoliați și a numeroșilor credincioși din împrejurimi. La necrologul rostit, au vorbit următorii preoți: Săvescu Nicolae, Ciorîță Ion, Chițiga Ion și Stamate Dima, protopop de Buzău.

În încheiere P. C. Pr. Grigore Dionisie — consilier administrativ, a transmis din partea P. S. Episcop Antim mîngîțieri duhovnicești, sincere regrete și rugăciuni fierbinți pentru fericita odihnă, iar îndurerărilor familiei și foștilor săi enoriași, condoleanțe și arhieresti binecuvîntări.

Sicriul, cu corpul neinsuflăit al preotului Rotaru Constantin a fost depus în cavoul familial din cimitirul parohial.

Dumnezeu să-l odihnească în pace și veșnică să-i fie pomenirea.

Serbarea pomului de Crăciun la Seminarul teologic

În ziua de 19 dec. 1978, în prezența elevilor Seminarului teologic, a părinților acestora, a corpului didactic, a avut loc serbarea datinilor de Crăciun la Seminarul teologic din Buzău.

În cadrul programului fixat, s-a dat citire «Pastoralei Nașterii Domnului» a P. S. Episcop Antim al Buzăului pe anul 1978. Corul Seminarului teologic, sub conducerea arhid. prof. Tudor Mihalache a executat frumoasele noastre colinde, prin care se cinstește Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos. De asemenea elevii au recitat diferite poezii legate de acest Mare Praznic. În partea finală a serbării un grup de elevi din anul V, au prezentat un reușit program cu obiceiuri de Crăciun și Anul Nou încheind cu îndătinatul «Plugșor».

P. C. Pr. Guță Gheorghe, ca delegat, a adus binecuvântarea P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu, tuturor celor prezenți, indemnind pe elevi să respecte cu strictețe, Regulamentul școlii, disciplina, pe părinții profesori, pe toți oamenii muncii, conducerea de Stat, care veghează și urmărește fericirea tuturor oamenilor din această țară. Fiecare elev să se silească la învățătură, pentru a deveni preot adevărat al Bisericii noastre și cetățean vrednic și devotat al scumpei noastre Patrii.

Cuvîntul de închidere și de mulțumire pentru reușita acestei serbări a fost rostit de P. C. Pr. Director prof. Teofil Dumitrescu.

Serbarea pomului de Crăciun la Centrul Eparhial

În seara zilei de 23 decembrie 1978, a avut loc, potrivit unei vechi tradiții, serbarea Pomului de Crăciun la Centrul Eparhial, în prezența salariaților și a copiilor acestora.

P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu, a fost întâmpinat cu Imnul arhieresc: «Pre Stăpînul și Arhiereul nostru...». Corala Episcopiei, sub conducerea dirijorului P. C. Arhid. Dumitru Stoica, a executat un program de colinde, prilejuite de acest Mare Praznic al Nașterii Domnului, încheind cu «Bună dimineața» de Chirescu și Costescu.

P. C. Pr. Guță Gheorghe Consilier Economic a arătat în cuvîntul său, bucuria sărbătorii Crăciunului, sărbătoarea copilăriei nevinovate, sărbătoarea familiei, unde ne-am născut, am crescut și unde am trăit și trăim cu toții. Colindele religioase românești, a spus vorbitorul — sînt adevărate comori de spiritualitate. A adus mulțumiri P. S. Episcop Dr. Antim pentru prezența P. S. Sale, pentru îndemnul, sfaturile date și pentru tot ce a realizat la această istorică și de Dumnezeu-păzită Eparhie a Buzăului.

În încheiere, P. S. Episcop a adus mulțumiri coriștilor și celor de față, urîndu-le tuturor ani mulți și fericiți.

Copiii prezenți li s-au împărțit daruri de la Pomul de Crăciun. Corul a intonat «Mulți ani trăiască».

Ședința Consiliului Eparhial

Potrivit art. 113 din Regulamentul pentru funcționarea organelor deliberative, ca urmare alegerii noilor membri ai Consiliului Eparhial, pe o nouă perioadă de 4 ani, în ziua de 28 decembrie 1978 a avut loc ședința de constituire a noilor membri aleși, sub președinția P. S. Episcop Dr. Antim. După apelul membrilor, care au fost toți prezenți și constituirea lor în ședință, s-a ratificat hotărârile Permanenței Consiliului Eparhial, și s-au rezolvat lucrări de ordin administrativ bisericesc, privind numiri, transferări și pensionări de preoți cu îndeplinirea tuturor formelor legale.

La sectorul economic, s-au rezolvat probleme în baza referatelor întocmite, privind: «Metodologia privitoare la gospodărirea mijloacelor materiale și bănești, cum ar fi: donațiile și casarea obiectelor de inventar, dotații pentru bursă studenți și elevi, donații pentru comitetul Național pentru apărarea păcii din R. S. România, pentru lucrările executate la parohiile din cuprinsul eparhiei și din alte eparhii etc.

În numele membrilor Consiliului Eparhial a luat cuvântul Dl. Vasilescu Tudor — avocat, care a făcut aprecieri frumoase asupra activității depuse de P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu în cei 4 ani de legislatură. A adus mulțumiri și multe urări de sănătate P. S. Sale.

În încheierea acestei ședințe P. S. Episcop dr. Antim, a adus mulțumiri tuturor celor prezenți.

În ajun de Anul nou la P. S. Episcop Antim

În seara zilei de 31 decembrie 1978, potrivit unei frumoase tradiții, personalul Centrului Eparhial, profesorii Seminarului teologic din Buzău, preoții din municipiul Buzău și alți oaspeți și invitați, s-au prezentat în sala palatului episcopal, pentru a prezenta Prea Sfințitului Episcop Antim, omagiile de supunere fiască, de recunoștință, mulțumire și devotament, împreună cu urările de sănătate, viață îndelungată spre slujirea Bisericii strămoșești și a scumpei noastre Patrii.

La sosirea P. S. Episcop Antim în sala de recepție, corul Catedralei episcopale, sub conducerea Arhid. Dumitru Stoica, a intonat imnul arhieresc, după care a executat un frumos și bogat program de colinde de Crăciun, încheind cu tradiționalul «Plugușor» de Anul Nou.

Cu acest prilej, în numele celor prezenți, cuvântul de urare a fost rostit de P. C. Pr. Grigorie Dionisie — consilier administrativ, care a adus prinosul de recunoștință P. S. Episcop Antim, pentru activitatea rodnică în cei 34 de ani de arhierie la Episcopia Buzăului.

În încheiere a amintit pe scurt evenimentele petrecute în țara noastră în acest an, cu o deosebită importanță pentru poporul românesc.

Tuturor celor de față, P. S. Episcop Dr. Antim, le-a mulțumit, dând îndemnuri și sfaturi ca să ne facem slujba deplin, cu frică de Dumnezeu, spre binele Bisericii strămoșești și înflorirea Patriei noastre iubite R. S. România precum și urări de bine, sănătate și fericire pentru noul an.

Ședința de instructaj financiar

Începând cu data de 1 ianuarie 1979 și pînă în ziua de 16 ianuarie 1979, s-a ținut un instructaj contabil la Centrul Eparhial cu toți preoții protopopi și contabilii

de la protopopiatele din cuprinsul acestei eparhii, cu stareții și contabilii de la cele trei mănăstiri : Ciolanu, Rătești și Sihastru.

Cuvîntul de deschidere, a fost rostit de P. C. Pr. Guță Gheorghe, consilier economic, care a prezentat — ca delegat — binecuvîntările arhieresti ale P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu și mulțumirea pentru delegatul Departamentului Cultelor și celor prezenți la această ședință. Dl. șef-contabil Ungureanu Viorel a făcut o prezentare a noului plan financiar cu veniturile și cheltuielile înscrise în el.

Delegatul Departamentului Cultelor a făcut o expunere detaliată a clasificății veniturilor și cheltuielilor bugetelor unităților de cult, pe capitole și aliniate bugetare, dînd lămuriri complete asupra tuturor operațiunilor de intră în această clasificăție.

În timpul expunerii, cei prezenți au pus diferite întrebări, la care s-a răspuns de către delegatul Departamentului Cultelor.

În încheiere, P. C. Pr. Guță Gheorghe a mulțumit delegatului Departamentului Cultelor, pentru expunerea și îndrumările date tuturor celor prezenți, cu îndemnul de a le pune în aplicare aceste instrucțiuni.

Ziua onomastică a P. S. Episcop Antim

În sala de festivități a Centrului Eparhial, în ziua de 17 ianuarie, P. S. Episcop Dr. Antim, și-a sărbătorit ziua numelui de botez : Prea Cuviosul Antonie cel Mare.

La orele 12,30 s-a săvîrșit un Te-Deum în Catedrala Episcopiei de către un sobor de preoți format din : P. C. Pr. Guță Gheorghe consilier economic, înconjurat de Pr. protopopi : Grigore Petrache — Rm. Sărat și Marin Vasile — Focșani, și diaconul Popescu Nicolae secretarul Eparhiei.

La intrarea în sala de festivități P. S. Episcop Antim a fost întîmpinat cu Imnul Arhieresc.

În numele celor prezenți : personalul Centrului Eparhial, profesorii Seminarului teologic, preoții din municipiul Buzău și alți oaspeți, P. C. Pr. prof. Constantinescu Ion de la Seminarul teologic a rostit un cuvînt de omagiere a persoanei și activității desfășurate de P. S. Episcop Antim în cei 34 ani de arhipăstorire, spunînd printre altele : «Ați fost un bun gospodar după cuvîntul Sf. Apostol Pavel, ați ajutat reconstrucția Centrului Eparhial și reparațiile la biserici, ați fost un samarinean adevărat, ați fost un părinte sufleteșc pentru preoții acestei Eparhii prin îndemnul date, ați păstorit cu blîndețe, bunătate sufletească, ca un adevărat părinte. Raportul dintre episcop și preot a fost în spirit evanghelic. Toate aceste realizări le-ați făcut, slujind cu dragoste și devotament Biserica și Patria. A răspuns P. S. Episcop Dr. Antim mulțumind pentru frumoasele cuvinte adresate și pentru bunele și caldele urări transmise. În continuare a rostit un cuvînt de învățătură despre părintele monahismului Antonie cel Mare. În încheiere a spus : «sînt mulțumit de realizările ce s-au făcut la această eparhie ; mulțumesc tuturor colaboratorilor care m-au ajutat în munca ce am depus-o. Doamne ajută-ne ca restul zilelor ce le mai avem de trăit să fie spre bine Patriei și al Bisericii noastre. Trebuie să nu uităm «slujba ta fă-o deplină». Dumnezeu să reverse harul Său peste toți cei prezenți » — a încheiat P. S. Sa.

În numele Centrului Eparhial, P. C. Pr. Guță Gheorghe, consilier economic, a oferit P. S. Episcop Antim, o glastră cu flori. P. S. Sa s-a întreținut, apoi, cu fiecare din cei prezenți, primind felicitări și urări de bine, sănătate și fericire.

120 ani de la Sărbătoarea Unirii Principatelor Române

— 1859 — 1979 —

Cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la Unirea Principatelor Române (1859—1979), în ziua de 24 ianuarie 1979, a avut loc la Seminarul teologic din Buzău, o serbare omagială, la care a luat parte elevii Seminarului, corpul didactic, personalul Centrului Eparhial și diferiți oaspeți din municipiul Buzău.

După intonarea Imnului de Stat de către corul Seminarului și cuvîntul de deschidere rostit de P. C. Pr. Prof. Dumitrescu Teofil, directorul Seminarului, a urmat conferința P. S. Pr. Horia Constantinescu — Buzău, despre «Aniversarea a 120 ani de la crearea Statului Național Român prin Unirea Principatelor Române». Vorbitorul a prezentat activitatea și personalitatea domnitorului ales Alexandru Ioan Cuza în context cu Unirea Principatelor Române.

Potrivit programului întocmit corul Seminarului teologic a executat sub conducerea P. C. Arhid. Tudor Mihalache cîntecele patriotice: Pe-al nostru steag, Deșteaptă-te române, s-au recitat poezii în legătură cu sărbătorirea acestui mare eveniment și s-a cîntat «Hora Unirii».

P. C. Pr. Guță Gheorghe — ca delegat — a adus binecuvîntarea arhierescă a P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu și îndemnul pentru cei prezenți de a fi la înălțimea vremurilor noi pe care le trăim în această țară minunată.

Vorbitorul a arătat, în continuare, că actul istoric de la 24 Ianuarie 1859 n-a apărut ca un dar ci el a fost pregătit prin dezvoltarea treptată a conștiinței de unitate națională, prin veacuri de muncă și luptă a poporului român.

Visul de aur al înaintașilor noștri s-a împlinit în zilele noastre. Să ducem steagul României Socialiste unite mai departe, să fim la înălțimea înaintașilor noștri și să transmitem generațiilor viitoare, cuceririle, istoria poporului român și toate realizările de astăzi.

Toți cei prezenți — într-un entuziasm și trăire adevărată au cîntat în cor: «Hora Unirii» cu care această aniversare a luat sfîrșit.

Hramul Seminarului teologic din Buzău

În ziua de 30 ianuarie 1979 s-a serbat hramul Seminarului teologic din Buzău, Sfinții Ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie de Dumnezeu cuvîntătorul și Ioan Gură de Aur, patronii școlilor teologice.

Dimineața s-a săvîrșit Sf. Liturghie de un sobor format din preoții: Constantinescu Ion, Grigoraș Aurel, Luca Dumitru și Găureanu Dumitru, Inspector — delegatul Arhiepiscopiei Dunării de Jos, împreună cu arhid. prof. Mihalache Tudor.

Predica închinată Sfinților Trei Ierarhi a fost rostită de elevul Stanciu Tăsică din anul V.

După oficierea Te-Deumului s-a făcut un parastas după rînduială la care au slujit cei de mai sus enumerați precum și pr. Zamfir Ioan — Ploiești și Negulescu Marin — pensionar.

A urmat apoi în sala festivă a seminarului un program artistic adecvat alcătuit din cîntece și poezii.

La programul festiv a luat parte: P. C. Pr. Guță Gh. consilier economic delegatul P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu, P. C. Pr. Inspector Găureanu Dumitru delegatul

Arhiepiscopiei Dunării de Jos, elevii și profesorii Seminarului teologic, personal Centrului Eparhial alți oaspeți și invitați.

P. C. Pr. Teofil Dumitrescu directorul seminarului, a întâmpinat oaspeții cu un cuvânt de bun venit.

A urmat conferința P. C. Pr. Prof. Grigoraș Aurel: «Prietenia Sfinților părinți Capadocieni, model pentru elevii seminarisți», care a vorbit despre prietenia din mitologia greacă și din «antichitatea greco-romană ridicată la rang de cult religios, teoretizată de Cicero și Aristotel, despre prietenia creștină de după Mântuitorul care culminează în persoanele sfinților Vasile cel Mare și Grigorie de Nazianz care este un dar al lui Dumnezeu pentru ca toți oamenii să fie frați.

Prietenia sfinților capadocieni, are și un folos obștesc, prin instituțiile de binefacere și literatura religioasă scrisă.

În încheierea expunerii vorbitorul a dat îndemnuri frumoase, din scrierile acestor Sfinți Trei Ierarhi elevilor prezenți, pentru a ajunge buni slujitori ai Bisericii și buni cetățeni ai Patriei noastre.

În continuarea festivității, corul elevilor seminarisți, condus de P. C. Prof. Tudor Mihalache, a executat un program de cântece bisericesti și patriotice intercalate cu poezii.

După terminarea programului a luat cuvântul P. C. Pr. Inspector Găureanu Dumitru care a transmis arhieresti binecuvântări, doriri de sănătate și rezultate frumoase la învățătură din partea Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop Dr. Antim Nica al Tomisului și Dunării de Jos.

Adresându-se elevilor le-a spus: «Sfinții Trei Ierarhi sînt mari luceferi pe bolta azurie a cerului albastru, sînt pentru noi făclii, cetății de munte, lumina ce luminează tîntura, să le imităm viața și să le urmăim învățatura lor».

P. C. Preot consilier economic Guță Gheorghe a transmis arhieresti binecuvîntări din partea P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu și mulțumiri Păr. Profesori de la Seminar care se străduiesc ca elevii acestui seminar să culeagă roade bogate și să ajungă vrednici slujitori ai bisericii cinstiți și loiali cetățeni ai Patriei noastre.

Tuturor le-a mulțumit în încheiere P. C. Pr. Dumitrescu Teofil aducînd omagiu de recunoștință și mulțumiri P. F. Patriarh Iustin, Înalț prea Sfințitului Arhiepiscop Dr. Antim Nica, P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu și Departamentului Cultelor, pentru îndemnurile, sprijinul și înțelegerea ce i-au arăbat față de procesul de învățămînt de la Seminarul teologic din Buzău.

† Pr. Brătulescu Ion — Monteoru

În ziua de 23 ianuarie 1979, s-a stins fulgerător din viață vrednicul preot pensionar Brătulescu Ion fost slujitor al parohiei Monteoru din județul Buzău.

A văzut lumina zilei la 5 iulie 1904 în comuna Albești — Buzău, fiind ultimul din cei 11 copii ai părinților preot Ștefan și Maria Brătulescu. Școala primară a făcut-o în satul său natal, după care a urmat școala normală și apoi Academia teologică Ortodoxă Română din Arad, pe care a absolvit-o în anul 1929.

La data de 5 oct. 1928 s-a căsătorit cu tînăra Victoria Anghel I. Gheorghe din orașul Buzău.

Între anii 1923—1928 funcționează ca învățător în Ardeal în comuna Pociovelishte și Budureasa din județul Bihor. Dragostea de a sluji lui Dumnezeu și oamenilor, îl

face să primească taina preoției la 11 iulie 1929 fiind hirotonit pe seama parohiei Trestioara din județul Buzău, unde a stat pînă la 15 iulie 1929, după care a fost transferat la 1 august 1933 la parohia Cănești și la 1 nov. 1936 la parohia Monteoru unde a slujit 42 ani pînă la pensionare.

Părintele Ion Brătulescu s-a îngrijit de biserica parohială unde a slujit cu dragoste, cu rîvnă și cu frica de Dumnezeu, a fost iubit și prețuit de popor, plin de dragoste creștină și sincer în cuvînt.

Prohodirea rămășițelor pămîntești ale defunctului, a avut loc la 27 ianuarie 1979 în biserica Sf. Nicolae din Buzău făcută de un sobor de 15 preoți în frunte cu P. C. Pr. Guță Gheorghe consilier economic. Cuvîntările funerale au fost rostite de preoții: Răduță Petre — Gura-Sărății, Ionescu Ion — Merei, Sburian Nicolae — Buzău și de foștii colegi, d-nii: Teișeanu Constantin, Dan Nicolae și P. C. Pr. Guță Gheorghe care a exprimat condoleanțele Prea Sf. Episcop Dr. Antim Angelescu — ca delegat — și au scos în evidență activitatea depusă și calitățile alese ale răposatului.

În dangătul dureros al clopotelor, sicriul a fost coborît în mormîntul săpat în cimitirul Sf. Gheorghe sub privirea înlăcrimată a familiei îndoliate — soția, Victoria, copiii Iustin, Petre și Florentina, nurori, ginere, nepoți, a colegilor, credincioșilor parohiei și a tuturor celor prezenți.

Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii în Împărăția Sa cea cerească.

Numiri de preoți

1. Tarău Ghiță absolvent al Seminarului teologic Buzău, hirotonit preot 1.XII.1978 pentru parohia Colți, protoieria Panciu.
2. Spătaru Vasile absolvent al Seminarului teologic Buzău, hirotonit preot la data de 14.XII.1978 pentru parohia Recea-Cîndești din protopopiatul Focșani.
3. Chînțoiu Ionel absolvent al Seminarului teologic Buzău, hirotonit preot la 17 dec. 1978 pentru parohia Obrejița, prot. Focșani.
4. Răduca I. Constantin absolvent al Seminarului teologic Buzău, hirotonit preot la 16 dec. 1978 pentru parohia Ursoaia, protopopiatul Pătrîlgele.
5. Ciobanu Traian licențiat în teologie, hirotonit preot la 16 dec. 1978 pentru parohia Valea Lupului, prot. Pătrîlgele.
6. Mihai Paulică absolvent al Seminarului teologic Buzău, hirotonit preot la 18 dec. 1978 pentru parohia Radu Negru, prot. Brăila.
7. Mazăre Traian licențiat al Institutului teologic Sibiu, hirotonit preot la 26 dec. 1978 pentru parohia Negriștești, prot. Panciu.
8. Băicociu Ion absolvent al Seminarului teologic Buzău, hirotonit preot la data de 17 dec. 1978 pentru parohia Trestia, protoieria Pătrîlgele.
9. Moldoveanu Ghiță licențiat în teologie — Sibiu, hirotonit preot la 19 dec. 1978 pentru parohia Coroteni, Protoieria Focșani.
10. Curcă I. Mihai licențiat în teologie — București, hirotonit preot la 31 decembrie 1978, pentru parohia Florești, protopopiatul Focșani.

Pr. GHEORGHE GUȚĂ
Consilier Economic,

R E C E N Z I I

Constantin Daniel și Ion Acsan, *Faraonul Kheops și vrăjitorii. Poveștile Egiptului Antic*, Editura Meridiane, București, 1977, p. 331

Egiptul faraonilor pînă la declanșarea cercetărilor arheologice ne era puțin cunoscut în ceea ce privește cultura, civilizația și viața religioasă. De aceea, acest tezaur tănuț în felurite texte și scos la lumină, precum și informațiile cuprinse în ele constituie un neprețuit izvor al civilizației umane. Această lume, prin dovezile arheologice, ne arată modul de viață și gândire specifice condițiilor istorice existente acum cîteva milenii în urmă, inclusiv perioada Vechiului Testament cînd între poporul lui Israel și cel egiptean au existat multe contacte.

Prin mijlocirea investigațiilor arheologice, Egiptul din vremea faraonilor este mai bine cunoscut cititorului de azi, materialul interesînd și pe viitorul slujitor al Bisericii, întrucît prima parte a Sfintei Scripturi consemnează în multe locuri numele acestei țări. Egiptologi, prin studierea și interpretarea textelor redată în scrierea hieroglifă au reușit să înfățișeze un vast tablou al istoriei, religiei și civilizației din zilele faraonilor. Un exemplu viu în acest sens îl avem chiar din cuprinsul acestei cărți care, ca și alte lucrări apărute în limba română, sporesc literatura din domeniul arheologiei.

Înainte de a trece la cuprinsul acestei cărți, cititorul ia contact cu binecunos-

cuta introducere sau prefață (p. XXXI) elaborată cu multă precizie și utilitate de autorii prezentei lucrări. Este necesar acest preludiv, deoarece aruncă lumină asupra textelor scrise în diferite perioade de timp și completează cu unele explicații competente înțelegerea corectă a producțiilor literare începînd cu imperiul vechi și pînă în epoca tîrzie egipteană.

După prefață, care pune în evidență specificul și originalitatea civilizației și culturii egiptene, urmează tabelul cronologic (p. XXXII—XXXIX) ce cuprinde o perioadă de aproape 4 milenii (3200 î.Hr. — 641 d.Hr.) împărțită în imperiul vechi, imperiul de mijloc și epoca tîrzie și bibliografia generală (p. XLI—XLII).

Textele, sau cuprinsul propriu-zis al acestei lucrări, este eșalonat ținîndu-se seama de ordinea cronologică. Astfel, din timpul vechiului imperiu egiptean (3200 — 2263 î.Hr.) este redată autobiografia lui Uni, intitulată «Curteanul Uni» în care acesta își deapănă viața (p. 5—12) precedată de cîteva informații introductive pe care le întîlnim la fiecare text selectat de autori pentru perioada de timp respectivă.

Din vremea primei perioade intermediare (2263—2000 î.Hr.) sînt înfățișate două momente — primul legat de lauda lui Khety (p. 15—17), cel de-al doilea de

protestul omului simplu împotriva exploatareilor, calificați în «Povestea țaranului bun de gură» (p. 18—39) drept «tîlhari, hoști», cu alte cuvinte lipsiți de sentimentul dreptății și frățietății.

Un număr de cinci texte (p. 40—98) au fost redactate în timpul imperiului de mijloc (2000—1730 î.Hr.) și au în vedere pe Mentuhotep, fiul zeului Hapi, cel ce vorbește în numele dreptății.

De asemenea, sînt incluse unele aspecte de protest împotriva exploatareii ce a provocat multe mișcări și vărsare de sînge; povestea lui Sinuhet; întîmplările unui naufragiat pe Insula Șarpelui sau «Insula Ka» din țara Punt, și povestirile papyrusului Westcar privind pe faraonul Kheops, din dinastia a 4-a, cel care a cerut fiilor și dregătorilor să-i prezinte fiecare cîte o poveste ca să nu se plictisească.

Cîteva secvențe istorice din timpul imperiului nou (1580—1085 î.Hr.) se referă la faraonii Thutmosis al III-lea, Amenofis al II-lea, Thutmosis al IV-lea și Merneptah. Lor li se adaugă poemul bătației de la Qadeș, povestea celor doi frați, adevărul și minciuna, prințul preursit și cucerirea cetății Iope.

Dacă din timpul imperiului nou (p. 101—176) cititorul ia contact cu interesante momente din istoria Egiptului, a-

celași lucru se poate afirma și atunci cînd cineva parcurge materialul ce aparține epocii tîrzii. Din această perioadă fac parte următoarele texte: stela regelui Piankhi, călătoria lui Uenamun și prințesa din țara Bakhtan (p. 177—221).

Ultima parte a cărții este rezervată literaturii demotice, în care se folosește demotica, unul dintre dialectele limbii egiptene. În acest dialect au fost redactate: poveștele lui Anokh-Seșionchy către fiul său, poveștile lui Setne, și necazurile faraonului Petubastis (p. 225—324).

Utilitatea acestei cărți pentru un tînar teolog este foarte mare, în sensul că, pe de o parte, își completează cunoștințele de cultură generală din istoria Egiptului antic, iar pe de altă parte, luînd contact cu felul de a gîndi al acestui popor, își dă seama de superioritatea, din punct de vedere religios-moral, a aghiografilor Vechiului Testament.

Unele date au legătură directă cu istoria biblică și acest lucru se poate susține cu așa-zisa stelă a faraonului Merneptah, care a reușit să zdrobească armata libienilor condusă de Meriai. Valoarea acestui obiect pentru Vechiul Testament constă în faptul că un text laic consemnează pentru prima oară numele de «Israel» în secolul al XIII-lea î.Hr.

DIAC. EMILIAN CORNIȚESCU

«*Îndrumător Bisericesc*» 1978, editat de Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, p. 275.

Încă o Eparhie publică un «Îndrumător Bisericesc». Dar acest fel de publicație religioasă este, pentru conținutul său, mult apreciat de credincioși.

Ideea editării unui Îndrumător bisericesc — scrie în «Cuvînt Înainte» I.P.S. Arhiepiscop Teofil al Clujului — a izvorît din dorința de a fi — și pe această cale — propovăduitori ai dreptei credințe și luminători ai credincioșilor noștri spre întărire morală și bunăstare. Avîndu-și reședința în inima Transilvaniei, Ar-

hiepiscopia Clujului — prin slujitorii ei — s-a străduit și se străduiește să promoveze binele credincioșilor pe care îi are sub oblăduirea sa. «...Concomitent cu desfășurarea muncii noastre pe linie bisericească năzuim din răsputeri — mai scrie I. P. Sfințitul — să aducem sprijinul nostru și la propășirea Patriei noastre dragi, conduși cu înțelepciune de președintele Nicolae Ceaușescu».

Redacția semnează titlul «Președintele țării noastre împlinește 60 de ani de via-

ță». Personalitate de mare anvergură a vieții politice internaționale din zilele noastre, președintele Nicolae Ceaușescu, a condus cu atîta dăruire de sine și competență destinele poporului nostru, încît azi sîntem martorii și beneficiarii materiali și spirituali ai celei mai strălucite perioade de înflorire din întreaga istorie a României... Preoțimea ortodoxă română vede în Domnia sa pe cel mai iubit fiu al țării care nu cruță nici o osteneală pentru a vedea țara noastră ridicată pe treptele cele mai înalte ale prosperității și belșugului.

Pagini sînt închinată și memoriei decedatului Patriarh Justinian, a cărui viață și activitate vor constitui mereu în istoria Bisericii Ortodoxe Române o pagină luminoasă.

Se înregistrează, evident, și «Întronizarea Prea Fericitului Părinte *Patriarh Iustin*», a cărui personalitate este cunoscută de toate Bisericile creștine, prin prodigioasa activitate pe care a desfășurat-o în cadrul Mișcării ecumenice, al Consiliului ecumenic, al Conferinței Bisericilor Europene și al Conferinței creștine pentru Pace. O deosebită atenție a acordat Prea Fericirea Sa și reorganizării și restaurării vestitelor minăstiri din Bucovina și Moldova.

O serie de pagini sînt semnate de Ierarihi.

Astfel, *I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului* semnează titlul «Pe drumul Damascului», cînd Saul, marele prigonitor al creștinilor, a fost întîmpinat de Acela pe care-L prigonea cu atîta furie. L-a văzut învăluit în lumină ca un Dumnezeu și L-a cunoscut, prin iluminarea lăuntrică, a fi Fiul al lui Dumnezeu. De atunci nu mai trăiește el, ci Hristos trăiește într-însul.

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului: «Vechi mărturii despre facerea semnului sfintei cruci». Cinstirea sfintei cruci și vechimea însemnării cu chipul sfintei

cruci urcă pînă în vremea Apostolilor... Creștinii s-au însemnat cu sfînta cruce dintru început, prin aceasta mărturisindu-și credința și cerînd ajutorul lui Dumnezeu în orice împrejurare s-ar fi aflat.

P. S. Episcop Vasile al Oradiei închină rînduri Episcopului Roman Ciorogariu († 1936) ctitorul reînființării Episcopiei a Oradiei, care a fost un interpret fidel al vieții poporului său și un militant neînfricat pentru dreptate, lăsînd o zestre spirituală și materială bogată eparhiei al cărei prim cîrmuitor a fost, iar poporului său pilda vieții pusă în slujba neamului pînă la mucenicie. Credința ortodoxă și iubirea de neam au fost cele două coordonate ale vieții lui și izvorul inepuizabilei sale activități.

P. S. Episcop Emilian de Alba Iulia: «Să păstrăm unitatea Duhului întru legătura păcii». Biserica Ortodoxă Română, credincioasă întregului ei trecut de străduințe pentru binele și fericirea poporului, este insuflețită și în prezent de aceleași nobile simțăminte. Slujind cu credință lui Dumnezeu, ea slujește, deopotrivă, plină de zel și societatea în cadrul căreia își desfășoară activitatea.

P. S. Episcop-vicar Nestor Severinea-nul: «Despre păstrarea dreptei credințe în secolul al XVII-lea». Se ocupă de poziția Ortodoxiei românești în problema Epiclezei euharistice, poziție tradițională liturgică și teologică exprimată prin Mitropolitul Dosoftei al Moldovei, care a reactualizat prin ostenețile sale patrimoniul comun al Ortodoxiei, ce demonstra liturgic și teologic necesitatea Epiclezei în sfințirea și prefacerea sfințelor daruri.

P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul: «Unitatea neamului în conștiința Bisericii». Neamul românesc a stăpînit todeauna acest pămînt în sensul său material și spiritual, care i-a înlesnit creșterea continuă. El a cultivat ce este mai frumos și înălțător din tot ceea ce înseamnă înzestrare pentru omenire. Iar Bi-

serica și-a adus partea cuvenită la această lucrare: adevărul creștin, prin membri, fii ai neamului nostru.

P. S. Episcop-vicar Justinian Maramureșanul: «Martorii Învierii» interpretează întâlnirea celor doi ucenici pe drumul Emausului cu Hristos cel înviat.

P. S. Arhiepiscop-vicar Gherasim Hunedoreanul: «Bucuria Iertării». Esența vieții creștine nu poate fi alta decât iertarea semenilor noștri care ne-au greșit și-și cer iertare. A greși este omenește, dar a persista în greșeală, este diavolește.

Arh. Prof. Dr. Ioan Zăgărean face un «Scurt (dar substanțial) istoric al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului».

Diac. Prof. Brie Ioan: «25 ani de la înființarea școlii de Cîntăreți bisericești și Seminarului teologic din Cluj-Napoca».

Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu: «Aspecte din istoria fostei episcopii a Maramureșului» profund că străvechiul pământ românesc al Maramureșului a avut propria sa organizare bisericească cu episcopi de neam român, cu protopopi, preoți, egumeni, călugări, minăstiri și biserici... Prin toate acestea s-a menținut trează conștiința românească și ortodoxă între credincioșii maramureșeni.

Prof. Alex. Moraru: «Lupta românilor năsăudeni împotriva uniației pentru apărarea dreptei credințe». Decît să-și schimbe credința lor ortodoxă, românii năsăudeni au ales drumul pribegiei, trecînd la frații lor din Moldova.

Volumul cuprinde apoi o serie foarte bogată de dense articole religioase.

Menționăm din serie: «*Sfînta Biserică*» (Prof. C. Bradea). Misiunea permanentă a Bisericii de-a lungul veacurilor a fost de a-i conduce pe credincioși la mîntuire. «Sfintele Taine și ierurgiile» (Pr. Prof. I. Todoran) — formează o parte centrală și de deosebită importanță în viața Bisericii, întrucît ele constituie mijloacele sfințitoare ale lucrării Bisericii. *Taina Sfîn-*

tului Botez (Pr. T. Moldovan). Cu Botezul se inaugurează în suflet procesul de sfințenie, care în timpul vieții trebuie să crească continuu. *Sfînta Taină a Pocăinței* (Pr. S. Coman). «*Taina Sfîntei Euharistii*. Moment central al Sfîntei Liturghii» (Pr. Prof. I. Bunea). Sfînta Euharistie împărtășește credincioșilor nu numai harul, ci însuși izvorul harului, pe Iisus Hristos. «*Sfînta Taină a Căsătoriei*» (Pr. S. Cristea). Iubirea face din soți un singur trup și o singură simțire. «*Taina Preoției*» (Arhid. I. Zăgărean). Ea este o taină unică, pentru că prin ea se dă un singur har, a cărui plenitudine se primește numai în treapta episcopului. «*Taina Sfîntului Maslu*» (Protos. Serafim Man). Harul, împărtășit prin Taina Sfîntului Maslu contribuie la vindecarea trupeză și la iertarea păcatelor. «*Duminica și sărbătorile în tradiția creștină*» (Pr. Prof. M. Basarab). *Rugăciunea, milostenia și postul* (Pr. Prof. I. Todoran). «Despre mîntuire» (Prof. I. Cherteș). «Ceva despre bunătate» (Pr. Prof. D. Belu). Pr. Prof. Dr. Marcu Gr. «Al doilea episcop al Clujului: *Arhiepiscopul și Mitropolitul Nicolae Colan*. Ierarh foarte instruit și de rădă distincție în toate manifestările sale, curat și drept cu gîndul și cu fapta, plin de statornică considerație pentru valoarea și demnitatea omului, blînd și bun cu toți fiii săi sufletești, înțelegător și nepărtinitor cu colaboratorii săi, Arhiepiscopul și Mitropolitul Nicolae Colan face parte din spița aleasă a acelor oameni care trecînd pragul vieții vremelnice, pătrund în tărîmurile nemuririi. Pr. Prof. I. Bunea semnează frumoase rînduri în amintirea «*Prof. Stavrofor Dr. Sebastian Stama*» fost consilier al Episcopiei Clujului. Nu a fost numai un slujbaş harnic în îndeplinirea agendelor administrative, ci și un cărturar pasionat și un condeier iscusit, avînd predilecție pentru problemele istorie. Rînduri de același fel semnează Arh. stavr.

Iosif Butin pentru «Ștefan Meleş», preotul, istoricul și cercetătorul multor arhive din țară și străinătate.

S-au menționat numai câteva din bogatul registru de probleme tratate.

Evident, «Îndrumătorul Bisericesc» are și parte calendaristică, cu toate datele necesare credincioșilor și, în plus, la fiecare lună este adăugat cite un text biblic foarte potrivit ales. D.p. «Dreptatea înalță un

popor, în vreme ce păcatul este ocara popoarelor» (Pilde XIV, 34); «Cea mai scumpă comoară pentru om este munca» (Pilde XII, 27) etc.

Cert este că «Îndrumătorul Bisericesc» 1978 al Arhiepiscopiei Clujului are un cuprins foarte bogat, foarte variat și de nemijlocită utilitate credincioșilor de toate vârstele și condițiile.

Diac. Prof. O. BUCEVȘCHI

O monografie Gala Galaction inedită

Discipolul lui G. Călinescu, activul istoric literar George Muntean, a publicat recent o ediție alcătuită și prefațată de el a oțtorva dintre cercetările asupra literaturii ale lui Dinu Pillat, sub titlul *Itinerarii istorico-literare* (Editura Minerva, 1978). Importanța acestui volum pentru cititorii noștri stă în aceea că el cuprinde și lucrarea *Gala Galaction — Monografie* (p. 109—166), mică prezentare analitică a vieții și operei unuia dintre cei mai de seamă prozatori din rîndurile clericilor.

Textul se împarte în mai multe părți: *Formațiunea intelectuală, Sfera de preocupare a gazetarului, Povestitorul, Romanul parabolic* (titlu de capitol ciudat, adjectivul «parabolic» derivînd din substantivul folosit în textele de geometrie, iar nu din omonimul însemnînd: «povestire alegorică cu un cuprins religios sau moral»; înțelesul lui este: «de forma unei parabole; curbant»; ambele definiții sînt citate după DEX, 1975).

Monograful, bazîndu-se pe informațiile propuse de către Gala Galaction însuși ori de către contemporanii săi, atunci cînd îi prezintă formarea, ne pune la dispoziție elemente biografice din care putem deduce explicarea vocației sale de preot și de scriitor cu problematică ortodoxă: ascendența lui (familie preoțească din partea maternă), locul de origine (vatra schitului Dideștii), lecturi din copilărie (o Biblie ilustrată), lecturi ale adolescenței

(*Biblia* lui Osterwald, *Cugetările* lui Pascal, *Génie du Christianisme*, *Catedrala* lui Huymans și *Sagesse* a lui Paul Verlaine); contactul cu Macedonski îl stimulează să scrie singurele sale versuri publicate: *Auroră mistică* (titlu semnificativ, dar conținutul parnasian evocă Egiptul); înțînirea arhicunoscută cu Joséphin Péladan (Sar-Péladan), în fața căruia făcu o *genuflexie rituală* (p. 116) înmînîndu-i o odă în proză, semnată «Deux Androgynes (al doilea «androgîn» era N. D. Cocea). Este citat Lovinescu evocîndu-l pe tînărul Pișculescu, student la litere și filozofie, pe cînd *deserta asupra unui subiect religios, cu o elocință patetică, persuasivă prin sloțtare și prin nu știu ce stranie privire de iluminat* (p. 116). În 1899 și-a întrerupt studiile filologice pentru a se îndrepta către altele, teologice, avînd să se desfășoare la Cernăuți, încheiate cu teza de licență: *Minunea din drumul Damascului*. După propriile mărturisiri ale celui care avea să ajungă Gala Galaction (p. 118), soția sa a reprezentat principalul îndemn în orientarea lui spre teologie.

Odată isprăvițe studiile, se dedică, la îndemnul lui Cocea, trup și suflet, literaturii. *De la noi la Cladova* atrage atenția și încurajarea lui Ibrăileanu asupra lui. Hirotonirea avea să se facă abia în 1922 (*Între douăzeci de ani și patruzeci de ani, după ce ajunsese scriitorul Gala*

Galaction, am cerut de trei ori autorităților noastre bisericești să-mi confiere darul preoției. Înția oard, mi s-a răspuns că sînt prea isteț și prea primejdios, citează Dinu Pillat după Ioan Masoff, Gala Galaction în intimitate, la p. 120). Activitatea sa de păstor urma să se desfășoare sub semnul suferințelor celor de jos: Creștinismul meu și-a căutat de-apăruri obrșile, pildele și justificarea în eroicii luptători pentru lumea dezmoștenită din Imperiul roman, în sublimii atleți creștini din epoca de aur: Petre, Pavel, Tertulian, Ion Gură de Aur... Creștinismul și democrația sînt, omeneste vorbind, cele două fețe ale aceleiași medalii de preț infinit, declară el însuși (p. 122), într-un spirit caracteristic de autorul monografiei după cum urmează: gazetăria îl relevă ca pe un martor sensibil la problema socială și culturală a epocii trăite de el, interesat cu pasiune de însăși mișcarea dialectică a istoriei (idem). Îl vedem, pe rînd, cronicar dramatic, literar, plastic, autor de necroloage, de articole înfierbîntate împotriva războiului sau în favoarea celor dezmoșteniți, al altora de exegeză creștină. În calitatea sa de cronicar, se lăsa ușor entuziasmat de scriitori care nu urmau să îi confirme sufragiul, ca A. de Herz sau I. C. Vissarion, ori se dovedea opac la luminile unor artiști cucerind entuziasmul viitorului, cum e cazul lui Iser; în schimb talentul lui Tonitza și darul său de a simți suferințele sărăcimii îi merg la inimă. În necroloagele lui redactate cu prilejul morții unor scriitori cunoscuți ne găsim în fața unor evocări lipsite de orice convenționalism, în care impresia personală este comunicată de obicei în toată libertatea (p. 129). Unul dintre ele, închinat dispariției poetului Anghel, îi dă prilejul să formuleze o opinie revelatorie pentru punctul său de vedere; el îngăduie romancierului, cît privește înțelegerea omului, un loc egal celui ocupat de duhovnic; referindu-se la sinuci-

derea poetului scrie: E o problemă altă de tristă și de intimă încît nu pot s-o privească în față și s-o discute decît duhovnicul și romancierul (p. 130). Ca preambul al cercetării publicațiilor sale cu caracter social, Dinu Pillat îl caracterizează drept un umanitarist declarat (p. 131). Ulterior sîntem avertizați că nu atinge niciodată gradul de corozivitate al pamfletelor lui Arghezi sau Cocea (p. 131), nelipsindu-i, totuși, un anume patos imprecativ (idem). Un exemplu al celui din urmă e în următorul strigăt nestăpînit cu prilejul Paștilor din 1915: Internaționala roșie a pierit ca o stafie! Unde este acea mărceață tovărășie socialistă din Apus, care dădea împăraților fiori de moarte, iar pacifiștilor încrederea fericită că bestia e moartă și că războiul de aci înainte e cu neputință, fiindcă proletariatul solidar va împiedica de-a pururi să se mai sîlșie între ei? (p. 132). Comentatorul subliniază: Susținerea cauzei proletarietului sîrșește prin a ajunge în 1919 obiectivul mai tuturor articolelor de gazetă ale lui Galaction (idem). O altă temă preferată este lupta împotriva antisemitismului (un campion al cauzei sioniste, precizează D. Pillat, p. 134, deși, puțin mai departe menționează modul său exaltat de a vedea lucrurile). Lectura notelor de călătorie ale lui Gala Galaction îl face pe istoricul literar să remarce: Galaction nu este un psiholog în sensul moralisților francezi (...). Contrar așteptărilor, lirismul autorului apare mai temperat în forma reportajului (...). Uneori, platitudinea informativă a notațiilor lui Galaction face să nu îi se formeze nici o imagine asupra a ceea ce vrea să ne reprezinte (p. 136). Aceste defecte se referă îndeosebi la prezentarea monumentelor. În privința foiletoanelor cu caracter pastoral, printre altele aflăm că maniera sa se încadrează în tradiția stilului bizantin, anume pe linia lui Miniati, mai colorat, recurgînd stărui-tor la imagine (p. 138). Concluziile privi-

toare la opera de gazetar cu preocupări multilaterale trebuie reluate: *Scriitorul este receptiv la tot ce se întâmplă semnificativ în viața cetății. Cum nu poate să privească lucrurile indiferent, închis în tăcere, el ia atitudine cu orice prilej, peripatetizând cu generozitate (idem, semnalam ca pe o nouă curiozitate lingvistică verbul «a peripatetiza», cu sensul lui, probabil sinonim cu «a gesticula», eventual cu «a se zbate» sau «a lupta», «a se dărui», în orice caz foarte depărtat de rădăcina antică a termenului).*

Cercetătorul opereii lui Gala Galaction, desprinde dintre caracteristicile acestuia ca povestitor tendințele sale către paseism, grefarea pe fondul etnic primitiv, prezența unei teze etice, tendința ce îl apropie de semănătorism (Șerban Cioculescu, discutând același volum în *Pillateștii (Ion și Dinu), România Literară*, anul XI, nr. 36, 1978, îl circumscrie mai curînd ca un «poporanist» decît ca pe un semănătorist). El discerne mai multe tipuri de povestire: a) nuvelele de coloratură romantică mergînd pînă la fantasticitate (cum de ne oprim numai la cuvintele născocite inutil?!): *Moara lui Călițar, Copca Rădvanului, În pădurea Coțșmanei, Andrei Hoțul* (p. 141); b) nuvelele cu caracter realist, avînd ca sursă anecdotică epoca de represiune a încălțărilor turcești după revoluția lui Tudor Vladimirescu: *Lîngă apa Vodislavei, La Vulturi, Zile și necazuri din zaverd* (p. 146); c) nuvele cu caracter realist cu conflict strict erotic și o tensiune romantică a stilului: *Gloria Constantinii, De la noi la Cladova, În drumul spre păcat, Mi-e dragă Nonora* (p. 147); d) povestirile de edificare creștină, cu caracter de apolog: *Dionisie Grecoteiul, Mustafa Efendi ajunge Macarie Monahul, Caligraful Terțiu* (p. 151); e) simple divagații lirice. Pretextul lor îl constituie fie vizitarea unui loc de reculegere duhovnicească (*Biserica din Răzoare, La Neamșu în sfîn-*

ta Măndăstire, La Sihla, Calipso greaca, fecioara), fie amintirea vreunei ființe scumpe (*Trandafirii, Sub bouri, Cimitirul de pe deal, Maica Frăsina*), p. 153. Această împărțire a bucăților scurte în proză ale lui Gala Galaction sînt ilustrate prin rezumarea celor mai de seamă din fiecare categorie, rezumare însoțită și de sumare remarci și motivări critice. Cea mai importantă dintre acestea este aceea că tezismul ortodox al scriitorului discutat este bine, armonios și organic integrat în materia literară, angajînd cititorul, fără bruscare, către viziunea teoretică dorită de autor (p. 154).

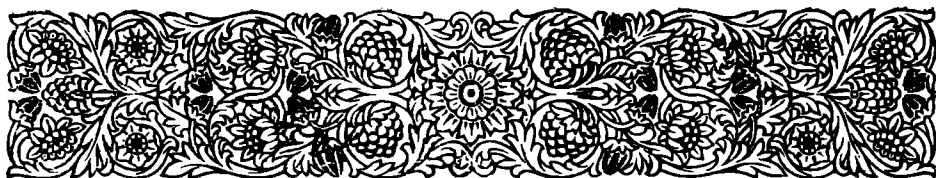
În continuare, este pomenită perioada muncii exclusive de traducere a *Bibliei* (p. 154—155), ca cercetarea să se oprească iarăși, mai îndelung asupra unor *parabole etice în forma de roman* (p. 155) în care se marchează definitiv drumul său de misionar creștin (idem), mărturisit de el însuși în prefața romanului *Doctorul Țăițun*. Fără să se opună direct concepției autorului, Dinu Pillat își expune propriul crez: *Dîndu-ne o imagine a realității dintr-un anume unghi de vedere semnificativ, romanul este sortit în felul său se constituie un document pentru cunoașterea concretă a psihologiei omului* (p. 156), ceea ce ni se pare la fel de dogmatic și excluzînd bună parte a literaturii din aria genului. În baza acestei definiții dar nu numai a ei, Gala Galaction este acuzat de lipsa suflului necesar concepției unui roman, pentru insuficiența sa de «caracterolog» (idem) și pentru incapacitatea lui de a caracteriza o epocă (p. 164); a scris romane ca să asculte de «moda» momentului, ca «predicator» în căutarea unei audiențe cît mai largi. De aceea romanele sale sînt niște *narațiuni informale* (idem). Aceste acuzații sînt, însă, contrazise, de expunerea romanelor, în special a *Roxanei (autenticitate psihologică, imagine critică a oficialității noastre burgheze din anii de după primul război mon-*

dial, p. 157, e menționată discreția lui în analiză, p. 158; nu are rost să continuăm a culege aceste negări ale afirmațiilor anterioare generalizante). Pe rînd sînt urmăriți: *Roxana*, *Papucii lui Mahmud*, *Doctorul Taitun*, *La răsăpintie de veacuri*. Desigur, acuzațiile preliminare ar fi trebuit ușor atenuate, în mare ele fiind cele impuse de către opera românească a prozatorului, autor epic dar cu structură lirică, cum este caracterizat ulterior (p. 166), romantic neputîndu-se supune disciplinei compoziției.

După cum aflăm din comentariile lui George Muntean, această monografie inedită a fost redactată în anul 1958, cu prilejul primei epoci de colaborare a lui Dinu Pillat cu «Institutul de istorie literară și folclor» condus de G. Călinescu, după o viață cărturărească foarte bogată dar și plină de evenimente traumatizante (ea urma să se încheie de timpuriu datorită unei tragice surpări rapide a întregului organism). Publicarea ei într-un volum cuprinzînd alături de ea lucrări de prim

ordin, cum sînt: *Contribuțiuni la biografia lui Ion Pillat* (p. 3—56), *Romanul de senzație în literatura română din a doua jumătate a secolului al XIX-lea* (p. 63—109), *G. Topîrceanu — monografie* (p. 167—221), numeroase alte studii mai mici pe marginea literaturii noastre vechi și noi, reprezintă o contribuție de seamă la cunoașterea gîndirii sale critice, la îmbogățirea perspectivei noastre asupra literaturii naționale dar și un pios omagiu post-mortem adus de către prietenul său, activul și entuziastul istoric literar, cercetător, critic și editor, George Muntean. Lui George Muntean i se poate atribui la fel de bine caracterizarea făcută la un moment dat lui Dinu Pillat, implicarea în intimitatea mișcării noastre literare, prin care își manifestă prețuirea și gustul său literar, ca și talentul de a-și pune în valoare cunoașterea directă a scriitorilor (*Prelață*, p. XXVIII—XXIX); această carte reprezintă o nouă dovadă.

Lector univ. MIHAI RĂDULESCU

NOTE BIBLIOGRAFICE

Ene Branîște, Liturgiereform in der Orthodoxen Kirche : ihre Notwendigkeit, ihre Grenzen und ihre Aussicht auf Verwirklichung ¹. (Reforma Liturghiei în Biserica Ortodoxă : necesitatea, limitele și perspectivele ei de realizare (În «Ostkirchliche Studien», nr. 2—3/1978, Würzburg).

Rezumăm din cuprins.

Din seria problemelor determinate de necesitatea de acomodare a Ortodoxiei la actualele condiții de viață face parte — scrie autorul — și adaptarea formelor serviciilor divine la posibilitățile timpului prezent. Faptul acesta îi preocupă în primul rând pe teologii și conducătorii bisericești din Europa apuseană și din America, fiindcă creștinătatea ortodoxă de acolo trăiește în alte condiții etice și religioase decât în patriile ei și deci se impune un proces de acomodare. Confruntarea cu formele de viață și de evlavie ale credincioșilor celorlalte confesiuni creștine, cu care au venit în contact ortodocșii, i-a făcut să mediteze asupra valorii și eficienței duhovnicești asupra actualității și oportunității păstrării anumitor forme exterioare în serviciul divin ortodox, care, din cauza vechimii, privity în perspectiva modernă sint apreciate ca învechite și depășite.

Evident, cultul ortodox sau ritualul liturgic bizantin, asemenea cultului celorlalte Biserici răsăritene (monofizită, nestoriană etc.), se caracterizează prin atitudine conservativă, adică prin păstrarea unor ceremonii, rugăciuni etc. În forma practică de Biserica din primele timpuri creștine, — din timpul cind unitatea ecumenică a creștinătății răsăritene nu era încă frântă, cum s-a întâmplat după sinodul de la Calcedon. Dar unele din aceste forme, a căror introducere în liturghie nu o mai justifică de mult împrejurările istorice apar a fi multora ca anacronisme, bune pentru arhive și muzee, d.p. rugăciunile pentru catehumeni sau anumite forme la ieșirea din biserică. Mai trebuie reținut apoi și faptul că anumite forme exterioare ale cultului ortodox își păstrează încă limbrul originiei lor orientale, îndeosebi siriane, elenistice și bizantine. Caracteristic liturghiei ortodoxe, ca și liturghiilor tuturor Bisericilor răsăritene, este și originea monahală a organizării și structurii sale. Se mai discută și necesitatea păstrării iconostasului, care nu dă credincioșilor posibilitatea de a vedea actele sfinte săvârșite în altar. Apoi unele forme de servicii divine par unor credincioși a fi prea lungi.

Iar faptul că celelalte confesiuni creștine au săvârșit reforme liturgice a făcut ca și în cercurile teologice ortodoxe din diaspora apuseană, îndeosebi la grecii ortodocși, să se ridice glasuri după revizuirea și acomodarea cultului ortodox la formele vieții moderne. Și în ultimele decenii s-au înregistrat discuții, uneori aprige, d.p. între teologii și clerul Patriarhiei din Antiohia în legătură cu revizuirea serviciilor divine. În 1968 profesorii Seminarului teologic din insula Tinos (Grecia) au

---

1. Conferință ținută, la invitație, la Facultatea teologică romano-catolică din Viena, în cadrul societății «Pro Oriente». Conferința a fost elogiată în câteva reviste romano-catolice d.p. «Concilium» și altele.

Înaintat un memoriu sinodului Bisericii din Grecia, intitulat: «Pentru o renaștere liturgică», iar în revistele bisericești grecești a apărut o serie de articole cerind «modernizarea serviciului divin».

Aproape toate problemele care privesc reforma serviciului divin și au fost sezizate de teologi ortodocși, se referă în primul rând la săvârșirea sfintei liturghii, care este cel mai mult cercetată de credincioși, fiind ea izvorul propriu-zis al pietății și spiritualității ortodoxe. Astfel, s-a cerut reformarea tipiconului și a rînduieilor serviciilor divine. Tipiconul ca regulă normativă n-are doar caracter de neschimbabilitate și intangibilitate. Existența tipiconului mondial, general obligator pentru mînăstiri, n-a împiedicat Patriarhia ecumenică să elaboreze un tipicon nou, care prevedea anumite prescurtări de servicii divine, aplicate în bisericile parohiale. Un astfel de tipicon a elaborat în secolul trecut, Constantin, protopsaltul catedralei patriarhale din Constantinopol, — tradus și în limbile română și bulgară. Ultima dată a fost tipărit în limba română în anul 1925 la Mînăstirea Cernica. De altfel este cunoscut că în urma unor condiții și împrejurări specific locale, în care se dezvoltă viața credincioșilor, de mai mult timp se făc la serviciile divine prescurtări și elăsări, unele fiind acceptate și de mînăstiri d.p. la citirea psalmului de la serviciile divine de seara și dimineața, la înmormîntări ș.a. La ritualul botezului anumite repetări de formule și rugăciuni ar putea fi clasate. Asemenea și ritualul cununiei ar putea fi redus, precum și durata și severitatea postului ar putea fi revizuite, probleme pe care prof. Braniște le lămurște și motivează.

Importanța cultului în Ortodoxie a făcut ca unele probleme însemnate să fie puse pe ordinea de zi a sinodului panortodox, forul suprem îndreptățit să dea, pentru toate Bisericile Ortodoxe, hotăriri valabile și obligatorii în materie de învățatură de credință, de servicii divine și de disciplină. Astfel la conferința interortodoxă de la Constantinopol, în mai 1923, s-au făcut propuneri utile pentru problema calendarului, ca și la congresul panortodox din 1930 de la Rodos, unde s-a propus pentru discuție o listă întreagă de teme liturgice ca: citirile biblice din Noul Testament, revizuirea textelor liturgice, unificarea calendarului și a datei Sf. Paști, unificarea ritualului pentru canonizarea sfinților ș.a.; probleme discutate apoi la conferințele panortodoxe de la Rodos: 1963 și 1964, la Chambésy: 1968, 1976 și 1977.

Biserica Ortodoxă Română a fost activă în problema calendarului iar în 1956 sinodul ei, pentru acomodarea vechilor dispoziții canonice în privința postului, a acordat anumite dispensii și ușurări pentru credincioșii aflați în situații deosebite, care n-ar putea ține postul sau în condiții foarte grele (copii mici, femei gravide, bolnavi, elevi în internate ș.a.). Asemenea se insistă pentru cîntarea în comun. Se face revizuirea textului traducerilor române ale tuturor cîntărilor liturgice cu utilizarea originalului grec. Un colectiv de profesori și preoți, sub președinția prof. Ene Braniște, a elaborat un nou tipicon (1976).

Desigur, revizuirile și reformele acestea întîmpină și dificultăți venite din faptul că formele rituale vechi sînt adînc înrădăcinate și credincioșii ortodocși cu greu renunță la ele. Orice schimbare, reformă și înnoire în viața lor religioasă nu-i acceptată fără rezistență. Totuși, subliniază prof. Braniște, există nădejdea ca simțul disciplinei în cler și credincioși va birui cînd se va pune necesitatea necondiționată a reformelor în Biserica noastră.

Diac. Prof. O. BUCEVSCHI